ἹΕΡΟΚΛΕΟΥΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΑ ΤΩΝ

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ἔπη τὰ χρυσᾶ.

HIEROCLIS Philosophi commentarius in aurea PYTHAGOREORUM carmina;

JOAN. CURTERIO interprete.

Quæ vero alia in hoc volumine continentur versa pagina indicabit.

LONDINI,
Excudebat *Rogerus Daniel*; Et venalis prostat apud *Joann. Williams* sub signo coronæ in cœmeterio Divi *Pauli*,
MDCLIV.

Habes, Lector, in hoc volumine

Pythagoræ Carmina Aurea.

Ejusdem fragmenta quædam metrica.

Item Epistolam & Symbola.

Hieroclis vitam.

Ejusdem in carmina aurea Commentarium.

In eadem Th. Marcilii Adnotationes.

Notas Sylburgii in eadem.

Hieroclis demum Facetias notis illustratas.

Vale, & fruere.

PRÆFATIO AD NOBILISSIMUM VIRUM D. FRANCISCUM

Rupifucaldium, Randanum, Trenorchii abbatem.

Eministi, arbitror, *Francisce nobilissime*, quo tempore tu fratresq; tui in scholis versaremini, egoq; studiis vestris præessem, monuisse me sæpissime, poetas scriptorum genus esse non solum antiquissimum, sed præstantissimum etiam atque suavissimum. Quorum quidem alterum ita omnibus notum est, ut nihil quicquam habeat dubitationis. De altero vero etsi controversia remansit aliqua; non dubito tamen, propter ingenii judiciique tui magnitudinem, quin idem mecum per te, ex Græca præsertim lectione, qua maxime delectaris, postea deprehenderis. Quem enim non in eam sententiam pertrahat divini Platonis autoritas, ubi παλαιοὺς κρείττονας ἡμῶν, καὶ ἐγγυτέρω θεῶν γεγονέναι adserit? At istud etiam vel natura duce tantum, nemini dubium esse queat, nisi qui depravato gustu, ri-

vis potius quam longissime à suo capite distantibus, quam fonte ipso delectetur. Eo præterea in poetas, præsertim veteres, animo semper fui, ut ἀμυμόν τε καὶ ἄχαριν exsistere eum mihi facile persuaderem, qui ab illis abhorreret; in quibus solis, sive res sive verba consideres, literarum delitias & quasi condimentum haberi, quoties mihi de illis vobiscum sermo incidisset, affirmare non dubitarem. Quod si cuiquam jam videatur à ratione alienum; advertat, quæso, Musas ipsas, earumque parentem Apollinem, poetarum tantum suscepisse patrocinium: sive quia primi eas coluissent, sive etiam quia scribendi ratione cæteris longe præstitissent. Cum enim cultum eorum qui bonorum omnium nobis autores fuerunt, sequi debeat grati non solum animi significatio, sed imitatio etiam, quantum fas est mortalibus; qui majus id, quam poetæ ipsi, præstiterunt, qui primi ἀχαριστίας odium divinis laudationibus professi sunt, quique divinam benignitatem imitati, tam multa in omni scientiarum genere ad hominum utilitatem posteris monumenta reliquerunt? Nihil enim in rerum natura vel dici, vel cogitari queat, quod non ita poetæ imitati adsecutique sint; ut cum summis postea Philosophis præclare agi visum sit, si quæ ipsi fusius, aut popularius deinceps, alia orationis genere explicassent, eorundem versibus, tanquam oraculo aliquo, confirmarent.

Hinc

Hinc illa in philoſophorum oratorumque ſcriptis, poetarum veterum, tanquam gemmæ in annulis, lectorum mentes in ſe convertentia teſtimonia. Ac ne quis laudem carminis ſummos viros, qui poetas primos ſecuti ſunt, neglexiſſe exiſtimet; videat etiam nullum uſquam vel oratorem, vel philoſophum, vel legiſlatorem exſtitiſſe, qui in iſto ſcribendi genere nomen aliquod adipiſci non ſtuduerit. Addam etiam ita omnibus omni ætate venerandum ſtudii genus hoc fuiſse, ut quæ à poetis inventa eſsent, atque literis prodita, ea magni etiam philoſophi ſcriptis ſuis illuſtrare non erubeſcerent. Platonem dico, & Ariſtotelem, quorum commentariis Homerum fuiſse explicatum legimus; in quo ſcientiarum omnium atque artium principia contineri majores noſtri voluerunt. Verum, quia poetarum genus eſt varium, quemadmodum & hominum; ὅσον ἀνὴρ ἀνδρὸς διαφέρει, tantum certe & poetæ. Atque ut eſt, omnium judicio, præcipua hominis pars illa quæ rationis capax eſt: ſic certe & poetæ illi omnium præſtantiſſimi ſemper mihi viſi ſunt, qui pietatis cultum, vitæque ſanctimoniam docerent. Placet igitur hoc loco Orphei vetuſtiſſimi atque ſanctiſſimi, quem poſtea ſecutum eſse Pythagoram, lib. I. de ſecta ipſius, teſtatur Iamblichus, parodica imitatione, quid ipſe ſentiam paucis ſignificare.

PRÆFATIO.

Δέξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ᾽ ἐπίθεσθε βεβήλοις

Πᾶσιν ὁμῶς. Nolo enim ad iſta arcana, niſi pios & caſtos, admitti. Cujus quidem generis cum ſuperſint adhuc non fragmenta modò varia, tanquam ex naufragio tabulæ, ſed ſcripta etiam integra, quorum nominibus hoc loco abſtinere, brevitatis ergo, viſum eſt; pauca, judicio meo, vel etiam nulla reperias, quæ cum aureis Pythagoreorum verſibus conferri poſſint. Ut enim nihil autore ſectæ, totaque adeo Pythagoreorum ſchola, celebrius: ſic certe nihil in hoc ſcribendi genere præclarius atque divinius. Verum quoniam ita natura comparatum eſt, ut quæ pulcra, juxta proverbium, etiam difficilia exſiſtant; quod his verſibus imprimis accidit, partim ſententiarum gravitate, partim etiam brevitate, qua maxime delectati videntur Pythagorici; effectum divina providentia eſt, ut multis poſtea ſeculis ex Stoicorum ſchola prodierit Hierocles, maximus ſane acutiſſimuſque philoſophus, qui eos nobis ex Pythagoreorum ſenſu ita explicaret, ut nihil illis jam nec apertius, nec ad vitæ morumque rationem utilius reperiatur. Nam præterquam quod unicum hoc ſcriptum exſtare videtur, à quo vera Pythagoreorum carminum explicatio peti queat; præter id etiam, quod multa ſectæ hujus, atque Stoicæ, ex profeſſo dogmata continet,

tinet, quæ in cæteris aliorum monumentis ὡς ἐν παρόδῳ vix indicantur: & hoc quoque doctorum multorum judicio, quibus ipsum videre contigit, affirmare non vereor, nullum profani nominis autorem luce donatum adhuc, quod sciam, qui tam multa de moribus, de providentia, similibusque rebus, more nostro, id est, Christiano, hostis alioqui nominis hujus acerrimus, tam bene tamque aperte disseruerit. Imo non sine divina providentia effectum arbitror, ut infelici nostro seculo, in quo, post oppugnatam veræ religionis atque morum disciplinam, Deus ipse à multis non obscure petitur, libellus iste in lucem prodiret, qui philosophicis rationibus ab illis id extorqueret (nisi hominis naturam plane exuerint) quod divini verbi autoritas persuadere non potuit. Quod si quis profanas etiam opiniones, & à fide Christiana abhorrentes, continere adserat: & id me etiam in ipso, Pythagoreisque versibus agnoscere, atque monere cæteros mei esse officii libens admitto: neque tamen tam rigidum me esse debere, ut gravissimos philosophos suam sectæ constantiam, atque personam quam adsumpserint, tueri non patiar; cum nihil jam ab ejusmodi eorum ridiculis obsoletisque opinionibus Christianis immineat periculi: alioquin enim rejiciendam esse omnem penitus humaniorum literarum, non Græcam modo, sed Latinam etiam antiqui-

tatem, quæ permultis in rebus Christianæ veritati utilissime famulatur. Sed est fortasse quiddam aliud, quod à me juniores æquius postulare videantur; adnotationes nimirum aliquas, quibus interpretationis hujus ratio, Hieroclisque sensus quibusdam locis manifestior habeatur. Quod certe præclaro illo bibliothecæ tuæ manuscripto codice adjutus, quod Iamblichi lib. 4. de vita & secta Pythagoræ continet, efficere statueram, si per otium & valetudinem licuisset. Habet enim liber ille non tantum propriam versuum istorum, atque symbolorum Pythagoræ explicationem; sed multa hujus sectæ & argumenti alia, quibus explicatior & clarior noster fiat Hierocles. Quod altera me editione, qui hujus rei sylvam in adversariis congestam magna ex parte habeam, σὺν θεῷ facturum spero. Superest jam, *Francisce Nobilissime*, ut tibi primum, Fratrique tuo, Italicæ profectionis nomine gratuler; quam vere vobis ad mercaturam bonarum artium susceptam fuisse testantur non solum præclaræ animi ingeniique vestri dotes, sed ingens ille Græcorum voluminum thesaurus, ad nominis etiam generisque vestri perpetuam memoriam, reique literariæ utilitatem, magno labore, magnisque sumptibus à vobis comparatus: deinde, ut horter etiam, ne tantam tibi laudem, tuisque, quæ ex eorum emissione sequitur, invideas;

sed

ſed Hieroclem quoque audias, qui primus tenebris ereptus, atque de cæterorum ſalute ſollicitus, tuum ſupplex eorum nomine adverſus ſitum & tineas, quibus præclara multorum ſcripta perierunt, auxilium implorat.

TA

ΤΑ' ΤΩ͂Ν ΠΥΘΑΓΟΡΕΙ'ΩΝ ἔπη τὰ χρυσᾶ.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκειται,
Τίμα· καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς.
Τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας, ἔννομα ῥέζων.
Τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ' ἄγχιστ' ἐκγεγαῶτας.
Τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποιεῦ φίλον ὅστις ἄριστος.
Πραέσι δ' εἶκε λόγοις, ἔργοισί τ' ἐπωφελίμοισι.
Μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς,
Ὄφρα δύνῃ· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.
Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. κρατεῖν δ' ἐθίζεο τῶνδε·
Γαστρὸς μὲν πρώτιστα, καὶ ὕπνου, λαγνείης τε,
Καὶ θυμοῦ. πρήξεις δ' αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
Μήτ' ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν.
Εἶτα δικαιοσύνην ἀσκεῖν ἔργῳ τε, λόγῳ τε.
Μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἔθιζε·
Ἀλλὰ γνῶθι μὲν ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι·
Χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλέσθαι.
Ὅσσα τε δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
Ὧν ἂν μοῖραν ἔχῃς πρᾴως φέρε, μηδ' ἀγανάκτει.
Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει καθ' ὅσον δύνῃ. ὧδε δὲ φράζευ·
Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολὺ μοῖρα δίδωσι.

Πολλοὶ

AUREA PYTHAGOREORUM
Carmina *Joan. Curterio* interprete.

Primum immortales Divos pro lege colunto:
Et jusjurandum: Heroas, clarum genus, inde.
Dæmones hinc terris mixti sua jura ferunto.
Inde parentis honos sequitor: tum sanguinis ordo.
Post alii sunto, virtus ut maxima, amici.
Utilibus factis cedas, verbisque modestis.
Nec læsus parvo contemnas crimine amicum;
Quod potes: Est quoniam fato vicina potestas.
Illa quidem teneas; sed & hæc compescere disce:
Imprimis ventrem, somnum, veneremque; deinde
Iram. Nec quidquam sociis aut testibus, aut te
Solo, turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis.
Jura colas non ore tenus; sed rebus & ipsis.
Nec pravis mentem suescas rationibus uti:
Sed mortem fato subituros noveris omnes:
Divitias quandoque dari, quandoque perire.
Mortales quæcunque Deis mittentibus angunt,
Ut tua sors tulerit, patiens ne ferre recuses.
Nec spernenda medela tamen. Sed noris & istud,
Parcius ista viris immittere numina justis.

Multus

Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοί τε καὶ ἐσθλοὶ
Προσπίπτουσ', ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο, μήτ' ἄρ' ἐάσῃς
Εἴργεσθαι σαυτόν. ψεῦδος δ' ἤν πέρ τι λέγηται,
Πράως εἶχ'. ὃ δέ τοι ἐρέω, ἐπὶ παντὶ τελείσθω.
Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.
Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.
Δειλοῦ τοι πρήσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός.
Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσῃ.
Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι· ἀλλὰ διδάσκευ
Ὅσσα χρεών, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις.
Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρή·
Ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον, καὶ σίτου, γυμνασίων τε
Ποιεῖσθαι. μέτρον δὲ λέγω τόδ' ὃ μή σ' ἀνιήσει.
Εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον, ἄθρυπτον.
Καὶ πεφύλαξό γε ταῦτα ποιεῖν, ὁπόσα φθόνον ἴσχει.
Μὴ δαπανᾶν παρὰ καιρὸν, ὁποῖα καλῶν ἀδαήμων·
Μηδ' ἀνελεύθερος ἴσθι. μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.
Πρῆσσε δὲ ταῦθ', ἅ σε μὴ βλάψῃ· λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν·
Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι· καὶ μετέπειτα
Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο· χρηστὰ δὲ, τέρπου.
Ταῦτα πόνει· ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων χρὴ ἐρᾶν σε.
Ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.
Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν,

Παγὰν

Multus sæpe hominum sermo pravusque bonusque
Excidit. At terre te nihil: nec vertier illo
Tete permittas. Sin falsum dicat, id æquo
Sperne animo. serves sed hoc, quod dixero, semper:
Ne tibi vel verbo quisquam male suaserit, aut re,
Ut facias, dicasve, nocens quo tu tibi fias.
Consilium præcedat opus; ne absurda sequantur.
Est miseri quod quis stulte loquiturque, facitque.
Effice quin potius nequeant quæ facta dolere.
Nec tu quod nescis gerito: sed discere cura
Quæ fas. perjucunda tibi sic vita futura est.
Corporis haud spernenda juvat quæ commoda cura.
Sed potusque, cibique modus sit, & exercendi.
Ipse modum statuo, qui te non læserit ipsum.
Sit mundus victus: sit luxus sed tamen exsors.
Quæcunque invidiam pariunt, vitanda putato:
Et sumptus vanos, recti quos nescius audet;
Et sordes. Præstat quavis modus optimus in re.
Fac quæ non lædant: consulto resque geratur.
Mollia nec prius admittant tibi lumina somnum,
Exactæ quam ter reputaris cuncta diei:
Qua prætergressus? quæ gessi? quæ male omisi?
Singula percurrens à primo facta, quibus tu
Vel pravis doleas; capias vel gaudia justis.
Hæc facito: hæc satage: istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divinæ ad limina sistent.
Juro te, qui nos docuisti tetrada, fontem

Naturæ

Παγὰν ἀενάου φύσεως. ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον
Θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. τούτων δὲ κρατήσας,
Γνώσῃ ἀθανάτων τε θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων
Σύστασιν, ᾗ τε ἕκαστα διέρχεται, ᾗ τε κρατεῖται.
Γνώσῃ δ', ᾗ θέμις ἐστὶ, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην.
Ὥστε σε μήτ' ἄελπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λήθειν.
Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας.
Τλήμονας, οἵ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν,
Οὔτε κλύουσι· λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασι.
Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· οἱ δὲ κυλίνδροις
Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες.
Λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λέληθε
Σύμφυτος· ἣν οὐ δεῖ προσάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν.
Ζεῦ πάτερ, ἦ πολλῶν τε κακῶν λύσειας ἅπαντας·
Ἢ πᾶσιν δείξαις οἵῳ τῷ δαίμονι χρῶνται.
Ἀλλὰ σὺ θάρσει· ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
Οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.
Ὧν εἴ σοί τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω,
Ἐξακέσας, ψυχὴν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σαώσεις.
Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς κρίνων. καὶ φράζευ ἕκαστα,
Ἡνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.
Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς·
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

ΠΥ·

Naturæ æternum. Finem dein ante precatus
Numina, opus facito. Quæ tu si gesseris, idem
Noris qua constent natura hominesque deique:
Singula quo pergant, sistent quo singula rursum.
Noveris & mundi naturam, quapote, eandem:
Ut te nec spes vana angat, lateant quoque nulla.
Noris mortales sponte in sua damna ruentes:
Infelix stultumque genus; quod commoda præsens
Non oculis, non aure capit, raroque medetur.
Sic miseris sors mentem agitat, variisq; cylindris
Huc illuc rotat, immensis versatq; periclis.
Hoc comes improvisa ciet contentio damnum
Insita: cui certare nefas, sed cedere pulcrum.
Jupiter alme, malis jubeas vel solvier omnes:
Omnibus utantur vel quonam dæmone monstra.
At confide: hominum divina est stirpis origo,
Sacra quibus natura favens hæc singula pandit.
Quæ si tu teneas, dictis potieris & ipse;
Purgatumque animum damnis servabis ab istis.
Sperne cibos cautus, veluti purgamina monstrans,
Atque animum solvens dixi. tum singula pensans,
Aurigæ menti cedas quas tractet habenas.
Sic ubi deposito vacuus te ceperit æther
Corpore, vivus ages semper, semperque beatus.

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΛΕΙΨΑΝΑ ΜΕΤΡΙΚΑ.

Χρυσᾶ ἔπη.

Πρῶτα μὲν ἐξ ὕπνοιο μελίφρονος ἐξυπανιστὰς,
Εὖ μάλα ποιπνεύειν ὅσ' ἐν ἤματι ἔργα τελέσσεις.

Ἱερὸς λόγος.

Ὦ νέοι, ἀλλὰ σέβεσθε μεθ' ἡσυχίας τάδε πάντα.

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθε.
Ἴσόν τοι κυάμους τε φαγεῖν κεφαλάς τε τοκήων.

Ψυχῆς αἰζηῶν βάσιν ἔμμεναι ἠδ' ἀνάβαθμον
Ἐξ ἀΐδαο ὅταν * αὐγὰς εἰσανίωσιν.

Ὕμνοι.

——— Πρόεισιν ὁ θεῖος ἀριθμὸς
Μονάδος ἐκ κευθμῶνος ἀκηράτου, ἔς τ' ἂν ἵκηται
Τετράδ' ἐπὶ ζαθέην, ἣ δὴ τέκε μητέρα πάντων,
Πανδοχέα, πρέσβειραν, ὅρον περὶ πᾶσι τιθεῖσαν,
Ἄτροπον, ἀκάματην, δεκάδα κλείουσί μιν ἁγνήν.

Ἐπιγράμματα.

Ὧδε θανὼν κεῖται Ζὰν, ὃν Δία κικλήσκουσιν.

Ἐκ βιβλίων ἀδήλων.

Εἴ τις ἐρεῖ, Θεός εἰμι, παρὲξ ἑνὸς, οὗτος ὀφείλει
Κόσμον ἴσον τούτῳ στήσας εἰπεῖν, ἐμὸς οὗτος.
Κ' οὐχὶ μόνον στήσας εἰπεῖν ἐμὸς, ἀλλὰ κατοικεῖν,
Αὐτὸς ἐν ᾧ πεποίηκε, πεποίηται δ' ἀπὸ τούτου.

——— Ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικε.

Βωμὸν ἐρεύθοντας μακάρων θεσμοῖσι φόνοισι.
Ἀείσω συνετοῖς, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.
Φείδεο τῆς ζωῆς μή μιν καταθυμοβορήσῃς.

PYTHAGORÆ FRAGMENTA METRICA.

Aurea Carmina.

E somno primũ evigilans cum strata relinquis, Porphyr.
Dispanas animo luce expedienda futura. de vit. Pyth.

Sacer Sermo.

O juvenes, tacita colite hæc pia sacra quiete. Diog. Laer.

O miseri, miseri, pastum evitate fabarum.
Æquum quippe fabas capita atque vorare parentum.

Quod fuerint animæq; aditus redituſque virorũ Eust.
Ex orco quoties solis referuntur ad ortus. Il. β'.

Hymni.

——*Progreditur numerus divinus ab ipso*
Fonte incorrupto monadis, dum ad tetrada diam
Perveniat, matrem cunctorum quæ venerandã Proclus.
Ponentem peperit rebus finemque modumque,
Atque immortalem decadem, sanctamque vocatam.

Epigrammata.

Zan jacet hoc tumulo, qui vulgo Jupiter audit. Porph.

Ex operibus incertis.

Extra unum, si fors jactet sua numina quisquam,
Debet & is merito talem sibi condere mundum; Justin.
Hic meus est recte tum dicat, & incolat orbem Martyr.
Ipse suum, testans quo sit factore creatus.

——*Numero cuncta adsimilantur.* Sextus Empir.
Sanguineis superum tingentes cædibus aras. Idem.
Pangam cordatis, profani claudite portas. Stob. S. 39.
Vitæ parce, vores animi ne affectibus ipsã. Id. Ser. 125.

A PY-

ΠΥΘΑΓΟ'ΡΟΥ ΛΕ'ΙΨΑΝΑ ΚΑΤΑΛΟΓΑ'ΔΗΝ.

Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· αὐτὸς δὲ οὐχ ὥς τινες ὑπονοοῦσιν ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενεσίας ἐστὶ· κρᾶσις ἐὼν τῶν ὅλων αἰώνων, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμιων καὶ ἔργων· ἀρχὰ πάντων· ἓν, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἁπάντων κίνασις. Justin. de Monarchia Dei.

Τὸ Φυσικόν.

Οὐ μὰ τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνέω, οὐ μὰ τὸ ὕδωρ τὸ πίνω, οὐ κατοίσω ψόγον περὶ τοῦ λόγου τοῦδε. Diog. Laert.

Φυγαδευτέον πάσῃ μηχανῇ, καὶ περικοπτέον πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ μηχαναῖς παντοίαις ἀπὸ μὲν σώματος νόσον, ἀπὸ δὲ ψυχῆς ἀμαθίαν, κοιλίας δὲ πολυτέλειαν, πόλεως δὲ στάσιν, οἴκου δὲ διχοφροσύνην, ὁμοῦ δὲ πάντων ἀμετρίαν. Iambl. de vita Pythag.

Ἐπὶ τὸ γνῶναί τε καὶ θεωρῆσαι πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ θεοῦ συνέστηκε. Idem.

Ἄγρυπνος ἔσο κατὰ νοῦν. συγγενὴς γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου οὗτος ὁ ὕπνος (*al.* ὁ περὶ τοῦτον ὕπνος.)

Ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονόει ποιεῖν.

Ζητεῖν δεῖ καὶ ἄνδρα, καὶ τέκνα, καὶ φίλους, τοὺς κατὰ (*al.* καὶ μετὰ) τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας.

Ἰσχυὼ (*al.* ἰσχύειν) τῇ ψυχῇ αἱροῦ μᾶλλον, ἢ τῷ σώματι.

Πέποισο μηδὲν εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις.

Πρᾶττε μεγάλα, μὴ ὑπισχνούμενος μεγάλα.

Τέκνα μάθε τίκτειν, οὐ τὰ γηροβοσκήσοντα τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν θρέψοντα τῇ ἀϊδίῳ τροφῇ.

Τὰ

PYTHAGORÆ FRAGMENTA PROSAICA.

Sane quidem Deus unus est: non ille autem sicut nonnulli sunt suspicati extra hunc mundi ornatum: sed ipse in se totus in circulo toto generationes omnes inspiciens seculorum omnium est temperatio, & virtutum operumq; ejus omniũ opifex, principium omniũ, unum, cœli lumen & parens omniũ, mens & animatio universorũ, circulorũ omniũ motio. *Just. de Monar. Dei.*

De Natura.

Non per aerem quẽ spiro, non per aquã quã bibo, nõn admittã hujus sermonis vituperationẽ. *Diog. Laert.*

Procul relegandum quavis machina & conatu, ignique ferroque præcidendum & omnibus machinis seu præsidiis ab corpore quidem morbum, ab animo vero imperitiã, ab ventre luxuriã & opiparum apparatũ, ab civitate seditionem, ab ædibus familiarib9 factionẽ, simulq; ab omnib. partiũ studiũ. *Iambl. de vita Pythag.*

Unusquisque à Deo constitutus est ut cognoscat & contempletur. *Idem.*

Vigila mente, cognatus enim veræ mortis talis somnus est.

Quæ nefas est facere, nec suspectus habearis quasi facias.

Quærendus vir, liberi & amici, qui etiam dum migras ex hac vita, apud te permaneant.

Valere anima præoptes, quam corpore.

Persuasum habeas, tuas non esse facultates, quas non conclusas animo geras.

Age res præclaras, nihil magnifici interim promittẽs.

Liberos disce procreare, non qui corpus senio confectum alant, sed qui animã nutriant perenni alimento.

Τὰ ἐπίπονα, τῶν ἡδέων μᾶλλον ἡγοῦ συντελεῖν εἰς ἀρετήν.

Χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν.

Ψυχῆς πᾶν πάθος εἰς σωτηρίαν αὐτῆς πολεμιώτατον.

Χρὴ βίον αἱρεῖσθαι τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. πλοῦτος ἀσθενὴς ἄγκυρα, δόξα ἔτι ἀσθενεστέρα· τὸ σῶμα ὁμοίως, αἱ ἀρχαί, αἱ τιμαί, πάντα ταῦτα ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα. τίνες οὖν ἄγκυραι δυναταί; φρόνησις, μεγαλοψυχία, ἀνδρεία· ταύτας οὐδεὶς χειμὼν σαλεύει. οὗτος θεοῦ νόμος, ἀρετὴν εἶναι τὸ ἰσχῦον μόνον· τὰ δὲ ἄλλα, λῆρον. Stob.Serm. 1.

Νόμου θείου τὸ φαῦλον ἀνήκοον, διὸ καὶ παράνομον. Serm.2.

Ἰσχὺς, καὶ τεῖχος, καὶ ὅπλον σοφοῦ ἡ φρόνησις.

Ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι μέγιστον ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν εἶναι λέγουσιν. ὀλίγοι δέ εἰσιν οἱ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦτο κτήσασθαι εὐτονήσαντες. Serm.3.

Θυηπολίαι μὲν ἀφρόνων, πυρὸς τροφή· τὰ δὲ ἀναθήματα, ἱεροσύλων χορηγία. Serm.4.

Ζῆν κρεῖττόν ἐστιν ἐπὶ στιβάδος κατακείμενον καὶ θαῤῥεῖν, ἢ ταράττεσθαι χρυσῆν ἔχοντα κλίνην.

Ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη· αὕτη γὰρ ψυχῆς ἀπαθοῦς φῶς ἐστι. Serm.5.

Δουλεύειν πάθεσι χαλεπώτερον, ἢ τυράννοις.

Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι, τὸν πάθεσι δουλεύοντα, καὶ ὑπὸ παθῶν κρατούμενον.

Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. Serm.6.

Ξένος ἀνὴρ δίκαιος οὐ μόνον πολίτου, ἀλλὰ καὶ συγγενοῦς διαφέρει. Serm. 9.

Ὅμοιον ἀψινθίου τὸ δριμὺ, καὶ λόγου παῤῥησίαν ἐκκόψαι.

Cum labore conjuncta, magis quam volupia ducas conferre ad virtutem.

Difficile multas simul vitæ calles ingredi.

Animæ quivis affectus infensissimus saluti ipsius est hostis.

Optima nobis vita est eligenda, quam suavem mox ipsa consuetudo sit effectura. Divitiæ anchora sunt infirma, gloria etiam infirmior; corpus itidem, magistratus, honores, omnia hæc imbecilla & viribus destituta. Quæ ergo sunt anchoræ firmæ? prudentia, magnanimitas, fortitudo: eas nulla tempestas agitat. Hæc Dei est lex; virtutem solam esse quæ potens solidaque sit: cætera omnia nugas & ineptias. *Stob. Serm.* 1.

Legi divinæ improbitas non obtemperat, ideoque etiam delinquit. *Serm.* 2.

Robur, & murũ, & arma sapienti prudẽtia præstat.

Recordare quod cum homines omnes maximum esse bonum in sapientia situm adserant, tam pauci interim ad possessionem ejus adnitantur. *Serm.* 3.

Sacrificia stultorum ignis solum alimenta sunt: eorundem anathemata victũ sacrilegis suppeditant. *S.* 4.

Satius est humi cubantem vivere, & bono animo esse, quam perturbatum in aureo lecto.

Robur animæ est temperantia: hæc enim animæ passionum expertis lumen est. *Serm.* 5.

Servire affectibus gravius est, quam tyrannis.

Nequit liber esse, quisquis affectibus servit, & affectibus regitur.

Nullus liber, qui sibiipsi non imperat. *Serm.* 6.

Peregrinus vir justus non modo cive, sed etiam cognato majoris faciendus est. *Serm.* 9.

Idem facit qui absynthii amaritudinem, & qui orationis libertatem tollit.

Τὰ ἁμαρτήματά σου πειρῶ μὴ λόγοις ἐπικαλύπτειν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐλέγχοις.

Οὐχ οὕτω χαλεπὸν ἁμαρτάνειν, ὡς τὸ ἁμαρτάνοντα μὴ ἐξελέγχειν.

Ὥσπερ σωματικὸν πάθος οὐ κρυπτόμενον, οὐδὲ ἐπαινούμενον ὑγιάζεται· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ κακῶς φρουρουμένη καὶ συναγορευομένη θεραπεύεται. Serm. 13.

Χαῖρε τοῖς ἐλέγχουσί σε μᾶλλον, ἢ τοῖς κολακεύουσιν. ὡς δι' ἐχθρῶν χείρονας ἐκτρέπου τοὺς κολακεύοντας. Serm. 14.

Παντὸς καλοῦ κτήματος πόνος προηγεῖται ὁ κατ' ἐγκράτειαν.

Ῥώμην μεγίστην καὶ πλοῦτον, τὴν ἐγκράτειαν κτῆσαι.

Τεθνάναι πολλῷ κρεῖττον, ἢ δι' ἀκρασίαν τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι. Serm. 17.

Μικρὰν φασι μανίαν εἶναι τὴν μέθην.

Πυθαγόρας ἔλεγε, τὴν μέθην μανίας εἶναι μελέτην. Serm. 18.

Μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἧς δυνήσῃ φέρειν ἀπαιδευσίαν. Serm. 19.

Κακὰ μείζω πάσχει διὰ τοῦ συνειδότος ὁ ἀδικῶν βασανιζόμενος, ἢ ὁ τῷ σώματι καὶ ταῖς πληγαῖς μαστιγούμενος. Serm. 24.

Χρὴ σιγᾶν, ἢ κρείσσονα σιγῆς λέγειν.

Αἱρετώτερόν σοι ἔστω λίθον εἰκῇ βάλλειν, ἢ λόγον ἀργόν. Serm. 34.

Μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά. Serm. 35.

Ποίει ἃ κρίνεις εἶναι καλά, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. φαῦλος γὰρ κριτὴς παντὸς καλοῦ πράγματος ὄχλος. διόπερ ὧν ἂν τῶν ἐπαίνων καταφρονῇς, καὶ τῶν ψόγων καταφρόνει.

Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακούς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Serm. 44.

Θέλε

Vitia tua ne verbis celare coneris, sed emendare reprehensionibus.

Non tam difficile est ipsum peccare, quam peccantem alium non redarguere.

Ut corporis morbus, si abscondatur, laudeturve, non sanatur: ita animi vitium, cui vel patrocinaris, vel abscondis, non emendatur. *Serm.* 13.

Gaudendum potius redarguentibus, quam assentantibus; quos etiam hostibus deteriores existimare & refugere oportet. *Serm.* 14.

Nil egregium comparatur, quod non continentiæ labor præcesserit.

Continentiam tibi ut robur ingens opesq; parato.

Satius est mori, quam per incontinentiam animum obnubilare. *Serm.* 17.

Ebrietatem ferunt parvam insaniam esse.

Pythagoras ebrietatem insaniæ meditationem vocitabat. *Serm.* 18.

Magnam peritiam existimato, qua ferre potes aliorum imperitiam. *Serm.* 19.

Vir iniquus plus mali patitur afflictus conscientia, quam ille qui in corpore castigatur, & flagris cæditur. *Serm.* 24.

Aut oportet silere, aut adferre meliora silentio.

Optabilius tibi sit lapiden[illegible]emere projicere, quam sermonem ociosum. *Serm.* [illegible]

Ne multis verbis pauca comprehendas, sed paucis multa. *Serm.* 35.

Fac ea quæ judicaveris esse honesta, etiamsi postquam feceris, inglorius futurus sis. Omnis n. honestæ rei malus judex est vulgus. Qu[illegible]ũ i[illegible]tur laudes contẽptui haberes, eorundẽ vitu[illegible] qu[illegible]q; spernas.

Qui de malis pœnas non [illegible]unt, bonos affici volunt injuriis. *Ser.* 44.

Θέλε μᾶλλον τοὺς συνόντας σοι αἰδεῖσθαί σε, ἢ φοβεῖσθαι. αἰδοῖ μὲν γὰρ πρόσεστι σέβας, φόβῳ δὲ μῖσος. Serm.46.

Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος, ὑφ' οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται. ὥσπερ γὰρ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος, μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων· οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλῃ. Serm.80.

Οὔτε ἵππων χωρὶς χαλινοῦ, οὔτε πλούτου δίχα φρονήσεως δυνατὸν κρατεῖσθαι. Serm.92.

Σαρκὸς φωνή, μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν. Serm.99.

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Πυθαγόρας Ἱέρωνι.

Ἀσφαλὴς ὁ ἐμὸς βίος καὶ ἡσύχιος· ὁ δὲ σὸς κατ' οὐδὲν ἐμοὶ πρεπωδέστερος. ἀνὴρ καὶ λιτοδίαιτος Σικελικῆς τραπέζης οὐ δεῖται. παντ' ἔχει Πυθαγόρας ἱκανὰ τὰ καθ' ἡμέραν, οὐκ αὐτάρκη. θεραπεία δὲ δυνάστου βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς τῷ μὴ εἰθισμένῳ. μέγα καὶ ἀσφαλὲς αὐτάρκεια. οὔτε γὰρ ἔχει τὸ φθονήσοντα, οὔτε τὸ ἐπιβουλεύσοντα. διὸ καὶ δοκεῖ εἶναι ἐγγυτάτω θεοῦ ἡ διαγωγή. Διάθεσις ἀγαθὴ οὐ γίνεται ὑπὸ ἀφροδισίων, οὐδὲ ὑπὸ ἐδεσμάτων, ἀλλ' ὑπὸ ἐνδείας ἀγούσης πρὸς ἀνδρείας ἀρετήν. ἡδοναὶ δὲ ποικίλαι καὶ ἀκρατεῖς δουλοῦνται ψυχὰς ἀσθενῶν ἀνθρώπων· πολὺ δὲ μάλιστα ὧν σὺ ἀπολαύεις. Διὸ καὶ ἐπιδίδως συνιδόντες τὰ τοιαῦτα, αἰωρῇ γάρ, καὶ οὐ δύνασαι σώζεσθαι. λόγος γὰρ ὁ σοφὸς σὲ οὐκ ὀνατεῖ τοῖς ἀσυμφόροις. μὴ οὖν καλεῖ Πυθαγόραν συμβιώσοντά σοι. οὐδὲ γὰρ οἱ ἰατροὶ αἱροῦνται τοῖς νοσοῦσι συγκάμνειν.

Magis cupere debes ut conversantes tibi te vereantur, quam metuant. Reverentiam enim admiratio, timorem odium comitatur. *Serm. 46.*

Vana est illius philosophi oratio, quæ nullam in homine passionem curat. Quemadmodum enim medicinæ nullus est usus, nisi morbos à corporibus exterminet: ita neque philosophiæ, nisi animæ vitia expellat. *Serm. 80.*

Nec equum sine fræno, neque divitias sine prudentia gubernare licet. *Serm. 92.*

Corp9 requirit ne famē, ne sitim, ne frig9 patiatur. *S. 99*

PYTHAGORÆ EPISTOLA.

Pythagoras Hieroni Syracusano.

VIta mea tuta & quieta est: tua vero nulla in parte mihi adpropinquat nec convenit. Vir moderatus & pauper Siculæ mensæ non indiget. Pythagoras, quocumque locorum venerit, omnia quæ quotidie sufficiunt, & quantū satis est, habet. Dynastæ vero se in famulitiū dare ejusve cōtubernio uti, grave & permolestū est ei qui non adsuevit. Magnū & à periculo remotū est, habere quod sibi ad vitā frugaliter exigendā sufficiat. Siquidē ille suis cōtēt9 anim9, nec æmulos aut invidos habet, nec sibi ab cujusquā insidiis, quæ tēdi poterūt, metuit. Quo nomine etiam vitam Deo proxime degere videtur. Bona dispositio atq; habitus non proseminatur rei Venereæ usu, nec cibis qui hauriūtur: sed venit ab indigentia, quæ ad viri virtutem ducit. Variæ autē & intēperātes voluptates infirmorū hominū animos in servitutē adigūt. Multo vero maxime illæ, quibus tu frueris. Quare cū teipse etiā illis dedideris (pēdes n. ab ipsis) etiā servari nō poteris. Nā oratio tua, quā profers, iis quæ dānosa sūt cōtraria nō est. Ne igitur Pythagoram voca tibi cōvicturū. Neque n. medici simul cū ægris decūbere volūt. Sym-

Εἰς ἱερὸν ἀπιὼν προσκυνῆσαι, μηδὲν ἄλλο μεταξὺ βιωτικὸν μήτε λέγε μήτε πράττε.

β'. Ὁδοῦ πάρεργον οὔτε εἰσιτέον εἰς ἱερὸν, οὔτε προσκυνητέον τὸ παράπαν οὐδ' εἰ πρὸς ταῖς θύραις αὐταῖς παριὼν γίνοιο.

γ'. Ἀνυπόδητος θῦε καὶ προσκύνει.

δ'. Τὰς λεωφόρους ὁδοὺς ἐκκλίνων διὰ τῶν ἀτραπῶν βάδιζε.

ε'. Μελανούρου ἀπέχου. χθονίων γάρ ἐστι θεῶν.

ϛ'. Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει θεοῖς ἑπόμενος.

ζ'. Ἀνέμων πνεόντων τὴν ἠχὼ προσκύνει.

η'. Πῦρ μαχαίρῃ μὴ σκάλευε.

θ'. Ὀξίδα ἀπὸ σεαυτοῦ ἀπόστρεφε πᾶσαν.

ι'. Ἀνδρὶ ἐπανατιθεμένῳ μὲν φορτίον συνεπιτίθει. μὴ συγκαθαίρει δὲ ἀποτιθεμένῳ.

ια'. Εἰς μὲν ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν πόδα προπάρεχε. εἰς δὲ ποδόνιπτρον τὸν εὐώνυμον.

ιβ'. Περὶ Πυθαγορείων ἄνευ φωτὸς μὴ λάλει.

ιγ'. Ζυγὸν μὴ ὑπέρβαινε.

ιδ'. Ἀποδημῶν τῆς οἰκίας μὴ ἐπιστρέφου. ἐριννύες γὰρ μετέρχονται.

ιε'. Πρὸς ἥλιον τετραμμένος μὴ οὔρει.

ιϛ'. Δαδίῳ θᾶκον μὴ ἀπόμασσε.

ιζ'. Ἀλεκτρυόνα τρέφε μὲν, μὴ θῦε δέ. μηνὶ γὰρ καὶ ἡλίῳ καθιέρωται.

ιη'. Ἐπὶ χοίνικα μὴ καθίζου.

ιθ'. Γαμψώνυχον μηδὲν παράτρεχε.

κ'. Ἐν ὁδῷ ξύλα μὴ σχίζε.

κα'. Χελιδόνα οἰκίᾳ μὴ δέχου.

κβ'. Δακτύλιον μὴ φόρει.

κγ'. Θεοῦ

IN templum prodiens adoratum, nihil interea quod ad vitam facit, nec dicito, nec facito.

2. Perfunctorie templum ne ingreditor, neq; adorato omnino, neque si ipsissimas fores prætergrediaris.

3. Discalceatus nudisque pedibus sacrificato atque adorato.

4. Publicas vias declinans per semitas ingreditor.

5. Ab eo quod nigram caudam habet abstineto. Terrestrium enim deorum est.

6. Linguam ante omnia contineto deos sequens.

7. Ventorum spirantium sonum adora.

8. Ignem gladio ne fodito.

9. Acetarium omne vas abs te removeto & avertito.

10. Cum viro, cui onus impositum est, simul attollito: non autem simul auferto ab eo quod depositū est

11. Dū calceaméta pedibus subduntur, pedem dextrū ante afferto. In pelluvium autem sinistrū inferto.

12. De Pythagoricis sine lumine ne loquitor.

13. Jugum ne transilito.

14. Peregrinationem instituens domum ne revertitor, quippe furiæ simul comitantur.

15. Ad solem conversus ne meito.

16. Dadiu vel faculæ sedem ne extergito.

17. Gallum alito quidem, ne autem sacrificato, Lunæ namque & Soli sacratus est.

18. Chœnici ne insideto.

19. Nihil eorū quod curvos ungues habet gustato.

20. In via ligna ne seces.

21. Hirundinem tecto ne accipito.

22. Annulum ne gestato.

κγ΄. Θεοῦ τύπον μὴ ἐπίγλυφε δακτυλίῳ.
κδ΄. Παρὰ λύχνον μὴ ἀποπείζου.
κε΄. Περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαστὸν ἀπίστει, μηδὲ περὶ θείων δογμάτων.
κϛ΄. Ἀκρήτῳ γέλωτι μὴ ἔχεσθαι.
κζ΄. Παρὰ θυσίαν μὴ ὀνυχίζου.
κη΄. Δεξιὰν μὴ παντὶ ῥᾳδίως ἔμβαλλε.
κθ΄. Στρωμάτων ἀναστὰς συνέλισσε αὐτὰ, καὶ τὸν τύπον συνστόρνυε.
λ΄. Καρδίαν μὴ τρῶγε.
λα΄. Ἐγκέφαλον μὴ ἔσθιε.
λβ΄. Ἀποκαρμάτων σοῦ καὶ ἀπονυχισμάτων κατάπτυε.
λγ΄. Ἐρυθῖνον μὴ προσλάμβανε.
λδ΄. Χύτρας ἴχνος ἀπὸ σποδοῦ ἀφάνιζε.
λε΄. Χρυσὸν ἐχούσῃ μὴ πλησίαζε ἐπὶ τεκνοποιΐᾳ.
λϛ΄. Προτίμα τὸ σχῆμα καὶ βῆμα, τὸ σχῆμα καὶ τριώβολον.
λζ΄. Κυάμων ἀπέχου.
λη΄. Μολόχην ἐπιφύτευε μὲν, μὴ ἔσθιε δέ.
λθ΄. Ἐμψύχων ἀπέχου.

Ἐκ

23. Dei formam & imaginem annulo ne insculpito.
24. Ad lucernam faciē in speculo ne contēplator.
25. De diis nec de divinis oraculis nihil eorum, quæ admirabilia, fidem derogato.
26. Risu incontinenti ne concutitor.
27. Ad sacrificia ungues ne præcidito.
28. Dextram ne cuivis facile injicito.
29. E stragulis surgens ea convolvito, & figuram vel vestigium confundito.
30. Cor ne edito.
31. Cerebrum ne comedito.
32. Excrementa tua & unguium præsegmina conspuito.
33. Erythrinon seu rubicundum ne suscipito.
34. Ollæ vestigium, ne ab cinere compareat, tollito.
35. Cum ea quæ aurum habet ne congreditor ad liberos procreandos.
36. Inprimis honorato cum habitum tum & tribunal: habitum inquam & triobolum.
37. Ab fabis abstineto.
38. Malvam quidem in horto tuo plantato, sed ea ne vescitor.
39. Ab iis quibus vita est animalis abstineto.

Ἐκ τοῦ Σουΐδα.

ἹΕΡΟΚΛΗ͂Σ ΦΙΛΟ΄ΣΟΦΟΣ Ὁ ἈΛΕΞΑΝΔΡΕΥ΄Σ.

ὗτος μετὰ τοῦ ἀτρέπτου, καὶ μεγαλοπρεποῦς, εὔρους τὴν τῆς διάνοιαν εἰς ὑπερβολὴν, καὶ διάφορον εὐγλωττίᾳ, καὶ εὐπορίᾳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, κατέπληττε πανταχοῦ τοὺς ἀκροωμένους. ἦν δὲ αὐτοῦ καὶ μαθητὴς Θεοσέβιος, ἀνήρ, εἴπερ τις ἕτερος, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, εἰωθὼς ἀποβλέπειν ἐς τὰς ἀνθρώπων ψυχάς. ἔλεγε γὰρ ὁ αὐτὸς Θεοσέβιος, ἐξηγούμενον φάναι ποτὲ τὸν Ἱεροκλέα κύβοις ἐοικέναι τοὺς τοῦ Σωκράτους λόγους· ἀπιπτῶτας γὰρ εἶναι πανταχοῦ, ὅπη ἂν πέσωσι. τοῦ δὲ Ἱεροκλέους τὸ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος ἀπέδειξεν ἡ συμβᾶσα τύχη περὶ αὐτόν. εἰς γὰρ τὸ Βυζάντιον ἀνελθὼν, προσέκρουσε τοῖς κρατοῦσι, καὶ εἰς δικαστήριον ἀχθεὶς ἐτύπτετο τὰς 1 ἐξ ἀνθρώπων πληγάς. ῥεόμενος δὲ τῷ αἵματι, βάψας κοίλην τὴν χεῖρα, προσραίνει τὸν δικαστὴν ἅμα λέγων·

Κύκλωψ, τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα. φυγὴν δὲ κατακριθεὶς, καὶ ἐπανελθὼν χρόνῳ ὕστερον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, συνεφιλοσόφει τὰ εἰωθότα τοῖς πλησιάζουσιν. ἔξεστι δὲ μαθεῖν τὴν Ἱεροκλέους μεγαλογνώμονα φρόνησιν ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων, ὧν ἔγραψεν εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη τῶν Πυθαγορείων 2 βιβλίων, καὶ περὶ προνοίας, 3 ἐν ἑτέροις βιβλίοις συχνοῖς, ἐν οἷς φαίνεται ὁ ἀνὴρ τὴν μὲν ζωὴν ὑψηλόφρων, τὴν δὲ γνῶσιν 4 οὐκ ἀκριβής.

1. *scribo* ἀπανθρώπους· 2. καὶ βιβλίων περὶ. 3 *addo* καὶ. 4 *tollo* οὐκ.

HIEROCLES PHILOSOPHUS ALEXANDRINUS.

HUic, ad constantiam & gravitatem, ingenii ubertas tanta accessit, itaq; linguæ præstantia, nominumq; optimorum atq; verborum copia excelluit, ut omnes ubique auditores in sui admirationem raperet. Fuit vero ipsi etiam discipulus nomine Theosebius, vir, si quisquam alius, quos ipsi novimus, in hominum animos acie mentis penetrare solitus. Aiebat enim idem Theosebius, Hieroclem aliquando inter narrandum dixisse, Socratis sermones similes esse tesseris: Stare enim semper erectas, utcunque cadant. Hieroclis autem fortitudinem animique robur, ea calamitas ostendit, in quam incidit. Byzantium enim profectus, cum in procerum offensionem incurrisset, in judicium pertractus, plagisque crudelissime acceptus fuit. Cum autem manantem ex eis cruorem cava manu excepisset, eo judicem adspergens simul addidit:

Cyclops, en vinum: humanas jam desere carnes.

Exilio porro damnatus, & Alexandriam postea reversus, solito more cum discipulis philosophatus est. Licet vero scientiæ ejus atque judicii magnitudinem ex iis colligere quæ scripsit in Pythagoreorum versus aureos; de providentia; librisque multis aliis: ex quibus apparet hominem vita quidem sublimem fuisse, scientia vero accurata.

De

DE HIEROCLIS IN PYTHAGORICA CARMINA Commentario, per JOAN. CURTERIUM utraque lingua in lucem prodeunte.

AETHALIDES *fuerat qui prisco tempore primum,*
Trojano bello postea Panthoides,
Deinceps Hermotimus, post Pyrrhus, denique magnus
Pythagoras, Samii gloria magna soli;
Credo equidem versa, longo post tempore, sorte,
Hieroclem factum: nec mea vana fides.
Abstrusos sophiæ nam sensus Pythagoreæ
Tam bene perspexit, quam bene Pythagoras.
Plurima sed postquam latuisset secula, tandem
Emersit, factus denique Curterius.
Namq; quod Hieroclē mysteria maxima, sacris
Pythagoræorum condita carminibus,
Hic gemino ore vides, manifesta luce, loquentem;
Uni hæc debetur gloria Curterio.

NICOL. MORELETUS.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ
τὰ Πυθαγορικὰ ἔπη
ὑπόμνημα.

ΦΙλοσοφία ἐστὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης κάθαρσις, καὶ τελειότης. κάθαρσις μὲν, ἀπὸ τῆς ὑλικῆς ἀλογίας, καὶ τοῦ θνητοειδοῦς σώματος· τελειότης δὲ, τῆς οἰκείας εὐζωΐας ἀνάληψις, πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἐπανάγουσα. ταῦτα δὲ πέφυκεν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια μάλιστα ἀπεργάζεσθαι· ἡ μὲν, τὴν ἀμετρίαν τῶν παθῶν ἐξορίζουσα· ἡ δὲ, τὸ θεῖον εἶδος, εὐφυῶς ἔχουσα, προσκτωμένη. Δεῖ οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστήμην τὴν μέλλουσαν ἡμᾶς καθαροὺς καὶ τελείους ποιεῖν, κανόνας ἔχειν τινὰς ἐν βραχεῖ διωρισμένους, οἷον ἀφορισμούς τινας τεχνικούς, ὅπως

Imago Dei consistit in Virtute et Veritate, haec intellectum, illa voluntatem perficit. Vide Col. 3. 10.

HIEROCLIS PHILOSOPHI IN carmina Pythagorica Commentarius.

Joan. Curterio interprete.

PHilosophia est vitæ humanæ purgatio, atque perfectio. Purgatio quidem, cum fæce rationi contraria, mortalique corpore liberat. perfectio vero, cum suæ vitæ recuperata præstantia, ad divinam similitudinem reducit. Quæ duo quoniam virtute & veritate fieri maxime natura comparatum est: earum illa quidem tollit perturbationum intemperiem, ista autem divinam formam, si recte se habeat, inducit. Decet igitur ad scientiam istam, quæ puros atque perfectos nos efficiat, regulas habere aliquas paucis comprehensas, veluti artificiosas quasdam sententias,

Ratio recta naturæ humanæ regula. Rationem omnibus naturaliter insitam, meditatione continua, et consideratione diligenti, tum regulari, tum systematica totius mundi, Philosophia perficit. Ratio omnium, Philosophia (arte et industria acquisita) paucorum, qui rationem usu et exercitatione, ultra vulgi sortem, altius extruunt.

ut ordine, viaque facili ad beatæ vitæ finem perveniamus. Sunt vero inter regulas ejusmodi, quæ ad universam philosophiam conferunt, in primis habenda, judicio nostro, PYTHAGORICA CARMINA, quæ AUREA vere nuncupantur. Continent enim totius Philosophiæ, quæ in agendo & quæ in contemplando versatur, decreta summa; quibus non solum veritatem atque virtutem sibi quisque comparet, sed purus etiam, Deoque similis facile efficiatur: atque (ut ait Platonis Timæus Pythagoricam disciplinam professus accurate) & sanus, & integer ad prioris habitus formam perveniat. Orditur porro ab ejus virtutis præceptionibus, quæ est in agendo posita. Primum enim perturbatio & ignavia, quæ in nobis exsistunt, regendæ sunt: atque ita divinorum rerum cognitioni incumbendum. Ut enim lippitudine laboranti oculo, nec purgato, quæ valde lucida sunt videri non possunt: ita nec animo virtute carenti cernitur veritatis pulchritudo. Est enim impuro quod purum est nefas attingere. Parit vero philosophia quæ versatur in agendo, virtutem quidem ipsam; veritatem autem, quæ in contemplando. quo fit, ut in versibus ipsis illam

nomi-

ὅπως ἂν τάξει, καὶ συμμεθόδως πρὸς τὸ τῆς
εὐζωΐας τέλος ἀφικοίμεθα. τῶν δὲ τοιούτων
κανόνων, τῶν πρὸς τὴν ὅλην φιλοσοφίαν συν-
τεινόντων, τὰ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΑ Ε-
ΠΗ, τὰ * οὕτως ἐπικαλούμενα ΧΡΥΣΑ, ἐν * γρ. ὄντως
πρώτοις ἂν θείημεν εὐλόγως· περιέχει γὰρ πά-
σης φιλοσοφίας, πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς, τὰ
καθόλου δόγματα, δι' ὧν ἄν τις ἀλήθειαν καὶ
ἀρετὴν κτήσαιτο, καὶ ἑαυτὸν καθαρὸν ἀπο-
λάβοι, καὶ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν εὐτυχήσειε,
καὶ (ὥς φησιν ὁ Πλάτωνος Τίμαιος, τῶν
ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ δογμάτων ὁ ἀκρι-
βὴς διδάσκαλος) * ὑγιής τε καὶ ὁλόκληρος γενό- * ἄλλως
μενος εἰς τὸ τῆς προτέρας ἀφίκοιτο εἶδος ἕ- ὑγιής τις
ξεως. Καὶ πρῶτά γε τὰ τῆς πρακτικῆς ἀ-
ρετῆς παρατίθεται παραγγέλματα. πρῶτον
γὰρ δεῖ τάξαι τὴν ἐν ἡμῖν ἀλογίαν τε, καὶ ῥαθυ-
μίαν· ἔπειτα οὕτως ἐπιβάλλειν τῇ τῶν θειοτέρων
γνώσει. ὥσπερ γὰρ ὀφθαλμῷ λημῶντι, καὶ οὐ κε-
καθαρμένῳ, τὰ σφόδρα φωτεινὰ ἰδεῖν οὐχ οἷ-
όν τε· οὕτως καὶ ψυχῇ μὴ ἀρετὴν κεκτημένῃ τὸ
τῆς ἀληθείας ἐνοπτεύσασθαι κάλλος. μὴ καθαρῷ
γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. ἔστι δὲ
ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία ἀρετῆς ποιητική· ἀ-
ληθείας * ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔπεσι τὴν μὲν * ἢ θεω-
πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἀνθρωπίνην ἀρετὴν ρητική.

 εὑρίσκο-

εὑρίσκομεν λεγομένην· τὴν δὲ θεωρητικὴν, θείαν ἀρετὴν ὑμνουμένην, ἐν οἷς συμπεραίνει ὁ λόγος τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παραγγέλματα,

ταῦτα πόνει (φησὶ) ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων
χρὴ ἐρᾶν σε.

ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.

* γρ' ἀγαθὸν

πρῶτον οὖν *ἄνθρωπον δεῖ γενέσθαι, καὶ τότε θεόν. ἄνθρωπον μὲν ποιοῦσιν ἀγαθὸν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταί· θεοποιοῦσι δὲ αἱ πρὸς τὴν θείαν ἀρετὴν ἀνάγουσαι ἐπιστῆμαι. τὰ δὲ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἐστὶν ἐν τάξει τοῖς ἀνιοῦσι. διὸ καὶ ἐν ταῖς Πυθαγορικαῖς ὑποθήκαις, τὰ τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα πρῶτα παραδίδωσιν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὁ λόγος, παιδαγωγῶν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς περὶ τὸν βίον μεγίστης χρήσεως πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἀνιέναι. Καὶ οὗτος μὲν ὁ σκοπὸς τῶν ἐπῶν, καὶ ἡ τάξις, χαρακτῆρα φιλόσοφον πρὸ τῶν ἄλλων ἀναγνωσμάτων ἐνθεῖναι τοῖς ἀκροαταῖς.

* γρ' ἴχει,

ΧΡΥΣΑ δὲ τὴν ἐπωνυμίαν *ἔχει, διὰ τὸ, ὡς ἂν εἴποιμεν, ἄριστα εἶναι, καὶ θειότατα. οὕτω γὰρ καὶ ΧΡΥΣΟΥΝ γένος λέγομεν τὸ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις γένεσιν ἄριστον, ἀπὸ τῆς τῶν ὑλῶν ἀναλογίας τὴν διαφορὰν τῶν ἠθῶν λαμβάνοντες. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρυσὸς ἀκίβδηλόν τι, καὶ γῆς οὐκ ἀναπεπλησμένον, ὥσπερ τὰ συγγενῆ, καὶ ἐφεξῆς ὄντα τούτῳ

ὗλ

nominari humanam; hanc autem divinitatis nomine celebrari reperiamus, ubi de civili virtute hoc modo præcipere desinit;

Hæc facito; hæc satage; istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divæ in vestigia sistent.

Primum igitur probum fieri oportet; indeque Deum. Hominem vero probum efficiunt virtutes illæ quæ civiles exsistunt: Deũ autem, disciplinæ quæ ad divinam virtutem evehunt. Quia deinde iis qui adscendere cupiunt, ordine magna præcedũt his quæ parva sunt: ideo in Pythagoricis præceptis ea præmittuntur quæ de virtutibus præcipiuntur; ut nos ab usu qui summus in vita est, ad divinam similitudinem doceant adscendere. Et hic quidem versuum scopus est atque ordo, ut philosophi characterem ante alias persuasiones imprimant auditoribus. AUREORUM autẽ ideo retinẽt appellationem, quod in suo genere optimi sint atque divini. Sic enim & AUREUM seculum dicimus, quod in hominum ætatibus fuit optimum; morum differentiam à metallorum proprietate sumentes. Est vero & AURUM ipsum purum quid, nec terræ quidquam habens commixtum; ut quæ ipsi cognata, adeoque etiam inferiora,

 argen-

argentum, æs, ferrum: inter quæ & AURUM ipsum ideo natura principatum obtinet, quod nũquam, ut cætera, rubiginem contrahat; cum eorum singula eam ita patiantur, ut terram participant. Rubigine ergo quæ terrena est cum vitiorum fæce comparata, quod sanctum purumque seculum exstitit, ipsique adeo mores malitiæ penitus expertes, AUREA jure nuncupata sunt. Sic certe & versus isti omnes, toti penitus pulchri & boni, AUREORUM, divinorumque appellationem sortiti sunt. Neque enim inter eos exsistunt boni quidem alii, alii vero non boni, quod nonnullis aliis in rebus experimur: sed omnes similiter morum puritatem explicant, & ad divinam similitudinem deducunt, PYTHAGORICAEQUE philosophiæ finem perfectissimum ostendunt; ut in singulorum explicatione patebit: quam statim à primis ordiemur.

IMMOR-

οἷον ἄργυρος, καὶ χαλκὸς, καὶ σίδηρος, πρὸς ἃ καὶ τὸ ὑπερέχον φύσει κέκληται ὁ ΧΡΥΣΟΣ μόνος τῶν ἄλλων ἰὸν οὐ ποιῶν, ἐκείνων ἰοῦσι, καθ' ὅσον γῆς μετέχει, κατὰ τοσοῦτον καὶ εἰς ἰὸν μεταβάλλοντος. τοῦ οὖν γεώδους ἰοῦ κατὰ τὸ ἔνυλον κακίας λαμβανομένου, τὸ ἅγιον καὶ καθαρὸν χρυσός, καὶ τὸ πάντη καθαρεῦον πονηρίας ἦθος, εἰκότως ΧΡΥΣΟΥΝ ἐλέχθη· οὕτω δὴ καὶ πάντα τὰ ἔπη, ὅλα δι' ὅλων ὄντα καλὰ, ΧΡΥΣΑ καὶ θεῖα τὴν ἐπίκλησιν ἀναγέγραπται. οὐ γάρ ἐστι τὸ μὲν αὐτῶν καλὸν, τὸ δὲ οὐ καλὸν, ὥσπερ ἔνια τῶν ἄλλων· ἀλλὰ πάντα ὁμοίως τὸ καθαρὸν ἦθος ἐμφαίνει, καὶ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἀνάγει, καὶ τῆς ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΗΣ φιλοσοφίας τὸν τελειότατον σκοπὸν ἐκκαλύπτει· ὡς ἐν τῇ καθ' ἕκαστον ἐξηγήσει σαφὲς γενήσεται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρξώμεθα.

ΑΘΑ-

Ἀθανάτους θεοὺς hic in carmine, τοὺς ἐγκοσμίους θεοὺς vocat Hierocles. Lin. 5. [illegible] a Deo Δημιουργῷ, seu

HIEROCL. IN

summo Rerum Opifice ordinatos, ut sunt aliqui Caeli supremo, alii in secundo, 3°. 4°. 5°. [illegible] usque ad infimam. Ita ut sphaera nulla sit quae θεοὺς ἐγκοσμίους omnino careat, nec aliqua quae nullos.

ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΜΕΝ ΠΡΩΤΑ ΘΕΟΥΣ, ΝΟΜΩ ΩΣ ΔΙΑΚΕΙΝΤΑΙ, ΤΙΜΑ.

qui sunt in Sphaera seu Orbe [illegible]

Ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμών ἐστιν ἡ εὐσέβεια πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, εἰκότως καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔπεσι ΝΟΜΩΝ τὸ περὶ ταύτης ἡγεῖται παράγγελμα· ὡς δεῖ τοὺς ἐγκοσμίους θεοὺς, κατὰ τὴν συνυπάρχουσαν αὐτοῖς τάξιν, ΤΙΜΑΝ, ἣν ὁ δημιουργικὸς ΝΟΜΟΣ ἅμα τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν συμπροήγαγε, τάξας αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης σφαίρας, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ὁμοίως, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέχρι τῆς πάσης τῶν οὐρανίων κύκλων συμπληρώσεως. Τὸ γὰρ ᾗ ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν, καὶ πατρὸς, ταύτῃ αὐτοὺς ἐγνωκέναι τε καὶ τιμᾶν, τῷ θείῳ ΝΟΜΩ* κατακολουθούντων ἐστὶ, καὶ τὴν ὄντως ΤΙΜΗΝ αὐτοῖς *ἀποδιδόντων, καὶ μήτε ὑπεραίρειν τὴν ἀξίαν, μήτε ἀπολείπεσθαι ταύτης ἐν ταῖς περὶ αὐτῶν ἐννοίαις· ἀλλὰ καὶ τοῦτο αὐτοὺς εἶναι πιστεύειν, ὃ γεγόνασι, καὶ ταύτην ἔχειν τὴν τάξιν, ἣν εἰλήχασιν, *ἐπὶ τὸν δημιουργικὸν μόνον αὐτῶν θεὸν ἀναφέρειν τὸ σέβας, ὃν θεὸν θεῶν κυρίως ἂν εἴποι τις, καὶ θεὸν ὕπατον, καὶ ἄριστον. Τὴν δὲ ὄντως ἀξίαν τῶν κοσμοποιῶν

* γρ. κατακολουθεῖν

* γρ. ἀποδιδόναι,

* γρ. ἐπί τε

καὶ

IMMORTALES PRIMUM DEOS, SICUTI LEGE DISPOSITI SUNT, [2] HONORA.

Primum immortales Divos pro lege colunto.

QUoniam virtutum omnium dux eſt pietas, quæ ad divinam cauſam refertur; jure etiam in LEGIBUS iſtis, quæ verſibus continentur, ab ea exordium ſumitur: ut doceatur quo pacto DEOS qui in mundo ſunt COLERE oporteat, pro ratione ordinis quem habent ab opifice LEGE cum ſua ipſorum ſtatim eſſentia conjunctum, ex quo primæ quidem ſphæræ ab ea addicti alii ordinatique ſunt, alii autem ſecundæ, alii etiam tertiæ, & ita deinceps, donec cœleſtium circulorum numerus omnis compleretur. Eos enim ita agnoſcere & COLERE, ut ſunt ab auctore ſuo & parente diſtincti, divinæ LEGI obedire eſt, verumque honorem ipſis tribuere; non autem eorum dignitatem ſupra modum attollere, aut ejus aliquid, cum de illis cogitamus, omittere: ſed eos etiam id eſſe credere, quod ſunt, & ordinē quē adepti ſunt retinere, ad eorum deniq; opificem unicum (quē Deum Deorum proprie, tanquam ſummū & optimum, nominare queas) honorem referre. Vere autē Dei,

Quali cultus a cui libet debitus./

Dei, à quo mundus arte summa effectus est, dignitatem hac solum ratione invenerimus, si ipsum etiam cæterorum causam exsistere, & naturarum immutabilium, quæ sunt rationis participes, factorem ponamus. DEOS enim IMMORTALES carmen appellavit eos, qui semper, atque eodem modo de Deo opifice cogitant; quique semper ad ejus bonum attenti, ab eodem, quod sunt, nulla vel separatione, vel mutatione accipiant; tanquam sint opificis causæ imagines perturbationum atque vitiorũ expertes. Est enim Deo congruum sui etiã imagines ejusmodi producere; non omnes mutationib9 atque perturbationib9 obnoxias, & quæ in vitia prolabãtur; quales ipsi sunt mortaliũ animi, naturarum ultimæ quæ ratione utũtur; queadmodũ & ipsi etiã IMMORTALES DII, de quibus nunc sermo est, qui summi nuncupãtur. Neq; porro, ut ab animis humanis distinguantur isti, IMMORTALES DII nuncupantur; qui divina beatitudine fruantur immortaliter, nec suæ unquam essentiæ, paternæque bonitatis obliviscantur. Sed istis perturbationibus hominum subjacent animi, qui Deum quidem, suamq; ipsi dignitatem aliquãdo cogitent atque complectantur, aliquando etiam eadem excidãt. Quo fit etiam, ut merito mortales DII nuncupentur hominum animi, quod moriantur aliquando, cum divinam

vitæ

καὶ ἀριστοτέχνου θεοῦ μόνους ἂν διεξερχοίμεθα, εἰ καὶ ΘΕΩΝ αἴτιον αὐτὸν, καὶ ἀτρέπτων λογικῶν οὐσιῶν ποιητὴν θησόμεθα. τούτους γὰρ νῦν ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ὠνόμασεν ὁ λόγος, τοὺς ἀεὶ καὶ ὡσαύτως νοοῦντας τὸν δημιουργὸν θεὸν, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ ἐκείνου ἀγαθὸν συντεταγμένους, καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ εἶναι ἀμερίστως καὶ ἀτρέπτως λαμβάνοντας, ὡς τῆς δημιουργικῆς αἰτίας αὐτοὺς ὄντας εἰκόνας ἀπαθεῖς, καὶ ἀκακύντους. πρέπει γὰρ τῷ θεῷ, καὶ τοιαύτας ὑποστῆσαι ἑαυτοῦ εἰκόνας, καὶ μὴ πάσας τρεπτὰς, καὶ ἐμπαθεῖς τῇ εἰς κακίαν ὑποφορᾷ· οἷαί εἰσιν αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαί, τῶν λογικῶν φύσεων τὸ ἔσχατον οὖσαι γένος· ὥσπερ αὖ ἀκρότατον ἦν νῦν τὸ τῶν ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ λεγόμενον γένος. καὶ μὴν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΘΕΟΙ οὗτοι ἐκλήθησαν, ὡς μὴ ἀποθνήσκοντες τὴν θείαν συζωΐαν, μηδὲ ἐν λήθῃ ποτὲ γιγνόμενοι, μήτε τῆς ἑαυτῶν οὐσίας, μήτε τῆς τοῦ πατρὸς ἀγαθότητος. τούτοις γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ τοῖς πάθεσιν ὑπόκειται, ποτὲ μὲν νοοῦσα τὸν θεὸν, καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀξίαν ἀπολαμβάνουσα, ποτὲ δὲ τούτων ἀποπίπτουσα. Διὸ καὶ εἰκότως ΘΕΟΙ θνητοὶ λέγοιντο ἂν ἀνθρώπιναι ψυχαὶ, ὡς ἀποθνήσκουσαί ποτε τὴν θείαν συζωΐαν

Λογικῶν οὐσιῶν, αἱ μὲν 1. Οὐράνιοι, ἄτρεπτοι θεοί. ga. 2. Αἰθέριοι θεοί, ἥρωες. ga. 3. Καταχθόνιοι θεοί, Anima humana. Notabilis differ. vid. pag. 46. 314. 315.

Animae rationales sunt dij mortales.

εὐζωΐαν τῇ ἀπὸ θεοῦ φυγῇ, καὶ ἀναβιώσκεσθαι αὖ τῇ πάλιν τῇ πρὸς θεὸν ἐπιστροφῇ· καὶ οὕτω μὲν ζῶσι τὸν θεῖον βίον, ἐκεῖνοι δὲ ἀποθνήσκουσιν, ὡς οἷόν τε ἀθανάτῳ οὐσίᾳ θανάτου μοίρας μεταλαχεῖν, οὐ τῇ εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐκβάσει, ἀλλὰ τῇ τοῦ εὖ εἶναι ἀποπτώσει. θάνατος γὰρ λογικῆς οὐσίας, ἀθεΐα καὶ ἄνοια, οἷς ἕπεται καὶ ἡ περὶ τὸν βίον ἀμετρία τῶν παθῶν ἐπανάστασις. ἐν γὰρ τῇ ἀγνοίᾳ τῶν κρειττόνων ἀνάγκη δουλεύειν τοῖς χείροσιν, ὧν ἐλευθερωθῆναι ἄλλως οὐχ οἷόν τε, ἢ τῇ δι' ἀναμνήσεως εἰς νοῦν καὶ θεὸν ἐπιστροφῇ. μεταξὺ δὲ τῶν οὕτω λεγομένων ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ, καὶ τῶν θνητῶν, ὡς εἴπομεν, ΘΕΩΝ, ἀνάγκη γένος τι εἶναι τιμιώτερον μὲν ἀνθρώπου, καταδεέστερον δὲ θεοῦ, τὸ δι' ἑαυτοῦ μεσότητι τὰ πρὸς ἄλληλα συνάπτον, ὥστε τὸ πᾶν λογικῆς τῆς οὐσίας αὐτὸ ἑαυτῷ συνδεδέσθαι καλῶς. τοῦτο δὴ μέσον οὔτε παντελῆ ἄγνοιαν τοῦ θεοῦ ἴσχει ποτέ, οὔτε παντελῶς ἀκίνητον, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως διαμένουσαν γνῶσιν· ἀλλ' ἀεὶ μὲν γινώσκει, ἄλλως δὲ καὶ ἄλλως ἐπιβάλλει, καὶ μᾶλλόν ἐστιν ὅτε, καὶ ἧττον. τῷ μὲν ἀεὶ γινώσκειν, ἀναβέβηκε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· τῷ δὲ μὴ ἀτρέπτως μηδὲ ὡσαύτως γινώσκειν, ὑποβέβηκε τοῦ θείου, φύσει μέσον ὑπάρχον, καὶ οὔτε προκοπῇ βελτιωθὲν ἐξ ἀνθρώπου,

οὔτε

vitæ probitatem exuentes à Deo recedunt; aliquando etiam reviviſcant, cum ad eundem revertuntur: atque ita quidem vivere dicantur, cum vitam divinam degunt; & mori etiam, quãtum poteſt immortalis natura mortalis eſſe conditionis particeps, non quod exſiſtere deſinat; ſed quod vitæ præſtantia exciderit. Eſt enim rationis participis naturæ mors, divinitatis privatio atque mentis; quam ſequitur in vita perturbationum vehemens colluctatio. Cum enim meliora ignorantur, deterioribus ſervire neceſſe eſt; nec datur aliter inde ad libertatem tranſitus, quam illa ad mentẽ & Deum converſione, quæ recordatione porrigitur. Inter DEOS autem qui vocãtur IMMORTALES, & mortales, quos ita nominamus, ſpeciem quãdam homine quidem ſuperiorem, Deo autem inferiorẽ haberi neceſſum eſt; qua media ſic inter ſe cohæreant, ut integra natura quæ rationis eſt particeps, ipſa ſecũ recte copuletur. Quod ergo ejuſmodi medium eſt, nec mera Dei ignoratione tenetur unquã, nec immobilẽ omnino, atque eandẽ perpetuo ejuſdem habet notitiã: ſed ſemper quidẽ cognoſcit, alias autem atque alias adjicit; idq; magis aliquãdo, aliquãdo etiã minus. Et eo quidẽ ipſo quod intelligit ſemper, humanam naturã ſuperat: eo vero, quod nõ abſq; mutatione, nec eadẽ perpetuo ratione, à divina ſuperatur, medio loco natura ſubſiſtẽs, neque proficiẽdo homine

fa-

factum melius, neque negligentia ex Deo in medium ordinem delapsum. Prima enim quæ sunt, & quæ secunda, & quæ tertia, De⁹ opifex produxit natura inter se differentia, non confusa invicem; non virtutis, nō vitii ratione ordinem mutantia: quippe quæ re vera semper sint, & genere ex adjuncto illis ordine distincta, opificisque rationib⁹ analogice collocata. Ut enim ibi prima, & media, atque etiam ultima absolutæ sapientiæ ordo possidet: (hoc enim ipso sapientia est, quod ordine & perfecte idipsum producit quod facit; unde inter se coire sapientiam, ordinem, atque perfectionem contingit.) sic certe & quæ in hac universitate ad primam Dei intelligētiam facta sunt, prima in mundo fuerint; media autem, quæ ad mediam; quæ autem ad finem intelligentiarum similitudine accedent, fuerint etiam in iis quæ ratione utuntur ultima. Est enim rationis capax ornatus omnis, cum innato sibi corpore corruptionis experte, Dei totius imago qui condidit. Ejus autem quod ibi summum est, quæ in mundo prima exsistunt, imago pura & integra. Medii deinde, imago media; ea ipsa videlicet quæ locum medium obtinent. Finis denique, Deitatis imago ultima; ea scilicet quæ sunt in rationis participibus tertia atque postrema. Atque ex tribus istis quidem generibus quod PRIMUM est,
DEOS

ἐπ' ἀμφιβολίᾳ ὑποβὰν ἐκ θεοῦ εἰς τὴν μέσην
τάξιν. πρῶτα γὰρ, καὶ δεύτερα, καὶ τρίτα ὁ
δημιουργὸς θεὸς ὑπέστησε φύσει διαφέροντα
ἀλλήλων, καὶ μὴ συγχεόμενα πρὸς ἄλλη-
λα, μηδὲ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ τὴν τάξιν δια-
μείβοντα· ἃ δὴ κατ' οὐσίαν ἐσῶτα ἀΐδιως,
τῇ συμπεριπληθούσῃ αὐτοῖς τάξει κατὰ γένος κ'
διέστη, καὶ ταῖς δημιουργικαῖς αἰτίαις * ἀνά- * ἀνα-
λογον ἐτάχθη. ὡς γὰρ ἐκεῖ πρῶτα, καὶ λόγως
μέσα, καὶ ἔσχατα τῆς παντελείου σοφίας ἡ
τάξις ἔχει (τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτῇ καὶ τὸ εἶναι σο-
φίᾳ, τὸ ἐν τάξει καὶ τελειότητι προάγειν
τὴν ποίησιν· ὥστε συνυπάρχειν ἀλλήλαις σο-
φίαν, καὶ τάξιν, καὶ τελειότητα) οὕτω δὴ καὶ
ἐν τῷδε τῷ παντὶ τὰ πρὸς τὴν πρώτην νόη-
σιν τοῦ θεοῦ γινόμενα, πρῶτα ἂν εἴη ἐν κόσμῳ·
τὰ δὲ πρὸς τὴν μέσην, καὶ τὰ μέσα· καὶ τὰ τῷ
πέρατι τῶν νοήσεων ἐοικότα, τελευταῖα ἂν εἴη
ἐν λογικοῖς. ἔστι γὰρ πᾶς μὲν ὁ λογικὸς διάκο- Imago Dei in
σμος μετὰ τοῦ συμπεφυκότος αὐτῷ ἀφθάρτου Creatura ratio=
σώματος, εἰκὼν ὅλου τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ. τῆς nali.
δὲ ἐκεῖ ἀκρότητος, τὰ ἐν κόσμῳ πρῶτα ἀκή-
ρατος εἰκών. καὶ τῆς ἐκεῖ μεσότητος εἰκὼν μέ-
ση, τὰ ἐνταῦθα μέσα. καὶ τοῦ πέρατος τῆς ἐκεῖ
θεότητος τελευταία εἰκὼν, τὰ ἐν λογικοῖς τρί-
τα καὶ ἔσχατα. τούτων δὲ τῶν τριῶν γενῶν τὸ μὲν

ΠΡΩΤΟΝ ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ὁ παρὼν λόγος ἐσήμανε· τὸ δὲ μέσον, ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ· καὶ τὸ ἔσχατον, ΔΑΙΜΟΝΑΣ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ, ὡς μικρὸν ὕστερον εἰσόμεθα. νῦν δὲ ἐπὶ τὰ πρῶτα πάλιν ἐπανέλθωμεν. τίς ὁ ΝΟΜΟΣ, καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τάξις, καὶ ἡ πρὸς τὴν τάξιν ἀποδιδομένη ΤΙΜΗ; ΝΟΜΟΣ μὲν, ὁ δημιουργικὸς νοῦς, καὶ ἡ θεία βούλησις, ἡ ἀϊδίως προάγουσα τὰ πάντα, καὶ εἰς ἀεὶ διασώζουσα. τάξις δὲ ΕΝΝΟΜΟΣ, ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων, καὶ δημιουργοῦ, τοῖς ΑΘΑΝΑΤΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ἐπιστελθοῦσα, καὶ τιμῶσα ἐν αὐτοῖς τοὺς μὲν πρώτους, τοὺς δὲ δευτέρους. εἰ γὰρ καὶ, ὡς ἐν παντὶ λογικῷ διακόσμῳ, τὴν ἀκρότητα ἔλαχον, ὅμως ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται, καὶ εἰσὶν ἄλλοι ἄλλων θειότεροι. μήνυμα δὲ τῆς κατ' οὐσίαν αὐτῶν ὑπεροχῆς τε, καὶ * ὑπερβάσεως, ἡ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν τάξις, κατ' οὐσίαν καὶ δύναμιν τὴν θέσιν διαλαχοῦσα, ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν κεῖσθαι τὸν ΝΟΜΟΝ, καὶ τὴν τάξιν ὁμοφυῆ εἶναι αὐτῶν τῇ * ἀταξίᾳ. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ὑποστάντες, ὕστερον διεκρίθησαν· ἀλλὰ τεταγμένοι προῆλθον εἰς τὸ εἶναι, ὥσπερ ἐνὶ ζώῳ τῷ ὅλῳ οὐρανῷ διάφορα ὄντες μέρη, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν ἐν τῇ κατ' εἶδος

* γρ. ὑποβάσεως

* γρ. εὐταξίᾳ.

διαστάσει

DEOS IMMORTALES carmen eſſe ſignificavit: Quod autem medium, HEROAS ILLUSTRES: Quod vero ultimum, DAEMONAS TERRENOS; ut paulo poſt intelligemus. Nûc autem ad ea quæ prima ſunt etiam revertamur. Quænam LEX iſta, ejuſque ordo? Quis etiam ſecûdum ordinem delatus HONOR? LEX quidem mens eſt opifex, ipſaque voluntas divina; quæ omnia perpetuo producit, ſemperque conſervat. Ordo autem LEGI conſentiens, ille ipſe, qui à parente omnium & opifice Diis immortalibus attributus eſt; & quo inter eos alii quidem primi, alii autem ſecundi ſunt. Quamvis enim, ut in univerſo rationis participe ornatu, principatum ſortiti ſint, in ſeipſis tamen variantur; & ſunt alii aliis diviniores. Indicat vero quod eſt in eorum natura ſuperius atque inferius ordo ipſe cœleſtium orbium, ita ab eſſentiæ & virium ratione ſitum adeptus, ut in eorum eſſentia LEX ipſa jaceat, ordo autem cum præſtanti eorum diſtinctione natus ſit. Non enim fortuito editi, poſtea diſcreti ſeparatique ſunt: ſed ordine collocati, atque diſtincti, in rerum naturam prodierût; tanquam animantis unius, cœli ipſius, diverſæ partes exſiſtant, ſuamq; inter ſe connexionem in ſua ipſorum ſecundû ſpeciem

Voluntas divina est sui cultus lex et regula sola

 diſtin-

distinctione simul atque copula, ita retineant, ut ne situs quidem earum unquam excogitari perturbatio valeat, nisi cum universitatis interitu; qui contingere non potest, si prima earum causa semper sit immutabilis & constans, eademque perpetuo essentia, & agendi vi, non adventitia bonitate prædita, sed per se insita, & propter eam omnia ad felicem statum adducens. Neque enim causa alia rationi consentiens rerum omniū creationis adferri potest, quam quæ ab essentiali Dei bonitate proficiscitur. Est enim bonus Deus natura ipsa: neque in eo qui bonus est ulla unquam rei ullius cadit invidia. Quæ enim aliæ, præter bonitatem, creandæ universitatis hujus causæ adsignantur, mortalium necessitatibus potius quam Deo conveniūt. At Deus, quia natura bonus est, quæ maxime sibi exsistūt similia, prima in rerum naturam produxit. Secunda autem, quæ mediam sui referunt imaginem. Tertia vero & ultima, quæ ex omnibus sibi conformibus, à divina imagine sunt quammaxime remota atque distantia. Exstitit vero rerum essentiæ quæ factæ sunt ita conjunctus & comes ordo, ut quod natura præstantius esset, inferiori præponeretur; non in totis generibus solum, sed in singulis etiam quæ secundum speciem re vera subsistunt.

Non

διαιωνίως ἅμα καὶ συναφῇ ἀποσώζοντες, ὥστε μηδ' ἐναλλαξιν τῆς θείας αὐτῶν ἐπινοηθῆναί ποτε δύνασθαι, εἰ μὴ μετὰ τῆς φθορᾶς τοῦ παντός, ἣν ἀδύνατον ἐπισυμβῆναι * ἐστ', ἂν τὸ πρῶτον αὐτῶν αἴτιον ἀμετάβλητον πάντη, καὶ ἀτρεμοῦν, καὶ τὴν οὐσίαν τῇ ἐνεργείᾳ τὴν αὐτὴν κεκτημένον, καὶ τὴν ἀγαθότητα οὐκ ἐπίκτητον ἔχον, ἀλλ' οὐσιωμένην κατ' αὐτήν, καὶ δι' αὐτὴν τὰ πάντων πρὸς τὸ εὖ εἶναι ἄγον. αἰτία γὰρ τῆς τῶν πάντων ποιήσεως οὐδεμία ἄλλη πρόσεστιν εὔλογος, πλὴν τῆς κατ' οὐσίαν ἀγαθότητος. ἀγαθὸς γὰρ ἦν φύσει. ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίνεται φθόνος. αἱ γὰρ παρὰ τὴν ἀγαθότητα λεγόμεναι αἰτίαι τῆς δημιουργίας τοῦδε τοῦ παντός, ἀνθρωπίναις μᾶλλον περιστάσεσιν, ἢ τῷ θεῷ πρέπουσιν. ἀγαθὸς δὲ ὢν τὴν φύσιν ὁ θεός, τὰ μάλιστα ὁμοιούμενα αὐτῷ πρῶτα φύσει παρήγαγε· καὶ δεύτερα τὴν μέσην ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸν κεκτημένα· τρίτα δὲ καὶ ἔσχατα, πάντων τῶν ἐοικότων αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν μάλιστα ὑφειμένα. τῇ δὲ οὐσίᾳ τῶν γινομένων σύνδρομος ἦν ἡ τάξις, ὥστε τῇ φύσει κρεῖττον προτεταγμένον εἶναι τοῦ καταδεεστέρου, ἔν τε τοῖς ὅλοις γένεσιν, ἔν τε τοῖς καθ' ἕκαστον γένος τὸ κατ' εἶδος ὑπόστασιν κεκτημένοις.

* γρ' ἕως

οὐ γὰρ τύχαις ἐκληροῦτο τὴν τάξιν τὰ πάντα, οὐδὲ προαιρέσεως μεταβολαῖς, ἀλλὰ ΝΟΜΟΙΣ δημιουργικοῖς διαφορᾷ προῆκτο, καὶ τὴν τάξιν ἀνάλογον ταῖς τῶν φύσεων ἀξίαις ἔλαχεν. Διὸ, τῷ ΝΟΜΩ ΩΣ ΔΙΑΚΕΙΝΤΑΙ ΤΙΜΑ, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ΑΓΑΤΩΝ ΗΡΩΩΝ, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν κοινῶς ἀκουστέον. ἔστι γὰρ πλῆθος εἰδῶν ἐν ἑκάστῳ γένει καθ' ὑπεροχὴν καὶ ὕφεσιν τεταγμένον. τοιαύτη μὲν ἡ φύσις τῶν λογικῶν οὐσιῶν, καὶ ἡ τάξις. τίς δὲ ὁ ΝΟΜΟΣ, καὶ ἡ τούτῳ ἑπομένη ΤΙΜΗ; πάλιν λέγομεν, ὅτι ΝΟΜΟΣ μὲν ἡ ἄτρεπτος τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια, ἡ συνάγουσα τὰ θεῖα γένη, καὶ τάττουσα ἀϊδίως καὶ ἀμεταβλήτως. ἡ δὲ σύμφωνος τῷ ΝΟΜΩ ΤΙΜΗ, ἥτις οὐσίας ἐστὶ τῶν ΤΙΜΩΜΕΝΩΝ γνῶσις, καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν κατὰ δύναμιν ἐξομοίωσις.* ὃ γὰρ ἀγαπᾷ τις, καὶ μιμεῖται ὅσον αὐτῷ οἷόν τε· καὶ ΤΙΜΗΝ ποιεῖται τοῦ ἀνενδεοῦς τὴν τῶν ὑπ' ἐκείνου προτεινομένων ἀγαθῶν ὑποδοχήν. οὐ γὰρ ΤΙΜΗΣΕΙΣ τὸν ΘΕΟΝ διδούς τι αὐτῷ, ἀλλ' ἄξιος τοῦ λαβεῖν τὰ παρ' ἐκείνου γινόμενος. ὡς γάρ φασιν οἱ Πυθαγόρειοι, τιμήσεις τὸν θεὸν ἄριστα, ἐὰν

* γρ' ὃν

Non enim fortuito ordinem cuncta sortita sunt, neque electionis mutatione: sed à conditoris LEGE discrimen eorum prodiit; congruumque naturarum præstantiis ordinem adepta sunt. Quo fit, ut quod, UTI LEGE DISPOSITI SUNT HONORARI præcepit, non de DIIS tantum IMMORTALIBUS, sed de ILLUSTRIBUS etiam HEROIBUS, humanisque animis, communiter intelligatur. Est enim in singulis generibus specierum multitudo, secundum quod superius est atque inferius, ordinata. Et hæc quidem essentiarum quæ ratione utuntur natura est, atque ordo. Quænam vero LEX? qui deinde HONOS qui ipsam sequitur? Dicimus rursum LEGIS quidem nomine, immutabilem Dei opificis actionem, à qua divina genera producuntur, & qua in perpetuũ, nullaque facta mutatione ordinantur, significari: per HONOREM autem LEGI congruum, essentiæ eorum qui HONORANTUR notitiam, & ad eorum imaginem, quãtum fas est, effictionem. quem enim quis diligit, imitatur etiam, quãtum potest: eoq; HONOREM locupleti tribuit, quod porrecta ab ipso bona accipit. Non enim eo ipso Deum HONORAS, quod ei das aliquid; sed quod dignus sis qui ab eo accipias. Deum namque, aiunt Pythagorei, honore afficias quam optime,

si eidem fias animo similis. Quisquis Deo præterea, tanquam egenti, HONOREM TRIBUIT; non videt ut se Deo potentiorem faciat. Ipsa deinde oblationum profusio HONORI Deo non cedit, si averso à divinitate animo offeratur. Dona siquidem & hostiæ stultorum hominum nihil sunt aliud quam ignis pabulum; & donaria, sacrilegorum opes. At divinus animus, cum bene fundamenta jecit, Deo conjungit. Est enim necesse quod simile est ad simile tendere. quo fit, ut solus sacerdos sapiens dicatur; solus item Deo gratus; solus etiam precandi gnarus. Novit enim solus Deum HONORARE, qui eorum dignitatem quibus HONOS competit non confundit: quique se imprimis hostiam offerens, suumque animum divinum simulacrum faciens, mentem quoque suam, ad divini luminis susceptionem, templum Deo ipsi construit atque præparat. Quid enim tale de rebus quæ sunt in medio positæ offeras, ut Deo conveniens simulacrum, aut donum quod ipsi aniri queat, efficiat: quæ in rationis participe natura munda & purgata contingere necesse est? Nam, ut iidem viri asserunt, locum non habet Deus in terra pura anima gratiorem. quibus & Pythius ipse adstipulatur, cum ait;

Ipse piis tantum, quantum delector olympo.

Est

ἐὰν τῷ θεῷ τὴν διάνοιαν ὁμοιώσῃς. καὶ ὅστις TIMA τὸν θεόν, ὡς προσδεόμενον, οὗτος λέληθεν οἰόμενος ἑαυτὸν τοῦ θεοῦ εἶναι κρείττονα. καὶ ἡ τῶν εἰσφερομένων πολυτέλεια TIMH εἰς θεὸν οὐ γίνεται, εἰ μὴ μετὰ τοῦ ἐνθέου φρονήματος προσάγοιτο. δῶρα γὰρ καὶ θυηπολίαι ἀφρόνων, πυρὸς τροφή· καὶ ἀναθήματα, ἱεροσύλοις χορηγία. τὸ δὲ ἔνθεον φρόνημα διαρκῶς ἡδρασμένον, συνάπτει θεῷ. χωρεῖν γὰρ ἀνάγκη τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον. ὅθεν καὶ μόνος ἱερεὺς ὁ σοφὸς λέγεται, μόνος θεοφιλής, μόνος εἰδὼς εὔξασθαι. μόνος γὰρ οἶδε TIMAN ὁ τὴν ἀξίαν μὴ συγχέων τῶν TIMΩMENΩN, καὶ ὁ προηγουμένως ἱερεῖον ἑαυτὸν προσάγων, καὶ ἄγαλμα θεῖον τεκταίνων τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, καὶ ναὸν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θείου φωτὸς τὸν ἑαυτοῦ παρασκευάζων νοῦν. τί γὰρ τοιοῦτον προσάξεις ἀπὸ τῶν ἐν μέσῳ κειμένων ὑλῶν, ὃ τῷ θεῷ προσφυὲς ἄγαλμα ἐργάσῃ, ἢ δῶρον αὐτῷ ἑνωθῆναι δυνάμενον, ἃ δὴ ἐπὶ τῆς λογικῆς οὐσίας καθαρθείσης συμβαίνειν ἀνάγκης; ὡς γὰρ οἱ αὐτοὶ ἄνδρες φασί, ψυχῆς καθαρᾶς τόπον οἰκειότερον ἐπὶ γῆς θεὸς οὐκ ἔχει· οἷς καὶ ὁ Πύθιος συμφέρεται λέγων·

Εὐσεβέων δὲ βροτοῖς γάνυμαι τόσον ὅσον
ὀλύμπῳ.

εὐσεβὴς

εὐσεβὴς δὲ ὁ τὴν θείαν ἐπιστήμην ἔχων, καὶ τὴν ἑαυτοῦ τελείωσιν, ὡς τιμὴν ἀρίστην, προσάγων τοῖς τῶν ἀγαθῶν αἰτίοις, τῇ σπουδῇ δὲ τῆς * κτήσεως πρὸς τοὺς χορηγεῖν πεφυκότας ἐπιστρεφόμενος, καὶ τῷ λαμβάνειν τὰ ἀγαθὰ δύναται, ΤΙΜΩΝ τοὺς ἀεὶ διδόντας αὐτά. ὁ δὲ ἄλλως ΤΙΜΑΝ τὸ θεῖον προαιρούμενος, καὶ μὴ δι' ἑαυτοῦ, παρανάλωμα τῆς ἔξωθεν εὐπορείας ποιεῖται τὴν ΤΙΜΗΝ, οὐκ οἰκείαν ἀρετὴν προσφέρων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐκτὸς αὐτοῖς ἀφοσιούμενος. ταῦτα δὲ οὐδὲ σπουδαίῳ ἀνδρὶ λαμβάνειν ἡδύ, μὴ μετὰ τῆς ἀρίστης διαθέσεως διδόμενα. τοιοῦτο δὲ καὶ τὸ τῆς Πυθίας πάλιν ἀπόφθεγμα. πρὸς γὰρ τὸν ἑκατόμβας θύσαντα μὴ μετ' εὐσεβοῦς γνώμης, καὶ πυνθανόμενον πῶς εἴη προσδεδεγμένος τὰ παρ' αὐτοῦ δῶρα, ἀποκρίνεται,

"Ἀλλά μοι εὔαδε χόνδρος ἀγακλυτοῦ Ἑρμιονῆος.

τὸ εὐτελέστατον προκρίνουσα τῆς τοσαύτης πολυτελείας, ὅτι δὴ θεοσεβείας γνώμῃ κεκόσμητο. μετ' αὐτῆς γὰρ πάντα θεοφιλῆ, καὶ ἄνευ ταύτης οὐδὲν θεῷ φίλον ἄν ποτε γένοιτο. καὶ τὰ μὲν περὶ θεοσεβείας καὶ ὁσιότητος ἱκανῶς ἐν τῷ παρόντι λέλεκται. Ἐπειδὴ δὲ τὸν νόμον τῆς τοῦ παντὸς διατάξεως ἄτρεπτος φρουρὰ διατηρεῖ, καὶ τὸν τῆς φρουρᾶς ταύτης φύλακα τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν δι' ἀπορρήτων ὅρκων ὀνομάζειν, εἰκότως

* γρ. κλήσεως

Est vero pius, qui divina scientia prædi-tus, suamque perfectionem, tanquam honorem præstantissimum, bonorum auctoribus offerens, adipiscendi studio ad eos se, qui suppeditare queunt, convertit; & eo ipso quod bona potest accipere, eos HONORAT qui illa perpetuo largiuntur. Quisquis autem aliter HONOREM DEO TRIBUERE nititur, non autem à seipso, externarum ille divitiarum mala profusione, non propriæ virtutis honorifica oblatione in eos defungitur. Immo ne viro quidem probo jucundum esset ista admittere quæ malo animo dari non ignoraret. Tale est etiam Pythii præclare dictum aliud. Ei enim qui centum bobus, animo nequaquam pio, fecerat, cum quæreret quam grata sua illi dona fuissent, ita respondit;

At mihi farra placent prænobilis Hermionei.

Ut quod erat tenuissimum, tãtæ profusioni ideo se præponere significaret, quod mentis pietate ornaretur. Hæc enim si adsit, nihil esse Deo gratum non potest: contra autem, si desit. Atque hæc quidem de pietate in DEOS atque sanctitate satis hoc loco. Quoniam autem LEGEM ordinis universitatis constans tuetur observatio; hujusque observationis custodem apud veteres mos erat arcano jurejurando nominare; merito

merito deinceps ad ea quæ dicta sunt, veluti consequens dogma, de jurejurando præceptum adjicit.

2 Cole deinde Jusiurandum.

Et jusjurandum.-----

Legem quidem superius Dei actionem exsistere docuimus eodem modo semper se habentem, perpetuaque & immutabili ratione res omnes producentē. Jusiurandum deinceps ipsi causam esse dixerimus, quæ omnia in eodem statu ita conservet atque retineat, ut quæ Juramenti fide confirmata sunt, & legis ordinem tueantur, tanquam certus legis effectus in eorum recto ordine quæ condita sunt exsistãt. Quod enim eadem lege stãt omnia, sicuti disposita sunt, primarium fuerit hoc divini Jurisiurandi opus; quod quidem inter eos qui Deum semper intelligunt, maxime, atque perpetuo servatur. Inter eos autem qui aliquando quidem intelligunt, aliquando vero à divina cognitione recedunt; & Jusiurandum similiter ab iis quidem violatur qui recedunt, servatur autem ab iis qui ad Deum revertuntur. Dicitur enim Jusiurandum hoc loco, ipsa divinarũ legũ observatio; quo cum Deo opifice cuncta vinciuntur atque aptãtur, quæ ut eundem nossent creata sunt: corum-

A Deo recedentes, et juramentum violant.

εἰκότως ἐφεξῆς τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀκόλουθον ἐπάγει δόγμα, τὸ περὶ ὅρκων παράγγελμα.

2--- ΚΑΙ ΣΕΒΟΥ ΟΡΚΟΝ---

Νόμον μὲν οὖν ἐν τοῖς προτέροις ἀπεφηνάμεθα τὴν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχουσαν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ, τὴν ἀϊδίως καὶ ἀτρέπτως τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παράγουσαν. ΟΡΚΟΝ δὲ νῦν ἑπομένως αὐτῷ τῷ νόμῳ λέγομεν, τὴν ἐν ταυτότητι τὰ πάντα διατηροῦσαν αἰτίαν, καὶ οὕτως καταβεβαιουμένην, ὡς ἐν ὅρκου πίστει κρατούμενα, καὶ διασώζουσαν τὴν τοῦ νόμου τάξιν, ὥστε ἀποτέλεσμα τοῦ δημιουργικοῦ νόμου εἶναι τὸ ἀπαράβατον τῆς ἐν τοῖς δημιουργηθεῖσιν εὐταξίας. τὸ γὰρ μένειν τὰ πάντα νόμῳ, ὡς διετάχθη, προηγούμενον ἔργον ἂν εἴη τοῦ ΟΡΚΟΥ τοῦ θείου· ὃς ἐν μὲν τοῖς ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεόν, μάλιστά τε, καὶ ἀεὶ διασώζεται. ἐν δὲ τοῖς ποτὲ μὲν νοοῦσι, ποτὲ δὲ ἀφισταμένοις τῆς θείας γνώσεως, καὶ Ο ΟΡΚΟΣ ὁμοίως παραβαίνεται μὲν ὑπὸ τῶν ἀφισταμένων· αὖθις δὲ τηρεῖται ὑπὸ τῶν πρὸς τὴν θείαν στροφὴν ἀναγομένων. ἡ γὰρ τήρησις τῶν θείων νόμων ΟΡΚΟΣ νῦν λέγεται, ᾧ δέδεται καὶ ἀνήρτηται πάντα πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν τὰ γινώσκειν αὐτὸν πεφυκότα.

ὧν

ὧν τὰ μὲν ἀεὶ ἐχόμενα αὐτοῦ, ἀεὶ ΣΕΒΕΙ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ· τὰ δὲ ἀφιστάμενά ποτε, τότε καὶ περὶ ΟΡΚΟΥ ἀπιστεῖ, οὐ μόνον τοῦ θείου νόμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ θείου ΟΡΚΟΥ τὴν τάξιν παραβαίνοντα. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τοῖς λογικοῖς γένεσιν ἐνουσιωμένος ΟΡΚΟΣ, ἔχεσθαι τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ ποιητοῦ, καὶ μὴ παραβαίνειν μηδαμῇ τοὺς ὑπ' ἐκείνου διορισθέντας νόμους. ὁ δὲ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον ἀναστροφαῖς ΟΡΚΟΣ, ἴχνος ἐστὶν ἐκείνου, πρὸς ἀλήθειαν ἀπευθύνων τοὺς δεόντως αὐτῷ χρωμένους. τὸ γὰρ ἀμφίβολον τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως εἰς βεβαιότητα μεταρρυθμίζειν, καὶ μένειν ἐπὶ τῆς ταυτότητος ἀναγκάζει, ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις· τοῦτο μὲν τῶν γεγενημένων τὸ σαφὲς ἐκφαίνων· τοῦτο δὲ τῶν μελλόντων γενήσεσθαι τὸ βέβαιον ἀπαιτῶν. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ μάλιστα ΣΕΒΕΣΘΑΙ προσήκει τὸν ΟΡΚΟΝ τὸν μὲν κατ' οὐσίαν προϋπάρχοντα, διὰ τὴν τῆς ἀϊδιότητος φρουράν· τὸν δὲ ἀνθρώπινον, καὶ τοῖς ἐν βίῳ πράγμασιν ἐπίκουρον, ὡς εἰκόνα ἐκείνου, καὶ μετ' ἐκεῖνον βεβαιότητος καὶ ἀληθείας γενόμενον ἡμῖν πρύτανιν, καὶ τῶν καλλίστων ἠθῶν πληροῦντα τοὺς ΣΕΒΕΙΝ αὐτὸν μεμαθηκότας. ΣΕΒΑΣ δὲ ΟΡΚΟΥ μόνον ἂν εἴη ἡ τήρησις τῶν ὀμωμοσμένων, ὅσον ἐφ' ἡμῖν,

ἀπαρα-

eorumque nonnulla quidem, quia ſemper illi adhærent, JUSIURANDUM COLUNT perpetuo; alia vero, quia recedunt aliquando, tunc etiã adverſus JUSIURANDUM ſe gerũt impie, quæ non ſolum divinæ legis, ſed divinum etiam JURISIURANDI ordinem violãt. Ita ergo ſe habet quod naturis ratione præditis innatum eſt atque inſitum JUSIURANDUM; ut parẽti ſuo atque factori ſemper adhæreant, neque leges ab eo latas ullo pacto transgrediantur. Quod autem in vitæ negotiis verſatur, illius veſtigium eſt: quo qui decẽter utuntur, ad veritatem dirigũtur. Cogit enim humana conſilia, cum incerta ſunt, ad conſtantiam revocare, atque in eodem inſtituto manere, ſive de verbis, ſive de rebus agatur: partim quidem eorum quæ geſta ſunt veritatem demonſtrans; partim etiam futurorum fidem atque conſtantiam poſtulans. Eſt porro illud etiam quod natura prius eſt ob id COLENDUM maxime JUSIURANDUM, quod in eo ſit perennitatis præſidium: humanum autem, quod vitæ mortalium auxilietur; quodque prioris imaginem referens, ſit poſt ipſum conſtantiæ tutor atque veritatis, eoſque moribus optimis impleat qui ipſum COLERE didicerunt. Fuerit vero JURISIURANDI CULTUS unicus, ipſa eorum quæ jurantur libera, quantum in nobis eſt, obſer-

observatio; quæ eos, à quibus JUSIURANDUM voluntaria necessitate COLITUR, cum eo conjūgit quod statum est, divinoque habitui vere consentiens. Atque hæc quidē, quæ prima est & arcana JURISIURANDI sanctitas, per factam ad Deum conversionem rursum solet instaurari, cum virtutibus purgātibus sacri JURISIURANDI cōtemptus sanatur. quæ autem in hujus vitæ rebus occupatur, civilibus virtutibus retinetur, atque conservatur. Soli enim qui virtutes istas possident, etiam sancte jurare in hujus vitæ rebus possunt: cum malitia perjurii parens, morum instabilitate JUSIURANDUM conculcet. Quî enim unquam, qui pecuniarum cupiditate ducitur, in eis accipiendis vel dandis JURISIURANDI sanctitatem servabit? Quî rursum qui incontinens est, aut timidus, in eodem cōstiterit? Annon potius uterque, cum superiorem fieri se posse putabit, in quibus exsistit inferior; ibi JURISIURANDI deposita religione, mortalia & infirma cum divinis cōmutabit? At quibus virtutum recte stabilita est possessio, ab iis etiam sancte COLITUR & cōservatur JURISIURANDI religio. Fuerit autē CULTUS ejus servādi optima ratio & cura, si eo nec frequenter utaris, nec temere, nec quibuslibet in rebus, nec ad sermonis amplificationē, nec ad narrationis confirmationem atque fidem: sed

ἀπαράτρεπτος, ἡ πρὸς τὸ μόνιμον καὶ ἀληθευτικὸν τῆς θείας ἕξεως τῇ ἑκουσίῳ ἀνάγκῃ τοὺς ΣΕΒΟΝΤΑΣ τὸν ΟΡΚΟΝ συναρμόζουσα. καὶ ἡ μὲν πρώτη καὶ ἀπόῤῥητος ΕΥΟΡΚΙΑ, διὰ τῆς εἰς θεὸν ἐπιστροφῆς αὖθις ἀναλαμβάνεσθαι πέφυκε, ταῖς καθαρτικαῖς ἀρεταῖς τὴν παρέκβασιν ἰωμένη τοῦ θείου ΟΡΚΟΥ· ἡ δὲ βιωτικὴ εὐορκία ταῖς πολιτικαῖς ἀρεταῖς διασώζεται. μόνοι γὰρ οἱ τὰς ἀρετὰς ταύτας κεκτημένοι, καὶ εὐορκεῖν ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον δύνανται· ἡ δὲ κακία, μήτηρ ἐπιορκίας, τῷ ἀβεβαίῳ τοῦ ἤθους τὸν ΟΡΚΟΝ καταπατεῖ. πῶς γὰρ ὁ φιλοχρήματος, ἢ πρὸς ἀργυρίου λῆψιν ἢ ἀπόδοσιν εὔορκός ποτε γένοιτο; πῶς δὲ ὁ ἀκόλαστος, ἢ δειλὸς, ἐμμένει ἐν τοῖς ὅρκοις; καὶ οὐχ ὅπου δ' ἂν ἑκάτερος αὐτῶν οἰηθείη πλέον τι ἕξειν, ἐν οἷς ἐστιν ἥττων, ἐνταῦθα τὸ ΣΕΒΑΣ τῶν ΟΡΚΩΝ ἀπολύεται, θνητὰ καὶ ἐπίκηρα τῶν θείων ἀγαθῶν ἀνταλλαττόμενος; οἷς δὲ καλῶς τὸ τῆς ἀρετῆς ἐνίδρυται κτῆμα, τούτοις οὖν καὶ τὸ ΣΕΒΑΣ τῶν ΟΡΚΩΝ διασώζεσθαι πέφυκε. μηχανὴ δὲ ἀρίστη τοῦ τηρεῖν τὸ περὶ αὐτὸν ΣΕΒΑΣ, τὸ μὴ πυκνῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε, χρῆσθαι ΤΩ ΟΡΚΩ, μηδὲ ἐπὶ τοῖς παρατυχοῦσι, μηδὲ εἰς ἀναπλήρωσιν λόγου, μηδὲ εἰς πίστιν διηγήματος·

ἀλλ', ὡς οἷόν τε, τηρεῖν αὐτοῦ τὴν χρείαν ἐν τοῖς
ἀναγκαίοις ἅμα καὶ τιμίοις, καὶ τότε, ὅτε οὐδε-
μία ὁδὸς τῆς τούτων σωτηρίας παραφαίνεται,
εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς τοῦ ΟΡΚΟΥ ἀλη-
θείας. ἔσται δὲ ταῦτα περὶ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ τὸν
τρόπον σύμφωνον τῷ ΟΡΚΩ παρεχοίμε-
θα, καὶ μηδεμίαν ὑποψίαν καταλείποι-
μεν, ὡς ἄρα ποτὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμά-
των φανείη τι μεῖζον ἡμῖν ἀληθείας, εἴτε ἀνω-
μότοις, εἴτε καὶ ὀμνύουσι. τὸ δὴ ΣΕΒΟΥ
ΟΡΚΟΝ, οὐ μόνον εὐορκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπέ-
χεσθαι ΟΡΚΟΥ παρεγγυᾷ. οὕτω γὰρ
ἂν τηρήσαιμεν τὸ ἀεὶ εὐορκεῖν, εἰ μὴ κατα-
χρησαίμεθα τοῖς ΟΡΚΟΙΣ. καὶ γὰρ ἐν τῇ
συνεχείᾳ τοῦ ὀμνύειν, ῥᾳδίως ἂν μεταπέσοι
τις εἰς ἐπιορκίαν· φειδοῖ δὲ τήρησις ἕπεται.
ἢ γὰρ οὐκ ὀμεῖται· ἢ ὅταν ὀμνύσιν, εὐορκήσει·
καὶ οὔτε ἂν ὑπὸ συνηθείας προδράμῃ ἡ
γλῶσσα, οὔτε ὑπὸ παθῶν ἀκρατείας ἡ διάνοια
σφαλείη· τὴν μὲν γὰρ ὁ πρῶτος ὀρθώσει χρηστὸς
ὤν, τὴν δὲ τὸ ἔθος τῆς ἐποχῆς τοῦ ὀμνύναι. πρέ-
πει δὲ τῇ προειρημένῃ τιμῇ τῶν θεῶν ἡ εὐορ-
κία, ὡς ἀεὶ σύμφυτος καὶ ὁ παῖς τῆς εὐσε-
βείας. καὶ γὰρ καὶ ὁ ΟΡΚΟΣ τοῦ θείου νό-
μου ἐστὶ φύλαξ κατὰ τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν.
τιμᾷ οὖν τὸν νόμον ἑπόμενος αὐτοῦ τῇ διατάξει,
καὶ

sed, quantum fieri potest, rebus tantum necessariis simul atque honorificis adhibeatur; eoque tẽpore, cum earũ nulla salus alia, quam ex sola JURISIURANDI veritate exspectatur. Invenient vero fidem isthæc apud eos qui audiũt, si congruũ JURIIURANDO modum adhibuerimus; sique suspicionem omnẽ, non iis solum qui juramẽto abstinẽt, sed qui utuntur etiam, sustulerimus, quidquã in mortaliũ rebus veritate majus nobis haberi. Quod autem JUSIURANDUM COLERE præcipit; non solum non pejerare, sed à JUREIURANDO etiam abstinere docet. Ita enim perjurio semper vacabimus, si JUREIURANDO nũquam abutamur. Jurandi siquidẽ consuetudine in perjurium facile prolabimur. Fiet autem ut abstinentiam sequatur observatio. Aut enim non juratur; aut cum juratur, sancte juratur, & juste: consuetudine deinde nec præcurrit lingua, nec cupiditatum intemperantia mens labitur. Hanc enim primus reget qui probus sit: illam autem, jurandi abstinentia consuetudine comparata. Est autem divino honori, de quo dictum supra, congrua valde juramenti sanctitas; tãquam sit pietatis comes perpetuꝰ, eidemque semper conjunctus. Fuit enim etiam JUSIURANDUM divinæ legi custos attributus in ipso universi ornatu. Legem igitur mandatorũ ejus observatione ipse honora;

 ET

ET JUSIURANDUM COLE frequenti ejus abusu devitato, ut ex relicta jurãdi cõsuetudine, sancte jurare cõsuescas. Nõ enim pietatis pars est exigua juraméti sanctitas. Atque hæc quidem dicta sint de primo, atque præstantiori genere; deque divina lege, ordinis autore & duce; de JUREIURANDO denique, quod legem cõsequitur. Deinceps secundum Deos, & genus etiam illud quod angelicum etiam dicimus, secundo loco honorari debere significans, adjicit;

2---DEINDE HEROAS ILLUSTRES.

---Heroas, clarum genus, inde.

Medium genus essentiarum isti sunt, quæ ratione utuntur: ii nimirum, qui secundum à Diis immortalibus locum implentes, humanam naturam præcedunt, primisque ultima suo interventu connectunt. Istis igitur, tanquam secundis, honos etiam secundus tribuendus; deque illis intelligendum, quod lege uti sunt dispositi, honorare præcipit. Est enim in eo tota vis honoris posita, ut eorum qui honorantur natura non ignoretur: ab eaque licet optime, quid apud eos quibus honor tribuendus est vel dicere vel facere conveniat, invenire. Quî enim quis cum eis sermonem habeat, quos ignorat? Quî rursum illis munera offerat, quorum ipse est dignitatis atque præstantiæ ignarus? Pri-

καὶ ΣΕΒΟΥ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ τῷ μὴ προχείρως αὐτῷ καταχρῆσθαι, ἵν' εἰθισθῇς εὐορκεῖν ἐκ τοῦ μὴ εἰθίσθαι ὀμνύναι. μέρος γὰρ οὐ μικρὸν ἔστι τῆς εὐσεβείας ἡ εὐορκία. καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου γένους τῶν κρειττόνων, καὶ τοῦ θείου νόμου τοῦ τῆς τάξεως ἡγουμένου, καὶ τοῦ συνεπομένου ΟΡΚΟΥ τῷ νόμῳ τοσαῦτα. ὅτι δὲ καὶ τὸ μετὰ θεοὺς γένος, * ὃ ἔφαμεν ἀγγελικὸν εἶναι, δευτέρως χρὴ τιμᾶν, ἐπάγει.

* γρ. ὃ καὶ ἔφαμεν

εὐσεβείας μέρος ἡ εὐορκία

2...... ΕΠΕΙΘ' ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ.

Οὗτοι δ' εἰσὶ τὸ μέσον γένος τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἳ μετὰ θεοὺς τοὺς ἀθανάτους τὴν ἐφεξῆς πληροῦντες χώραν, προηγοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ συνάπτουσι δι' ἑαυτῶν τὰ ἔσχατα τοῖς πρώτοις. τούτοις οὖν, ὡς δευτέροις, τὴν δευτέραν τιμὴν ἀποδιδόναι χρή, προσυπακούοντας καὶ ἐπ' αὐτῶν τό, τίμα νόμῳ ὡς * διάκεινται. ἡ γὰρ ὅλη δύναμις τῆς τιμῆς ἐν τῇ γνώσει τῆς οὐσίας τῶν τιμωμένων κεῖται, ἀφ' ἧς καὶ τὸ τῶν δεόντων εἰπεῖν τι, ἢ πρᾶξαι πρὸς τὰ τιμώμενα * εὖ κάλως ἐξευρίσκεται. πῶς γὰρ ἂν διαλεχθείη τις οἷς ἀγνοεῖ; πῶς δὲ δῶρον προσάξει τούτοις, ὧν τὴν ἀξίαν οὐκ οἶδεν;

* γρ. τιμώμενά ἐστι. ἢ, εὖ καὶ καλῶς ἐξευρίσκεται.

ἡ πρώτη οὖν, καὶ ὄντως τιμὴ, καὶ ἐπὶ τῶν ΑΓΑΥΩΝ ΗΡΩΩΝ, ἐστὶν ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ τῆς τάξεως αὐτῶν γνῶσις, καὶ ἡ τῆς παρεπομένης ὀργείας, καὶ εἰς τέλος τὸ πᾶν διατεινούσης συντελείας εἴδησις. συμμέτρως δὲ καὶ ταῖς οὐσίαις ἐπὶ πάντων ποιεῖσθαι δεῖ τὴν τιμήν. τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰς ἐπιστήμης παραγίνεται· ὅταν γὰρ, ὡς ἕκαστα φύσεως ἔχει, καὶ τάξεως, διαγνῶμεν, τότε καὶ ἑπομένως τῷ νόμῳ τὴν τιμὴν αὐτοῖς ἀποδώσομεν. τιμήσομεν δὲ οὐδὲν τῶν χειρόνων τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας, ἀλλὰ μόνα προηγουμένως μὲν τὰ φύσει κρείττονα, καὶ τὰ ἴσα δὲ ἀρετῆς ὑπεροχῇ κοσμηθέντα. ἔστι δὲ τῶν φύσει κρειττόνων πρώτιστος καὶ ἄριστος, ὁ δημιουργὸς θεὸς, ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενος. * ὡς δὲ ἐν κόσμῳ πρῶτοι, οἱ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτὸν ἀτρέπτως αὐτὸν νοοῦντες, καὶ ἀπαθῶς εἰκονιζόμενοι τὴν ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας εἰς αὐτοὺς καλλίστην τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν· οὓς ὁ παρὼν λόγος ἀθανάτους θεοὺς προσεῖπεν, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκουσιν, οὐδὲ ἀποβάλλουσι τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμοίωσιν. μέσοι δὲ οὐσίᾳ, καὶ τιμῇ, οἱ νῦν λεγόμενοι ΗΡΩΕΣ ΑΓΑΥΟΙ, ἀεὶ μὲν νοοῦντες τὸν δημιουργὸν, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐζωΐᾳ καταλαμπόμενοι, οὐχ ὡσαύτως δὲ, οὐδὲ

* γρ. οἱ

Prima igitur & vera honoris ratio in ILLUSTRIBUS etiam HEROIBUS, eorum fuerit non solum naturæ atque ordinis cognitio, sed sequentis etiam actionis, atque perfectionis quæ in hanc universitatem diffunditur. Oportet vero essentiis imprimis decenter honorem facere: quod item ab eorum notitia deducitur. Cum enim, ut quæque res natura se habent, & quo ordine, non ignoramus; tum legi convenientem eisdem honorem tribuimus. Nullam porro rem honore afficiemus, quæ sit hominum natura inferior: sed ea solum quæ præcipue natura principatum tenent, quæque constanti virtutis sublimitate ornantur. Est vero omnium, quæ natura superiora sunt, longe princeps & optimus Deus opifex, supra cætera maxime honorandus. Sunt deinde in mundo primi, qui ab ipso, & post ipsum, nulla mutatione eundem norunt; quique nihil passi, bonorum participationem ab opifice causa in se delapsam expresserunt: quos immortales Deos ideo nominavit carmen antea, quod nunquam emoriantur, neque similitudinem quam habent cum Deo deponant. Qui porro natura & honore medii exsistunt, HEROES ILLUSTRES hoc loco nuncupati, opificem quidem semper norunt, vitæque apud illum felicitate (non simili tamen,

Honor superioribus solum deferendus.

neque immutabili ratione) relucent. Eo ipso namque quod medii cum Deo uniuntur, conversionemque mali expertem recipiunt; aliis alias circa ipsum incrementis choros agitant, immutabilemque atque unitam primorum contemplationem sua ipsorum plena & cumulata cognitione dividunt simul & contrahunt, ultima illorum inspectionis, suæ ipsorum arcanæ cognitionis initia facientes. unde certe non immerito ILLUSTRES HEROES appellantur: ILLUSTRES quidem, tanquam virtute & splendore perpetuo nobiles, nullaq; vel malitia vel oblivione laborãtes; HEROES autem, tanquam amantes quidam, quidamque eloquentes, id est benevoli & diserti Dei amatores; qui nos à terrena ista vita, ad divinam tollant atque erigant. Est vero eos etiam Dæmonas probos vocare usitatum; tanquam divinarum legum callentes atque peritos. Aliquando etiam & angelos; tanquam ab illis vitæ felicis regula nobis declaretur atque denuntietur. Sæpe quoque triplici etiam significatione utentes, totum istud medium genus in tria dividimus; & quod inhæret cœlestibus, angelos nuncupamus; quod autem terrenis conjũgitur, HEROAS; quod vero ex æquo distat ab utroque, Dæmonas; sicut & ipse Plato facit persæpe. Nõnulli autẽ totũ hoc mediũ genus unico nomi-

οὐδὲ ἀπρέπτως. ἐν γὰρ τῷ μέσως ἡνωμένως πρὸς τὸν θεὸν καὶ ῥοπὴν ἀνάκλυντον ἐπιδεχόμενοι, ἀεὶ ταῖς ἀγαθαῖς ἐπιβολαῖς περὶ αὐτὸν χορεύουσι, καὶ τὴν ἀμετάβλητον καὶ ἡνωμένην θεωρίαν τῶν πρώτων τῇ ἑαυτῶν πεπληθυσμένῃ γνώσει διαιροῦσι τὸ ἅμα, καὶ συνάγουσι, τὰ πέρατα τῆς ἐκείνων ἐποπτείας ἀρχὰς τῆς ἑαυτῶν ποιούμενοι μυήσεως, *οἳ δὴ καὶ εἰκότως ΑΓΑΥΟΙ ΗΡΩΕΣ λέγονται. ΑΓΑΥΟΙ μὲν, ὡς ἀγαθοὶ ὄντες, καὶ φωτεινοὶ ἀεὶ, καὶ μήτ' ἐν κακίᾳ, μήτ' ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι. ΗΡΩΕΣ δὲ, ὡς *ἐρωές τινες ὄντες, καὶ *ἥρωες, οἷον ἐρωτικοὶ καὶ διαλεκτικοὶ ἐρασταὶ τοῦ θεοῦ, αἴροντες ἡμᾶς καὶ κουφίζοντες πρὸς τὴν θείαν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐν γῇ διατριβῆς. τοὺς δὲ αὐτοὺς καὶ δαίμονας ἀγαθοὺς καλεῖν ἔθος, ὡς ὄντας δαίμονας καὶ ἐπιστήμονας τῶν θείων νόμων. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀγγέλους, ὡς ἐκφαίνοντας καὶ διαγγέλλοντας ἡμῖν τοὺς πρὸς εὐζωΐαν κανόνας. πολλάκις δὲ καὶ ταῖς τρισὶν ἐπινοίαις χρώμενοι τὸ πλάτος τοῦ μέσου γένους εἰς τρία τέμνομεν, καὶ τὸ μὲν προσεχὲς τοῖς οὐρανίοις καλοῦμεν ἀγγέλους· τὸ δὲ τοῖς ἐπιγείοις συναπτόμενον, ΗΡΩΑΣ· τὸ δὲ ἐξ ἴσου τῶν ἄκρων ἀμφοτέρων ἀπέχον, δαίμονας, ὥσπερ πολλαχοῦ ποιεῖ Πλάτων. ἔνιοι δὲ τὸ ὅλον μέσον γένος ἐν τῇ

τῶν

* κ' ᾧ

* κ' ἐρωτές

* αἴροντες

Angeli boni sunt et [illegible] dicuntur daemones.

τῇ τριῶν προσηγορεύουσιν ὀνόματι, ἀγγέλους πάντας λέγοντες, ἢ δαίμονας, ἢ ΗΡΩΑΣ, δι' ἃς εἴπομεν αἰτίας· ὥσπερ καὶ νῦν τὸ μέσον γένος τοῦ ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ εἶπεν, οὕτως ἔχοντας πρὸς τὸ πρῶτον γένος, ὡς αὐγὴ πρὸς πῦρ, καὶ ὡς παῖς πρὸς πατέρα. ὅθεν καὶ θεῶν παῖδες οἱ ΗΡΩΕΣ εἰκότως ἐπιφημοῦνται, οὐκ ἐκ θνητῆς οὐσίας αὐτοὶ γενόμενοι, ἀλλ' ἐκ τῆς μονοειδοῦς αὐτῶν αἰτίας προϊόντες, οἷον φῶς τῇ οὐσίᾳ τοῦ φωτεινοῦ σώματος ζωόδρομον· φῶς δὲ ὕπαιθρον καὶ καθαρόν, μεθ' ὃ ἐπινοεῖται τὸ ἐν σκιᾷ φῶς, καὶ τὸ ὑποσυμμιγὲς σκότῳ γινόμενον· πρὸς ὃ τὴν ἀναλογίαν ἔχει τὸ τρίτον καὶ ἀνθρώπινον γένος, τῷ εἰς κακίαν ποτὲ καὶ λήθην ἐπιρρεπὲς εἶναι (οἷς καὶ τοῦ ἀεὶ νοεῖν τὸν θεὸν ἀφίσταται ἄνθρωπος, τῶν μὲν ἀεὶ νοούντων ἀπολειπόμενος, τῷ ποτὲ μὴ νοεῖν) καὶ πρὸς τὴν θείαν ἐπιστήμην ἀνακαλεῖσθαι, ὅτι καὶ τῷ θείῳ συντάττεται χορῷ τὸν ὑλικὸν * φθόνον ἀποφυγών, καὶ τὴν θνητὴν προσπάθειαν ἀποσεισάμενος. τότε οὖν καὶ τιμῆς ἄξιος παρ' ἡμῶν ὁ τῆς θείας ὑποδοχῆς ἠξιωμένος, ὡς τὸ τῆς φύσεως * ἴσον τῇ κρείττονι μετουσίᾳ κοσμήσας. προσήκει γὰρ τιμᾶν τὸν ἐραστὴν τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ὁπωσοῦν ὡμοιωμένα αὐτῷ, εἴτε ἐξ ἀϊδίου τὴν ὁμοίωσιν εἴη κεκτημένα,

εἴτε

* γρ. φθόρον

* γρ. ἧττον

nomine nuncupant, cum angelos dicunt omnes, sive Dæmonas, sive HEROAS, propter eas quas superius adduximus rationes: quemadmodum & nunc HEROUM ILLUSTRIUM appellatione, medium genus universum significavit; qui se ita ad primum habent, ut ad ignem splendor, & ad patrem filius. quo fit, ut Deorum filii non abs re nuncupentur HEROES: non ex mortali quidem substantia editi, sed ex uniformi ipsorum causa prodeuntes; cujusmodi exsistit lux illa, quæ lucidi corporis substãtiæ comes est: lux, inquam, serenæ & pura; post quã cõsideratur quæ umbrosa est, tenebrisque permixta. Ad cujus rationem eo ipso tertium genus, quod humanum dicitur, refertur, quod in vitium aliquando atque oblivionem incidat; quibus à perpetua Dei cogitatione homo avocatur, iis qui semper intelligunt eo factus inferior, quod aliquando minime intelligat: & ad divinam scientiam revocetur, cum vitata materiali corruptione, excussoque mortalis affectus jugo, divino choro adjũgitur. Est igitur tum demum honore etiam dignus à nobis judicandus, quem Deus admittere nõ est dedignatus; ut quod inferius erat natura, præstantioris participatione exornaret. Decet enim illum qui Deum amat, ea etiam quæ eidem utcũque similia sunt (sive id ab æterno similitudinis habeãt,

sive

ſive etiam ab aliquo tempore quæſitum & comparatum) honorare. quo in genere homines illi ſunt qui virtute alios excellunt; de quibus eſt deinceps præcepta daturus verſus qui ſequitur.

3 COLE ETIAM TERRENOS DAIMONAS LEGITIMA FACIENS.

Dæmones hinc terris mixti ſua jura ferunto.

DAEMONUM appellatione, hominum animos veritate & virtute, tanquam doctrina atque ſcientia præditos intelligit. Eos deinde ab illis ſeparans qui natura DAEMONES ſunt, quibuſque medium genus conſtat, TERRENOS nuncupavit; tanquam poſſint in terris verſari, terrenaque corpora ſubire. Ut ipſo quidem DAEMONUM nomine eos ab improbis & imperitis hominibus, tanquam ab ignaris quibuſdam atque indoctis ſeparet: Ideo autem TERRENOS addidit, ut ab his diſtinguat qui perpetua doctrina atque ſcientia præditi ſunt, quiq; ut in terra habitent, & cum terrenis corporibus vivant, minime natura cõparati ſunt. Nulli enim alii convenit TERRENI DAEMONIS appellatio, quam ei qui natura quidẽ homo exſiſtat, habitu vero DAEMON; cum tertium ge-

εἶτ' ἀπὸ τίνος χρόνου τυγχάνει ταύτην ἀσκήσαντα· οἷοί εἰσιν οἱ ἀρετῇ διενεγκόντες ἄνθρωποι, περὶ ὧν ἑξῆς ὁ παρὼν λόγος νομοθετεῖ.

3 ΤΟΥΣ ΤΕ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ ΣΕΒΕ ΔΑΙΜΟΝΑΣ, ΕΝΝΟΜΑ ΡΕΖΩΝ.

Τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἀληθείᾳ καὶ ἀρετῇ κοσμηθείσας, ΔΑΙΜΟΝΑΣ καλεῖ, ὡς δαήμονας, καὶ ἐπιστήμονας. εἶτα χωρίζων αὐτὰς τῆς φύσει ΔΑΙΜΟΝΩΝ, οἳ τὸ μέσον γένος πληροῦσι, ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ * προσεῖπεν, ὡς δυναμένας ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι, καὶ γηΐνα σώματα ὑποδῦναι, καὶ κατὰ γῆς προσοικεῖν. ἵνα τῷ μὲν ΔΑΙΜΟΝΑΣ εἰπεῖν, χωρίσῃ τῶν φαύλων καὶ ἀνεπιστημόνων ἀνθρώπων, ὡς ἀδαημόνων τινῶν, καὶ οὐ ΔΑΙΜΟΝΩΝ· τῷ δὲ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ προσθεῖναι, διαστήσῃ τῶν ἀεὶ δαημόνων, καὶ ἐπιστημόνων ἀεὶ, καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι μὴ πεφυκότων, μηδὲ γηΐνοις συζῆν σώμασιν. ἡ γὰρ τοῦ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥ ΔΑΙΜΟΝΟΣ πρόσρησις οὐδενὶ ἄλλῳ προσήκει, ἢ τῷ φύσει μὲν ὄντι ἀνθρώπῳ, σχέσει δὲ γενομένῳ ΔΑΙΜΟΝΙ· ἐπειδὴ τὸ τρίτον

* γρ' προσεῖπεν

γένος

γένος χθόνιον λέγεται ἰδίως, ὡς ἔσχατον ὂν λογικῆς οὐσίας, καὶ ΧΘΟΝΙΑΣ ζωῆς ἐπιστρεφόμενον. τὸ γὰρ πρῶτον οὐράνιον ἦν, καὶ τὸ μέσον αἰθέριον. πάντων οὖν ἀνθρώπων ὄντων κατὰ τὸ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΩΝ, ὡς τρίτων λογικῶν, οὐ πάντων δὲ δαιμόνων, οὐδὲ σοφῶν· εἰκότως ἐπισυνάψας εἶπε ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ τοὺς σοφοὺς ἀνθρώπους. οὔτε γὰρ πάντες ἄνθρωποι σοφοί εἰσιν· οὔτε πάντες οἱ σοφοὶ, ἄνθρωποι. ἀλλὰ καὶ ἥρωες ἀγαθοὶ, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ, οὗτοι κρείττονες ἀνθρώπων ὄντες, σοφοί τε εἰσι, καὶ ἀγαθοί. τοὺς οὖν τοῖς θείοις γένεσι συντεταγμένους ἀνθρώπους ΣΕΒΕΙΝ ὁ λόγος παραινεῖ, τοὺς ἰσοδαίμονας, καὶ ἰσαγγέλους, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἥρωσιν ὁμοίους. μὴ γὰρ φαῦλόν τι γένος ὑπολάβωμεν εἰσηγεῖσθαι δεῖν τιμᾶν, ὡς ἄν που δόξειεν ὑπὸ τῆς συνηθείας τὴν λέξιν ἐκφαίνειν. ὅλως γὰρ τὰ χείρονα τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας οὐ καθήκει τιμᾶν τῷ ἐρωτικῶς ἔχοντι τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας ἠσθημένῳ. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον μετὰ τὰ κρείττονα τιμήσωμεν, ἐὰν μὴ τοῖς κρείττοσιν ὡμοιωμένος ᾖ, καὶ τῷ θείῳ χορῷ συμφερόμενος. τίς οὖν ἡ τιμὴ καὶ τούτων; τὸ ΕΝΝΟΜΑ ΡΕΖΕΙΝ, φησί. τοῦτο δὲ ἐστι τὸ πείθεσθαι τοῖς ἀπολελοιπόσιν ἡμῖν παραγγέλμασι, καὶ

Συναγγέλους aut [illegible] colere [illegible] λόγον.

V(φ3) πὸ αγαθ et in legitimis parentibus obediendum.

genus TERRENUM proprie dicatur, tanquā naturarū ratione præditarum ultimū, atq; terrenæ vitæ addictum. Primum enim illud fuit quod cœleste dicitur: medium autem, quod æthereū. Cum sint igitur omnes homines ista ratione TERRENI, velut inter eos tertii qui rationis sunt participes; nō omnes tamen docti, atque sapientes: non eos immerito conjunxit, sapientesq; homines TERRENOS DAEMONAS appellavit. Neq; enim sunt homines omnes sapientes; ut neq; sapientes omnes, homines: sed qui illustres heroes dicuntur, quiq; etiam immortales Dii, natura hominibus præstantiores, sapientes etiam sunt atq; probi. Eos igitur homines, qui in divinorum generū ordinibus locum invenerunt, DAEMONIBUS nempe, & angelis, atq; illustribus etiam heroibus similes, COLERE versus adhortatur. Non enim debemus existimare vile genus aliquod honorari præcipi; ut cuida fortasse dictionis usu significari videatur. Omnino enim rebus quæ sunt humana natura inferiores, eū qui amore Dei teneatur, quiq; dignitatē suā præsentiat, non decet honorē deferre. Immo vero nec hominē quidē ipsū altero à præstantioribus honoris gradu locabimus, nisi sit & ipse præstātioribus similis, divinoq; chоro adjunctus. Quinā igitur istorum etiā futurus honor? LEGITIMA, inquit, FACERE: id est, iis obedire præceptis quæ nobis reliquerunt, nec

1. οὐράνιον. 2. αἰθέριον. 3. καταχθόνιον.

nec ab eorum scriptis, non minus quam legibus, recedere; eandemque vitæ rationem inire, cujus illi, dũ viverẽt, nos fieri participes non solum nobis non inviderũt, sed velut immortalem quandam & paternam hæreditatem posteris conservare, atque relinquere magno labore satagerunt; ipsa nimirum virtutũ elementa, veritatisque regulas, in cõmunem omnium utilitatẽ conscriptas atque editas: quibus qui obsequatur, & ad eorũ normam vitam suã dirigat, veriorem illis honorem detulerit, quam si autoribus ipsis libamina offerat magnificentissima, profuseque parentet. Atq; hic quidem est præstantiorum honor, qui sumpto ab opifice principio, in probis hominibus, per cœlestia atque ætherea genera, desinit. Quoniam autem necessitudinum, atque habitudinum quibus est hominũ vita obnoxia, plurimum habenda ratio est, ut parentũ, ut consanguineorum (qui licet omnino probitatis ratione non censeãtur; sunt tamen propter usum & dignitatẽ etiã, quæ illis est, apud nos honoris gradũ adepti) ideo adjicit quæ sequũtur.

4 HONORA ETIAM PARENTES, ET EOS QUI PROXIME TIBI COGNATI SUNT.

Inde parentis honos sequitur: tum sanguinis ordo.

Probos quidem viros, tanquam beatos & divinos, colere præcipit superius: hic

καὶ ὡς νόμοις ἐμμένειν τοῖς ἐκείνων λόγοις, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετιέναι τοῦ βίου, ἣν ἐκεῖνοι διελθόντες οὐκ ἐφθόνησαν ταύτης ἡμῖν μεταδοῦναι, ἀλλ' ὥσπερ τινὰ ἀθάνατον καὶ πατρῷον κλῆρον διηγωνισμένοι τοῖς μεταγενεστέροις διαφυλάξαι τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀληθείας τοὺς κανόνας εἰς κοινὸν ὄφελος ἐν γράμμασι κατέθεντο· οἷς τὸ πείθεσθαι, καὶ ζῆν ἑπομένως, ἀληθεστέρα ἐκείνων τιμὴ γίνεται, ἢ εἴ τις χοὰς αὐτοῖς ἐπιφέρῃ πολυτελεστάτας, καὶ ἐναγίζῃ θυσίας. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κρειττόνων τιμὴ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἀρξαμένη, καὶ εἰς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθοὺς περατουμένη διὰ μέσων τῶν οὐρανίων καὶ αἰθερίων γενῶν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον χρειῶν πλεῖστον δεῖ ποιεῖσθαι λόγον, οἷον πατέρων, καὶ συγγενῶν, (οἳ οὐ πάντως μὲν εἰσὶν ἀγαθοί, πάντως δὲ τὸ τίμιον, ὡς πρὸς ἡμᾶς τῇ ἀξίᾳ τῆς χρήσεως, κέκτηνται) τούτου χάριν ἐπάγει,

4 ΤΟΥΣ ΤΕ ΓΟΝΕΙΣ ΤΙΜΑ, ΤΟΥΣ Τ' ΑΓΧΙΣΤ' ΕΚΓΕΓΑΩΤΑΣ.

Τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ὡς δαιμονίους, καὶ θείους, σέβειν ὁ λόγος ὑπέθετο·

1. Sam. 15. 22 … sacrifice

ΤΟΥΣ δὲ ΓΟΝΕΑΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΓΓΥΣ ΤΟΥΤΩΝ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΑΣ, ὁποῖοί ποτ' ἂν ὦσι, δι' αὐτὴν τὴν τῆς σχέσεως ἀνάγκην, ΤΙΜΑΝ εἰσηγεῖται. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν οἱ κρείττονές εἰσι, κατὰ τὴν ἀΐδιον συγγένειαν πατέρων μὲν τάξιν ἔχοντες, οὐράνιοι· συγγενῶν δὲ τιμίων οἱ ἥρωες· τοῦτο πρὸς τὸν θνητὸν βίον συμπληροῦσιν ἡμῖν ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ, καὶ ΑΓΧΙΣΤΕΙΣ, οἱ ΕΓΓΥΤΑΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ὄντες, καὶ διὰ τοῦτο τῇ μετὰ ΓΟΝΕΑΣ τιμῇ σεμνυνόμενοι. πῶς οὖν καὶ τούτους ΤΙΜΗΣΟΜΕΝ; ἆρα τὸν ἑαυτῶν βίον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπευθύνοντες γνώμην, ὥστε πάντα δοξάζειν τε καὶ πράττειν, ἃ ἐκείνοις ἂν εἴη φίλα; ἀλλ' οὕτως ἂν περιβαπείη πρὸς κακίαν σπουδή, εἰ τύχοιεν ὄντες πονηροὶ οἱ ΠΑΤΕΡΕΣ; ἀλλὰ ΑΤΙΜΑΣΟΜΕΝ αὐτοὺς εἰς τὰ πάντα, διὰ τὴν τῆς κακίας κατάγνωσιν; καὶ πῶς ἔτι τῷ παρόντι νόμῳ πεισόμεθα; πῶς δὲ τὴν θεοειδῆ εἰκόνα τῶν ΓΟΝΕΩΝ, ἢ τὴν ἡρωϊκὴν τῶν ΑΓΧΙΣΤΕΩΝ ἔμφασιν μὴ ΤΙΜΩΝΤΕΣ, οὐκ εἰς ἐκείνους ἀσεβήσομεν, οἷς τούτους ἐοικέναι φαμέν; καὶ οὕτως ἡ δοκοῦσα δι' ἀπειθείας ΓΟΝΕΩΝ ἀρετὴ ἡμῖν ἀσκεῖσθαι, εἰς μεῖζον κακὸν περιστήσεται, τὴν ἀσέβειαν; πειθόμενοι δὲ πάντα

ΓΟ-

hic autem PARENTES, ET EOS QUI PROXIMI ILLIS SUNT, qualescunque exsistant, propter eandem habitudinis necessitatem, HONORANDOS esse significat. Quod enim cœlites nobis præstantiores, cognatione sempiterna parentum loco habiti, apud nos sunt; apud cognatos autem, quibus HONOS competit, ipsi etiam heroes; id ipsum nobis PARENTES COGNATIQUE ipsi, & qui illis etiam PROXIMI SUNT, ob idque altero secundum parentes HONORIS gradu habendi, in hac mortali vita conferunt. Quomodo igitur eos etiam HONORABIMUS? Annon vitam nostram ad illorum arbitrium ita dirigemus, ut quæ illis grata sint, eadem ipsi & sentiamus & faciamus? At ita cesserit in vitium labor, si mali PARENTES exsistant. Verum eosdemne etiam in omnibus, vitii despectu, afficiemus dedecore? Qui deinde jam præsenti legi parebimus? Qui rursum Deo similem PARENTUM imaginem, aut etiam heroicam propinquorum similitudinem non HONORANTES, non in eosdem impie agemus quibus esse similes dicimus? eaque ratione, quæ virtus à nobis in PARENTUM negando obsequio exerceri putatur, in malum gravius, impietatem scilicet, abeat? Sin autem in omnibus morem gerimus

PARENTIBUS, qui rursum à pietate, aliaque virtute non aberrabimus, si nos illi propter morum pravitatem, ad ea quæ vere sunt honesta nequaquam instruant? Si enim verum penitus atque honestum, quod PARENTIBUS apparet, exsisteret; conveniret etiam et HONOR qui eisdem debetur, cum iis quæ præstantiora sunt. Sin autem divinis legibus repugnat aliquando PARENTUM voluntas; quid eos aliud facere oportet, qui in istam legum contradictionem incidunt, quam quod in multis etiam officiis, quæ pro circumstantiarum ratione sibi adversantur, decet observare? honestis enim duobus propositis, quod majus est minori decet anteponere, cum utroque frui non licet. Verbi gratia; honestum quidem est Deo obedire: honestum vero & PARENTIBUS ipsis. Quod si te ad eadem ducat utriusque persuadendi vis; lucrum fuerit inopinatum, & sine controversia maximum. Sin autem ad aliud quidem te trahat divina lex, ad aliud vero PARENTES: in hac voluntatum dissensione meliora sequi præstiterit; & in iis solum PARENTUM jussa præterire, in quibus & ipsi etiam divinis legibus non obediunt. Fieri enim non potest, ut qui virtutis regulas observare statuat, cum illis consentiat à quibus illæ negliguntur. In cæteris vero omnib' quam maxime PARENTES possu-

ΓΟΝΕΥΣΙ, πῶς οὐ πάλιν τῆς εὐσεβείας ἀποπεπτώκαμεν, καὶ τῆς ὅλης ἀρετῆς, εἰ τύχοιεν ἐκεῖνοι διὰ μοχθηρίαν ἄτοποι, μὴ πρὸς τὰ ὄντως καλὰ παιδαγωγοῦντες ἡμᾶς; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο πάντως ἦν ἀληθὲς, καὶ καλὸν, ὃ τοῖς ΓΟΝΕΥΣΙ παρίστατο, σύμφωνος ἡ τῶν ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗ τῇ τῶν κρειττόνων * ἐγίγνετο. εἰ δὲ ἔστιν ὅτε τῶν θείων νόμων ἀνήκοος ἐστὶν ἡ τῶν γονέων προαίρεσις, τί δεῖ ποιεῖν εἰς ἀντινομίαν ἐμπεσόντας τοιαύτην, ἢ τοῦτο ὃ καὶ ἐπὶ πολλῶν καθηκόντων ἐκ περιστάσεως εἰς ἐναντίωσιν ἡκόντων προσήκει φυλάττειν; μειζόνων γὰρ καὶ ἐλαττόνων προκειμένων καλῶν, τὰ μείζονα πρὸ τῶν ἐλαττόνων ποιεῖσθαι δεῖ, ὅταν μὴ ἀμφότερα ἐξῇ διασώζειν. οἷον, καλὸν μὲν τῷ θεῷ πείθεσθαι, καλὸν δὲ καὶ τοῖς ΓΟΝΕΥΣΙΝ. εἰ δὴ πρὸς ταῦτα ἡ ἀμφοτέρων ἄγοι πειθὼ, ἕρμαιον ἂν εἴη, καὶ ἄμαχον. εἰ δὲ πρὸς ἄλλο μὲν ὁ θεῖος νόμος, πρὸς ἄλλο δὲ οἱ γονεῖς φέροιεν, μαχομένης τῆς αἱρέσεως, τοῖς ἀμείνοσιν ἕπεσθαι δεῖ· πρὸς ταῦτα μόνον ἀπειθοῦντας ΓΟΝΕΥΣΙ, πρὸς ἃ καὶ αὐτοὶ τοῖς θείοις νόμοις οὐ πείθονται. τὸν γὰρ φυλάττειν βουλόμενον τοὺς τῆς ἀρετῆς κανόνας οὐκ οἷόν τε τοῖς τούτους παραβαίνουσι συμφωνεῖν. εἰς δὲ τὰ ἄλλα πάντα, ΓΟΝΕΑΣ ΤΙ-

* γέ γένοιτο ἄν.

In illicitis parentibus obsequium non debetur, in reliquis debetur.

ΤΙΜΗΣΟΜΕΝ ὑπερβαλλόντως, σώματος ὑπηρεσίαν, καὶ χρημάτων χορηγίαν αὐτοῖς παρέχοντες ὅτι μάλιστα προθυμοτάτην. δίκαιον γὰρ χρῆσθαι αὐτοῖς, οὓς ἐγέννησάν τε, καὶ ἔθρεψαν. ὃ δὲ τῆς ἀπ' ἐκείνων διαδοχῆς ἐξήρτηται, τοῦτο ἐλεύθερον τῆς ἀπ' ἐκείνων ἀποτίας ἀφίησιν ὁ νόμος, καὶ τὸν ὄντως πατέρα ζητεῖν παρακελεύεται, κἀκείνου ἔχεσθαι, καὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιώσεως πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. καὶ οὕτως ἀμφότερα δύνασθαι συμβαίνει, τά τε θεῖα ἀγαθὰ τηρεῖν, καὶ τὰ ἀνθρώπινα. καὶ οὔτε δι' οἴησιν ἀρετῆς, ΓΟΝΕΩΝ θεραπείας ὀλιγωρήσομεν, οὔτε διὰ τὴν ἀνόητον ὕπαρξιν, τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἀσέβειαν εἰσδεξόμεθα. εἰ γὰρ προτείνοιεν θάνατον μὴ πειθομένοις, ἢ βίου ἀλλοτρίωσιν, οὐδὲν ἐκφοβεῖσθαι δεῖ τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' εὖ εἰδέναι τί τὸ ταῦτα πεισόμενον, καὶ ὅτι τῷ ἐγέννησαν ἀπειλοῦσι μόνῳ. τὸ δὲ ἀπαθὲς τούτων ἐλεύθερον προσήκει τηρεῖν, καὶ μόνῳ θεῷ συμπειθές. ΤΙΜΗ οὖν ΓΟΝΕΩΝ ἡ ὄντως, ἣν δίδωσιν ὁ τῆς ἀρετῆς σκοπός, μήτε σωμάτων φειδομένων ἡμῶν, μήτε χρημάτων· ἀλλ' ἐκόντων αὐτοῖς ὑποτασσομένων εἰς πάντα τὰ τοιαῦτα. πρέπει γὰρ μήτε δι' αὐτουργίας θεραπείαν ἐπὶ ΓΟΝΕΩΝ παραιτεῖσθαι

αἰδουμέ-

possumus HONORARE, corporis nimirum obsequio, rerumque necessariarum suppeditatione promptissima atque liberalissima. Jure siquidem iis uti possunt, quos pepererunt atque aluerunt. Quod autem ab illorum successione non pendet, idipsum dominio eorum non subjici lex voluit; quam jubetur qui vere pater est, non solum quærere, sed eidem adhærere, atque ad ejus se imaginem studiosissime componere. Atque ita utraque præstari posse contingit: servare nimirum quæ divina bona sunt, & quæ humana. Neque vero virtutis opinione PARENTUM CULTUS nobis negligendus est; neque etiam stulto obsequio amplectenda impietas, quod est omnium malorũ extremum atque summũ. Si enim nobis ipsi morem non gerentibus mortem, vel status commutationem proponant; nihil istis oportet commoveri, sed meminisse quidnam illud sit quod ista patiatur; eique tantum illos minitari quod peperunt; quod autem minis istis nequaquã obnoxium est, liberum servare, deoque uni morigerũ. Est igitur verus ille PARENTUM HONOR, quem exhibet virtutis scopus; cum nec corporibus ipsis, nec pecuniis parcimus, sed sponte nos illis ad ejusmodi omnia subjicimus. Decet enim nos ne propriis quidem necessitatibus à PARENTUM cura avocari;

Parentes in corpus habent, in animã no habent dominiũ.

sed illa tanto magis delectari, quanto exsistit labore & servitute plenior. immo nec propter sumptuū magnitudinem fieri parciores: sed omnia prompto & alacri animo in illorum usum adferre: lætari denique toleratis illorum nomine laboribus atque impensis. Qui enim ista facit læto & grato animo, non solum virtutis legem observat, sed naturæ etiam rependit gratiam. Atque hic quidem HONOR est qui debetur PARENTIBUS. Qui vero PROXIMIS tribuitur, altero post illum loco positus, cultu ipso cum naturæ propinquitate comparato, tantum cognatis singulis alterius secundum parentes HONORIS tribuet, quantum subindicabit observata cum illis proximitas.

5 FACITO VERO EX ALIIS AMICUM, QUISQUIS SIT OPTIMUS.

Post alii sunto, virtus ut maxima, amici.

Post traditum de primo primæ cognationis honore præceptum, & de altero ejus etiam quæ primam sequitur; de FACIENDIS AMICIS ordine suo lex ponitur: qua jubet PROBISSIMUM quemque, qui nobis minime cognatus sit, in amicitiam deli-

ἀνδοχημονεῖν δὲ μᾶλλον αὐτῇ, ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἐπίπονον γένηται, καὶ φιλοπρεπές· καὶ μήτε οὐσίας δαπανωμένης φειδωλοὺς γινομένους, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὴν ἐκείνων χρείαν ἑτοίμως παρέχεσθαι γεγηθότας, καὶ ἡδομένους ἐπὶ τοῖς εἰς ἐκείνους πόνοις τε καὶ ἀναλώμασι. τὸ γὰρ εὐχαρίστως ταῦτα ποιεῖν, καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς διασώζει νόμον, καὶ τὸν τῆς φύσεως ἀποδίδωσιν ἔρανον. τοιαύτη μὲν ἡ ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗ. ἡ δὲ τῶν ΑΓΧΙΣΤΕΩΝ δευτέρα μετ' ἐκείνην τεταγμένη, πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἐγγύτητα παραμετρήσει τὴν θεραπείαν, τοσοῦτον τῆς μετὰ ΓΟΝΕΑΣ ΤΙΜΗΣ ἑκάστῳ τῶν συγγενῶν νέμουσα, ὅσην ἂν ἡ πρὸς ἐκείνους ἐγγύτης ὑποφαίνῃ.

5 ΤΩΝ Δ' ΑΛΛΩΝ ΑΡΕΤΗ ΠΟΙΕΥ ΦΙΛΟΝ, ΟΣΤΙΣ ΑΡΙΣΤΟΣ.

Μετὰ τὴν πρώτην τιμὴν τῆς πρώτης συγγενείας, καὶ τὴν ἑπομένην ἐκείνῃ τὴν περὶ γονέας καὶ συγγενεῖς, ἀκολούθως ὁ ΦΙΛΟΠΟΙΟΣ παραδίδοται νόμος, τὸν ἔξω τοῦ γένους ΑΡΙΣΤΟΝ εἰς ΦΙΛΙΑΝ ἐκλέγεσθαι,

ἐκλέγεσθαι, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς κοινωνίαν αὐτοῦ συνάπτεσθαι κελεύων, ἵνα τὸν ΑΓΑΘΟΝ ἄνδρα, δι' ΑΓΑΘΗΝ αἰτίαν, ἔχοιμεν ΦΙΛΟΝ, καὶ μὴ κατ' ἄλλας χρείας αὐτὸν οἰκειώμεθα. ὡς ἐοικέναι τὸ παράγγελμα τοῦτο τῇ περὶ τῶν μεταλλαχότων τὸν βίον σπουδαίων ἀνδρῶν ὑποθήκῃ. ὡς γὰρ ἐκεῖ τοὺς ἐπιστήμονας μόνους ἀνθρώπους ἔλεγε δεῖν τιμᾶν· οὕτως ἐνταῦθα τοὺς ἀγαθοὺς φιλοποιεῖσθαι παραινεῖ μόνους, δηλοῦς ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐκλογὴν, ἐπὶ δὲ γονέων καὶ συγγενῶν ἀρκούμενος τῇ φύσει. ἁπλῶς γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, συνεισάγει τὴν τιμήν· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων Η ΑΡΕΤΗ ΠΟΙΕΙ. τίμιον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ βίου ἀπεληλυθότων. τὰ δὲ περὶ τούτων κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἐστὶ τίμια. ἐκεῖ μὲν θεοὶ, καὶ ἥρωες· ἐνταῦθα δὲ πατέρες, καὶ συγγενεῖς, ἐν θνητῇ φύσει τῆς ἀθανάτου συγγενείας ἡμῖν εἰκόνας προτείνοντες. τοιαύτη μὲν ἡ θήρα πρώτη, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ ΦΙΛΟΥ. τίς δὲ ἡ τήρησις αὐτοῦ ἡ πρὸς κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν συντελοῦσα· καὶ τίς ἡ ἀπόθεσις, ἐὰν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβαλλόμενος φαίνηται, καὶ μὴ πειθόμενος πρὸς τὸ βέλτιον ἀγούσαις συμβουλίαις, ἑξῆς λέγει.

deligere, & cum illo virtutum communicatione conjungi; ut probum virum caussa non improba AMICUM habeamus, non autem propter alios usus atque necessitates familiarem. Quo fit, ut istud ei videatur preceptum simile, quod de præclaris hominibus vita functis traditur. Ut enim ibi viros sapientes solos esse honorandos dicebat: Sic & hoc loco eos tantum qui probi sint, in amicitiam esse deligendos admonet; permittens quidem in cæteris haberi delectum, in parentibus vero & consanguineis, naturæ satisfieri. Ex se enim persona patris, & fratris etjam, ad honoris exhibitionem compellit: cum cæteros virtus commendet; quemadmodem & in illis etiam qui vita decesserunt. At sunt quæ ista præcedunt natura honoranda. Sunt enim ibi quidem dii, & heroes: hic autem parentes, & cognati; à quibus in mortali natura sempiternæ cognationis imagines nobis suggeruntur. Sic igitur primum venari AMICOS, sic comparare adhortatur. Qua ratione autem eosdem servare oporteat, qui ad bonorum societatem nobis conferunt; & quomodo etjam deserere, si in deterius mutari, neque bonis consiliis obtemperare videantur, deinceps adjicit.

6 CEDAS VERBIS LENIBUS, ATQUE UTILIBUS FACTIS. 7 NEQUE ODERIS AMICUM TUUM PROPTER LEVE PECCATUM, 8 QUANTUM POSSIS. POTESTAS ENIM PROPE NECESSITATEM HABITAT.

Utilibus factis cedas, verbisque modestis.
Nec læsus parvo contemnas crimine amicum:
Quod potes. Est quoniam fato vicina potestas.

Disputat hoc loco qualiter se cum amicis gerere oporteat. Et primum quidem, debere nos ipsis sponte credere, cum suadent quæ honesta sunt; & cum omnia quæ faciunt ad nostram utilitatem referunt. In hoc enim quod commune bonum est lex amicitiæ connectit, ut ad virtutis amplificationem ab ipsis adjuvemur, illique vicissim à nobis. Decet enim eos, qui tanquam commune iter bene vivendi conficiunt, quod alius alio melius præviderit, idipsum etiam in communem utilitatem conferre: nec solum bene monentibus amicis CEDERE LENITER; sed eodem animo illis etiam bonarum rerum communionem porrigere: neque unquam de pecuniis, aut gloria, aut re alia hujus generis fluxa & caduca, cum illis con-

6 ΠΡΑΕΣΙ Δ' ΕΙΚΕ ΛΟΓΟΙΣ, ΕΡΓΟΙΣΙ Τ' ΕΠΩΦΕΛΙΜΟΙΣΙ. 7 ΜΗΔ' ΕΧΘΑΙΡΕ ΦΙΛΟΝ ΣΟΝ ΑΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ, 8 ΟΦΡΑ ΔΥΝΗ· ΔΥΝΑΜΙΣ ΓΑΡ ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΓΓΥΘΙ ΝΑΙΕΙ.

Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς φίλοις ἐνταῦθα διαλέγεται. καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ καλὰ εἰσηγουμένοις αὐτοῖς, καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ πράττουσιν ὁτιοῦν, ἑκόντας δεῖ πειθαρχεῖν. πρὸς γὰρ τοῦτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ὁ τῆς φιλίας συντάττει νόμος, ὅπως ἡμεῖς τε ὠφελώμεθα παρ' ἐκείνων εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, καὶ παρ' ἡμῶν ἐκεῖνοι. ὡς γὰρ κοινὴν ὁδὸν τοῦ ἀρίστου βίου πορευομένους, ὅπερ ἂν ἄλλος ἄλλου προΐδῃ μᾶλλον, τοῦτο καὶ εἰς κοινὸν ὄφελος κατατίθεσθαι δεῖ, ΠΡΑΩΣ μὲν ΕΙΚΟΝΤΑΣ τοῖς καλῶς ὑφηγουμένοις τῶν ΦΙΛΩΝ, πράως δὲ αὐτοῖς τῶν καλῶν τὴν κοινωνίαν προτείνοντας· περὶ δὲ χρημάτων, ἢ δόξης, ἢ τινος ἄλλου τῶν ἐκ τῆς θνητῆς συστοιχίας μηδέποτε αὐτοῖς δια-

διαφερομένους. τοῦτο γὰρ ἦν ΑΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι τοῖς περὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ φίλοις ἡμῖν ὑπάρχουσιν. εἰς πάντα οὖν τοὺς φίλους ἀνεξόμεθα, ὡς ὑπὸ μεγίστης ἀνάγκης τῆς φιλικῆς διαθέσεως πιεζόμενοι, πλὴν ἑνός. οὐ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ὑποφερομένοις αὐτοῖς εἴξομεν, οὐδὲ μεταβαλλομένοις ἐκ τῆς πρὸς φιλοσοφίαν σπουδῆς, εἰς ἑτέραν τινὰ τοῦ βίου πρόθεσιν ἐπακολουθήσομεν καὶ αὐτοὶ συνεκφερόμενοι τοῖς ἀποπίπτουσιν ἀπὸ τοῦ πρὸς ἀρετὴν σκοποῦ· ἀλλὰ μάλιστα μὲν πάσῃ μηχανῇ πειρασόμεθα τὸν φίλον ἐπανορθώσασθαι· μὴ πείθοντες δὲ ἡσυχίαν ἕξομεν, οὔτε ἐχθρὸν ποιούμενοι, διὰ τὴν προϋπηργμένην φιλίαν, οὔτε φίλον ἔτι, διὰ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολήν. ὥστε τούτου χάριν τὸν φίλον ποτὲ ἀποθησόμεθα, ὡς μηκέτι δυνάμενον εἶναι κοινωνὸν ἡμῖν ἀρετῆς, ἧς ἕνεκα καὶ τὴν ἀρχὴν φίλον αὐτὸν ἐποιησάμεθα. ἡ δὲ ἀπόθεσις φυλαττέσθω τὸ μὴ εἰς ἔχθραν μεταπεσεῖν. δεῖ γὰρ, εἰ κἀκεῖνος τῆς φιλίας ἑαυτὸν ἀπεξήγαγεν, ἡμᾶς γοῦν πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, ὅπως ἐπανακληθείη πρὸς τὸ δέον, οὐκ ἀγαπῶντας τὴν ἀπόπτωσιν τοῦ φίλου, οὐδὲ ὑπερφρονοῦντας τὸ κατὰ δέος αὐτοῦ τῆς γνώμης

ὀλισθ-

contendere. Idipſum enim eſt PROPTER LEVE PECCATUM in ODIUM eorum incurrere, qui in rebus maximis atque honeſtis amici nobis ſunt. Sunt igitur nobis in omnibus amicitiæ vinculo, tanquam maxima neceſſitudine conſtrictis, ferendi amici, præterquam in uno. Non enim illis cedemus, ſi ruant in deterius: nec ſequemur etiam, ſi à ſapientiæ ſtudio ad aliud aliquod vitæ inſtitutum, relicto virtutis ſcopo, tranſeant: ſed totis viribus conabimur in viam rectam reducere. quod ſi & id minime adſequemur, tum pacem amplexi, nec ad inimicitiam provocabimus, propter familiaritatem quæ præceſſit; nec ad amicitiam adhuc, propterea quod ad illa quæ ſunt deteriora defecerint. Eſt igitur ob id amicus à nobis aliquando rejiciendus; tanquam virtutis, cujus gratia nobis neceſſarius fieri cœperat, particeps amplius eſſe non queat. Caveat autem qui rejicit, ne eo ipſo incurrat in odium. Decet enim nos, quamvis ab amicitia ſeipſum quis ſubſtraxerit, curare diligentiſſime ut ad id quod decet revocetur: non amici caſu lætari, ejuſque judicii inopiam deſpicere; ſed

ſed lugentes potius atque flentes ipſius vicem dolere, votiſque ſublevare: omnia denique facere & moliri quibus ad ſalutem pœnitentia reducatur. Atque hæc quidem fuerint, non de pecuniis cum ipſo, non de gloria contendere: non etiam cum injuria ſocietate privare: non propriam denique ambitionem ejus miſeriam ducere. Quoniam autem ad amicos optime tuendos, juſtaque ratione defendos, & ad revocandos etiam cum illos pœnitet, plurimum confert ſi injurias facile toleremus; ſique de re nulla cum amicis vel agamus anxie, vel exacte nimis ad calculos aliqua revocemus, ſed quantum ipſa ferre poteſt animi patientia: ideo QUANTUM POTES, adjicit. Ne quis deinde POTESTATEM voluntatis ratione metiretur, ſed naturæ viribus, quantum NECESSITAS accedens poſtulat; VIRES JUXTA NECESSITATEM HABITARE addidit. Majora enim quam arbitratur, NECESSITATE præſtare quiſque deprehenditur. Sunt igitur tantopere ferendi amici, quantum nos docet poſſe NECESSITAS: & quod repente tolerari non poſſe videbatur, amicitiæ NECESSITATE tolerabile reddendum.

Non

ὀδυρόμενοι ἢ μᾶλλον, καὶ θρηνοῦντας * τοῦ * γε τὸ ὑπερβῆσαι αὐτοῦ, καὶ ὑπερέχεσθαι· καὶ πάντα πειρᾶσθαι ποιεῖν τὰ πρὸς τὴν ἐκ μεταμελείας εἰς σωτηρίαν αὐτῶν ἐπανάγοντα. τοῦτο δὲ ἐστι, τὸ περὶ χρημάτων, ἢ δόξης αὐτῷ μὴ διαφέρεσθαι, καὶ τὸ, μὴ ἐφ' ὕβρει τῆς κοινωνίας αὐτῶν ἀποστερεῖν, μηδὲ φιλοτιμίαν τὴν * ἑαυτοῦ δυστυχίαν ἡγεῖσθαι. ἐπειδὴ ἢ καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν φίλων τήρησιν, καὶ τὴν εὔλογον ἀπόδοσιν, καὶ πρὸς τὴν ἐκ μεταμελείας αὐτῶν ἐπανάκλησιν, πλεῖστα συμβάλλεται τὸ ἡμέτερον ἀνεξίκακον, καὶ περὶ μηδενὸς πρὸς τοὺς φίλους μικρολογούμενον, μηδὲ ἐξεταστικὸν πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλ' ὅσον οἷόν τε ὑπομονητικόν· διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν ΟΦΡΑ ΔΥΝΗ. εἶτα, ἵνα μὴ τὴν ΔΥΝΑΜΙΝ τῷ τῆς προαιρέσεως μέτρῳ κανονίσῃ τις, ἀλλ' αὐτῷ τῆς φύσεως φορητῷ, ὅσον ἡ ΑΝΑΓΚΗ προσπελάθουσα ἐξελέγχει· ἐπήγαγε, ΔΥΝΑΜΙΣ ΓΑΡ ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΓΓΥΘΙ ΝΑΙΕΙ. ἕκαστος γὰρ ὧν οἴεται ΔΥΝΑΣΘΑΙ πλεῖον ΔΥΝΑΜΕΝΟΣ ὑπὸ τῆς ΑΝΑΓΚΗΣ ἐλέγχεται. τοσοῦτον οὖν προθυμεῖσθαι χρὴ τῶν φίλων ἀνέχεσθαι, ὅσον ἡ ἀνάγκη δείκνυσιν ἡμᾶς ΔΥΝΑΜΕΝΟΥΣ· καὶ τό γε ἐξαίφνης ἀφόρητον φανὲν, τῇ τῆς φιλίας ἀνάγκῃ φορητὸν ποιεῖν.

* γε τὸ

* ἐκείνου

μὴ γὰρ δή ποτε τὰ πρὸς βίαν ἐπιταττόμενα μόνα οἰώμεθα προσήκειν γενναίως ὑπομένειν· ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς φυλακὴν τῶν ΦΙΛΩΝ, καὶ ἀνάκλησιν συντείνοντα, μείζονος ὑπομονῆς ἄξια δεῖ τίθεσθαι, ὡς τῆς θείας ΑΝΑΓΚΗΣ ἐπιτάγματα. δυνατώτερα γὰρ παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἡ τοῦ νοῦ ΑΝΑΓΚΗ, τῆς ἔξωθεν βίας. εἴτε οὖν πρὸς τὴν ἐκ περιστάσεως ΑΝΑΓΚΗΝ ἀποδοίης, εἴτε πρὸς τὸ ἑκούσιον, τὸ ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων συμπληρούμενον, καὶ ἐκ τῶν θείων νόμων καθῆκον, ἐξαρήσεις τὸ συνυπάρχον σοι τῆς ΔΥΝΑΜΕΩΣ μέτρον, ὃ νῦν ὁ λόγος εἰσηγεῖται δεῖν τοῖς ΦΙΛΟΙΣ εἰσφέρειν, ἐν τῷ προστάττειν μὴ προχείρως αὐτοῖς εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι, ΑΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ· τὰ ἔξω τῆς ψυχῆς πάντα μικρὰ τιθέμενος, καὶ ἀπαγορεύων μὴ φειδοῖ τούτων τὸν ΦΙΛΟΝ ΕΧΘΡΟΝ ποιεῖν· ἀδιαφορίᾳ γὰρ μᾶλλον τῇ περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸν ἀποπεσόντα ΦΙΛΟΝ ἀνακαλεῖσθαι, καὶ πανταχοῦ τοῦτο ἑαυτοῖς συνειδέναι, ὅτι ὅσον ἐφ' ἡμῖν καὶ τοὺς ὄντας ΦΙΛΟΥΣ ἐτηρήσαμεν, καὶ τοὺς πρὸς τὸ χεῖρον ὑπενεχθέντας ἀνεκλησάμεθα, καὶ οὔτε τὴν ἀρχὴν εἰς ΕΧΘΡΑΝ τινὰ κατεστήσαμεν, οὔτε παρ' ἑαυτοῦ γινόμενον ΕΧΘΡΟΝ

τοῖς

Non enim profecto ſolum quæ vi cogimur, forti animo ferri debere arbitramur: ſed ea etiam quæ ad conſervandos atque revocandos amicos conferunt, majore patientia digna eſſe debemus exiſtimare, tanquam divinæ NECESSITATIS mandata. Eſt vero potentior apud eos, qui recte ſapiunt, mentis NECESSITAS, quam quæ foris accedit. Sive igitur ad eam te convertas, quam pariunt negotiorum circũſtantiæ, ſive ad eam etiam quæ libera, diſciplinæque terminis contenta, divinis legibus congrua eſt: inveneris ſane quod in te eſt POTESTATIS ratione menſurari, quam nunc verſus amicis exhiberi poſtulat, dum LEVIORIS PECCATI OCCASIONE in eorum odium incurrere prohibet, omnia quæ extra animum ſunt parvi faciens, & vetans, ne iſtorum cupiditate ex amico inimicum faciamus: ſed uti potius rebus ejuſmodi contemptis, amicum revocemus, ſi defecerit; & nobis ubique ipſi conſcii ſimus, nullis eorum quæ poteramus prætermiſſis, non eos ſolum qui amici erant, conſervaſſe, ſed recuperaſſe etiam, qui ſe ad deteriora ſubtraxerunt; nullius denique odii principium dediſſe, nec ei à quo primum orta ſit injuria,

parem reposuisse. hæc enim subindicat amicitiæ divina lex, maximæ profecto virtutis, & quæ cæteras, tanquam perfectissima, supereminet. Est enim virtutum limes ultimus amicitia; principium verò pietas. Est etiam nobis & pietatis ratio, semen bonorum omnium; Amicitiæ verò habitus, perfectissimus virtutum fructus. Quemadmodum igitur justitiæ nobis est habenda ratio, non apud eos tantum qui juste nobiscum se gerunt, sed qui damnum etjam conantur inferre, ne injuriam referendo, in eandem vitii pravitatem deveniamus: sic decet etiam amicitiam retinere, id est, humanitatem erga omnes, qui ejusdem nobiscum generis communione utuntur, colere. Optime autem & convenienter amicitiæ ordo servabitur, si bonos, tanquam qui hominis perfectionem retinuerint, & propter naturam etjam, animique significationem, omnino amplectamur: malos autem amemus propter naturam solum, tanquam nihil ab animo ad amicitiæ susceptionem afferant. Unde fit etiam, ut recte dicatur virum bonum odisse neminem, solumque sibi amicum exsistere. Cum enim bonum diligit, non eum qui malus sit putat inimicum. Sin autem virtute præditum quærit ad societatem, ex omnibus eum deligit qui probus sit; atque in amicitiæ legibus

Deum

τοῖς ἴσοις ἠμειψάμεθα. ταῦτα γὰρ ὁ τῆς ΦΙ-
ΛΙΑΣ ὑπαγορεύει θεσμὸς μεγίστης οὔσης ἀρε-
τῆς, καὶ τῶν ἄλλων, ὡς *τελειότητος ἐπιφαινομέ- γρ.
νης. πέρας μὲν γὰρ τῶν ἀρετῶν ἡ ΦΙΛΙΑ· ἀρχὴ δὲ *τελει-
εὐσέβεια. καί ἐστιν ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος σπέρμα οτάτης.
τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων ἡμῖν· ἡ δὲ τῆς φιλίας ἕξις
ὁ τελειότατος τῶν ἀρετῶν καρπός. ὥσπερ οὖν δι-
καιοσύνης ποιεῖσθαι δεῖ λόγον, οὐ μόνον πρὸς
τοὺς δικαίους ἡμῖν προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ
πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐγχειροῦντας, ἵνα μὴ τῷ ἀντ-
αδικεῖν εἰς τὴν ἴσην κακίαν αὐτοῖς ἔλθωμεν·
οὕτω καὶ τῆς ΦΙΛΙΑΣ ἀντέχεσθαι δεῖ, τουτέστι τῆς
φιλανθρωπίας πρὸς ἅπαντας, οἳ τοῦ γένους ἡμῖν
κοινωνοῦσιν. ἐν τάξει δὲ τῇ πρεπούσῃ τὰ τῆς
ΦΙΛΙΑΣ μέτρα ποιησόμεθα, τοὺς μὲν ἀγα-
θούς, ὡς ἀποσώζοντας τὴν τοῦ ἀνθρώπου τελειό-
τητα, καὶ διὰ τὴν φύσιν, καὶ τὴν γνώμην, παντοίως
ἀσπαζόμενοι· τοὺς δὲ φαύλους, ὡς μηδὲν ἀπὸ
γνώμης εἰς αἵρεσιν ΦΙΛΙΑΣ ὑπέχοντας, διὰ
δὲ μόνην τὴν κοινὴν φύσιν ἀγαπῶντες. Διὸ καὶ
λέγεται ὀρθῶς, ὡς οὐδεὶς ΕΧΘΡΟΣ τῷ σπου-
δαίῳ· καὶ μόνος ὁ ἀγαθὸς αὐτῷ ΦΙΛΟΣ. εἰ μὲν
γὰρ τὸν *ἄνθρωπον ΦΙΛΕΙ, οὐδὲ τὸν κακὸν ΕΧ-
ΘΡΟΝ τίθεται· εἰ δὲ τὸν ἀρετῇ κεκοσμημένον γρ.
ζητεῖ πρὸς κοινωνίαν, τὸν ἀγαθὸν ἐκ πάντων *ἀγα-
ἐκλέγεται, μιμούμενος καὶ ἐν τοῖς τῆς ΦΙΛΙΑΣ θὸν

μιμουμένοις τὸν θεόν, ὃς μισεῖ μὲν οὐδένα ἀνθρώπων, τὸν δὲ ἀγαθὸν διαφερόντως ἀσπάζεται. τὸ γὰρ τῆς φιλανθρωπίας ἀγαθὸν κοινῷ τῷ γένει προτείνων, τῆς προσηκούσης μοίρας ἕκαστον ἀξιοῖ· τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἀνάγων, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς φυγάδας, τοῖς τῆς δίκης νόμοις πρὸς τὸ δέον ἀπευθύνων. τοῦτο γὰρ τοῖς ἑκατέροις σύμμετρόν τε καὶ ὠφέλιμον. οὕτως καὶ ἡμᾶς προσήκει τὴν φιλίαν τηρεῖν πρὸς πάντας ἀνθρώπους μετὰ τῆς πρὸς τὴν ἀξίαν ἀπονεμήσεως. καὶ γὰρ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην πρὸς ἅπαντας ἕξομεν, καὶ οὐ πρὸς μόνους τοὺς δικαίους καὶ σώφρονας· οὐδὲ ἀγαθοὶ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἐσόμεθα, κακοὶ δὲ τοῖς κακοῖς. οὕτω γὰρ ῥαδίως συμμεταβαλλόμενοι τοῖς προσπίπτουσιν, οὐδὲν οἰκεῖον ἕξομεν ἀγαθόν, ὃ διὰ παντός, καὶ πρὸς πάντας τηρήσομεν. εἰ δὲ ἕξιν τὴν ἀρετὴν κεκτήμεθα, οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῶν βουλομένων ταύτης ἡμᾶς ἀποστῆσαι· οὐδὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰς διαθέσεις συνεξομοιώσομεν τὸ μόνιμον τῆς ἀρετῆς εὐτυχοῦντες. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας δεήσει φυλάττειν, * φιλανθρωπίας, ὡς ἔφαμεν, μεγίστης οὔσης ἀρετῆς· φιλανθρωπίας δὲ κοινῶς μὲν πρὸς ἅπαντας, ἰδίως δὲ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς θεωρουμένης, ὅτι καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας ὄνομα

* γρ. φιλίας

Deum ipsum imitatur; qui nullum quidem solet odisse, sed eum maxime qui bonus sit amplecti atque diligere. Amoris enim commoda universo mortalium generi proponens, parte sua quemlibet dignum existimat: eosque qui probi sunt, ad se evocat; virtutis autem desertores atque profugos, justitiæ legibus ad id quod rectum est dirigit atque ducit. Est enim id utrisq; congruum atque utile. Sic etiam fuerit operæpretium amicitiam cum omnibus, adhibita singulorum dignitatis observatione, colere. Conveniat siquidem temperantem & justum apud omnes exsistere, non apud justos & temperantes solum; ut neque bonos cum bonis, & improbos cum improbis. Ita enim facile cum iis quæ solent accidere, mutationi obnoxii, nihil boni amplius possidebimus, quo semper & apud omnes utamur. Quod si virtutis habitum nobis ipsi comparavimus, non est in alicujus voluntate positum, ut ab eo nos removeat; neque ut virtutis firmamentum adepti, dispositiones certas cum quibuslibet commutemus. Quod quidem cùm in aliis virtutibus fieri soleat, tum vero in amicitia præcipue observandum est: quam supra, virtutem esse maximam diximus. Est vero amicitiæ studium communiter quidem in omnes, sed præcipue erga bonos ideo colendum, quod eidem humanitatis

nomen præcipue inserviat. Sed de istis hactenus: ad ea quæ sequuntur deinceps pergamus.

9 ILLA QUIDEM SIC HABETO, SED HIS ETIAM DOMINARI ASSUESCE: 10 INPRIMIS VENTRI, ATQUE SOMNO: DEINDE LIBIDINI; 11 ATQUE IRAE.

Illa quidem teneas: *sed & hæc compescere disce:*
Inprimis ventrem, somnum, veneremq;: deinde Iram.---

Coercere oportet ista omnia, & regere, ne rationem interturbent. Age igitur, perturbationes omnes rectis institutis in ordinem cogamus, atque frænemus; quando harum etiam partes aliæ aliis vicissim vitia subministrant. Verbi gratia; Qui multo cibo refertus est VENTER, SOMNUM etiam multum inducit. Utraque autem seminis copiam: quæ ad res Venereas immoderate & ipsa excitant; animique partem, quæ in appetendo posita est, ad intemperantiam provocant. hæc autem IRAE rursum addita nullum non certamen suscipit; partim quidẽ cibum & potũ sectãdo; partim vero scortorũ nomine depugnãdo; & alias etiã aliquãdo voluptates pertinaciter venando, atque amplectẽdo. ISTIS igitur DOMINARI ASSUESCE, ducto

ὄνομα αὐτῇ μᾶλλον ἐπιπρέπει. ταῦτα δὲ περὶ τούτων· ἐπὶ δὲ τὰ ἐξῆς περιίωμεν.

9 ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ ΟΥΤΩΣ ΙΣΘΙ, ΚΡΑΤΕΙΝ Δ' ΕΙΘΙΖΕΟ ΤΩΝΔΕ· 10 ΓΑΣΤΡΟΣ ΜΕΝ ΠΡΩΤΙΣΤΑ, ΚΑΙ ΥΠΝΟΥ, ΛΑΓΝΕΙΗΣ ΤΕ, 11 ΚΑΙ ΘΥΜΟΥ.

Συστέλλειν δεῖ ταῦτα πάντα, καὶ τάττειν, ἵνα μὴ παρενοχλῇ τὸν λογισμόν. φέρε οὖν, ἀλογίαν ὅλην ἐν τάξει χαλινώσωμεν ὀρθαῖς παιδαγωγίαις· ἐπειδὴ καὶ τὰ ταύτης μέρη χορηγά ἐστι κακίας ἀλλήλοις ἐφεξῆς. οἷον, ΓΑΣΤΗΡ ἄγαν πληρουμένη ΥΠΝΟΝ πολὺν ἐπάγεται. ἀμφότερα δὲ ἀφθονίαν παρέχεται σπέρματος, ἥτις ἀμέτρως ἐγείρει πρὸς ἀφροδίσια, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀκόλαστον ἐποξύνει. τούτῳ δὲ τὸ θυμικὸν συνεμφερόμενον διὰ πάσης ἵεται μάχης, νῦν μὲν σιτία καὶ ποτὰ ἐκδιῶκον, νῦν δὲ περὶ ἑταίρας μαχόμενον, καὶ ἄλλοτε ἄλλας ἡδονὰς φιλονικοῦν κτήσασθαι. ΚΡΑΤΕΙΝ οὖν ΕΘΙΖΟΥ ΤΟΥΤΩΝ,

ἀπὸ

ἀπὸ τῆς ΓΑΣΤΡΟΣ πρώτης ἀρξάμενος, ἵνα τῷ τοῦ λόγου κατήκοα γίγνηται τὰ ἄλογα τῆς ψυχῆς εἴδη· καὶ αὐτοῖς ἐπὶ σαυτῷ τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν περὶ γονέας τιμὴν, καὶ πάντα, ἃ μικρῷ πρόσθεν παρήνεσεν ὁ λόγος, ἀπαραβάτως φυλάξαι δυνηθῇς. Δυνάμεις γὰρ τῶν προτέρων τηρήσεως ταυτὶ τὰ ἑπόμενα. ἐπεὶ παραβαθείη ἂν πάντα ἐκεῖνα, μὴ ἑπομένων τῷ λογισμῷ τῶν παθητικῶν δυνάμεων. ἢ γὰρ ΘΥΜΟΣ ἐξετάραξε κατὰ γονέων, ἢ ἐπιθυμία πρὸς ἀπείθειαν αὐτῶν ὥπλισε. καὶ πάλιν, ἢ θυμὸς πρὸς βλασφημίαν ἤγειρεν, ἢ ἐπιθυμία χρημάτων πρὸς ἐπιορκίαν. καὶ ὅλως τὰ κακὰ διὰ ταύτας πράττεται τὰς δυνάμεις, μὴ τῆς λογικῆς οὔσας πρὸς τὸ δέον αὐτὰς ἀποθυνούσης. ἐντεῦθεν ἀσέβειαι παντοῖαι, καὶ πόλεμοι συγγενικοὶ, καὶ φίλων προδοσίαι, καὶ πάντα τῆς παρανομίας τὰ εἴδη, ὥς καὶ βοᾶν ἀναγκάζεσθαί* τινας,

— Μανθάνω μὲν οἷα* μέλλω δρᾶν κακά.
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.
*"ἄγεις δ' ἢ τοὺς αὐτοὺς, "ἄγοντ' βοᾶν,
—Μανθάνω μὲν οἷα μέλλω δρᾶν κακά.
'Επιθυμία δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.
καὶ εὖ μέν μοι* δοκεῖς λέγειν,
—Πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος.
Οὐ πάνυ πείθομαι. ———

* γρ' τινα
" ἄλλ. τολμήσω.
* γρ' " ἄλλον δὲ, ἢ τὴν αὐτὴν
* γρ' δοκεῖ

Τὸ

ducto statim A VENTRE PRINCIPIO, ut quæ ratione carent animæ partes ipsam sequantur; tuque etiam pietatem in te, & honorem erga parentes, cæteraque omnia ad quæ prius hortatus est, tueri semper atque servare valeas. Possunt enim quæ prius dicta sunt observari, si fiant quæ sequuntur. Fuerint namque violata illa omnia, nisi quæ perturbationibus obnoxiæ sunt facultates rationi obtemperent. Aut enim ira in parentes commovebit, aut armabit cupiditas adversus eorum consilia. Et rursum aut ira ad blasphemiam provocabit, aut pecuniarum cupiditas ad perjurium. Nulla non denique, ut semel dicam, ab istis facultatibus mala oriuntur, si minus ad id quod decet à ratione dirigantur. Inde cujuslibet generis impietas. Inde bella inter consanguineos. Inde amicorum proditiones, cæteraque flagitiorum genera. quibus fit, ut exclamare cogatur illa;

—Non me latent quæ conor ego nunc mala:
Sed ira major est consilio mihi.

Et alios etiam, aut eadem alias;

—Non me latent quæ conor ego nunc mala:
Sed mente fortior cupiditas mihi.

Nec absurde sane mihi videtur dicere;

—Laboro valde communi malo.
Haud ferme suadeor.—

Quod

Quod enim rationis particeps genus est, cum bene se ad honestarum rerum perceptionem natura habeat, facile reminiscitur, & ad rectæ rationis disciplinam nullo negotio excitatur; nisi perturbationũ vi, tanquã laminis quibusdam plumbeis, ad vitia deorsum rapiatur. Oportet igitur & nos etiã nosse quæ decent, ipsasque rationis expertes facultates (quantum possumus) ita regere, atque moderari, ut rationi, quæ in nobis est, obtemperent. quibus in ordinem ita coactis, tum demũ poterit ipsa ratio, nulla unquã facta distractione, prima præcepta, de quibus antea intelligit, cùm; ILLA QUIDEM SIC TENEAS, dixit, observare. De cæteris autem, quæ sequuntur, illa usurpavit, quibus DOMINARI ASSUESCENDUM subjunxit; ut quod est ratione præditum, disciplina atque scientia regi debere significaret; quod autem ea destituitur, assuetudine & formatione quadam corporea indigere: qua ratione quæ bruta dicuntur, ab hominibus agi consuetudine tantum videmus. VENTER igitur qui moderata appetere CONSUEVERIT, non cæteras tantum corporis cupiditates præbebit præstantiores, sed IRAM etiam faciet remissiorem; ut de his placide, quæ justa sunt, consilium ineamus, neque perturbationibus internis exagitemur: unde & nosse ipsi quid vere simus, & revereri quod noverimus, discamus.

Nascitur

Τὸ γὰρ λογικὸν γενόμενον πρὸς τὴν τῶν καλῶν αἴσθησιν εὐφυῶς διακείμενον, εὐανάμνηστον, καὶ εὐέργετον πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου διδασκαλίαν, ὅταν μὴ ταῖς παθητικαῖς ὁλκαῖς, ὥσπερ τισὶ μολυβδίσιν, ὑποφέρηται πρὸς κακίαν. Δεῖ οὖν καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς εἰδέναι τὰ δέοντα, καὶ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἐθίζειν, ὅσον οἷόν τε, καὶ αὐτὰς τῷ ἐν ἡμῖν λόγῳ συνέπεσθαι. οὕτω γὰρ ταχθέντων τῶν παθῶν, ἱκανὸς ὁ λογισμὸς γένοιτο ἂν ἀπερισπάστως φυλάξαι τὰ πρῶτα παραγγέλματα, περὶ ὧν εἴρηται, ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ ΟΥΤΩΣ ΙΣΘΙ. περὶ δὲ τῶν ἑξῆς, ΕΘΙΖΟΥ ΚΡΑΤΕΙΝ εἶπεν, ἐνδεικνύμενος, ὅτι τὸ μὲν λογικὸν διδασκαλίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ τάττεται· τὸ δὲ ἄλογον ἐθισμοῖς καὶ πλάσεσι τρόπον τινὰ *σωματικῶς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ζώων τὰ ἄλογα μόνῳ ἔθει ἄγεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἐθισθεῖσα οὖν ΓΑΣΤΗΡ ζητεῖν μέτρα, τὰς τῶν ἄλλας ἐπιθυμίας τοῦ σώματος κοσμιωτέρας παρέχεται, καὶ τὸν ΘΥΜΟΝ ἐμμελέστερον, ἵν᾽ ἐφ᾽ ἡσυχίας τὰ περὶ τῶν δεόντων βουλευώμεθα, μὴ σφόδρα ὑπὸ τῶν συνοικούντων παθῶν ἐλαυνόμενοι. ὅθεν καὶ τὸ ἑαυτοὺς γνῶναι ὃ ἐσμὲν τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τὸ αἰδεῖσθαι οὓς ἔγνωμεν, διδασκόμεθα.

* γρ. σωματικοῖς.

ἐκ γὰρ τῆς γνώσεως ταύτης, καὶ τῆς συνεπομένης αὐτῇ αἰδοῦς, ἡ τῶν αἰσχρῶν φυγὴ παραγίνεται. τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ λέγονται, ὡς ἀπρεπῆ, καὶ ἀνάξια δρᾶσθαι ὑπὸ λογικῆς οὐσίας, περὶ ὧν τὰ ἑξῆς ἔπη λέγει.

11---ΠΡΗΞΕΙΣ Δ' ΑΙΣΧΡΟΝ ΠΟΤΕ, ΜΗΤΕ ΜΕΤ' ΑΛΛΟΥ, 12 ΜΗΤ' ΙΔΙΗ. ΠΑΝΤΩΝ ΔΕ ΜΑΛΙΣΤ' ΑΙΣΧΥΝΕΟ ΣΑΥΤΟΝ.

Ἢ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ΠΡΑΤΤΟΝΤΕΣ τι ΑΙΣΧΡΟΝ, ἀδιάφορον αὐτὸ ἡγούμεθα, ὃ μετ' ἄλλου οὐκ ἂν ΕΠΡΑΞΑΜΕΝ ποτε, τὸν κοινωνὸν τῆς ΠΡΑΞΕΩΣ ΑΙΣΧΥΝΟΥΜΕΝΟΙ· ἢ ἀνάπαλιν, συμπεριφερόμενοί τισι ΠΡΑΤΤΟΜΕΝ ἃ μή ποτ' ἂν καθ' ἑαυτοὺς ἐδράσαμεν, τῇ κοινωνίᾳ τῶν συμπραττόντων εἰς παρρησίαν τοῦ ἔργου προκαλούμενοι. Διὰ τοῦτο προκαθεῖλεν ἑκατέρας ὁδὸν τῆς εἰς τὸ ΑΙΣΧΡΟΝ καὶ τὸ κακὸν προσεκβάσεως. εἰ γὰρ τὸ ΑΙΣΧΡΟΝ τῇ ἀληθείᾳ φαῦλον, * οὐχ ἅπαντες διὰ περίστασιν αἱρετὸν γένοιτο. Διὸ συνάψας εἶπε, ΜΗΤΕ ΜΕΤ' ΑΛΛΟΥ, ΜΗΤ' ΙΔΙΗ ἵνα

* γρ. οὐκ ἄν ποτε.

Nascitur vero ex cognitione hujusmodi, atque pudore qui ad eundem accedit, fuga turpium. Turpia enim quæ mala sunt nominantur; tanquam indecora & indigna quæ fiant ab homine: de quibus versus qui sequuntur adjicit.

11 COMMITTE VERO NIHIL TURPE UNQUAM, NEQUE ALIO PRAESENTE, 12 NEQUE PRIVATIM: SED OMNIUM MAXIME TUI TE PUDEAT.

--Nec quidquam sociis aut testibus, aut te
Solo turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis.

Aut enim, cùm TURPE aliquid SOLI FACIMUS, indifferens illud arbitramur, quod CUM ALIO nunquam FECISSEMUS, communicationis PUDORE deterriti: Aut contra, nonnulla ipsi præsentibus aliis FACIMUS, à quibus omnino abstineremus, si sociorum communione non invitaremur. Quo fit, ut utramque viam ad id quod TURPE & malum est, statim amputarit. Si enim quod turpe est re vera fugiendum est; nunquam certe circumstantiis assequetur ut eligatur. Quo fit, ut conjunctim dixerit, NEQUE CUM ALIO, NEQUE PRIVATIM: ut

ut nec te ad id quod minime honestum est, invitaret solitudo; nec peccati defensionem præberet societas. Causam deinde subjungens, quæ sola à patrando scelere avocet, addit, cum OMNIUM VERO MAXIME TUI TE PUDEAT, ait. Si enim TUI PUDORE affici consueveris, habebis ubique tui custodem, CUJUS TE PUDEAT, valde commodum, & quem effugere non possis. Multi siquidem SOLI, semotis amicis, aut familiaribus, ea admiserunt, quæ illis præsentibus antea facere erubuerant. Nullumne igitur testem habuerunt? Deum omitto, (abest enim longius iste à vitiorum conscientia.) annon seipsos habuerunt, & conscientiæ testimonium? Habuerunt sane quidem; sed habere se ignorarunt, cum cupiditatibus distinerentur. Qui autem ejusmodi sunt, quod in se habent rationis probro afficiunt, & mancipio vilius reddunt. Te ergo tui curatorem familiarissimum adhibe: atque ad illum conversus vitiorum aversionem exordire. Sui namque PUDOR fugam cuique rerum TURPIUM, & à ratione alienarum, parit necessario. Verum quo pacto, qui ita vitia oderit, virtuti se adjungat, afferentem audiamus.

13 COLE DEINDE JUSTITIAM FACTIS, ATQUE VERBIS:

14 NEQUE

ἵνα μήτε μόνωσις ἐπιτρέψῃ σε πρὸς τὸ μὴ πρέπον, μήτε κοινωνία συναπολόγητόν σοι ποιήσῃ τὴν ἁμαρτίαν. εἶτ' ἐπάγει τὴν αἰτίαν τὴν μόνην τῶν κακῶν ἀποτρέπουσαν, ΠΑΝΤΩΝ ΔΕ ΜΑΛΙΣΤ' ΑΙΣΧΥΝΕΟ ΣΑΥΤΟΝ. ἐὰν γὰρ ἐθισθῇς σαυτὸν ΑΙΣΧΥΝΕΣΘΑΙ, ἕξεις πανταχοῦ, ὃν αἰδεσθήσῃ, οἰκειότατον φύλακα, καὶ ἀναπόδραστον. ἐπεὶ πολλοὶ μονωθέντες φίλων, ἢ οἰκετῶν, ἔδρασαν ταῦτα, ἃ πρότερον δι' ἐκείνους ποιῆσαι ΗΣΧΥΝΑΝΤΟ. ἆρ' οὖν οὐδένα εἶχον συνόντα; ἔξω θεόν· (πορρωτέρω γὰρ οὗτος τῆς τῶν κακῶν συνδιαιτήσεως) ἀλλ' ἑαυτοὺς οὐκ εἶχον καὶ τὸ τοῦ συνειδότος κριτήριον; εἶχον μὲν οὖν, ἀλλ' ἠγνόουν ὅτι εἶχον, τοῖς πάθεσι κατατεινόμενοι. οἱ δὲ τοιοῦτοι τὸ ἑαυτοῖς λογικὸν, ἄτιμον, καὶ ἀνδραπόδου φαυλότερον ἔθεντο. οἰκειότατον οὖν ἐπίτροπον ἔχε σαυτόν· καὶ πρὸς τοῦτον ἐπιστρέφων κατάρχου τῆς ἀποτροπῆς τῶν κακῶν. ἡ γὰρ ἑαυτοῦ αἰδὼς, ἑκάστου φυγὴ τῶν ΑΙΣΧΡΩΝ, καὶ ἀναξίων τῆς λογικῆς οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίνεται. ὁ δὲ οὕτως ἀπαξιῶν τὰ κακὰ, πῶς πρὸς ἀρετὴν οἰκειοῦται, ἐπάγει.

13 ΕΙΤΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙΝ ΕΡΓΩ ΤΕ, ΛΟΓΩ ΤΕ.

14 ΜΗΔ' ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΣΑΥΤΟΝ ΕΧΕΙΝ ΠΕΡΙ ΜΗΔΕΝ ΕΘΙΖΕ.
15 ΑΛΛΑ ΓΝΩΘΙ ΜΕΝ ΩΣ ΘΑΝΕΕΙΝ ΠΕΠΡΩΤΑΙ ΑΠΑΣΙ·
16 ΧΡΗΜΑΤΑ Δ' ΑΛΛΟΤΕ ΜΕΝ ΚΤΑΣΘΑΙ ΦΙΛΕΙ, ΑΛΛΟΤ' ΟΛΕΣΘΑΙ.

Ὁ ἑαυτὸν αἰσχυνόμενος, φύλαξ ἑαυτοῦ γίνεται μηδαμοῦ κακίᾳ περιπεσεῖν. κακίας δὲ εἴδη πλείονα. κατὰ μὲν τὸ λογικόν, ἀφροσύνη· κατὰ δὲ τὸ θυμικόν, ἡ δειλία· κατὰ δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν, φιληδονία, καὶ φιλοχρηματία· κατὰ δὲ πάσας ὁμοῦ τὰς δυνάμεις, ἀδικία. τετράδος οὖν ἀρετῶν ἐδέησεν ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν τοιούτων κακῶν ἀποτροπήν· φρονήσεως μὲν περὶ τὸ λογιζόμενον· ἀνδρίας δὲ περὶ τὸ θυμούμενον· Σωφροσύνης δὲ περὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ δὲ περὶ πάσας ὁμοῦ δυνάμεις, τελειοτάτης οὔσης, καὶ διὰ πασῶν ἀρετῶν περιεκτικῆς τῶν ἄλλων, ὡς οἰκείων μερῶν. διὸ καὶ ταύτης πρώτης ἐμνημόνευσεν ὁ λόγος· εἶτα φρονήσεως, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἐπιγινομένων ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων, καὶ εἰς τὴν τῆς δικαιοσύνης ὁλο-

14 NEQUE ASSUESCAS ULLA IN RE TE SINE RATIONE GERERE: 15 SED NORIS FATUM ESSE MORI OMNIBUS: 16 FORTUNAS AUTEM SOLERE ALIAS QUIDEM POSSIDERI, ALIAS AUTEM PERIRE.

Jura colas non ore tenus, sed rebus & ipsis.
Nec pravis mentem suescas rationibus uti:
Sed mortem fato subituros noveris omnes:
Divitias quandoq; dari, quandoq; perire.

Qui sui pudore afficitur, cavet idem ne usquam in vitium prolabatur. Exsistunt autem vitiorum genera permulta. In eo quidem quod rationis est capax, imprudẽtia: in quo autem excitatur animus, timiditas: in quo vero appetit, voluptatis & divitiarum studium: in omnibus denique facultatibus simul, injustitia. Quo fit, ut quatuor virtutũ generibus ad ejusmodi malorum fugam opus fuisse videatur, prudẽtia quidem, in eo quod ratione utitur: fortitudine autem, in quo versatur animi motus: continentia vero, in quo vis appetens: JUSTITIA denique, in quo simul habentur facultates omnes; tanquam perfectissima, cæterasque virtutes, uti partes proprias, in se continens: unde contigit, ut ejus primum versus meminerit; deinde prudentiæ, & optimorũ deinceps conatuum, qui sumpto à prudẽtia impulsionis principio, in JUSTITIAM quoque

 abso-

absolutam atque perfectam desinunt. Qui enim recta ratiocinatione utitur, sociam sibi acquirit in laboribus quidem fortitudinem, in voluptatibus autẽ tẽperantiã, in universis vero simul IVSTITIAM. Atq; ita fuerit virtutum quidẽ initium PRVDENTIA, finis autem IUSTITIA; mediæ vero FORTITUDO, atq; TEMPERANTIA. Vis enim illa quæ omnia discutit, & quæ sẽper quod rectũ est in singulorum actionibus quærit, ut rationi cuncta cõsentiant, PRUDENTIAE habitus est; optima nimirũ naturæ nostræ rationis participis dispositio; cujus ope reliquis etiam facultatibus ita splẽdor accedit, ut in FORTITUDINEM quidẽ evadat iracundia, in TEMPERANTIAM autẽ cupiditas, quæ vero IUSTITIA nominatur, nihil à ratione alienum patiatur, & illa mortalis noster homo, sed virtutis ubertate quæ inest homini immortali, exornetur. Primũ enim à mente in animũ ratione præditũ splendorẽ virtutes emittũt, hujusq; sunt propria forma & perfectio, vitæq; felicitas. In id autẽ quod rationis expers est, inque ipsum mortale corpus virtutum quædã transit participatio, ut illa etiam quæ rationali naturæ conjuncta sunt, pulchritudine & mensura impleantur. Est vero divinorũ bonorum primum & maximum PRUDENTIA; cujus munere efficitur, cum bene in animo rationis participe stabilita est, ut recta de rebus omnibus consilia

Homo mortalis hic et immortalis i.e. duo sunt, Homo exterior et novus, interior et exterior homo apud S. Paulum. Rom: 6. 6. Eph: 4. 22. et Rom: 7. 22. Eph: 3. 16.

ὁλότητα συντελούντων. ὁ γὰρ ὀρθῷ λογισμῷ χρώμενος, ἐν μὲν τοῖς δεινοῖς τὴν ἀνδρείαν σύμμαχον κτᾶται· ἐν δὲ τοῖς ἡδέσι, τὴν σωφροσύνην· ἐν πᾶσι δὲ ὁμοῦ, τὴν ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ. καὶ οὕτως ἀρχὴ μὲν τῶν ἀρετῶν ἡ ΦΡΟΝΗΣΙΣ εὑρίσκεται· πέρας δὲ ἡ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ· διὰ μέσου δὲ ἡ ΑΝΔΡΙΑ, καὶ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ. ἡ γὰρ πάντα ἐκλογιζομένη δύναμις, καὶ τὸ * ἐν ἑκάσταις ταῖς πράξεσιν ἀεὶ ζητοῦσα, ἵν' εὐλόγως ἕκαστα διαλεχθείη, ἡ τῆς φρονήσεώς ἐστιν ἕξις· ἀρίστη διάθεσις οὖσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας, ἀφ' ἧς καὶ ταῖς ἄλλαις δυνάμεσιν ἡ εὐκοσμία παρέπεται, ὡς ἀνδρίζεσθαι μὲν τὸν θυμὸν, σωφρονεῖν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀλογίας ἀνέχεσθαι, καὶ ταύτῃ κοσμεῖσθαι τὸν θνητὸν ἡμῶν ἄνθρωπον, ἐκ συνουσίας δὲ ἐνώσεως ἀρετῆς τοῦ ἀθανάτου ἀνθρώπου. προηγουμένως γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἀπὸ νοῦ εἰς ψυχὴν λογικὴν ἐλλάμπονται, καὶ ταύτης εἰσὶν οἰκεῖον εἶδος, καὶ τελειότης, καὶ εὐζωΐα. εἰς δὲ τὴν ἀλογίαν, καὶ τὸ θνητὸν σῶμα μετουσία τις τῆς ἀρετῆς ἔρχεται, ὅπως ἂν καὶ τὰ συμπεφυκότα τῇ λογικῇ οὐσίᾳ εὐσχημοσύνης καὶ μετριότητος πληρωθῇ. τὸ δὲ τῶν θείων ἀγαθῶν ἡγεμονοῦν ἡ φρόνησις αὕτη, κάλλιστα ἐνιδρυθεῖσα τῇ λογικῇ ψυχῇ, δίδωσι περὶ πάντων

* εὖ ἐν prudentia omnibus data, ut bonum a malo discernat, nos dirigat. Vid. Aristot: Ethicorum. lib. 2. c. 6. §. 5. et Andronici Rhodij Paraphrasin. pag. 101. §. 5.

εὖ συλλέγεσθαι, καὶ τὸ μὲν θάνατον ἀνδρείως φέρειν, τὴν δὲ ἀποβολὴν τῶν χρημάτων πράως καὶ ἐμμελῶς. πάσας γὰρ τὰς μεταβολὰς τῆς θνητῆς φύσεως, καὶ τῆς ἑπομένης ταύτῃ τύχης, σωφρόνως καὶ ἀνεκπλήκτως ἡ φρόνησις ὑπομένειν δύναται. τὴν γὰρ φύσιν ἐκλελόγισται τῶν πραγμάτων, καὶ οἶδεν, ὡς ἀνάγκη τὸ συμπλακὲν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, εἰς αὐτὰ πάλιν διαλυθῆναι· καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐκ ἀγριαίνεται, οὐδὲ ἀπρονόητα εἶναι πείθεται τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐὰν τὸ θνητὸν ἀποθνήσκῃ. γινώσκει γὰρ ΩΣ ΘΑΝΕΕΙΝ ΠΕΠΡΩΤΑΙ ΑΠΑΣΙ, καί τις ὡρισμένος ἐστὶ χρόνος πρὸς διαμονὴν τοῖς θνητοῖς σώμασιν ἡμῶν, οὗ ἐνστάντος οὐ δεῖ χαλεπαίνειν, ἀλλ' ὡς νόμῳ θείῳ εἴκοντας ἕπεσθαι. τοῦτο γὰρ νῦν ἡ ΠΕΠΡΩΜΕΝΗ δηλοῖ, ὅροις τισὶν ἀναγκαίοις πεπερασμένην τὴν θνητὴν ἡμῶν ζωήν. ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ δὲ ἴδιον εἶναι τοῖς τῶν κρειττόνων ἕπεσθαι δόγμασιν, οὐ τὸ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τὸ εὖ ἀποθανεῖν ζητούσης. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν τῶν ΧΡΗΜΑΤΩΝ φύσιν οὐκ ἀγνοεῖ, ὅτι νῦν μὲν ἦλθε, νῦν δὲ ἀπῆλθε κατά τινας ὡρισμένας αἰτίας, αἷς ἀντιτείνειν ἀβέλτερον. τῶν γὰρ οὐκ ἐφ' ἡμῖν τῆς κτήσεως ἡμεῖς οὐ κύριοι. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, τὰ ΧΡΗΜΑΤΑ, καὶ ἁπλῶς,

ὅσα

consilia capiamus, ut mortem feramus fortiter, ut facultatum amissionem quiete atque moderate. Potest enim PRUDENTIA mortalis vitæ hujus mutationes omnes, & fortunæ quæ ipsam sequitur, prudenter atque intrepide sustinere. Considerat enim rerũ naturã, videtque omnia necessario, quæ ex terra & aqua prodierunt, in eadẽ rursũ dissolvi; nec adversus necessitatem exasperatur immaniter; nec habet pro ignotis eorum quicquã quibus sumus obnoxii; nec dubitat quod mortale est, interire. Novit enim FATUM ESSE MORI OMNIBUS, atque esse corporum nostrorũ durationi tempus definitum: quo instante, non decet ægre ferre, sed ipsum, veluti legem divinã, amplecti non repugnãtes. Id enim ipsum est quod FATI nomen hoc loco significat; ut terminis quibusdam necessariis vitam mortalem hanc nobis definiri demonstret: esse autem PRUDENTIAE proprium instituta sequi meliora, quæ haud mori nequaquam, sed vita recte defungi postulat. Pari vero ratione, nec quæ sit DIVITIARUM natura ignorat, easque accedere quidem aliquando, aliquando autem recedere certis quibusdam rationibus, quibus reluctari stultum fuerit. Neque enim eorum domini sumus, quæ non sunt in nostra potestate. Non sunt autem in nostra potestate, nec corpus, nec DIVITIAE; nec omnia denique

quæ ſunt à noſtra rationis participe natura ſeparata. nec ſane imperium adipiſci noſtræ facultatis eſt, neque retinere quamdiu volumus: ſed quod in iis accedere poteſt atque recedere, id demũ noſtræ facultatis eſt, & naturæ proprium, quæ rationis eſt particeps; ſi eam NON SINE RATIONE SE GERERE in iis quæ contingunt ASSUESCAMUS; ſed divinis cõtineri limitibus, quibus omnia noſtra definiri convenit. Habet igitur hoc loco quod in nobis ſitũ eſt ideo poteſtatẽ maximam, quod iis quæ non ſunt in nobis uti recte poſſit, & quod iſtarũ etiã rerũ cupiditate arbitrii vires non opprimãtur. Quænam eſt igitur PRUDENTIS judicii ſententia? Corpore quidem & divitiis, cum adſunt, recte uti, & ad virtutis auxiliũ adhibere; cum autem recedunt, noſſe quid deceat, aliarumque virtutum præſidio doloris moleſtiam ſuperare. Ita enim & pietas in Deos ſervabitur, & IUSTITIAE menſura, ſi quod rationis capax eſt, rerum eventis uti recte atque honeſte didicerit; ipſaque PRUDENTIAE decreta illis opponere, quæ fortuito nulloque ordine ſolent contingere. Alias enim minime virtus obſervari queat, ſi in natura rationis participe non inſit vis aliqua quæ recte ſentiat. Præſtantiora enim, quatenus ejuſmodi ſunt, nec ipſa ſequi poterit, ſed tanquam tyrannorum vi impulſa, afficietur;

nullamque

ὅσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας ἔξω κεῖται. οὔτε τὴν ἀρχὴν κτήσασθαι ἐφ' ἡμῖν, οὔτε φυλάξαι ἐφ' ὅσον βουλόμεθα· τὸ δὲ προσγινόμενον, καὶ ἀπογινόμενον αὐτῶν, μετὰ ἀρετῆς ἀποδέχεσθαι, καὶ ἀποτίθεσθαι, τοῦτο μόνον ἐφ' ἡμῖν, καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας ἴδιον, ἂν ΜΗ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ περὶ τῶν συμβαινόντων ἑαυτὴν ΕΘΙΖΗ, ἀλλὰ τοῖς θείοις ἕπεσθαι μέτροις, οἷς πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς ὥρισται. ἐνταῦθα οὖν τὸ ἐφ' ἡμῖν δύναμιν ἔχει μεγίστην, ἐν τῷ εὖ χρῆσθαι περὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μὴ τῇ τούτων προσπαθείᾳ τὴν τοῦ αὐτεξουσίου ἀρετὴν προσαπολέσθαι. τί οὖν ἡ ΕΥΦΡΩΝ κρίσις λέγει; παρόντι μὲν τῷ σώματι, καὶ τῷ πλούτῳ καλῶς χρῆσθαι, καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν ἀρετῆς· ἀπιόντων δὲ εἰδέναι τὸ δέον, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀλυπίαν κερδαίνειν. οὔπω γὰρ *ὅτι καὶ *γρ' ἂν
ἡ πρὸς θεοὺς εὐσέβεια τηρηθήσεται, καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης μέτρα, εἰ τὸ λογικὸν ἐκμάθοι τῇ περιστάσει εὖ καὶ καλῶς χρῆσθαι, καὶ τοὺς τῆς ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ ὅρους ἀντιτιθέναι τοῖς δοκοῦσιν ὡς ἔτυχε, καὶ ἀτάκτως συμβαίνειν. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἀρετὴ φυλαχθείη, ἂν μὴ ὀρθοδοξία τις ἐνυπάρχῃ τῇ λογικῇ οὐσίᾳ. οὔτε γὰρ τοῖς *γρ'
κρείττοσιν ἕπεσθαι *δύναται, ὡς κρείττοσιν, ἀλλὰ ὡς ὑπὸ τυράννων βιαζόμενος διατεθήσεται δυνήσεται

ται·

τινὶ οὔτε τῶν ζώντων λόγον τινὰ ποιήσεται, οὔτε σώματος, ἢ ΧΡΗΜΑΤΩΝ τὴν ἀρίστην οἰκονομίαν ἐξευρήσει, ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ

* ὡς ΕΑΥΤΟΝ ΕΘΙΣΑΣ. ὅρα γὰρ * οἱ ἐξάπαντες φεύγοντες τὸν θάνατον, ἢ τὰ ΧΡΗΜΑΤΑ τηρεῖν ἐπιθυμοῦντες, πολλαῖς ἐξ ἀνάγκης ἀδικίαις χρήσονται, καὶ βλασφημίαις, ἀρώμενοι μὲν κατὰ θεοῦ ἀνόσια, καὶ προνοεῖσθαι μὴ φάσκοντες, ἐπειδὰν περιπέσωσιν οἷς ἀνοήτως ἔφευγον· ἀφειδῶς δὲ τοὺς ἄλλους ἀδικοῦντες, καὶ τὰ πάντων ἀθροίζειν πειρῶνται πρὸς τὸ ἑαυτοῖς λυσιτελὲς, ὡς οἴονται. καὶ οὕτως ἐκφανὴς ἡ τῆς ψευδοδοξίας ἐν αὐτοῖς γίνεται βλάβη, ὡς τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἐκβλαστάνειν· ἀδικίαν μὲν πρὸς τοὺς ὁμοίους, ἀνοσιότητα δὲ πρὸς τοὺς κρείττονας. ὧν καθαρεύοιεν ἂν ὁ τοῖς προκειμένοις στίχοις πειθόμενος, ὁ τῇ εὐλογίστῳ κρίσει τὸν θάνατον γενναίως ὑπομένων, καὶ τὴν τῶν ΧΡΗΜΑΤΩΝ ἀποβολὴν οὐκ ἀφόρητον ἡγούμενος. ἐξ ὧν καὶ πρὸς ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ἀφορμὰς λαμβάνει, ὡς δέοι τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι, καὶ βλάπτειν μηδένα, μηδὲ ὠφέλειαν ἑαυτοῦ τὰς τῶν ἄλλων ποιεῖσθαι συμφοράς. τούτων δὲ οὐδὲν τηρῆσαι δυνατὸς ἔσται ὁ ΘΝΗΤΗΝ ὑπολαμβάνων εἶναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ

ΕΧΕΙΝ

nullamq; nec vita præditorũ, nec corporis etiam rationem habebit, aut FACULTATUM distribuẽdarum viã, quæ recta sit, inveniet, cum SINE RATIONE SE GERERE CONSUEVERIT. Vide enim ut qui omnino mortem fugiunt, aut DIVITIAS cupide venantur, multa necessario contra jus faciant, multa blasphemẽt; partim quidem nefariis adversus Deum exsecrationibus utẽtes, ejusq; providentiã abnegãtes, ubi in ea prolapsi sunt quæ stulte fugiebant; partim etiã aliis nullam non injuriã aut damnũ inferẽtes, & cæterorum omniũ res in suũ commodũ atque utilitatẽ, quacunque possunt ratione, congerere atque vertere conãntes. Atque ita plane manifestum est in illis falsæ persuasionis damnum, quæ mala omniũ maxima producat: injustitiã quidem adversus eos qui sunt generis ejusdem; impietatem autem adversus præstantiores. A quibus erit ille penitus immunis, qui superioribus versibus persuasus mortem fortiter esse ferendam judicarit; neque DIVITIARUM amissione dolendum. Sumit porro ex istis IUSTITIAE colendæ argumentum; cum ab alienis esse temperandum judicat, cum nemini inferendam injuriam, cum denique ex aliorum damnis sua non esse comparanda commoda. Quorum nihil ille quicquam observare poterit, qui mortalem sibi esse animum arbitratur, quique SINE RATIONE quidnam

quidnam sit illud quod in nobis MORIATUR, quidnam etiam quod DIVITIIS egeat, quidnam denique quod VIRTUTEM COLAT, & eadem juvetur, AGITARE CONSUEVERIT. Sola enim istarum rerum dijudicatio studium COLENDAE virtutis pepererit, & ad honestatis comparationem excitarit : ad quam, ex illo NOSCE TEIPSUM, & ex illo etiam, quo sui quemque pudere præcipitur, divinus motus est. Decet enim ex nostra dignitate cæterorum etiam officia in FACTIS atq; VERBIS ponderare. Fuerit autem officiorum non violata ratio, si à IUSTITIA non recedatur : ideoque cæteris virtutibus ea præponitur, ut officiorum mensura exsistat. JUSTITIAM enim, inquit, COLITO FACTIS ATQUE VERBIS. Nihil igitur blasphemum in DIVITIARUM AMISSIONE, aut morborum doloribus dices ; ne VERBIS IUSTITIAM violes. Sed nec vicinis etiam bona eripies, aut aliis damna molieris ; ne FACTIS etiam pecces contra IUSTITIAM. Si enim animum IUSTITIA tueatur, debita præstabimus erga Deos, erga homines, erga nosmetipsos etiam. Est vero IUSTITIAE mensura optima PRUDENTIA ipsa.

ΕΧΕΙΝ ΕΑΥΤΟΝ ΕΘΙΣΑΣ. τί μὲν γὰρ τὸ ἀποθνῆσκον ἡμῶν, καὶ τὸ τῶν ΧΡΗΜΑΤΩΝ δεόμενον, τί δὲ τὸ ΑΣΚΟΥΝ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ὠφελούμενον. μόνη γὰρ ἡ τούτων διάκρισις προθυμίαν εἰς ΑΡΕΤΗΣ ΑΣΚΗΣΙΝ ἂν παράσχοι, καὶ πρὸς τὴν τῶν καλῶν κτῆσιν ἐπεγείροι, *ἐν ἡ ἐκ τοῦ, γνῶθι σεαυτὸν, καὶ αἰσχύνεσθαι σεαυτὸν, ἔνθεος ὁρμή. πρὸς γὰρ τὴν ἡμετέραν ἀξίαν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων καθήκοντα παραμετρεῖσθαι δεῖ ἐν ΕΡΓΟΙΣ ΤΕ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙΣ. ἡ δὲ τῶν καθηκόντων τήρησις ἀπαράβατος δικαιοσύνη ἂν εἴη· διὸ καὶ προτέτακται τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἵνα τῶν καθηκόντων γένηται μέτρον. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΓΑΡ, φησὶν, ΑΣΚΕΙ ΕΡΓΩ ΤΕ ΛΟΓΩ ΤΕ. οὐκ οὖν οὐδὲν βλάσφημον ἐρεῖς ἐν ἀπωλείαις ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ἢ νόσων ἀλγηδόσιν, ἵνα μὴ ἀδικῇς ΕΝ ΛΟΓΩ· ἀλλ' οὐδὲ τὰ τῶν πλησίον ἁρπάσῃς, οὐδὲ μηχανήσῃ δυστυχίας ἀνθρώποις, ἵνα μὴ ἀδικῇς ΕΝ ΕΡΓΩ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ γὰρ ψυχὴν φρουρούσης, τὰ προσήκοντα ἂν ΠΡΑΤΤΟΙΜΕΝ καὶ περὶ θεοὺς, καὶ περὶ ἀνθρώπους, καὶ περὶ ἡμᾶς αὐτούς. τῆς δὲ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ τὸ ἄριστον μέτρον ἐστὶν ἡ φρόνησις·

ὅθεν

* γρ. εἰς ὧν

ὅθεν τὸ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙ ἐπάγει, ΜΗΔ' ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ ΣΑΥΤΟΝ ΠΕΡΙ ΜΗΔΕΝ ΕΘΙΖΕ· ὡς μὴ δυναμένης ὑποστῆναι ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ἄνευ φρονήσεως. τοῦτο γάρ ἐστιν ὄντως δίκαιον, ὃ ἡ τελεία φρόνησις ὁρίζει. αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ περὶ ΜΗΔΕΝΟΣ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΟΥΣΑ, ἀλλ' ἐπεσκεμμένη μὲν περὶ τοῦ θνητοῦ σώματος, ἐπεσκεμμένη δὲ περὶ τῶν εἰς τὴν τούτου χρείαν συντελούντων· πάντα δὲ ἀμφότερα ΑΡΕΤΗΣ τιθεμένη, καὶ μεγίστην ὠφέλειαν τὴν ἀρίστην διάθεσιν τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἀφ' ἧς καὶ τὰ ἄλλα κοσμεῖται κατὰ δύναμιν. τοιοῦτος μὲν τῶν προκειμένων ἐπῶν σκοπὸς, τὴν τετράδα τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἀναφανῆναι καὶ παραδοῦναι τοῖς ἀκροαταῖς μετὰ τῆς ἀγρύπνου τηρήσεως καὶ παραφυλακῆς τῆς ΕΝ ΛΟΓΟΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΙΣ πρεπούσης. τὸ μὲν γὰρ φρόνησιν, τὸ δὲ ἀνδρείαν, τὸ δὲ σωφροσύνην δίδωσι· τὸ δὲ περιηγούμενον αὐτῶν, τὴν ἐπὶ πάσαις ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κοινῶς ἐπιθεωρουμένην ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙΣΘΑΙ παραινεῖ· τὸ δὲ ΧΡΗΜΑΤΑ ΑΛΛΟΤΕ ΜΕΝ ΚΤΑΣΘΑΙ ΦΙΛΕΙ, ΑΛΛΟΤΕ ΟΛΕΣΘΑΙ,

παρείση-

ipsa. quo fit, ut JUSTITIAM COLENDAM ESSE adjecerit; NEQUE committendum, ut IN RE ULLA SINE RATIONE NOS GERERE ASSUESCAMUS; tanquam sine prudentia non queat IUSTITIA subsistere. Id enim re vera IUSTUM est, quod PRUDENTIAE finibus continetur. Fuerit vero PRUDENTIA, quæ NIHIL SINE RATIONE AGIT; sed mortale quidem corpus, & quæ ad usum ipsius conferunt, diligenter considerat: omnia autem virtute inferiora putans, utilitatem etiam esse arbitratur maximam in optima animi rationis capacis dispositione, à qua & cætera etiam, secundum potestatis rationem, exornantur. Atque is quidem eorum quæ superius dicta sunt, scopus est virtutes scilicet quatuor quæ sunt in agendo positæ, cura diligenti, atque iusta observatione IN VERBIS ATQUE FACTIS, auditoribus aperire atque proponere. Præcipit enim de PRUDENTIA, de FORTITUDINE, deque TEMPERANTIA; sed ante omnes de JUSTITIA COLENDA, quam in cæteris omnibus spectari communiter arbitratur. Quod autem FORTUNAS SOLERE QUIDEM ALIAS POSSIDERI, ALIAS AUTEM PERIRE

adjicit;

adjicit; post TEMPERANTIAM sequi etjam liberalitatem demonstrat, quæ in virtutum numero posita circa FACULTATUM censum atque sumptum versatur. Eas enim tantum cum ratio postulat, vel POSSIDERE, vel expendere, sordium atque prodigalitatis occasioné præcidit. At isthæc omnia ab eo, tanquam à fonte & capite primo, quod sui quemque pudore affici debere monuit, derivantur. Sed & hoc etiam quod hocloco præcepit, illo ipso continetur, quo SEIPSUM NOSSE quivis jubetur: quod præclaras actiones omnes, omnesq; contéplationis atque cognitionis rationes debet anteire. Unde nāq; perturbationes esse moderandas, & eorum quæ sunt notitiā habédā, docebimur? Dubitatur enim de illis: primū quidé, utrū ea in hominū potestate sita sint; deinde vero utrū prosint habentibus. Apparet enim ferme cōtra, eo inferioré esse probi viri in hoc vitæ genere conditionem, quod injuste non sumit, unde non decet; & quod juste sumpt⁹ facit, in quæ oportet. Est etiā in his quæ corporis sunt, injuriis omniū maxime opportunus, qui nec imperium affectet, nec imperantibus aduletur serviliter. Quo fit, ut nisi natura quædam alia in nobis exsisteret, quæ virtute juvaretur, vix divitias aut principatum simus repudiaturi. Quamobrem & illi etiam qui animum interire arbitrantur, cum de appetéda virtute

παρείσησιν ὅτι ἐπὶ τῇ σωφρονικῇ διαθέσει καὶ ἡ ἐλευθεριότης παρέπεται, ΑΡΕΤΗ οὖσα περὶ ΧΡΗΜΑΤΩΝ πρόσοδον καὶ δαπάνην. τὸ γὰρ μόνον τότε αὐτὰ ΚΤΑΣΘΑΙ, καὶ ἀποκλᾶσθαι, ὅτε δίδωσιν ὁ λόγος, μικρολογίας καὶ ἀσωτίας προαναιρεῖ τὰς ἀφορμάς. ταῦτα δὲ πάντα, ὡς ἀπὸ πηγῆς καὶ ἀρχῆς πρώτης, τοῦ ἑαυτὸν αἰσχύνεσθαι, προάγεται. τοῦτο δὲ τὸ παράγγελμα προείληφεν ἐν ἑαυτῷ, τὸ σαυτὸν γνῶθι, ὃ πασῶν μὲν σπουδαίων πράξεων, πασῶν δὲ θεωρητικῶν γνώσεων προϋποκεῖσθαι δεῖ. ἐπεὶ πόθεν εἰσόμεθα ὅτι προσήκει ἡμῖν μετριάσαι τῶν παθῶν, καὶ γνῶναι τὰ ὄντα; ἀπορεῖται γὰρ περὶ αὐτῶν, πρῶτον μὲν, εἰ δυνατὰ ἀνθρώποις ταῦτα· ἔπειτα, εἰ ὠφέλιμα τοῖς ἔχουσι γίνεται. φαίνεται γὰρ * πᾶν τοὐναντίον, ἐλαττούμενος ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον ὁ σπουδαῖος, τῷ μὴ λαμβάνειν ἀδίκως, ὅθεν οὐ δεῖ, καὶ τῷ ἀναλίσκειν δικαίως εἰς ἃ δεῖ. καὶ περὶ τὸ σῶμα παντὸς μᾶλλον εὐεπιχειρήτως διάκειται, μήτε ἄρχειν αὐτὸς ἐπιτηδεύων, μήτε ἀνελευθέρως θεραπεύων τοὺς ἄρχοντας. ὥστε εἰ μή τις ἄλλη οὐσία ἐν ἡμῖν εἴη ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὠφελουμένη, σχολῇ γε ἂν πλοῦτον, ἢ δυναστείαν αὐτὴν * προστεξόμεθα. ὅθεν καὶ οἱ θνητὴν οἰόμενοι τὴν ψυχὴν, περὶ τοῦ μὴ προΐεσθαι

* γρ. πῶς

* γρ. προσησόμεθα

τὴν ἀρετὴν, κομψότερον μᾶλλον, ἢ ἀληθέστερον. εἰ γὰρ μὴ εἴη τι ὑπομένον ἡμῶν μετὰ θάνατον, καὶ τοῦτο φύσιν ἔχον ἀληθείᾳ καὶ ἀρετῇ κοσμεῖσθαι, οἷον δὴ φαμὲν εἶναι τὴν λογικὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἔφεσις ἡμῖν καθαρὰ γένοιτο τῶν καλῶν. προαναιρεῖται γὰρ ἡ ὑποψία τῆς φθορᾶς τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν, καὶ πρὸς ἀπολαύσεις ἄγει σωματικὰς, ὁποῖαί ποτε ἂν ὦσιν αὗται, καὶ πόθεν ἂν πορίζεσθαι δύνωνται. πῶς γὰρ ἂν δόξῃ ἔμφρονος εἶναι κατ' αὐτοὺς, ἢ μετρίως καθεστηκότος, μὴ πάντα χαρίζεσθαι τῷ σώματι, δι' ὃ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑπόστασις σώζεται, οὐκ οὔσης μὲν καθ' αὑτὴν, ἐπιγινομένης δὲ τῇ ποιᾷ διαπλάσει τοῦ σώματος; πῶς δὲ προησόμεθα δι' ἀρετὴν τὸ σῶμα, μέλλοντες καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἅμα τῷ σώματι διαφθείρειν, ὥστε μηδαμοῦ εἶναι τὴν ἀρετὴν, ἧς ἐφέσει τὸν θάνατον ὑπεμείναμεν; ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς τοῖς θείοις ἀνδράσιν ἐπιδέδεικται, ὅτι τε ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι διὰ μόνης ἀρετῆς κοσμεῖσθαι πέφυκε. νῦν δὲ τὸ παρὸν ἐπισφραγισάμενοι δόγμα, ἐπὶ τὰ ἑξῆς μεταβαίνωμεν, τοσοῦτον τοῖς προειρημένοις ἐπειπόντες, ὅτι ὥσπερ τῇ ἀγνοίᾳ τῆς οὐσίας ἡμῶν πᾶσα ἐπισυρρεῖ κακία· οὕτω τῇ ἑαυτῶν γνώσει, καὶ ἀπαξιώσει τῶν μὴ πρεπόντων λογικῇ φύσει, ἡ τῶν καθηκόντων ἀπαραλόγιστος τήρησις

Ratio ἀπαραλόγιστος vita Regula. Ἀπαραλόγιστος. Ἀψευδής, ἀληθής. Hesychius. vid.: pag. 108.

virtute disputant, cavillantur potius, quam veri quicquam asserant. Nisi enim aliquid nobis post mortem subsisteret, quod veritate atque virtute natura ornari cuperet: (cujusmodi est proculdubio anim⁹ rationis particeps) haud inesset nobis pura rerum honestarum appetitio. Præfocat enim istarum rerum studium suspicio interitus, & avertit ad corporis voluptates, qualescunque tandē illæ sint, & undecunque ministrari valeant. Qui enim, ex eorum sententia, prudentis esse aut moderati videatur, non omnia corpori indulgere, propter quod & ipse animus conservetur, cum per se quidem non exsistat, sed corporis certæ conformationi accedat? Qui rursum virtutis nomine corpus projiciamus, si animus ipse nobis cum corpore ita pereat, ut ne virtus quidem ipsa subsistat, cujus studio mortem sustinuimus? Sed de rebus istis satis multa divini viri: quibus non solum animum esse immortalem, sed sola virtute ornari etiam demonstratur. Nunc autem huic disputationi finem imponentes, ad ea quæ sequuntur transibimus; si prius & ista superioribus adjecerimus; non aliter quam naturæ nostræ ignoratione nullum non malorum genus in nos irrumpit: ita, si nos ipsi norimus, eaque rejiciamus quæ naturam rationis participem dedecent, ipsam officiorum nequaquam fallacem

Actionem ad rationem regulam exigenda

obſervationẽ ubique reperiri poſſe; in qua ſingularum virtutum menſura poſita eſt. Si enim ad naturam noſtram, tanquam ad regulam, attendamus, idipſum quod decet in omnibus, vitam ex rectæ rationis inſtituto, noſtræq; naturæ congruenter agentes, inveniemus. Quicquid namque eſt quod animum meliorem efficit, id revera virtus eſt, & philoſophiæ lex. Quæ autem ad humanam ſolum ſpeciem atque venuſtatem ſpectant, ſerviles quædam aſtutiæ ſunt & virtutum umbræ, quæ laudẽ apud vulgus venantur, nihilque curant aliud quam ut probitatis famam conſequantur. Atque hæc quidem de iſtis. Ex recta porro rerum cõſideratione ſequitur neceſſario, ut in his quæ mortalibus ſine ordine videntur cõtingere, NON SINE RATIONE NOS GERAMUS: ſed excuſſis diligẽter eorum cauſis, ipſa feramus fortiter; nec eos à quibus noſtri cura geritur reprehendamus, qui pro dignitate ſingulis, quæ decet, tribuentes, non paribus omnes, quorũ progreſſus eſſent inæquales, affecerint. Qui enim, cum providẽtia mundus regatur, cum ſit etiã animus natura quidem ſua corruptioni nequaquã obnoxius, ſed voluntate ad virtutẽ aut vitiũ feratur; eos liceat æqua non æquis, qui pro meriti ratione legis cuſtodes ſunt, reddere: non autem convenientem cuique fortunam tribuere, quam in lucem etiã homo prodiens

ſortiri

τήρησις εὑρίσκεται πανταχοῦ. τοῦτο δὲ τὸ κατὰ μέρος ἀρετῶν γίνεται μέτρον. ὡς γὰρ πρὸς κανόνα τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀποβλέποντες, τὸ δέον ἐν πᾶσιν εὑρίσκομεν, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον συμφώνως τῇ ἑαυτῶν οὐσίᾳ διαζῶντες. πᾶν γὰρ ὃ ἀμείνονα τὴν ψυχὴν ποιεῖ, τοῦτο ὄντως ἀρετή, καὶ φιλοσοφίας νόμος· τὰ δὲ μόνον πρὸς ἀνθρωπίνην εὐσχημοσύνην τείνοντα, δουλοπρεπῆ ἐστι σοφίσματα, καὶ σκιαγραφία τῶν καλῶν τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον θηρωμένη, καὶ τοῦ δοκεῖν μόνον αὐτοῦ εἶναι ἀγαθὸν τὴν πᾶσαν ποιουμένη φροντίδα. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. τοῖς δὲ ὀρθοῖς λογισμοῖς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται καὶ περὶ τῶν δοκούντων ἀτάκτως κατὰ τὸν βίον συμβαίνειν ΜΗ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ, ἀλλ' εὖ καὶ γενναίως ἀπολογεῖσθαι τὰς τούτων αἰτίας, καὶ φέρειν αὐτὰ μηδὲν ἐγκαλοῦντες τοῖς ἐπιμεληταῖς ἡμῶν, οἳ πρὸς ἀξίαν ἀπονέμοντες ἑκάστῳ τὰ προσήκοντα, οὐ τῶν ἴσων ἠξίωσαν ἅπαντας τοὺς μὴ ὁμοίως προσβεβηκότας. πῶς γὰρ προνοίας μὲν οὔσης, καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀφθάρτου μὲν κατ' οὐσίαν, προαιρέσει δὲ αὐτοκινήτῳ πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν ὁρμώσης, ἔνι τὰ ἴσα τοῖς μὴ ἴσοις τοὺς τοῦ πρὸς ἀξίαν φύλακας νόμου ἀποδιδόναι· ἀλλὰ μὴ τὴν προσήκουσαν ἑκάστῳ ἀπονέμειν τύχην, ἣν καὶ προϊὼν εἰς γένεσιν ὁ ἄνθρωπος

κληροῦσθαι λέγεται· εἰ οὖν μὴ μῦθος τὸ πρόνοιαν εἶναι ἀπονέμουσαν ἑκάστῳ τὰ πρέποντα, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον εἶναι· δῆλον ὡς μεταστῆσαι δεῖ τὴν αἰτίαν τῶν ἀλγεινῶν ἀπὸ τοῦ διοικοῦντος ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἰᾶσθαι τὰ δυσχερῆ δύνασθαι δώσει ὁ λόγος. ἐν ἑαυτοῖς γὰρ εὑρόντες τὰς αἰτίας τοσαύτης ἀνωμαλίας, πρῶτον μὲν τῷ ὀρθῷ τῆς κρίσεως ἐπελαφρυνοῦμεν τῶν συμβαινόντων τὸ μοχθηρόν· ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς μεθοδίαις, καὶ ταῖς ὀρθαῖς νομοθετήσεσι μεθορμίζοντες τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἄμεινον, παντελῶς ἑαυτοὺς τῶν ἀλγεινῶν ἐλευθερώσομεν. τὸ δὲ πάσχοντα κακῶς μηδ' αἰσθάνεσθαι τὰς αἰτίας, μηδὲ καταμαντεύεσθαι τοῦ εἰκότος συμβαίνοντος, ΕΑΥΤΟΝ ἐστιν ΕΘΙΣΑΝΤΟΣ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ περὶ παντός, ὃ νῦν ἀπηγόρευσεν ὁ λόγος. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀζητήτως ἔχοντα τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, ἐπὶ τὴν κρείττονα οὐσίαν μεταφέρειν τὸ ἔγκλημα, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι παντελῶς, ἢ ὅτι οὐκ ἐπιμελεῖται ἡμῶν ὀρθῶς. τὰ δὲ τοιαῦτα δοξάσματα οὐ μόνον τὰ ἐκ περιβίου κακὰ ἐπιτείνει, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν πονηρίαν τὴν ψυχὴν ἐπεγείρει, καὶ τῆς αὐτεξουσίου θεραπείας αὐτὴν ἀποστερεῖ τῷ περιϊδεῖν λανθάνουσαν τὰς αἰτίας τῶν νῦν δυσχεραινομένων.

Perditio tua ex te.

Qui rerum causas non considerat, providentiam vanam insimulat

ſortiri dicitur? Si ergo fabula non eſt, exſiſtere providentiam, quæ quod decet ſingulis retribuat; animumque noſtrum manere immortalem: perſpicuum ſane eſt eorum cauſas, quæ dolorem pariunt, ab eo qui regit ad nos eſſe transferendas: unde & ſanari etiam moleſtiarum vulnera verſus demonſtrabit. Cum enim in nobis ipſis tantæ inæqualitatis haberi cauſas deprehendimus; primum quidem judicii rectitudine ab eorum nos, quæ dolorem pariunt, gravitate ſublevamus: ſacris deinde artibus admotis, ipſum etiam animum ſuaſionum rectitudine ad meliora provocantes, omnino moleſtiis nos eripimus atque liberamus. Cum autem qui male afficitur nec ad cauſas advertit, nec ex contingentis rei ſimilitudine futuras conjicit; ſeipſum plane IN OMNI RE SINE RATIONE HABERE ASSUESCIT: quod hoc loco prohiberi videmus. Eſt enim eum neceſſe, qui veras cauſas nequaquam ſcrutatur, in naturam ſuperiorem culpam transferre; nullamque omnino vel eſſe dicere, vel res noſtras ab illa male adminiſtrari. At vero quæ ſunt ejuſmodi opiniones, non vitæ ſolum anteactæ mala amplificant, ſed animum etiam ad graviora ſcelera excitant, eumque arbitrii cultu eo ipſo privant, quod præſentium malorum cauſas ignorare faciunt.

Verum ut quo pacto de istis rebus sentire oporteat, intelligas, audi quod versibus significatur.

17 QUIBUSCUNQUE PORRO INFORTUNIIS DIVINITUS HOMINES ANGUNTUR; 18 PROUT SORS TUA FUERIT, EAM FERTO MODERATE, NEQUE INDIGNARE. 19 DECET VERO ETIAM MEDERI, QUANTUM POTES. VERUM SIC HABETO; 20 MAIOREM PARTEM NON OMNINO BONIS FATUM TRIBUERE.

Mortales quæcunque Deis mittentibus angunt;
Ut tua sors tulerit, patiens ne ferre recuses.
Nec spernenda medela tamen. Sed noris & istud,
Parcius ista viris immittere numina justis.

Antequam enarrare quicquam adgrediamur, monere oportet, ANGORUM nomine ea nunc intelligi, quæ laboriosam & difficilem vitæ viam nobis efficiunt; morbum, verbi gratia, paupertatem, liberorum amissionem, dedecus in civitate. Hæc enim gravia quidem sunt, nec ad ferẽdum in vita facilia: non mala tamen revera, nec animo perniciosa; nisi illorum impulsu ad vitia deflectat: quod in iis etiam quæ bona videntur, ipse patietur, nisi illis uti recte statuat; sanitate

καὶ πῶς ἂν δέοι περὶ τούτων φιλοσοφεῖν ἐπάκουσον αὐτῶν τῶν ἐπῶν.

17 ΟΣΣΑ ΤΕ ΔΑΙΜΟΝΙΗΣΙ ΤΥΧΑΙΣ ΒΡΟΤΟΙ ΑΛΓΕ' ΕΧΟΥΣΙΝ, 18 ΩΣ ΑΝ ΜΟΙΡΑΝ ΕΧΗΣ, ΤΑΥΤΗΝ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕ, ΜΗΔ' ΑΓΑΝΑΚΤΕΙ. 19 ΙΑΣΘΑΙ ΔΕ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΘ' ΟΣΟΝ ΔΥΝΗ· ΩΔΕ ΔΕ ΦΡΑΖΕΥ· 20 ΟΥ ΠΑΝΥ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ ΤΟΥΤΩΝ ΠΟΛΥ ΜΟΙΡΑ ΔΙΔΩΣΙ.

Πρὸ τῆς ὅλης ἐξηγήσεως ἐκεῖνο προειπεῖν δεῖ, ὅτι ΑΛΓΕΑ νῦν λέγει τὰ ἐπίπονα, καὶ τραχυτέραν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου παρασκευάζοντα, οἷον νόσον, πενίαν, φιλτάτων ἀποβολήν, ἀδοξίαν ἐν πόλει. ταῦτα γὰρ χαλεπὰ μέν ἐστι, καὶ δυσδιάθετα κατὰ τὸν βίον, οὐ μὴν ὄντως κακά, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ψυχῇ βλαβερὰ τυγχάνει, ἐὰν μὴ αὐτὴ ἐθέλῃ διὰ τούτων εἰς κακίαν ἀποκλῖναι· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν δοκούντων πάθοι ἂν μὴ βουληθεῖσα καλῶς αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι·

οἷον

οἷον ὑγίειαν, καὶ πλοῦτον, καὶ δυναστείαν. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις κακουργῆσαι, καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἀρετὴν κτήσασθαι. τὰ δὲ ὄντως κακὰ, τὰ ἐκ προαιρέσεώς ἐστιν ἁμαρτανόμενα, οἷς συνεισελθεῖν ἀρετὴ φύσιν οὐκ ἔχει. ταῦτα δέ ἐστιν ἀδικία, καὶ ἀκολασία, καὶ πάντα ὅσα τὴν τοῦ καλοῦ σύζευξιν οὐκ ἐπιδέχεται. οὐ γάρ ἐστιν οὐδενὶ τῶν τοιούτων τὸ καλῶς ἐπιφθέγγεσθαι· οἷον, ἀδικεῖ καλῶς· ἀκολασταίνει καλῶς· ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς κακῶν λέγομεν, νοσεῖ καλῶς· πένεται καλῶς· ὅταν εὖ, καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ τοιαῦτα φέρει ὁ ἄνθρωπος. ταῖς δὲ ψυχῆς πονηρίαις οὐκ ἐπιφέρεται τὸ καλῶς, διότι ἀποστροφαί εἰσι καὶ ἀπολείμματα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὃν φύσει ἐνόντα καὶ ἐγγεγραμμένον αὐτῇ, παρορᾷ ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ ὑπὸ τῆς προπαθείας ἀποτυφλουμένη. τεκμήριον δὲ τοῦ εἶναι τὸν ὀρθὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις, τὸ, καὶ τὸν ἄδικον, ἐν οἷς μηδὲν αὐτοῦ διαφέρει, κρίνειν δικαίως· καὶ τὸν ἀκόλαστον, σωφρονικῶς· καὶ ὅλως, τὸν κακὸν ὀρθαῖς ἐπιβολαῖς χρῆσθαι, ἐν οἷς ἀπροπαθής ἐστι. διὸ καὶ μεθίστασθαι δύναται ὁ φαῦλος εἰς ἀρετὴν καταγνώσει τῆς προτέρας κακίας. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐνυπάρχειν δεῖ καὶ τὸν μὴ ὀρθὸν λόγον, ἵνα ἀρχὴ τῶν κακιῶν αὐτὸς γίνηται, ὥσπερ ἐκεῖνος τῆς ἀρετῆς.

A ratione rec
ta recedere,
est peccare.

ἀρκεῖ

ſanitate nimirum, divitiis, atque dominatu. Iſtis enim etiam licet male agere, virtutemque adipiſci contrariis. Quæ autē re vera mala ſunt ea ipſa ſunt quæ voluntate peccātur; quibuſcum conjungi virtus natura non poteſt. Sunt autem ea, Injuſtitia, intemperantia, cæteraque omnia quæ recti atque honeſti cōjunctionem non admittūt. Neque enim hujuſmodi quicquam recte fieri dixeris; verbi gratia, non recte aliquē injuriam facere; non honeſte libidinari: ſicut de malis externis loquimur, cum recte ægrotare, recte item paupertate laborare dicimus; quoties bene atque juſte generis hujus aliqua pati hominem ſignificamus. At in animi vitiis ideo recte nō adhibetur, quod averſiones ſint atque errata rectæ rationis; quam natura ſibi inſitā atque inſculptam hominum animis, cum ſunt perturbationibus occæcati, adſpernatur. Ineſſe autē hominibus rectā rationē convincitur, quod qui injuſtus eſt, ea etiam recte judicet quæ ad ſe nihil attinent, & intemperans temperanter, & malus denique (ut ſummatim dicam) rectis conſiliis in eis rebus utatur, ad quas nullis ante perturbationib⁹ accedit occupatus, unde fit, ut qui ſit improb⁹, ad virtutem tranſire queat, ſi priorem malitiam averſetur. Nec tamen eā ideo exſiſtere etiā oportet, quæ prava ratio dicitur; ut vitiorū ſit iſta principium, ſicut & illa virtutum.

Lex naturae cordi scripta. Rom: 2. 15.

Sufficit

Sufficit enim præsens recta ratio, tanquam lex in civitate, & ad ea quæ fiunt secundum se & præter se diffinienda, & ad probanda quidem alia, alia autem coercenda. Nec opus est quicquam malorum principio; sive intus lateat, sive foris male agendi causam præbeat: sed bonorum autore primo maxime, atque solo, eoque à rationis participibus substantiis separato, Deo videlicet; recta deinde ratione, quæ illis inest, & quæ substantiæ attactu moderetur. Sic se habet igitur malorum distinctio: ex quibus non ea quæ sunt voluntaria, DIVINAE FORTUNAE arbitrio hominibus distribui significat; verum calamitosa & affligentia, non jam in nostra potestate posita, sed dudum peccata voluntaria secuta; quæ DOLORE quidem afficiunt, ut diximus, sed à virtute ornatum accipiunt. Nam & paupertatem exornat victus ratio temperans: & generis humilitatem erigit prudentia. Liberorum denique amissionem fert justus moderate; istaque potest usurpare; Obiit filius: Nonne redditus? Et, Sciebam me genuisse mortalem. Similiter vero & reliqua omnia, cum sunt virtutis pulchritudine cincta, fiunt pulchriora. Deinceps quærat oratio, quænam sint DIVINA INFORTUNIA quibus

ἀρκεῖ γὰρ παρὼν ὁ ὀρθὸς λόγος, ὥσπερ νόμος ἐν πόλει, τά τε κατ' αὐτὸν πραττόμενα, καὶ τὰ παρ' αὐτὸν διορίζειν, καὶ τὰ μὲν ἀποδέχεσθαι, τὰ δὲ σωφρονίζειν. καὶ οὐδὲν δεῖ κακῶν ἀρχῆς, οὔτε ἐνυποκειμένης, οὔτε ἔξωθεν κακοποιὸν αἰτίαν ἐνδιδούσης· ἀγαθῶν δὲ δεῖ ἀρχῆς μάλιστα καὶ μόνης, καὶ τῆς μὲν κεχωρισμένης τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἷός ἐστιν ὁ θεός· τῆς δὲ ἐνυπαρχούσης αὐταῖς, καὶ τῇ κατ' οὐσίαν ἐπαφῇ κυβερνώσης, οἷός ἐστιν ὁ ὀρθὸς λόγος. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κακῶν διάκρισις, ὧν οὐ τὰ προαιρετικά φησιν ἐκ τῆς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΗΣ τοῖς ἀνθρώποις ἀπονέμεσθαι· ἀλλὰ τὰ περιστατικά, ἃ νῦν ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν κεῖται, πάλαι δὲ προαιρετικαῖς ἁμαρτίαις ἐπηκολούθησεν, ΑΛΓΕΙΝΑ μὲν ὄντα, ὡς ἔφαμεν, τὸν δὲ περὶ τῆς ἀρετῆς κόσμον ἐπιδεχόμενα. καὶ γὰρ πενίαν ἐκόσμησε σώφρων δίαιτα· καὶ ταπεινότητα γένους ἐπηνωρθώσατο φρόνησις· καὶ παίδων ἀποβολὴν πρᾴως ἤνεγκεν ὁ δίκαιος βίος, ὁ δυνάμενος εἰπεῖν, Τέθνηκε τὸ παιδίον· οὐκ ἦν ἀπεδόθη; καὶ, Ἤδειν θνητὸν γεγεννηκώς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα τῷ τῆς ἀρετῆς κάλλει περιβληθέντα, γίνεται εὐσχημονέστερα. ἑξῆς δὲ ζητεῖ ὁ λόγος τίνες ΑΙ ΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΤΥΧΑΙ,

καθ'

καθ' ἃς οἱ βροτοὶ τὰς ἐκτὸς δυσχερείας ἔχουσιν. εἰ μὲν προηγουμένως ἡ θεία κρίσις δίδωσι τῷδε μὲν πλοῦτον, ἑτέρῳ δὲ πενίαν, ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ἔδει ταύτην προαίρεσιν καλεῖν, καὶ μὴ ΤΥΧΗΝ. εἰ δὲ μηδὲν ἐπιστατεῖται τῶν τοιούτων λήξεων, ἀλλ' ὡς ἔτυχε, καὶ αὐτομάτως συμπίπτει, τὸν μὲν εὐτυχῆ εἶναι, ὥς φασι, τὸν δὲ δυστυχῆ· ΤΥΧΗΝ * μόνην ἔδει καλεῖν ταύτην, καὶ μὴ ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ. εἰ δὲ πρὸς ἀξίαν ἑκάστῳ τὰ προσήκοντα ἀπονέμει ὁ ἐπιτροπεύων θεός, καὶ τοῦ μὲν εἶναι τοιούσδε ἡμᾶς οὐκ ἔστιν αἴτιος· τοῦ δὲ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι κατὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς δίκης μόνον ἐστὶ κύριος· εἰκότως συνάψας εἶπε ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ τὰς τῆς κρίσεως ἀποφάνσεις· εἰ μὲν θεῖον καὶ νοερὸν ἐστὶ τὸ κριτήριον, ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ καὶ ἐπιστημονικὰς αὐτὰς προσειπών· εἰ δὲ οἰκεία προαιρέσει κινεῖται τὸ κρινόμενον, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται τῶν δυσχερῶν τούτων ἄξιον, προσθεὶς τὸ ΤΥΧΑΣ, ὅτι οὐ προηγουμένως τόνδε τινὰ κολάσαι, ἢ τιμῆσαι πρόκειται τῷ θεῷ, ἀλλ' αἰεὶ τὸν τοιόνδε, ἢ τοιόνδε γινόμενον· τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ἐν ἡμῖν κεῖσθαι. τὴν μὲν οὖν ἐπιπλοκὴν τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως καὶ τῆς ἐκείνου κρίσεως, ΤΥΧΗΝ ἀπονομάζειν, ὥστε εἶναι τὸ ὅλον τοῦτο ΔΑΙ-

* γρ. μόνον

quibus homines externis molestiis afficiuntur. Si quidem per se alteri quidem divitias, alteri autem paupertatem divinum judicium tribuit: DIVINAM voluntatem nominari istud oportuit, non INFORTUNIUM. Sin autem nihil hujusmodi nominibus imperat; sed fortuito & temere accidit ut felix iste sit, sicuti dicunt, ille autem infelix: INFORTUNIUM vocare tantummodo istud oportuit, non DIVINUM INFORTUNIUM. Sin porro Deus arbiter unicuique tribuit quod meritis convenit; neque in causa est, ut tales ipsi simus; sed eo fine tantum justitiam possidet, ut ex præscripto ipsius gestis paria referat: non immerito conjunctis nominibus judicii decreta DIVINA INFORTUNIA nuncupat; sive, (quia divinũ sit judicium atque intelligens) præponendum putarit quod DIVINITATEM atque scientiã demonstret; sive etiam (quod sponte malitiam idipsum amplectatur, de quo agitur, unde etiã calamitatibus istis dignum est) INFORTUNIORUM nomẽ adjecerit, tanquam non exprofesso certum hominem vel supplicio vel præmio afficere Deus statuat; sed eum semper, qui isto se atque illo modo gesserit; cujus rei causa non sit extra nos investiganda. Itaque voluntatis nostræ divinique judicii nexum INFORTUNIUM parere; nihilque aliud totum hoc

DIVI-

DIVINUM exſiſtere INFORTUNIUM, quam Dei adverſus peccata calculum. Atque ita artificioſa vocabulorum inventione Dei curam, animique libertatem atque immortalitatem ſimul inducere; neque fato aut providentia fieri penitus, neque rurſus fortuito & caſu; neque etjam in eodem inſtituto vitam totam nobis contineri: ſed quæcunque poteſtate noſtra peccamus, ea ad voluntatem referri; quæcunque autem ſcelera ſequuntur ſecundum juſtitiæ leges, fatum exſiſtere; quæ vero bona à Deo potiſſimum mittuntur, providentiæ adſignari: nihil denique eorum quæ ſunt ad temerariam atque fortuitam cauſam referre, immo nec eorum quidquam quæ fiunt; niſi ex eventu, atque nexu eorum quæ providentia & fatum, ipſaque voluntas per ſe operantur, primis efficientibus cauſis accedat quod fortuitum nominatur. Exempli gratia: Vult judex in eum animadvertere qui cædem perpetravit, & non in huncce hominem: ſed eum etiam ſupplicio afficit quem nolebat, quoniam homicidæ locum atque conditionem ſibi aſſumpſit. Et eſt quidem judici ex inſtituto in homicidam lata ſententia; ex eventu autem in huncce hominem, qui ſpōte perſonā homicidæ ſubivit. Et rursū; cædem

ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ, τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις θείαν ψῆφον· καὶ συνεισάγει ὔπω τὴν τῶν ὀνομάτων τεχνικὴν διαίρεσιν τήν τε θείαν ἐπιστασίαν, καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀβίαστον· καὶ μήτε καθ' εἱμαρμένην, ἢ πρόνοιαν πανταχόθεν γίνεσθαι, μήτε ὡς ἔτυχε, καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, μήτε κατὰ τὸ αὐτὸ προαιρετέον ἡμῖν τὸν βίον τίθεσθαι πάντα. ἀλλ' ὅσα μὲν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἁμαρτάνομεν, ταῦτα εἰς προαίρεσιν ἀναφέρεσθαι· ὅσα δὲ ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις κατὰ τοὺς τῆς δίκης ἕπεται νόμους, εἱμαρμένην· τὰ δὲ προηγουμένως παρὰ τοῦ θεοῦ ἐκδιδόμενα ἀγαθά, εἰς πρόνοιαν· εἰς δὲ τὸ εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲν τῶν ὄντων ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν· ἀλλ' οὐδὲ τῶν γινομένων, εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμβεβηκός, καὶ κατ' ἐμπλοκὴν τῶν ἀπὸ προνοίας, καὶ εἱμαρμένης, καὶ προαιρέσεως προηγουμένως ἐνεργουμένοις ἐπακολουθήσῃ τὸ ὡς ἔτυχε τοῖς προλυεργοῖς αἰτίοις. οἷον φέρε, Ὁ δικαστὴς τὸν φονέα κολάζειν βούλεται, καὶ οὐ τόνδε τὸν ἄνθρωπον· κολάζει δὲ καὶ τοῦτον, ὃν οὐκ ἐβούλετο, ὅταν αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ φονέως ἐναρμόζει τάξιν. καὶ γίνεται προηγουμένη μὲν ἡ κατὰ τοῦ φονέως αὐτῷ ψῆφος· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἡ κατὰ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἑκὼν ὑπέδυ τὸ τοῦ φονέως πρόσωπον. καὶ πάλιν,

Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος φονεῦσαι μὲν ἐβούλετο, δοῦναι δὲ ἐπὶ τούτῳ δίκας οὐκ ἤθελεν. ὥστε καὶ ἐπὶ τούτου γίγνεσθαι προηγουμένην μὲν φονικὴν διάθεσιν, ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ψυχῆς ἠρτημένην· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἐπακολουθεῖν τὰς ἐπὶ ταύτῃ στρεβλώσεις τε, καὶ κακίας. τούτων δὲ πάντων αἴτιος ὁ νόμος ὁ καὶ τῷ δικαστῇ τὴν προαίρεσιν τοῦ κολάζειν τοὺς φαύλους ἐντιθεὶς, καὶ τῷ φονεῖ τὴν τιμωρὸν ψῆφον ἐπάγων. ταυτὸ δή μοι καὶ ἐπὶ τῆς θείας οὐσίας λογίζου· τῆς προαιρέσεως ἀνθρωπίνης δρᾶσαί τι κακὰ βουληθείσης, καὶ προαιρέσεως νομοφυλάκων δικαστῶν ἐπανορθοῦσθαι τὰ κακὰ πάσῃ μηχανῇ πειρωμένης, τὴν συνδρομὴν ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ ἀποτελεῖν, καθ' ἣν ὁ τὰ τοιάδε εἰργασμένος τῶν τοιῶνδε γίνεται ἄξιος τιμημάτων· τοῦ μὲν προῃρῆσθαι τὰ φαῦλα εἰς τὸ αὐτεξούσιον τοῦ κρινομένου τὴν αἰτίαν ἀναφέροντος· τοῦ δὲ ἑπομένου τῇ ἀξίᾳ τιμήματος εἰς τὴν τῶν κρινομένων νομοφυλακικὴν ἐπιστήμην. τούτων δὲ συναγωγία ἐστὶ τὸν νόμον τὸν ἀγαθὸν μὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, φαῦλον δὲ μηδὲν εἶναι διατεταγμένον. ἐπεὶ γὰρ προϋφεστὼς ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι οὐκ ἐᾷ ἀνυπευθύνους εἶναι τοὺς κακοὺς, ἵνα μὴ ἐμμένον τὸ κακὸν εἰς ἀναισθησίαν παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἐλάσῃ, ὧν τὴν ἀναγκαίαν ὑπόμνησιν

ἡ

Cædem facere ſceleratus volebat quidem, ſed pœnas hoc dare nomine minime. Itaque & in ipſo prius exſtitit homicidii quidem inſtitutum, tanquam ab animi libertate dependens; ſed inde poſtea contigit ut tormenta etiam atque moleſtiæ ſubſequerentur: quorum omnium lex ipſa cauſa eſt, quæ judici voluntatem improbos atque homicidas damnandi plectendique ſuggeſſit. Idem plane mihi in divina natura etiam ipſe conſidera. nempe, cum voluntas humana quæ mala ſunt cupit admittere; eorum autem animus, quibus ſervandarum legum cura eſt, in ſcelera animadvertere toto conatu nititur; ex eo concurſu DIVINUM creari INFORTUNIUM: cujus ratione qui talia admiſit pari animadverſione dignus efficitur: altero quidem judicationis cauſam ad arbitrii libertatem, quæ vitioſa prætulerit, referente; altero vero ad legalis diſciplinæ rationem, quæ mulctæ gravitatem in damnatis ſequitur. Amborum autem conciliatricem legem ipſam exſiſtere, quæ bona quidem ut ſint omnia (quantum poteſt) ſtatuit, mali autem nihil. Hæc enim cum ante in Dei bonitate ſubſiſtat, non ſinit inultos eſſe malos: ne, ſi immoretur malitia, boni penitus oblivionem inducat; cujus neceſſariam recordationem

eorum justitia, in quorum tutela leges ipsæ sunt, omnibus suppeditat. Eodem igitur lex ipsa eos cõpellit, uti dictũ est, & qui judices agunt, & qui malorũ sensu coercendi sunt; ut ex utrisque peculiare bonum cõficiat. Si enim est pœnas dare, quam nõ dare, utilius; sique, ut vitiorum coerceat immensitatem damno pœna afficit: certũ est legẽ, ut juvet atque juvetur, duo ista genera tradere: ipsumque quod judicat, tãquam legis curam habeat, alteri præposuisse; quod autem ita natura comparatũ est ut peccet, atque judicetur, id ipsum, tãquam ab eo fiat legis violatio, præstantiori tradere, ut in ipsum animadvertat pro meriti ratione; quo tandem per ea quæ patitur, in legis cogitationem atque recordationem deveniat. Quam enim male agendo mortales denegant; eandem appetunt cum injuriam patiuntur. Verbi gratia; Cupit Deum non esse qui facit injuriam, ut vindictam, quæ veluti Tantali saxum semper imminet, minime patiatur. At eundem vult esse qui injuria afficitur, ut ejus auxilio adversus ea quæ patitur potiatur. Oportet igitur eos qui injuriam inferunt, injuriæ calamitatem experiri; ut quod in inferenda, avaritiæ morbo occæcati, non viderant, id ipsum patiendo addiscant, detrimenti molestia edocti; siquidem recte multam subeant. Sin autem protervitate improbitatem tueantur adhuc,

minus

ἢ διὰ τῶν νομοφυλάκων δίκην χρήζει. συνάγει οὖν ὁ νόμος, ὡς εἴρηται, τοὺς πεφυκότας κρίνειν, καὶ τοὺς πεφυκότας κρίνεσθαι, δι' ἀμφοτέρων τὸ οἰκεῖον ἀπεργαζόμενος ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ διδόναι δίκην, τοῦ μὴ διδόναι ἐστὶ λυσιτελέστερον, καὶ πρὸς σωφρονισμὸν τῆς ἀμελείας τῶν κακῶν ἡ δίκη βλάπτει· δῆλον ὅτι πρὸς τὸ ὠφελεῖν καὶ ὠφελεῖσθαι, δίδωσιν ὁ νόμος τὰ δύο ταῦτα γένη· τὸ μὲν κριτικὸν, ὡς νομοφυλακικὸν, τοῦ ἑτέρου προτάξας· τὸ δὲ ἁμαρτάνειν, καὶ κρίνεσθαι πεφυκὸς, ὡς παρανομητικὸν, τῷ ἀμείνονι παραδοὺς γένει, κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτὸ μεταχειρίζεσθαι, ὅπως ἂν εἰς ἀνάμνησιν καὶ ἔννοιαν ἔλθῃ ποτὲ τοῦ νόμου, δι' ὧν πάσχει κακῶς. Ὃν γὰρ ἐν τῷ πράττειν κακῶς ἀπηρνοῦντο, τοῦτον ἐν τῷ πάσχειν κακῶς ἐπιποθοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. οἷον, ὁ ἀδικῶν οὐ βούλεται εἶναι θεὸν, ἵνα μὴ τὸ διδόναι δίκην, ὥσπερεί τινα Ταντάλου λίθον ἐπικρεμάμενον ἔχῃ· ὁ δὲ ἀδικούμενος βούλεται εἶναι θεὸν, ἵν' ἐπικουρίας, ὧν πέπονθε, τύχῃ. διὸ τοὺς ἀδικοῦντας εἰς τὸ ἀδικεῖσθαι περιστῆναι δεῖ, ἵν' ὃ μὴ ἔβλεπον ἐν τῷ δρᾷν, ἐν τῷ τῆς πλεονεξίας πάθει μεθύοντες, ἐν τῷ πάσχειν μεταμάθωσι τῷ τῆς ἐλαττώσεως ἀλγεινῷ παιδευόμενοι, εἴ γε καλῶς ὑπέχοιεν δίκας. εἰ δὲ τῇ ἰταμότητι τῆς προαιρέσεως ἔτι κακύνοιντο,

αὐτοὶ μὲν ἴσως ἧττον ὠφελοῦνται· παράδειγμα δέ τι γίνονται πάντως παιδευτικὸν τοῖς εὖ φρονοῦσι, καὶ αἰσθάνεσθαι δυναμένοις τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων παθῶν. ταύτας τῆς κρίσεως ἀρχὰς κυριωτάτας ὑποδεχόμεθα τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπὸ ταύτης νόμον τὸν ἐν ἡμῖν παρανομούμενον ὀρθὸν λόγον, καὶ ὥσπερ τινὰ ἔνοικον θεὸν πλημμελούμενον· ἀποτέλεσμα δὲ τῆς κρίσεως, ΤΑ ΑΛΓΕΑ, ὥς φησι, ταῦτα, ὅσα τραχύτερον ἡμῖν ποιεῖ τὸν βίον τὸν περὶ σῶμά τε, καὶ τὰ ἐκτὸς λύπαις· ἃ δὴ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ ὁ παρὼν εἰσηγεῖται λόγος ἐνθυμουμένους τὰς αἰτίας αὐτῶν, καὶ ὅσον οἷόν τε περικόπτοντας, καὶ μετατιθέντας εἰς ὠφέλειαν τὰ δοκοῦντα βλαβερά· μάλιστα μὲν τῶν θείων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ἀξίους παρέχεσθαι διὰ τῆς ἀκροτάτης ἀρετῆς. εἰ δέ τις τούτων οὔπω ἐν ὀρέξει, τῶν γοῦν πολιτικῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς μέσης ἀρετῆς τυγχανέτω. τοῦτο γὰρ ἦν, ὃ πρὸς τὸ πάσχειν κακῶς τὰ ΑΛΓΕΙΝΑ, καὶ ΙΑΣΘΑΙ αὐτὰ ἐπαγγελλόμεθα. τίς οὖν ἡ ἴασις, ἢ τὰ προειρημένα πάντα, ἀφ' ὧν καὶ ἡ εὐλόγιστος τῶν ἀλγεινῶν ὀδύνη, καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ὑποδείκνυται; κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ θεὸς νομοθέτης ὢν ἅμα καὶ δικαστὴς

πίθεται

Recta ratio seu lex et Deus in nobis domesticus. Vid. pag. 208. et supra 108.

minus quidem ipsi fortasse proficiunt; sed exemplo suo eos, proculdubio, qui sapiunt, quique ejusmodi morborum causas nosse queunt, erudiunt. Esse autem ista judicii principia maxime propria, Dei bonitatem arbitramur, & legem ab eadem manantem; rectam praeterea rationem, quae in nobis est, inique violatam, atque, veluti domesticum Deum aliquem, injuria affectam, & impie habitam: judicii autem eventum, ANGORES, ut inquit, istos, quotquot asperiorem nobis vitam corporis molestiis, atque externis efficiunt; quas ferre leniter versus admonet, & ad eorum causas advertere diligenter, easque, quantum possumus, amputare, & quae noxia videntur in usum nostrum atque utilitatem transferre; maxime vero coelestibus bonis per summam virtutem dignos nos exhibere. Sin autem quis ista nondum appetit; vel saltem civilia bona virtutis ope consequatur. Hoc enim ipsum fuit, quo nos ad DOLORES recte PERFERENDOS atque SANANDOS hortatus est. Quaenam igitur alia fuerit MEDELA, praeter illa quae ante dicta sunt; quibus & dolor ipse aerumnarum rationi consentaneus, & sanandi via demonstratur? Est vero eorum quae dicta sunt caput, quod Deus legislator simul atque judex, eis

eis favet quæ bona sunt, perdit autem quæ mala: unde fit, ut malorũ culpa penitus careat. At eos qui studiis volũtariis mali effecti sunt, rectæq; rationis, quam intus habebãt, obliti; tãquam improbos quidẽ ex legis instituto ulciscitur, quæ mala fieri caveat; tanquã homines autẽ, propter accedentem legis nexũ ad voluntatẽ, quod INFORTUNIUM nominamus. Non enim simpliciter hominem, quatenus homo est, lex ipsa ulciscitur; sed qua ratione malus est. Ut autem talis evaderet, causam primam habuit in propria volũtate positam. Ex quo vero malus effectus est, (quod in nobis sitũ fuit, non autẽ in Deo) tunc pœnis afficitur (quod in voluntate divina, nõ autẽ in nobis est positum.) Fuerit porro scopus legis unus Deo congruus maxime, hominibusque utilis, ipsa vitiorum amputatio atq; purgatio, admotis quibuslibet justitiæ castigationib⁹: ipsaque etiã animi ad prava dilabentis in rectæ rationis viam revocatio. Cum igitur ita se lex habeat, eademque semper loquatur; nõ quilibet eadem semper consequitur, qui alias aliud, quod compensatione dignum sit, admiserit. Non enim justum esset istud, neque nobis etiam conduceret. Sed parit judicii mutationem rei mutatio, quæ judicatur. Qui enim possit, qui similis non est, iisdem dignus haberi? Sunt igitur AEQUO ANIMO FERENDA

DI-

πίθεται μὲν τὰ ἀγαθά, ἀναιρεῖ δὲ τὰ κακά. διὸ καὶ πάντη κακῶν ἐστιν ἀναίτιος· τοὺς δὲ κινηθέντας αὐτεξουσίαις ὁρμαῖς, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ὀρθὸν λόγον ἀμνημονήσαντας, ὡς μὲν κακοὺς κολάζει κατὰ τὸν νόμον τὸν ἀπαγορεύοντα τὰ κακά· ὡς δὲ ἀνθρώπους, τῇ ἐπισυμβάσῃ ἐπιπλοκῇ τοῦ νόμου πρὸς τὴν προαίρεσιν, ἣν δὴ ΤΥΧΗΝ καλοῦμεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὸν ἄνθρωπον, ᾗ ἄνθρωπος, κολάζει ὁ νόμος, ἀλλ' ᾗ κακός. τοῦ δὲ κακὸν γενέσθαι, τὴν πρώτην αἰτίαν εἶχεν ἡ προαίρεσις. ἐπειδὰν κακὸς γένηται (ὅπερ ἦν ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ θεῷ) τότε δίδωσι δίκας. (ὅπερ ἦν ἐπὶ τῷ θείῳ νόμῳ, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν) σκοπὸς δὲ τοῦ νόμου μόνος ἂν εἴη πρέπων τῷ θεῷ, καὶ ἡμῖν ἐπωφελής, τὸ κόψαι τὴν κακίαν, καὶ ἀποκαθᾶραι τοῖς παντοδαποῖς τῆς δίκης σωφρονισμοῖς, καὶ ἐπιστρέψαι τὴν ὑποπεσοῦσαν τῇ πονηρίᾳ ψυχὴν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου. καὶ οὕτως ἑστῶτος τοῦ νόμου, καὶ τὰ αὐτὰ ἀεὶ φθεγγομένου, τὴν ἀξίαν ἕκαστος ἄλλοτε ἄλλην ποιήσας οὐ τῶν αὐτῶν ἀεὶ τυγχάνει. οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτό γε, οὐδὲ ἡμῖν συμφέρον. τὴν δὲ μεταβολὴν τῆς κρίσεως ἡ τοῦ κρινομένου μεταβολὴ δίδωσι. τὸν γὰρ μὴ τοιοῦτον πῶς τῶν αὐτῶν ἐστιν ἀξιοῦν; ΚΑΛΩΣ ΦΕΡΕΙΝ οὖν τὰς

τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ δεῖ, καὶ ΜΗ ΑΓΑΝΑΚΤΕΙΝ διδόντα δίκην, καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ θεία κρίσει καθαιρόμενον διὰ τῶν δοκούντων ἐμποδίων εἶναι πρὸς εὐπάθειαν τῇ τῇδε βίου. ὁ τοιοῦτος λογισμὸς ΙΑΣΙΣ ΤΕ γίνεται τῶν περιημαρτημένων, καὶ ἐπιστροφὴ πρὸς τὸν ἐνυπάρχοντα ἡμῖν λόγον ὀρθόν. πῶς γὰρ ὁ κακίας εἶναι καρποὺς τὰ ἀλγεινὰ τιθέμενος, οὐ φεύξεται τὴν εἰς αὐτὰ κατάγουσαν αὐτὸν αἰτίαν; καὶ εἰ δεῖ χαλεπαίνειν ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἑαυτῷ μᾶλλον οἰήσεται δεῖν χαλεπαίνειν, ἢ τῷ κωλύοντι τὴν πονηρίαν θεῷ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δίκης, δι᾽ ὧν ἐστι συνεῖναι καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι τῶν θείων νόμων, μηδὲ ἑκόντας κακοῦσθαι. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε τὰ ἀλγεινὰ τοῖς ἀνθρώποις διανέμεται, εἴπερ θεὸς, καὶ δίκης ὅροι περιεστήκασιν ἡμῶν, τὴν ἀξίαν ΜΟΙΡΑΝ ἐφ᾽ ἑκάστοις ἐπάγοντες. διὸ καὶ τὸ οὐ ΠΑΝΥ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ ΤΑ ΑΛΓΕΙΝΑ συμπίπτειν, εὔλογον. πρῶτον μὲν γὰρ ΟΙΣΟΥΣΙΝ αὐτὰ ΠΡΑΩΣ τῇ εὐαρεστίᾳ τῆς θείας κρίσεως, καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς περιστηλώσει, δι᾽ ἣν πρᾳότερα μὲν τὰ χαλεπὰ γίνεται. καὶ ὥστε δὲ τοῦ λοιποῦ ὁ βίος μηδαμῶς ἐνοχλήσειν ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἀγαθοῖς γενομένοις

κατ'

DIVINA INFORTUNIA: NEC EI AEGRE FERENDUM qui pœnas luit, quique, quantum divino judicio visum est, iis rebus purgatus est quæ hujus vitæ oblectationem morari videbantur. Fuerit vero isthæc ratiocinatio MEDELA quædam eorum quæ ante peccata sunt, & ad rectam rationem quæ in nobis est, conversio. Quo pacto enim qui vitiorum fructus esse calamitates arbitratur, non causas fugiet quibus ad illas iter est? Præterea, si in rebus quæ dolorem pariunt, æquum est exacerbari, sibi potius esse succensendum arbitrabitur, quam Deo, qui malitiam justitiæ armis repellat, quibus licet divinas leges nosse, earumque recordari, nec nisi sponte malis affici. Non enim fortuito calamitates distribuuntur hominibus; si Deum nobis præesse, justitiæque fines regere, atque meritam singulis SORTEM inferre verum est. quo fit, ut quod NON PENITUS BONIS CALAMITATES accidere dixit, veritati consentaneum sit. Primum enim ista FERENT MODERATE judicii divini placito, deinde virtutis adeptione persuasi; cujus auxilio leviora fiunt quæ molesta fuerant. Est præterea non vana spes vitam nostram deinceps talibus nequaquam perturbatum iri; siquidem bonis effectis ipsa

ipſa ſummæ virtutis adeptione divina bona nobis recondantur, mediæ autem humana. SANABUNTUR præterea & iſta, quantum poterunt, ſi LEVITER FERENDO, ea curandi rationes didicerimus. Qui enim poſſunt ſacris ſupplicationibus pro Dei dignitate uti, qui providentiam atque juſtitiam humana negant intueri; animumque noſtrum immortalitate præditum externa iſta quandoque ſortiri, prout ſe voluntariis motibus dignum præbuerit? Qui enim ad iſta SORTEM præſentem non retulerit, ubi eam MODERATE FERENDI occaſionem queat invenire, ubi etiam MEDENDI artem, dici profecto non queat. Neque enim ſane talibus confeſtim datur acquieſcere, tanquam ſint indifferentia, aut contrariis præſtantiora; quia per ſe ideo fugienda videantur, quod dolorem pariant atque laborem. quæ autem ſunt ejuſmodi non ſolet natura noſtra admittere, tanquam propter ſe amplectenda, niſi certe boni ſit aliquid quod ex doloris moleſtia exſpectetur. Eſt igitur ægre ferre neceſſarium, & tædio multo affici, atque ex ea quam ipſi natura habemus ignoratione dolores amplificari, & pœnas dare nihilominus: maximam autem nobis improbitatem accerſere,

ſi

κατὰ τὴν ἀκροτάτην ἀρετὴν τὰ θεῖα ἀγαθὰ ἡμῖν ἀπόκειται· κατὰ δὲ τὴν μέσην ἕξιν, τὰ ἀνθρώπινα. ἔπειτα καὶ ΙΑΣΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ τὰ τοιαῦτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ΦΕΡΕΙΝ ΠΡΑΩΣ, τὰς μεθόδους τῆς θεραπείας αὐτῶν διδασκόμενοι. πῶς γὰρ οἷόν τε τοῖς ἱεραῖς ἱκετείαις θεοπρεπῶς χρήσασθαι, μὴ πρόνοιαν καὶ δίκην ἐφορᾷν τὰ ἀνθρώπινα τιθεμένους, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον οὖσαν τοιούτων ἑκάστοτε τυγχάνειν τῶν ἔξωθεν, οἷον αὖ ἑαυτὴν ἀξίαν παρέχοιτο ἐκ τῶν προαιρετικῶν κινημάτων; ὁ γὰρ μὴ εἰς ταῦτα ἀναφέρων τὴν παροῦσαν ΜΟΙΡΑΝ, πόθεν που ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ αὐτὴν τὰς ἀφορμὰς λήψεται; πόθεν δὲ τοῦ ΙΑΣΘΑΙ τὴν τέχνην; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. εὐαρεστῆσαι μὲν γὰρ αὐτόθεν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστιν, ὡς ἀδιαφόροις, ἢ ἀμείνοσι τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ παρ' ἑαυτῶν φαῦλα εἶναι φαίνεται ἀλγεινὰ ὄντα, καὶ ἐπίπονα. τὰ δὲ τοιαῦτα οὐ προσίεται ἡμῶν ἡ φύσις, ὡς *διὰ ταῦτα αἱρετά, εἰ μὴ ἄρα ἀγαθόν τι προσδοκώμενον εἴη ἐπὶ τῇ τλησιπαθείᾳ τῶν δυσχερῶν. ἀνάγκη οὖν δυσχεραίνειν, καὶ δυσαρεστίας ἐμπιπλᾶσθαι, καὶ προσπίπτειν τὰ ἀλγεινὰ ἐκ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀγνοίας, καὶ οὐδὲν μὲν ἧττον διδόναι δίκας· τὴν μεγίστην δὲ ἐπικτᾶσθαι κακίαν, ἐὰν

* κ' δι' ἑαυτά

ἐὰν ἀπρονόητον τὸ πᾶν, ἢ κακῶς φροντιζόμενον εἴπωμεν. τοῦτο γὰρ ταυτόν ἐστι τὸ μὴ οἴεσθαι εἶναι θεόν· ἢ ὄντα μὴ προνοεῖν· ἢ προνοοῦντα μὴ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ δίκαιον, ἃ δὴ τῆς παντοδαπῆς ἀδικίας ἐστὶ συνεκτικώτατα, καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν συνωθοῦντα τὸν τοῖς τοιούτοις ἑαλωκότα δοξάσμασιν. ὡς γὰρ ἡ εὐσέβεια μήτηρ τῶν ἀρετῶν ἀνεφάνη, οὕτω καὶ πάσης κακίας ἡγεμὼν ἡ τῆς εὐσεβείας ἀπόπτωσις. μόνος οὖν ἐξαιρήσει τούτων τῶν ΙΑΣΙΝ ὁ ΠΡΑΩΣ αὐτὰ ΦΕΡΕΙΝ ἐκδιδαγμένος. τοῦτο δὲ διὰ φιλοσοφίας μόνης παραγίνεται τὰς πάντων τῶν ὄντων οὐσίας ἀκριβῶς ἐπισταμένης, καὶ τὰς ἑπομένας ταῖς οὐσίαις αὐτῶν ἐνεργείας, ὧν εἱρμὸς καὶ σύνταξίς ἐστιν ἡ τῶν ὅλων διοίκησις, ἀφ' ἧς καὶ τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ ἀπονέμεσθαι ἀνάγκη εἶναι· τὴν δὲ ἑκάστῳ ἀπονεμηθεῖσαν ἀξίαν τὴν νῦν λεγομένην ΜΟΙΡΑΝ, ἠρτημένην τῆς τε προνοίας τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς κοσμικῆς εὐταξίας, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως. εἰ μὴ γὰρ εἴη θεοῦ πρόνοια, οὐκ ἂν εἴη τάξις ἐν κόσμῳ, ἣν καὶ εἱμαρμένην ἂν εἴποι τις. εἰ δὲ μὴ ταῦτα εἴη, δίκη, καὶ κρίσις τῶν κακῶν οὐκ ἂν γένοιτο. ἀλλ' οὐδὲ τιμὴ καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἀγαθῶν. προνοίας δὲ οὔσης, καὶ τάξεως, πάντας ἔδει τοὺς νῦν γινωμένους τῶν ἴσων ἀγαθῶν

Ὅτι Providentia τῶν ὅλων διοίκησις.

ΤΥΓ

ſi mundum providentia carere, aut male adminiſtrari exiſtimemus. Fuerit vero iſtud idem plane, atque Deum non eſſe putare; vel ſi ſit, minime providere; vel denique ſi provideat, nequaquam bonum & juſtum exſiſtere. quæ certe nullum non iniquitatis genus complectuntur; cumque qui ſe talibus capi patitur opinionibus, ad ſcelera quælibet impellunt. Ut enim virtutum mater eſt pietas in Deos: ſic vitiorum omnium dux ejuſdem contemptus. Horum igitur MEDELAM ſolus invenerit, qui ea FERRE MODERATE didicerit. Id autem Philoſophia una præſtiterit, quæ rerum omnium naturas, & actiones quæ naturas ipſas conſequuntur, exacte noverit: quarum ſeries atque ordo ipſa eſt univerſorum adminiſtratio; à qua DIVINA INFORTUNIA neceſſe eſt diſtribui; nec eſſe aliud mercedem cuique tributam, quam SORTEM, de qua nunc ſermo eſt, quæ à Dei providentia, mundanique ordinis præſtantia, atque hominum voluntate depẽdeat. Neque enim ſi non eſſet providentia, ordo ille in mundo exſiſteret, quod fatũ poſſit aliquis appellare. nec ſi iſta deeſſent, ulla eſſet mulcta, ullumq; adverſus ſceleratos judicium. Immo nec bonorum præmium, nec cõmendatio. At vero providentia atq; ordine exſiſtentibus, omnes oportebat qui jã naſcuntur eadẽ bona

SORTIRI,

SORTIRI, si nihil à seipsis ad inæqualitatẽ cõtulissẽt. Sed liquet imparẽ eorũ SORTEM existere. Apparet igitur obstare volũtatis nostræ inæqualitatẽ, quæ providentiæ judicio subjecta est, quo min⁹ ipsis fiat æqua distributio, cũ pro meriti rationẽ SORTEM cadere necesse sit. Cæterum ne nos cõturbet, quod in brutis quoque animantibus, in plãtis, in his etiã quæ vita destituũtur, eandẽ quã in hominibus inæqualitatẽ cernimus. Nõ enim propterea res nostræ providẽtia nõ regũtur, si in illis ista casu cõtingãt, vel si in eisdẽ etiã pœna & judiciũ, virtutisq; & vitii insit consideratio; cũ exacte adeo fiant quæ ad nos attinent. Primum enim ita se habẽt, quæ anima carent, vti cõmunis materia plãtis, brutisq; ipsis atq; hominibus. Sũt præterea animalia nõnulla in alimentum data cæteris, atq; hominibus. quo fit, ut eadẽ inter se faciant, nõ quod ad eorũ meritũ advertant quæ patiũtur, sed ut suã ipsa vel famẽ placẽt, vel morbũ curẽt; utq; õnino quod sibi deest, undecunq; facere liceat, consequãtur. quo fit, ut cæteris animalib⁹ inde nascatur infelicitatis occasio, quod ea, si quibus indigem⁹, uti sese offerũt, in usũ nostrum cõvertimus: felicitatis autẽ causa quã habere vidẽtur, nostra sit erga ipsa animi propẽsio, atq; affectio. Si igitur ulterius promovens oratio alios quosdã etiam non deesse præstantiores nobis opponat; qui

ΤΥΓΧΑΝΕΙΝ, οἱ μηδὲν παρ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἀνισότητα συντελοῦντες. φαίνονται δὲ οὐ τὴν ἴσων τυγχάνοντες. δῆλον οὖν, ὡς τὸ τῆς προαιρέσεως ἄνισον ὑποβληθὲν τῇ τῆς προνοίας κρίσει, οὐκ ἐᾷ τὴν ἴσην αὐτοῖς ἀπονέμεσθαι ΜΟΙΡΑΝ, εἴγε τὴν πρὸς ἀξίαν ἀνάγκη τυγχάνειν. μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὸ, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀψύχων τὴν αὐτὴν ἀνωμαλίαν ἐπιφαίνεσθαι, ἣν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπρονόητα, εἴγε ἐκείνοις ταῦτα, ὡς ἔτυχε, συμβαίνει· ἢ καὶ ἐπ' ἐκείνων δίκη καὶ κρίσις, καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐκλογισμοί· ἐπεὶ τὰ καθ' ἡμᾶς οὕτως ἠκρίβωται. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ἄψυχα οὕτως ἔχει, ὡς κοινὴ ὕλη φυτοῖς, καὶ ζώοις, καὶ ἀνθρώποις. κοινὴ τροφὴ πρόκειται καὶ ἔνια ζώων ζώοις τε, καὶ ἀνθρώποις. Διὸ καὶ ποιεῖ ταῦτα εἰς ἄλληλα οὐ τὴν τῶν πασχόντων ἀξίαν ἐπισκεπτόμενα, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν φύσιν, ἢ τὴν νόσον θεραπεύοντα, καὶ ὅλως τὸ ἐνδεὲς αὐτῶν πληροῦντα, ὅθεν ἂν τοῦτο ποιεῖν ἐξῇ. ὥστε δυστυχίας ἀφορμὴν εἶναι τοῖς ζώοις τὴν ἡμετέραν χρείαν ἐκ τῶν προστυχόντων πληρουμένην, καὶ τῆς δοκούσης εὐτυχίας αὐτοῖς αἴτιον τὸ παρ' ἡμῶν προσπαθές. εἰ μὲν οὖν περὶ ὧν ὁ λόγος καὶ ἄλλους κρείττονας ἡμῶν τινας ἀντεισήγαγεν,

οὕτως ἀποχρωμένους ἡμῖν πρὸς πλήρωσιν τῆς ἑαυτῶν ἐνδείας, ὡς ἡμεῖς τοῖς ἀλόγοις φαινόμεθα χρώμενοι· θνητοὺς ἐκείνους ἔδει ὁμολογεῖν, καὶ φαίνεσθαι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐκείνων χρείαν ἀναλισκόμενα. εἰ δὲ μηδὲν τῶν περὶ ἄνθρωπον θνητόν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔσχατος ὢν τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀθάνατος εἰς σῶμα θνητὸν ἐκ μεταστάσεως ἔρχεται, καὶ συζευγμένος τι τοῖς ἀλόγοις ἀναλαβὼν ὄργανον ἐπὶ γῆς πολιτεύεται· οὐδὲν ἂν εἴη τῶν ἡμετέραις δυστυχίαις εἰς τὴν ἑαυτῶν θοίνην ἀποχρησάμενον· οὔκουν οὐδὲ τὸ ἀτάκτως χρησάμενον ἡμῖν προθυμίᾳ πληρώσεως. δίκη τοίνυν καὶ τάξις τοῖς περὶ ἡμῶν ἀθανάτοις τοὺς ὅρους τῆς περὶ ἡμᾶς διοικήσεως νομοθετεῖ, ταῦτα μηχανᾶσθαι περὶ ἡμᾶς, ἃ τὴν τῆς ἐνταῦθα κακίαν ἡμῶν ἐλαττοῖ, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστρέφειν ἡμᾶς δύναται. κήδονται γὰρ ἡμῶν, ὡς συγγενῶν, ἐκπεσόντων. ὅθεν αἰδὼς, καὶ νέμεσις, καὶ αἰσχύνη ἀποτρέπουσι τῶν κακῶν, ἀνθρώπους μόνους ἐπιστρέφεσθαι λέγονται ὀρθῶς. τὸ γὰρ λογικὸν ζῷον μόνον συναισθάνεσθαι τῆς δίκης πέφυκε. τοῖς μεγίστοις οὖν ὅροις διεστῶτας ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀλόγων, διεστώσῃ πάμπολυ καὶ τῇ διοικήσει χρῆσθαι προσήκει. σύμμετρος γὰρ ταῖς οὐσίαις τῶν ὅλων καὶ ὁ τῆς προνοίας θεσμός. καὶ ὡς ἕκαστα ὑπέστη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ,

οὕτω

qui nobis quoque ad eorum quibus indigent supplementum abutantur, non aliter quam & ipsi ratione carẽtibus uti videmur: mortales illos esse probari oportuit, hominumque corpora in eorum usum atque necessitatem impendi. Verum si nihil est omnium quæ homine superiora sunt morti obnoxium, quoniam & ipse ultimus ex eorum genere quæ sunt ratione prædita, & ob id immortalis in mortale corpus ex necessitate venit, ibique assumpto rationis expertibus cognato organo in terra versatur; nihil esse queat quod miseriis nostris ad suas epulas abutatur; nihil etiam certe quod nobis utatur inordinate ad cupiditatis expletionem. Fines igitur Diis immortalibus, qui nobis præstant, suæ nostri administrationis justitia atque ordo præscribunt; ut ea nostro nomine moliantur, quibus hic minuatur nequitia nostra, & quibus ad ipsos reverti valeamus. Sunt enim nostri solliciti, tanquam cognatorum, cum labi nos contigit. Quo fit ut verecundia, divinaque ultione, atque dedecore homines tantum à vitiis revocari recte dicatur. Solũ enim quod ratione præditũ est animal justitiã natura percipit. Nos ergo, qui intervallo lõgissimo à brutorũ natura distam⁹, separata valde administrationis etiã ratione uti cõvenit. Est enim universi naturis etiã providẽtiæ lex maxime cõgrua. Singula deinde qua ratione à Deo

edita sunt, eadem & ipsa providentiam sentiunt. Videtur porro singulos quidē hominū animos ipse produxisse, brutorum autē sola genera; illis naturæ fingenti commissis: uti Platoni, Timæoq; Pythagorico visū est; quibus placet, nihil eorum quæ morti sunt obnoxia à Deo immediate conditū esse, animos autem hominum ex eadem temperatione qua mūdani Dei atq; dæmones, ipsique etiam illustres heroes, factos esse: ideoque in singulis hominibus providentiā elucere; quomodo ab istis evocētur, quomodo in illa propēdeāt; quomodo hic degāt, quomodo isthinc alio se conferant: quorū nihil in vita quæ ratione careat effici oportuit. Neque enim ad Deum accedit, quæ invitari atque excitari nequeat. Nec potest in terris fungi administratione, quæ tanquā planta cœlestis exsistat. Neque id habet à natura, ut ad astrum aliquod, quocum apta sit, referatur. Atque hæc quidem in eos qui casibus humanis indignantur, quique modis omnibus providentiā destruunt, à nobis respōsa sint. Quibus & ista jure possūt adjici, eoipso videri hominū mores cū ratione cōsentire, quod res adversas FERANT MODERATE: nec ea tantum ratione fieri leviora, quibus tum nos angi contigit; sed futuris etiam adferri remedium. Vos autem cum INDIGNAMINI, quid aliud ipsi proficitis, quam quod impietatem, malorum omnium gravissimū,

labo-

οὔπω καὶ προνοίας ἀξιοῦται. φαίνεται δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἑκάστην αὐτὸς ὑποστήσας· ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων μόνα γένη, παρείναι τῇ διαπλαττούσῃ αὐτὰ φύσει, ὡς Πλάτωνι δοκεῖ, καὶ Τιμαίῳ τῷ Πυθαγορείῳ, οὐδὲν μὲν προσεχὲς τῶν θνητῶν δημιούργημα εἶναι τοῦ θεοῦ τιθεμένοις· τὰς δὲ ἀνθρωπίνας ψυχὰς γίνεσθαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος τοῖς τε ἐγκοσμίοις θεοῖς, καὶ τοῖς δαίμοσι, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἥρωσι. Διὸ πρόνοια ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, πῶς ἀφίσταται τῶν ἐκεῖ· πῶς πρὸς τὰ τῇδε νεύει· πῶς ἐνταῦθα πολιτεύεται· πῶς αὖ ἐντεῦθεν ἀνακομισθείη ἐκεῖσε· ὧν οὐδὲν δεῖ περὶ τῆς ἀλόγου ζωῆς πραγματεύεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἦλθεν ἀδυνατεύσασα ὀπαδεῦσαι θεῷ· οὔτε ἐπὶ γῆς δύναται πολιτεύεσθαι, ὡς φυτὸν οὖσα οὐράνιον· οὔτε πρὸς τὸ ξυνώνυμον ἄστρον ἀνάγεσθαι πέφυκε. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ παρὸν ἀπολελογήσθω ἡμῖν πρὸς τοὺς δυσχεραντικοὺς, καὶ πανταχόθεν τὸ ἀπρονόητον καταστασιάζοντας· πρὸς οὓς καὶ ταῦτα εἰπεῖν δίκαιον, ὅτι ἐκ τοῦ ΠΡΑΩΣ τὰ δυσχερῆ ΦΕΡΕΙΝ, ὁ ἀνθρώπινος τρόπος εὐλόγιστος ἀναφαίνεται, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἐπελαφρύνων τὰ δυσχερῆ, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἰώμενος. ὑμεῖς δὲ ἀγανακτοῦντες τί καὶ ὀνήσετε, εἰ μὴ μόνον προστεθείητε τοῖς πόνοις τὸ μέγιστον

τῶν κακῶν ἀσέβειαν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ χαλεπώτερα τραχύτερα ἑαυτοῖς ἐνεργάσονται τῷ παρὰ τὴν ἀξίαν πάσχειν αὐτὰ δοκεῖν· ὡς γὰρ νοσῶν, ἐὰν ἀγανακτῇ ὅτι νοσεῖ, δι᾽ αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον νοσήσει· διὸ οὐδὲ χαλεπαίνειν δεῖ πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἀποδόσεως γινομένης, ἵνα μὴ καὶ χείρονες ἐξ αὐτῆς γινώμεθα, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι βλάσφημον δυσφορίαν. σκεψώμεθα δὲ αὐτὸ καὶ τῇδε· εἴ τις πενίαν λαβὼν ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙ, πρὸς τῷ ἀπὸ τῆς πραότητος ἄλυπα, καὶ ἐξευρήσει τινὰ τοῦ βίου παραμυθίαν· τοῦτο μὲν τοῦ λογισμοῦ πόρον ἐξευρίσκοντος εὐλόγου διαστροφῆς, τὸ μὴ συγκεχύσθαι τῇ λύπῃ· τοῦτο δὲ ἀγαθῶν αὐτὸν τὸν πλησίον τῆς ἐμφρόνου καρτερείας, καὶ συνεκποριζόντων, ὅση δύναμις, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸν βίον. ὁ δὲ ΑΓΑΝΑΚΤΩΝ, καὶ γυναικείως πικραινόμενος, πρῶτον μὲν ἑκουσίως λύπαις προσκλᾶται· ἔπειτα προσδεδεμένος τῷ τὴν πενίαν πενθεῖν, ἄπορος παντελῶς γίνεται, οὔτε παρ᾽ ἑαυτοῦ τι σχολάζων εἰς πόρον συμβάλλεσθαι, οὔτε παρὰ τῶν πλησίον συνηγμένος, ὅσον μὴ ἐλέου χάριν αὐτῷ τις προσείψειεν· ὃ πάλιν ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ διδόντος ἐπιτείνει τὴν λύπην τῷ εἰς τοῦτο χρείας καταστάντι. ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ

δεῖ

laboribus vestris adjicitis; eoque dolorẽ vestrum majorem efficitis, quod præter merita torqueri vos existimatis? Annõ enim qui morbo afficitur, si eundẽ ferat acerbius, graviorem faciet? Non est itaque ægre ferendum quod pro meritorum ratione reponitur, ne urgentium molestiarum acerba reprehensione, deteriorum etiam habitum nobis contrahamus. Consideremus vero & istud hoc loco; Siquis in paupertatem delapsus ipsam FERAT MODERATE, præterquam quod ita sibi dolorem adimit, vitæ etiam certam oblectationem nanciscitur; partim quidem, quod idoneam alimentorum suppeditationem meditando inveniet, si dolore non conturbetur; partim vero, quod ejus prudentiam, animique robur qui vicini sunt admirantur, & suppeditant ad vitam necessaria, quantum possunt. At vero, qui INDIGNATUR, cum muliebri more exacerbatur, primum quidem dolores sponte sibi accersit: in luctu deinde paupertatis defixus non potest omnino efficere, ut sibi nec à seipso aliquid vacet ad sublevandam inopiam conferre, nec vicinorum contributiõnibus sublevari; nisi quantum stipis ergo alicui quis projecerit, quod rursum pro largientis animo, ei qui in tanta rerum penuria versatur dolorem auxerit. Patet igitur ex iis quæ dicta sunt, MODERATE FERENDOS

ESSE casus adversos, & ADHIBENDA REMEDIA quantũ possumus, causasque ipsorum pravis cogitationibus esse adscribendas; neque ignorandum, cum providentia sit, non posse eum negligi qui bonus nunc exsistat, quantumlibet antiquis divinæ iræ notis compunctus sit. Eadem enim opera, dum virtus acquiritur, & eorum vitatur molestia, & MEDICINA invenitur, quæ ex sese quidem auxilium adversus dolorem adferat; à providéntia autem molestiarum liberationem. Calamitates enim invexerunt nostra simul iniquitas & judicium divinum, cujus est in sceleratos animadvertere: sed tolluntur eædem percommode virtute nostra atque providentiæ lege, quæ eos malis liberet qui sponte sua quod bonum est amplectuntur. Tot tantaque adeo ex versibus istis possumus haurire præcepta, quæ ad virtutis institutionem primam conferunt. Videntur enim & providentiæ, & fati, libertatisque animi verissimas rationes complecti; quibus molestiam illam, quæ in eorum quæ cernuntur dissimilitudine versatur, oratio examinavit; inque omnibus malorum causam Deum nequaquam exsistere demonstravit. Quod si quis ista superioribus conjũgat, una omniũ esse ratio videbitur, quæ animi æternitatem confirmet. Quod enim justitiã esse colédã, quod

δεῖ τὰ συμβαίνοντα· καὶ ΟΣΗ ΔΥΝΑ-
ΜΙΣ ΙΑΣΘΑΙ δεῖ, τοῖς διαστρόφοις ἐν-
νοίαις τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκλογιζομένους, καὶ
ζωογροῦντας, ὅτι προνοίας οὔσης, οὐκ ἀμελεῖται
ὁ ἀγαθὸς νῦν γινόμενος, κἂν παλαιῶν πλημμελη-
μάτων ἐφέλκηται στίγματα. καίτοι αὐτὸ γὰρ κλᾶ-
σθαι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἐπίπονον αὐτῶν δια-
φεύγει, καὶ τὴν ΙΑΣΙΝ ἐξευρίσκει, παρ'
ἑαυτοῦ μὲν βοήθειαν τῆς ἀλυπίας εἰσφέρων,
παρὰ δὲ τῆς προνοίας τὴν ἀπόλυσιν τῶν χαλε-
πῶν κομιζόμενος. ἡ γὰρ ἡμετέρα κακία, καὶ
κρίσει θείᾳ τιμωρουμένη τὴν πονηρίαν, τὰ χα-
λεπὰ συνεφόρησεν. εἰκότως δὲ ταῦτα λύεται
πάλιν ἀρετῇ τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ νόμῳ προνοίας
ἀπολύοντι τῶν κακῶν τοὺς παρ' ἑαυτῶν πρὸς
τὸ ἀγαθὸν ἐπιδεδωκότας. τοσαῦτα ἂν λάβοι-
μεν καὶ ἐκ τούτων τῶν ἐπῶν δόγματα πρὸς
ἀρετῆς στοιχείωσιν συντελοῦντα. τοὺς γὰρ περὶ
προνοίας, καὶ εἱμαρμένης, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν ἀλη-
θεστάτους λόγους περιέχοντα ἀναπέφηνε, δι'
ὧν τὸ τῆς τῶν φαινομένων ἀνωμαλίας δύσκολον
ἀπηύθυνεν ὁ λόγος, καὶ διὰ πάντων ἀπέδειξε
τῶν κακῶν ἀναίτιον τὸν θεόν. εἰ δέ τις ταῦτα τοῖς
προτέροις ἐπισυνάψειεν, εἷς ἐκ πάντων ἀνα-
φανήσεται λόγος τὴν τῆς ψυχῆς ἀϊδιότητα
βεβαιούμενος. τὸ γὰρ δικαιοσύνην ἀσκεῖν,

καὶ

καὶ γενναίως ἀποθνήσκειν, καὶ περὶ τὰ χρήματα ἐλευθερίως διακεῖσθαι, τῷ μὴ συναποθνήσκειν τῷ σώματι τὴν ψυχὴν μάλιστα χρῆται πρὸς κατασκευήν, ὡς ἤδη εἴρηται. τὸ δὲ τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ, καὶ ΙΑΣΘΑΙ ΔΥΝΑΣΘΑΙ, τῇ μὴ συγγεννᾶσθαι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν νῦν ἐπάνεισι δεόμενον· ἐκ δὲ ἀμφοτέρων τὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς κρείττονα εἶναι τὴν ψυχὴν ἀποδείκνυται, καὶ ἑτέραν οὐσίαν παρὰ τὸ θνητὸν σῶμα αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν οὖσαν ἀΐδιον. οὐ γὰρ οἷόν τε ἐστὶν ἀπό τινος χρόνου προελθόντι εἰς γένεσιν εἰς ἀεὶ διαμένειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐξ ἀϊδίου τὴν ὑπόστασιν ἔχον ποτὲ φθορὰν ἀναδέχεσθαι. εἴπερ οὖν μετὰ τὴν τοῦ σώματος φθορὰν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διαμένουσα δίκης καὶ κρίσεως τυγχάνει, καὶ τῶν ἐπιτηδευθέντων ἐν τῷ βίῳ τὰς πρὸς ἀξίαν ἀμοιβὰς ἀποδέχεται, οὐχ οἷόν τε δὲ εἰς ἀεὶ διαμένειν τὸ ἀπὸ χρόνου γινόμενον· δῆλον, ὡς καὶ πρὸ τούτου ἦν τὸν ἅπαντα χρόνον. καὶ οὕτω τῶν ἀϊδίων δημιουργημάτων τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀναδείκνυται, ὅθεν αὐτῇ καὶ τῆς θείας ὁμοιώσεως μέτεσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο μνείας ὑπομνήσεως ἔτυχε, καιρὸς ἂν εἴη καὶ τὰ λοιπὰ ἐπισκέψασθαι.

Anima ante omne tempus ab aeterno a Deo facta.

21 ΠΟΛ-

quod fortiter occumbendum, quod etiam liberaliter utendum divitiis dixit; ad animi immortalitatem asserendam, nec eam simul cum corpore interire, sicuti dictum est, valde conducit. Ut autem DIVINA INFORTUNIA FERREMUS MODERATE, UT ADHIBERI REMEDIA pateremur, jam desiderari videbatur, non esse cum corpore generatum animum. At vero ex utroque, generatione atque corruptione præstantiorem exsistere, & à corpore mortali differre, qui ex se æternus sit, demonstratur. Neque enim fieri potest ut perpetuo maneat, qui sui à tempore aliquo ortus principium duxerit; quemadmodum neque corruptionem unquam admittere, quod subsistat ab æterno. Si ergo post interitum corporis, eidem superstes animus pœnæ sit atque judicii particeps; sique eorum quæ gessit in vita mercedem pro meritorum ratione percipit; si denique stare perpetuo non valet, quod fieri cœpit aliquando: perspicuum est animum isto prius omni tempore exstitisse. Quo fit, ut inter æterna opera quæ sunt ab opifice Deo condita, animus esse reperiatur, divinæque similitudinis particeps. Verum quia de re ista abunde dictum est, tempus fuerit reliqua etiam considerare.

21 MULTI HOMINIBUS SERMONES MALI ATQUE BONI 22 EXCIDUNT; QUIBUS IPSE NEC COMMOVERI DEBES, NEC 23 AVOCARI: SED CEDERE AEQUO ANIMO, SI QUID FALSI DICATUR.

Multus sæpe hominum sermo pravusque bonusque
Excidit. At terrere nihil: nec vertier illo
Tete permittas. Sin falsum dicat; id æquo
Sperne animo.—

Voluntas humana, quia nec virtuti nec vitio semper inhæret, SERMONES etiam voce edit utrique inservientes, tanquam contrariis suis affectionibus similes. Ideoque fit, ut veri quidem sint alii; alii autem BONI; alii vero MALI; alii etjam falsi. Eget autem varietas ista judicandi peritia, ut eos amplectamur qui sunt præstantiores, deteriores autem rejiciamus: utque nec SERMONUM odio penitus laboremus malos improbando, nec bonorum etiam studio quoslibet sine discrimine amplectamur. Sequitur enim SERMONIS aversionem ipsa etiam ejus privatio qui BONUS est,

&

21 ΠΟΛΛΟΙ Δ᾽ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙ ΛΟΓΟΙ ΔΕΙΛΟΙ ΤΕ, ΚΑΙ ΕΣΘΛΟΙ
22 ΠΡΟΣΠΙΠΤΟΥΣ᾽, ΩΝ ΜΗΤ᾽ ΕΚΠΛΗΣΣΕΟ, ΜΗΤ᾽ ΑΡ᾽ ΕΑΣΗΣ
23 ΕΙΡΓΕΣΘΑΙ ΣΑΥΤΟΝ. ΨΕΥΔΟΣ Δ᾽ ΗΝ ΠΕΡ ΤΙ ΛΕΓΗ ΤΕ,
24 ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΕ.

Ἡ ἀνθρωπίνη προαίρεσις μήτ᾽ ἐν ἀρετῇ ἀεὶ ἑστῶσα, μήτ᾽ ἐν κακίᾳ, καὶ τοὺς διὰ φωνῆς προϊόντας ΛΟΓΟΥΣ ἐπαμφοτερίζοντας ἀπεγέννησεν, ὡς ἐοικότας ταῖς ἐναντίαις αὐτῆς διαθέσεσι. διὸ τῶν ΛΟΓΩΝ ἐγένοντο οἱ μὲν ἀληθεῖς, οἱ δὲ ΑΓΑΘΟΙ, οἱ δὲ ΚΑΚΟΙ, οἱ δὲ ψευδεῖς. ἡ δὲ διαφορὰ αὐτῶν ἐπιστημονικῆς δεῖται διακρίσεως, ὅπως τοὺς μὲν ἀμείνονας ἐκλεξώμεθα, τοὺς δὲ χείρους ἀποδιωθῶμεν, καὶ μήτε μισολογίαν νοσήσωμεν παντελῆ διὰ τὴν τῶν χειρόνων ΛΟΓΩΝ καταγνωσιν, μήτε ἀδιακρίτως πάντας εἰσδεξώμεθα διὰ τὴν τῶν ἀμεινόνων ἀποδοχήν. ἕπεται γὰρ τῇ μὲν μισολογίᾳ τὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ΛΟΓΩΝ ἑαυτοὺς ἀποστερεῖν·

τῇ

τῇ γὰρ ἀκρίτῳ φιλολογίᾳ, τὸ λανθάνειν βλαπτόμενον ὑπὸ τῶν κεκακουργημένων λόγων. φιλολογίαν οὖν ἀσκήσωμεν μετὰ κρίσεως ἀρίστης, ἵνα ἡ μὲν * φιλία * ἔχῃ τὸ γένος τῶν ΛΟΓΩΝ· ἡ δὲ κρίσις ἀποδιωθῆται τὰ χείρονα. καὶ οὕτω τὸ Πυθαγορικὸν τηρήσομεν παράγγελμα, μήτε ἐκπληττόμενοι τοὺς πονηροὺς τῶν ΛΟΓΩΝ, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι λόγοι εἰσὶν, * ἀκρίτους αὐτοὺς εἰσδεχόμενοι· οὔτε τῶν ΑΓΑΘΩΝ εἰργόμενοι, διότι λόγοι εἰσὶν ὁμοίως τοῖς χείροσι. πρῶτον μὲν γὰρ οὐχ ᾗ λόγοι, μεταδιώκονται· ἀλλ' ᾗ ἀληθεῖς. οὐδ' οἱ ἕτεροι καταγινώσκονται, ὡς λόγοι· ἀλλ' ὡς ΨΕΥΔΕΙΣ. ἔπειτα κἀκεῖνο θαρσοῦς ἂν εἴποιμεν, ὡς μόνον λόγοι εἰσὶν οἱ ἀληθεῖς. μόνοι γὰρ τῆς λογικῆς οὐσίας τὸ ἀξίωμα τηροῦσι, καὶ εἰσι γεννήματα ψυχῆς πρὸς τὸ ἄριστον ἀνατεταγμένης, καὶ τὸν οἰκεῖον κόσμον κεκτημένης. οἱ δὲ ψευδεῖς τῶν λόγων, οὐδὲ ΛΟΓΟΙ ὄντως εἰσί· πρὸς γὰρ κακίαν καὶ ψευδοδοξίαν φέροντες, καὶ τὴν συγγένειαν τῶν ΛΟΓΩΝ ἠρνήσαντο, καί εἰσιν ἠλογημένης ψυχῆς, καὶ πάθεσι συμπεφυρμένης φωναί. μήτε οὖν πάντας καταδέχου, φησὶν, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ΨΕΥΔΕΙΣ· μήτε πάντας ἀπόβαλλε, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἀληθεῖς. ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς μισῆσαι σὺν τοῖς χείροσι, καὶ τοὺς ψευδεῖς

προσίεσ

* γρ. φιληκοΐα
* παῖ
* γρ. ἀκρίτως

& audiendi studium temerarium, nefariæ orationis minus prævisa injuria. Rectissimo igitur judicio SERMONUM studium colendum nobis est; ut nos audiendi quidem cupiditas ad nullum non genus SERMONUM pertrahat, judicium autem eos rejiciat qui sint deteriores. Atque ita Pythagoricũ præceptum servandum, ut NEQUE MALIS SERMONIBUS COMMOVEAMUR; neque ideo sine discrimine admittamus, quia SERMONES exsistunt; neque simili ratione BONIS ABSTINEAMUS. Primum enim, non istos ob id amplectimur, quia SERMONES sunt; sed quia veri. nec illos etiam alia ratione, quam quod falsi, condemnamus. Ausim præterea confidenter asserere, SERMONUM nomine eos censeri tantum, qui veri sunt. Soli enim naturæ rationis participis dignitatem retinent, animique fœtura sunt ad id quod est optimum comparati, suumque ordinem atque splendorem adepti: contra autem, qui falsi sunt, ne SERMONES quidẽ vere exsistũt. Cũ enim ad vitia ducãt opinionisque falsitatem, à SERMONIS ingenuitate non ipsi tantum defecerunt, sed sunt animi voces ratione destituti, perturbationibusq; involuti atque immersi. Neque igitur omnes, inquit, amplectere, ne & MALOS etiã; neque omnes rejice, ne & BONOS. Utrũmq; enim fuerit absurdũ, BONOS odisse cum MALIS, & FALSOS amplecti propter

propter veros. At decet quidem laudare BONOS, & ubi admissi fuerint, opere præstare, & quærere ubi & quousque veritati consentiant: adversus eos autem qui falsi sunt decertandi vim adhibere; qualis ea fuerit quæ à logica scientia petitur ad veritatis distinctionem. Cum autem possimus evertere quæ falsa sunt, non violenter, non superbe id facere; sed mansuete veritatem persequi, lenibusque reprehensionibus improbare, atque etjam, uti versus ipse loquitur, AEQUO ANIMO CEDERE; SI QUID AUTEM FALSI DICATUR, non ita assentiri se habere, uti dicitur, sed sine iracundia audire. Neque enim quia ei quod FALSUM EST AEQUO ANIMO CEDENDUM præcipit, id nos debere amplecti significat; sed audire patienter, neque COMMOVERI, si nonnulli, quamvis homines sint, veritate excidant inutiliter. Patet enim hominum natura variis opinionum erroribus, cum notitias communes recta non sequitur. Nil mirum igitur, inquit versus, si qui nihil veri vel didicerit vel excogitarit, eo arrogantiæ devenerit; sique veritati contrarias opiniones adferat: immo contra, admiratione dignum sit, si qui neque dedicerit, neque

προσίεσθαι διὰ τοὺς ἀμείνους. δεῖ δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἐπαινεῖν, καὶ εἰσδεξαμένους αὐτοὺς ἀσμένως, καὶ ζηλοῦν ὅπῃ, καὶ ἐφ' ὅσον τῆς ἀληθείας ἐφάπτονται· πρὸς δὲ τοὺς ΨΕΥΔΕΙΣ τὴν ἀγωνιστικὴν δύναμιν κτήσασθαι· αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ χορηγουμένη ἐκ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης εἰς διάκρισιν ἀληθείας. δυναμένους δὲ ἀνατρέπειν τὰ ΨΕΥΔΗ, μήτε σφοδρῶς, μήτε ὑβριστικῶς τοῦτο ποιεῖν· ἀλλὰ σὺν πραότητι τῆς ἀληθείας διάκρισιν, καὶ μετ' ἐνδείξεως ἐλέγχων τὸ ΨΕΥΔΟΣ ἀνατρέπειν, καὶ ὡς αὐτό φησι τὸ ἔπος, ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΟΝΤΑΣ· ΨΕΥΔΟΣ ΔΕ ΗΝ ΠΕΡ ΤΙ ΛΕΓΗΤΑΙ, οὐ συγχωροῦντας ὅπως ἔχειν, ὡς λέγεται· ἀλλὰ ἀοργήτως ἀκούοντας. οὐ γὰρ συγκατατίθεσθαι δεῖν λέγει τῷ ΨΕΥΔΕΙ τὸ ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΕ· ἀλλ' ἀνεκπικῶς ἀκροᾶσθαι, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι, εἰ ἄνθρωποι ὄντες τινὲς τῆς ἀληθείας ἀποπεπτώκασιν ἀλυσιτελῶς. φόριμος γὰρ ἡ ἀνθρώπων φύσις πολλῶν διαστρόφων δοξασμάτων, ὅταν μὴ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις ὀρθῶς ἕπηται. οὐδὲν οὖν, φησὶν ὁ λόγος, θαυμαστόν, εἰ ἄνθρωπος μηδὲν τῶν ἀληθῶν μήτε μαθὼν, μήτε εὑρὼν, εἰς τοῦτο τῆς ὑπονοίας ἦλθε, καὶ ἔθετο δόξας ὑπεναντίας τῇ ἀληθείᾳ. τοὐναντίον γὰρ ἦν θαυμαστόν, εἰ μήτε μανθάνων,

μήτε ζητεῖν, ἤδη δ' αὐτομάτως τῇ ἀληθείᾳ περιτυχεῖν, ὥσπερ ἐκ τραγῳδίας θεῷ τινι παραφανέντι. Δεῖ οὖν συγγνωμονικῶς ἀκούειν τῶν ψευδομένων, καὶ πειρᾶσθαι μανθάνειν οἵων ἡμεῖς ἐκαθάρθημεν κακῶν, τῇ μὲν κοινωνίᾳ τῶν συγγενῶν ὑποκείμενοι τοῖς αὐτοῖς πάθεσι, τῇ δὲ ἀλεξικάκῳ τῆς ἐπιστήμης ἐξ ἐναντίας αὐτῶν γενόμενοι. μέγα δὲ συντελεῖ πρὸς πρᾳότητα, καὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης θάρσος. ἡ γὰρ ἱκανῶς παρεσκευασμένη ψυχὴ πρὸς τὸ καταγωνίσασθαι τὰς ἐκτροπὰς τῆς ἀληθείας, ἀθορύβως οἴσει τὰς ψευδεῖς δόξας, ὡς προεκλελογισμένη πάντα τὰ παρὰ τὸ ἀληθὲς ἐν αὐτῇ τοῦ ἀληθοῦς κατανοήσει. τί οὖν ταράξει τοῦτον, ὡς ἄλυπον; ὄντι δὲ ἰσχυρῷ φαντασίαν παράξει τοῦτο, ἢ προκατηγώνισται πᾶν τὸ ψεῦδος. οὐ μόνον οὖν ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς τὴν ἀταραξίαν ἕξει ὁ ἐπιστήμων· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ θαρσεῖν τοὺς τοιούτους ἀγῶνας. ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῶν ΛΟΓΩΝ ἐπιστημονικῆς διακρίσεως. περὶ δὲ τῆς ἁπάντων ἀνεξαπατήτου ἕξεως, ἣν δεῖ κεκτῆσθαι τὸν ἐπιστήμονα, εὐθὺς ἐπισυνάπτει.

24 ---Ο ΔΕ ΤΟΙ ΕΡΕΩ ΕΠΙ ΠΑΝΤΙ ΤΕΛΕΙΣΘΩ.

25 ΜΗΔ·

neque etiam quæsierit, veritati temere occurrat, tanquam Deo alicui in tragœdia apparenti. Decet ergo eos audire cum venia qui mentiuntur; & periculo facto discere quantis ipsi malis simus erepti, qui generis communione iisdem perturbationibus obnoxii, scientia vindice contraria conditione potimur. Non parum autem ad lenitatem contulerit ipsa etiam scientiæ fiducia. Animus enim, qui satis instructus ad expugnãda veritatis diverticula accedit, intrepide tulerit falsarum opinionum congressus; tanquam omnia ante agitarit in veri consideratione, quæ possunt contra veritatem adferri. Quid igitur ipsum conturbabit, tanquam eo se explicare non possit? Immo ei qui potens sit cogitationes suggeret, quibus omne quod falsum est expugnetur. Non solum ergo ex ea virtute quæ in moribus posita est, non conturbari discet qui volet; sed ex eo etiam, quod intrepide ejusmodi certamina subeat. Atque hæc quidem de prudenti SERMONUM habendo discrimine præcepta sint. Deinceps de vitandæ fraudis in rebus omnibus ratione, quam decet eum tenere qui peritus sit, statim subjungit.

24 QUOD AUTEM TIBI DICAM SERVETUR IN OMNI NEGOTIO.

25 NEMO TE NEC VERBIS NEC FACTIS ADDUCAT, UT QUICQUAM 26 FACIAS AUT DICAS, QUOD TIBI NON SIT UTILE.

---Serves sed & hoc, quod dixero, semper:
Ne tibi vel verbo quisquam male suaserit, aut re,
Ut facias dicasve, nocens quo tu tibi fias.

Extenditur ad res omnes præceptum hoc: & idem fere significat quod superius, ubi dixit,
---Nec quicquam sociis aut testibus, aut te
Solo turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis
Qui enim sui verecundia moveri didicerit, neque in solitudine, neque in societate turpe quid audere, atque etiam cogitationem ab eo propter internæ rationis custodiam avertere; ille ipse est qui potest audire, NIL TIBI VEL VERBO QUISQUAM MALE SUASERIT, AUT RE. Solus enim fraudibus non patet, neque potest à quoquam ulla ratione decipi, qui hominis in se præstantiam agnoscens, nec se capi adulationibus patitur, nec minis etiã dejici; quantũvis vel hostes vel amici horum proponant quodlibet. Eo enim quod NULLUS dixit, personas omnes significavit, & patrẽ, & tyrãnũ, & amicũ, & inimicũ. Sunt vero avocãdi modi,

aut

25 ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΛΟ-
ΓΩ ΣΕ ΠΑΡΕΙΠΗ, ΜΗ-
ΤΕ ΤΙ ΕΡΓΩ 26 ΠΡΗ-
ΞΑΙ, ΜΗΔ' ΕΙΠΕΙΝ,
Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕ-
ΡΟΝ ΕΣΤΙ.

Eph: 5. 6.
2. Thess: 2. 3.

Τοῦτο διὰ πάντων τείνει τὸ παράγγελμα ἰσοδυναμοῦν τῷ ἄνω που εἰρημένῳ,
—πρῆξαι δὲ αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
Μήτ' ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.
ὁ γὰρ ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι μεμαθηκώς, καὶ μήτε ἐν μονώσει, μήτε ἐν κοινωνίᾳ τινὶ τῶν αἰσχρῶν πρᾶξιν ἀνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν φαντασίαν αὐτὴν τοῦ τοιούτου παραιτούμενος διὰ τὸν εἴσω φύλακα λόγον, οὗτός ἐστιν ὁ δυνάμενος νῦν ἀκούειν, ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΛΟΓΩ ΣΕ ΠΑΡΕΙΠΗ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΕΡΓΩ. μόνος γὰρ ἀνεξαπάτητος, καὶ ὑπ' οὐδενὸς οὐδαμῶς εὐπαραλόγιστος ὁ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ γνοὺς ἄνθρωπος, καὶ οὔτε κολακείαις θωπευόμενος, οὔτε τοῖς ἐκδειμαίνουσι ταπεινούμενος, κἂν πολέμιοι, ἢ φίλοι ὁποτεροιοῦν τούτων προτείνωσιν. ἐν γὰρ τῷ ΜΗΔΕΙΣ, πᾶν πρόσωπον κεῖται, καὶ πατὴρ, καὶ τύραννος, καὶ φίλος, καὶ ἐχθρός. οἱ δὲ τρόποι τῆς παραγωγῆς,

ἢ διὰ ΛΟΓΩΝ, ἢ ΕΡΓΩΝ γίνονται. λόγῳ μὲν θωπευόντων, ἢ ἀπειλούντων· ἔργῳ δὲ, δωρεὰς, ἢ τιμωρίας προτεινόντων. πρὸς πάντα δὴ ταῦτα τετειχισμένην δεῖ τὴν ψυχὴν ἔχειν τῷ ὀρθῷ λόγῳ, πρὸς τὸ ἀμείλικτον καὶ ἀδούλωτον ὑπὸ τῶν ὁπωσοῦν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἡμῖν ἡδέων τε καὶ λυπηρῶν. ὁ γὰρ ὀρθὸς ἐνυπάρχων λόγος σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἑκατέρωθεν παραστήσας τῇ ψυχῇ τοὺς ἀδαμαντίνους φύλακας, ἀνεξαπατήτους ἡμᾶς διατηρήσει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν προσηνῶν θωπείας, καὶ ἀπὸ τῆς φοβερῶν καταπλήξεως· οἷς ἐπιγίνεται δικαιοσύνη ἐκείνοις, ἣν παρήγγειλεν αὐτῷ πρὸ ἀσκεῖν ἔργῳ τε λόγῳ τε. οὕτω μὲν οὖν οὐδεὶς οὐδαμῶς ἡμᾶς ἀναπείσει ἢ ΛΟΓΟΝ προέσθαι, ἢ ΕΡΓΟΝ τι διαπράξασθαι, ὃ μὴ τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐστὶ σύμφωνον. εἰ γὰρ πάντων μάλιστ᾽ αἰσχυνοίμεθ᾽ ἑαυτοὺς, δῆλον ὡς οὐδεὶς ἡμῖν αἰδεσιμώτερος ἡμῶν αὐτῶν φανήσεται, οὐδὲ φοβερώτερος ὡς προαχθῆναι διὰ τοῦτο παρὰ τὸ δέον εἰπεῖν, ἢ πρᾶξαι. ἐπιβλαβὲς γὰρ τῇ ψυχῇ ἑκάτερον. τὸ δὲ ἐκείνῃ βλαβερὸν, τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀσύμφορον· ἐπείπερ ἡμεῖς ἡ ψυχή. ἀκριβῶς οὖν ἀκουστέον τὸ, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ· κατ᾽ ἐκείνου φέροντες τὴν ἀντωνυμίαν τοῦ οἷον κυρίως ΣΥ εἶ.

ἐὰν

aut VERBIS aut FACTIS. VERBIS quidem, vel blandiendo, vel minitando. FACTIS vero, vel munera, vel supplicia proponendo. Decet ergo adversus ista omnia recta ratione bene munitum habere animum; ut nec voluptatibus, nec doloribus, quæ nos modis omnibus adoriuntur, moveatur, atque in servitutem redigatur. Recta enim ratio quæ intus est, cum animo utrinque temperantiam atque fortitudinem custodes inexpugnabiles adhibuerit, imperterritos nos præstiterit, nec ab assentationum blanditiis immunes tantum, sed à terrorum metu etiam: quibus efficitur exactum illud justitiæ genus, de qua superius loquens, eam re atque verbo colendam esse monuit. Sic ergo nullus omnino aut VERBUM emittere, aut OPUS aliquod efficere nobis suaserit, quod rectæ rationi non consentiat. Est enim perspicuum, si omnium maxime nostri nos pudeat, nobis neque verecundiorem neque timidiorem visum iri neminem, ut ad aliquid DICENDUM vel FACIENDUM præter debitũ inducamur. Est enim utrumq; animo NOXIUM. Quod autẽ ipsi damnosum est, idipsum & nobis etiã inutile, qui anim⁹ ipse simus. Est igitur ad illud advertẽdũ diligenter, quod dixit, QUOD TIBI NON SIT UTILE: utque provocabulum ad id referatur, quod TU proprie exsistas.

 Si

Si idipsum est ergo quod significatur, NEC FACTIS NEC VERBIS CUIUSQUAM adduci debere nos, ut ALIQUID AUT FACIAMUS AUT DICAMUS, QUOD INUTILE NOBIS SIT; TU autem animus es rationis particeps; haud eum patieris, si recte sapis, qui tibi naturæ rationis participi damnum inferat. Es enim IPSE animus; hoc autem, corpus tuum; illa autem, extra corpus. Ita enim separando, naturarum confusionem vitabis; & quid sit humana natura inveneris, si nec corpus, nec quæ extra sunt, tua existimaveris, sique nec ipsorum nomine, tanquam tuo, decertaveris, ne ad corporis aut divitiarum cupiditates pertraharis. Omnino enim cum quid simus ignoramus, & illa etiam quorum curam ipsi agimus non intelligimus; quorumlibet magis quam nostri ipsorum curam gerentes, quorum prima atque præcipua cura deberet exsistere. Si enim quod corpore utitur, animus est; sique instrumenti loco corpus habet; instrumenti autem gratia alia etiam, propter fluxam ejus naturam, in subsidium inventa sunt: certum est ejus, quod omnium princeps sit atque caput, curam primam atque præcipuam esse debere; secundam autem ejus quod primum sequitur. Quo fit, ut valetudinis ratio sapienti minime negligenda sit; non ut corpori primas tribuat,

sed

ἐὰν συνῇς τὸ λεγόμενον, ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ δι' ΕΡΓΩΝ, μήτε διὰ ΛΟΓΩΝ παραλογίσηταί τι ΠΟΙΗΣΑΙ, ἢ ΕΙΠΕΙΝ ὅ,τι ΜΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΕΣΤΙ ΣΟΙ· ΣΥ γὰρ ἤδη ἡ λογικὴ ψυχή· οὐκ ἀνέξῃ, ἐὰν εὖ φρονῇς, τῶν παραβλαπτόντων σε τὴν ὄντως λογικὴν οὐσίαν. σὺ γὰρ εἶ ἡ ψυχή· τὸ δὲ, σῶμα σόν· τὰ δὲ, ἐκτὸς τοῦ σώματος. ἐκ γὰρ τῆς διαστάσεως ταύτης καὶ τὸ ἀσύγχυτον τηρήσεις τῶν φύσεων· καὶ τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν, ἥτις ἐστὶν εὑρήσεις, οὐδέποτε τὸ σῶμα, οὐδὲ τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ εἶναι πειθόμενος, οὐδ' ὑπεραγωνιῶν τούτων ὥσπερ σαυτοῦ, ἵνα μὴ πρὸς φιλοσωματίαν καὶ φιλοχρηματίαν καθελκυσθῇς. ὅλως γὰρ ὃ ἐσμὲν ἀγνοήσαντες, καὶ ὧν ἐπιμέλειαν ποιούμεθα συναγνοήσομεν, πάντων μᾶλλον ἐπιμελούμενοι, ἢ ἡμῶν αὐτῶν, ὧν δεῖ προηγουμένην ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. εἰ γὰρ τὸ χρώμενον τῷ σώματί ἐστιν ἡ ψυχή, τὸ δὲ σῶμα ὀργάνου τάξιν ἐπέχει πρὸς αὐτήν, τὰ δὲ ὀργάνου χάριν τὰ ἄλλα πρὸς βοήθειαν τῆς ῥεούσης αὐτοῦ φύσεως ἐξευρημένα· δῆλον ὡς τοῦ ἡγουμένου καὶ κρατοῦ, προηγουμένην τε καὶ πρώτην δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν· δευτέραν δὲ τὴν τοῦ δευτέρου. ὅθεν οὐδὲ ὑγιείας ἀμελήσει ὁ σοφὸς, οὔτι προηγούμενον τὸ σῶμα δοξάζων·

ἀλλὰ

ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς χρείαν αὐτὸ παιδαγωγῶν, ὅπως ἂν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς ἀνεμποδίστως ὑπακούῃ, καὶ ἐκ τρίτου τῶν τρίτων ἐπιμελήσεται οἰκονομῶν τὰ ἐκτὸς πρὸς τὴν τοῦ ὀργάνου σωτηρίαν. πρώτης οὖν τῆς ψυχῆς, τάχα δὲ μόνης ἐπιμελήσεται, εἴ γε ἡ τῶν μετ᾽ αὐτὴν ἐπιμέλεια πρὸς τὴν ταύτης προκοπὴν τείνει. τοῦ δὲ τὸ παρὰ τὴν ἀρετήν, τοῦτο ἦν, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙΝ. ὡς γὰρ συμφέρον ἡ ἀρετή, *τοῦτο τὸ παρ᾽ ἐκείνην ἀσύμφορον. κύκλον οὖν περιβάλλεσθαι συμβουλεύει τὴν ἀρετὴν φυλακτικὸν ὁ μηδὲν πείθεσθαι δεῖν λέγων τῷ προαιρουμένῳ τῆς ἀρετῆς ἀπάγειν, δι᾽ οἵων ἂν ἔργων* τῇ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ἐκτρεπούσης πειθοῦς προσαγάγῃ τὴν πεῖραν· οἷον, μὴ ὑποσχέσεις προσάγων τύραννος, ἢ ταύτας ΕΡΓΩ βεβαιῶν· μὴ ἀπειλαῖς θορυβῶν, ἢ αἰκίαις βιαζόμενος· μὴ φίλιον πρόσωπον τῇ οἰκειότητι τὴν ἀπάτην ἐπικρυπτόμενον, ἀπαγάγῃ σε τοῦ συμφέροντος τῇ ψυχῇ. ἣν δὲ ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ τὰ ταύτην ὠφελοῦντα μόνα. ἀνεξαπάτητος δὲ ἔσῃ, εἰ τὴν οὐσίαν τὴν σαυτοῦ γνοίης, ἥτις τέ ἐστι, καὶ ᾧ φύσει ἔοικε, τὴν πρὸς ἐκεῖνο ὁμοιώσεως ἀεὶ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχῃς· τοῦ δὲ τὸ τῆς ὁμοιώσεως πάρεργον μεγίστην ἡγοῖο ζημίαν. τοῦτο γὰρ ἦν, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ,

* γρ. τούτῳ

* γρ. σὲ

ſed ut ipſum animi uſib' accommodet, quo ipſius operationibus nullo repugnante obtemperet; tertio vero loco eorum curam ſuſcipiat quæ tertia ſunt, eaque præſtet quæ foris ſunt, ad inſtrumenti ipſius cõſervationem. Animi igitur, tãquam principis, atq; adeo ſolius fortaſſe, curam habebit, ſi rerũ cura quæ ipſam ſequitur ad ejus commoda referatur. Eſt vero id omne quod præter virtutem eſt, eo ipſo ſignificatum, quod TIBI NON SIT UTILE, poſtulat. Cui enim emolumento virtus eſt, eidem fuerit & damno quod eſt à virtute alienum. Cenſet igitur orbem eſſe circumagendum ad virtutum cuſtodiam, cum nihil ei credendum præcipit, qui te à virtute conatur avertere, quibuſcunque modis conetur ad nequiora pertrahere: verbi gratia, ne ſi promiſſis agat tyrannus, aut ea REBUS comprobet; ſi minis terreat, aut cruciatibus urgeat; ſi perſona etiam amica familiaritatis ſpecie fraudem occultet, ab eo quod conducit animus avocetur. Conducunt autem ipſi veritas tantum atque virtus. Fies porro qualibet fraude ſuperior, ſi ſubſtantiam tuam minime ignorans, quænam ſit, & cui natura ſimilis, imaginis ejus quã gerit curam ſemper habueris; id autem omne quod à ſimilitudine avocat, damnum eſſe maximũ exiſtimaveris. Eſt enim illud ipſũ QUOD TIBI NEQUAQUAM UTILE EST, per

per quod tu arceris à divina ſimilitudine. Quoniam vero idipſum nobis UTILIUS eſt quod cõfert ad ejuſmodi ſimilitudinẽ; quid quiſquã afferat, quod tãti ſit ut nos à ſtudio divinæ ſimilitudinis avocet? num pecuniarũ largitionẽ? num ablationem? Atqui didicimus eas juſta ratione & appetere & rejicere. Neque nos latet quam ſit incerta ipſarum poſſeſſio. Quid enim ſi iſto modo non adimantur, & fortiter illarum tuleris amiſſionem, fur eas non auferet? At enim quam variis modis aliis divitiarũ contingit amiſſio? Horum ipſi unam etiam rationem virtutis nomine agitemus, ſpontaneam paupertatem honeſtati conjunctam cum divitiis commutantes, eaſque juſta de cauſa exuentes, & tanti virtutem redimentes, quantum nobis ille adferat detrimenti qui ab ea dimovere nos conetur. Cæterum tormenta adhibebit, & mortem. At fuerit non difficile reſpondere, nos eſſe iſta nequaquam paſſuros, ſi quod noſtrum eſt tueamur; ſed corpus fore quod injuriam patiatur, & quia mortale ſit, nihil præter naturam ſuam toleraturum. Eſt enim natura morti obnoxium & ſectioni, injuriiſque aliis innumeris, quas quilibet morbus magis quam tyrannus poteſt inferre. Quid ea igitur fugimus quæ vitare ipſi non poſſumus? Cur potius ea non ſervamus, quæ ſervandi poteſtatem habemus?

Quod

ΕΣΤΙ τὸ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀπάγον. ἐπειδὴ δὲ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ἡμῖν τὸ πρὸς τὴν τοιαύτην ὁμοίωσιν, τί οὖν προσάξει τις ἱκανὸν ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πρὸς θεὸν ὁμοιώσεως φιλοσοφίας; χρημάτων δόσις; ἢ ἀφαίρεσις; ἀλλὰ μεμαθήκαμεν μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ προΐεσθαι αὐτά, καὶ ἀποτίθεσθαι· καὶ τὸ ἄστατον τῆς κτήσεως αὐτῶν ἡμᾶς οὐ λανθάνει. τί γὰρ ἂν μὴ οὕτως αὐτὰ ἀφέληται, καὶ γενναίως αὐτῶν ὑπομένω τὴν ἀποβολήν, κλέπτης αὐτὰ οὐκ ἀφαιρήσεται; πόσοι δὲ ἄλλοι τρόποι διαφθορὰν χρημάτων ἐπάγουσιν; ὧν ἕνα καὶ τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς λογιούμεθα λόγον, ἑκουσίαν πενίαν μετὰ τοῦ κόσμου ἀνταλλαττόμενοι *, καὶ μετ' εὐλογίστου αἰτίας αὐτὰ ἀποδυόμενοι, καὶ τοσοῦτον τὴν ἀρετὴν ὠνούμενοι, ὅσον ἂν ἡμᾶς βλάπτῃ ὁ ταύτης παρακινεῖν ἐπιχειρῶν. ἀλλὰ στρεβλώσεις προσοίσει, καὶ θάνατον. πρόχειρον οὖν πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι· ὡς οὐχ ἡμεῖς ταῦτα πεισόμεθα, ἐάν γε τὸ ἐμὸν τηρῶμεν· ἀλλὰ τὸ σῶμα ἔσται τὸ ὑβριζόμενον· τὸ σῶμα τὸ ἀποθνῆσκον, οὐδὲν παρὰ φύσιν τὴν ἑαυτοῦ πάσχον. φύσει γάρ ἐστι θνητόν, καὶ τμητόν, καὶ μυρίοις ὑποκείμενον πάθεσιν, ἃ τυράννου μᾶλλον ἡ τυχοῦσα νόσος ἐπήγαγε. τί οὖν φθείρομεν, ἃ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν φθείρειν; οὐ τηροῦμεν δὲ μᾶλλον, ἃ ἐστιν ἐφ' ἡμῖν τηρῆσαι;

* χρήμασι

τὸ

τοῦ γὰρ θνητοῦ φύσει κατὰ δεδικασμένου θανάτου οὐκ ἔστιν ὅτι οὖν ποιοῦντας ἐξῶσαι τοῦτο· τὸ δὲ ἀθάνατον ἡμῶν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ψυχή, καὶ ἡμεῖς, δυνατὸν ἀρετῇ κοσμῆσαι μὴ μαλακισθέντας περὶ τὸν ἀπειλούμενον θάνατον. ὃν εἰ * μὴ μετ' εὐλόγου αἰτίας ὑπομένομεν, κοσμήσαιμεν τῇ ὀρθῇ προαιρέσει τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. ταῦτα δὴ ὄντα τὰ μεγάλα, ὧν ἂν ἄλλος ἄλλῳ προξενήσειέν τι παθεῖν, ἢ ἀποτίσαι· τὰ δὲ εἴσω τῆς ψυχῆς ἀδούλωτα ἄλλῳ, καὶ ἐλεύθερα, ἐὰν ἡμεῖς θέλωμεν, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ σῶμα, ἢ τὰ ἐκτός, ἀμέτρῳ προσπαθείᾳ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἑκόντες δουλαγωγήσωμεν, ζωῆς ἐφημέρου καὶ χρημάτων τὸ ἀγαθὸν τῆς ψυχῆς ἀποδιδόμενοι. ταῦτα ἡμῖν εἰσηγεῖται τὸ προκείμενον παράγγελμα ἐπὶ παντὶ τηρεῖν, δι' ὧν τὸ μόνιμον, καὶ ἀπαράγωγον ἀρετῆς ἐπισφραγίζεται. ἀλλὰ ἐπὶ τὰ ἑξῆς μετίωμεν πρὸς τὰ αὐτὰ δόγματα τὴν ἀναφορὰν ἔχοντα.

* χρ' ἡμεῖς

27 ΒΟΥΛΕΥΟΥ ΔΕ ΠΡΟ ΕΡ-
ΓΟΥ, ΟΠΩΣ ΜΗ ΜΩ-
ΡΑ ΠΕΛΗΤΑΙ. 28 ΔΕΙ-
ΛΟΥ ΤΟΙ ΠΡΑΣΣΕΙΝ
ΤΕ ΛΕΓΕΙΝ Τ' ΑΝΟΗ-
ΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ.
29 ΑΛΛΑ

Quod enim natura mortale eſt, id ipſũ mortis decreto quibuſlibet auxiliis liberare nõ queas: ſed poſſumus quod habemus immortale (id eſt animum, atque nos) virtute exornare, ſi ad mortis minas non frangamur: quã dum juſta ratione ſubimus, naturæ ipſi neceſſitaté voluntatis rectitudine illuſtram9. Sunt iſta certe magna illa, è quibus aliquid alius alii, ut patiatur, aut luat, poſſit proponere. At vero quæ intus habet animus nulli ſunt mãcipata; ſed libera, ſi ipſi velimus; niſi ſi corpori, vel rebus externis, immodicilque cupiditatibus obtemperantes ſponte libertatem abjiciamus, animique bona vita momentanea atque divitiis vendamus. Iſta nos monet præceptum (quod ante poſitum eſt) in rebus omnibus efficere, quibus virtutis ſtabilitas atque conſtantia confirmetur. Ad alia vero deinceps, quæ ad eadem dogmata referuntur, tranſeamus.

Anima est libera, nullius (nisi solius Dñi) dominio mancipata.

27 CONSILIUM ADHIBE PRIUSQUAM RES GERATUR; NE ABSURDA FIANT. 28 HOMINIS NEMPE MISERI EST, EA FACERE ET LOQUI QUAE STULTA SUNT.

Conſilium præcedat opus, ne abſurda ſequantur.

Eſt miſeri quod quis ſtulte loquiturq; facitq;.

29 EA

29 EA AUTEM PERFICITO QUAE TIBI MOLESTA DEINCEPS MINIME FUTURA SINT.

Effice quin potius nequeant quae facta dolere.

Consilii prudentia & virtutes parit, & perficit, & continet, parens simul earum, & nutrix, & custos. Cum enim tranquille quam vitae rationem inire debeamus, agitamus, tũ eligitur virtutum praestantia. Cum autem fortiter omnia virtutis nomine certamina obire consilium statuit, atque jam virtuti comparandae assuevit, in calamitatũ etiam perturbationibus mentem retinet incontaminatam; nec iis quae foris tumultuantur ulla ratione adducitur, ut mutato instituto aliam exsistere felicem vitã existimet, praeter eam quam per se optimam judicavit. Quo fit, ut recti consilii opera tria reperiantur. Primum, vitae optimae delectus. alterum, cultus illius quam delegimus. tertium, constans eorum observatio quae recte instituta sunt. Est vero horum quidem primum, ratio illa quae OPUS anteit, à qua manant actionum principia. Medium vero, quae cum opere exsistens, singula quae fiunt principiis primis accommodat. Ultimum autem, quae in OPERE res ipsas examinat, & judicat an recte FACTA SINT. Elucet vero in omnibus consilii boni praestantia, quae virtutes modo pariat, modo

Vita felix illa sola, quae [illegible] actione optima.

29 ΑΛΛΑ ΤΑΔ' ΕΚΤΕΛΕΕΙΝ Α ΣΕ ΜΗ ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝΙΗΣΗ.

Ἡ εὐβουλία καὶ γεννᾷ τὰς ἀρετὰς, καὶ τελειοῖ, καὶ συνέχει, μήτηρ ἅμα καὶ τιθήνη, καὶ φύλαξ αὐτῶν γινομένη. βουλευομένων γὰρ ἡμῶν ἐφ' ἡσυχίας ὅντινα τρόπον χρὴ ζῆν, τὸ τῆς ἀρετῆς προαιρεῖται κάλλος. ἑλομένη δὲ διαθλεῖν γενναίως πάντας τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶνας, καὶ συνεθισθεῖσα τῇ κτήσει τῶν καλῶν ἤδη, κἂν τῶν προσπιπτόντων ταραχαῖς τηρεῖ τὴν γνώμην ἀκέραιον, οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν θορυβούντων ἐκπληττομένη πρὸς τὸ μεταθέσθαι ἄλλον εὐδαίμονα εἶναι βίον, ἢ ἐκεῖνον, ὃν ἐφ' ἑαυτῆς ἐλογίσατο κάλλιστον. ὅθεν τρία τῆς εὐβουλίας τὰ ἔργα. πρῶτον ἐκλογὴ τοῦ ἀρίστου βίου. δεύτερον ἄσκησις τοῦ προαιρεθέντος. τρίτον τήρησις ἀμετάστατος τῶν μελετηθέντων ὀρθῶς. τούτων δὲ τὸ μὲν πρῶτόν ἐστιν, ὁ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ λόγος, ὁ τὰς ἀρχὰς τῶν πράξεων ὑποτιθέμενος. τὸ δὲ μέσον, ὁ σὺν τῷ ΕΡΓΩ λόγος, ὁ προσυμβιβάζων ἕκαστον τῶν πραττομένων ταῖς ἡγουμέναις ἀρχαῖς. τὸ δὲ τρίτον, ὁ ἐπὶ τῷ ΕΡΓΩ λόγος ἀναλογιζόμενος τὰ πεπραγμένα, καὶ κρίνων εἰ δεόντως πέπρακται. διὰ τούτων δὲ τὸ τῆς εὐβουλίας καλὸν ἐπαινεθέν, νῦν μὲν κυρώσης τὰς ἀρετὰς,

Bene consultare est
1. Bonu[m] eligere.
2. Electu[m] exercere.
3. In bono perseverare.

νῦν δὲ ἐπιστρεφούσης, καὶ φρουρούσης ἐκ τρίτου. ὡς ἀρχήν τε, καὶ μέσα, καὶ τελευτὴν τῶν ἀγαθῶν ἐν ταύτῃ ἡμῖν κεῖσθαι, τήν τε ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν διὰ ταύτης μόνης ἡμῖν παραγίνεσθαι, καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν τελείωσιν. λογικῆς γὰρ τῆς φύσεως ἡμῶν οὔσης, καὶ διὰ τοῦτο βουλευτικῆς, οἰκείᾳ δὲ προαιρέσει πρὸς τὸ εὖ, ἢ κακῶς βουλεύεσθαι προσαγομένης, ἡ μὲν κατὰ φύσιν ζωὴ σώζει τὴν οὐσίαν αὐτῆς· ἡ δὲ παρὰ τὸ δέον αἵρεσις φθείρει ἐφ᾽ ὅσον οἷόν τε. φθορὰ δὲ ἀθανάτου πράγματος κακία, ἧς ἀβουλία μήτηρ, ἣν ἐκφυγεῖν ὁ λόγος παραινεῖ, ΟΠΩΣ ΜΗ ΜΩΡΑ ΠΕΛΗΤΑΙ. ΜΩΡΑ δὲ ἄθλια, καὶ κακά. τὸ γὰρ ΛΕΓΕΙΝ Η ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΑΝΟΗΤΑ ΔΕΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΕΣΤΙΝ, αὐτὸ τοῦ, κακοδαίμονος ἴδιον ἀνθρώπου. εἰ δὲ ΒΟΥΛΕΥΟΙΟ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ, ΟΥΤΕ ΕΡΕΙΣ ΤΙ, ΟΥΤΕ ΠΡΑΣΣΕΙΣ ΑΝΟΗΤΟΝ, ἐφ᾽ οἷς αἰτιᾶσθαι ἀνάγκη τοὺς τῇ ἀβουλίᾳ ὑπευθύνους. τὸ γὰρ σαθρὸν τῆς αἱρέσεως τῇ μεταμελείᾳ ἐλέγχεται πείρᾳ δεῖξαν τὴν βλάβην, ὥσπερ αὖ τὸ τῆς εὐβουλίας γνήσιον πρὸς τὸ μόνιμον ἄγει τῆς ἐκλογῆς, ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ΕΡΓΩΝ τὴν ὠφέλειαν ἐπιδεικνύμενον·

Virtus animae sanitas et perfectio, vitium corruptio.

ὠφέλειαν

modo nutriat, & tertio tueatur. Unde fit, ut in eo nobis & principium, & medium, & finis etiam bonorum sita sint; nosque unum & malis liberet, & virtutibus augeat atque cumulet. Quia enim natura nostra rationis est particeps, atque ideo deliberationis capax, cum propria voluntate ad consilia vel prava vel recta ducitur, tum quidem quæ secundum naturam vita est, vim servat ipsius: corrumpit autem, quantum potest, quæ id eligit quod non decet. Est vero sempiternæ rei lues malitia; hujusque parens consilii pravitas, quam evitare adhortatur versus, NE FIANT QUAE STULTA SINT. Sunt autem STULTA, quæ misera & mala. Ea ENIM DICERE ET FACERE QUAE MENTE CARENT, MISERI HOMINIS EST, id est, infelicis proprium. Sin autem ANTE OPUS CONSULUERIS, nec ipse DICES quicquam nec FACIES QUOD STULTUM SIT: QUIBUS necesse est eos MOLESTIA AFFICI, qui temeritatis culpæ sunt affines. Arguit enim electionis futilitatem pœnitentia, cum experientia damnum indicat: non aliter quam ejusdem soliditatem consilii probitas, cum in rebus ipsis utilitatem ostēdit:

utilitatem, inquam, non corpoream, non externam, sed nostram ipsorum quibus ANTE OPUS CONSULERE præcipitur, atque EA PERFICERE QUAE MOLESTIAM nobis (qui animus sumus) NON PARIANT. Quid enim profit perjuriis, cædibus, aut aliis ejusmodi maleficiis divitias parare, externisque opibus abundare; iis autem bonis egere quæ animo conferunt? Nec ad id vel advertere, atque ita malum augere vehementius; vel si admissorum conscientia in eorum sensum deveniatur, animo distorqueri, & pœnas inferorũ metuere, solamq; in eo medicinã invenire, quod effugium nullum sit; unde malũ malò curare ipsi prõptum est qui animi interitu sceleri suo adblanditur, dignumq; se judicat, cujus nihil post mortẽ supersit, ut judicii pœnas effugiat? nõ enim vult qui mal'est, esse sibi animum immortalem, ne scelerum ultionẽ patiatur. Itaque judicẽ qui apud inferos est prævertens, morte se ipse condemnat; tanquam ne sceleratum quidem animũ subsistere deceat. At iste quidem, tanquam consilii inopia ad malitiam delatus, sententiam adversum se tulit non male intemperantiæ suæ respondentem. Sed inferorum judices tanquam ad veritatis normam judicia revocantes, non statuent debere animum minime exsistere, sed sceleratum non esse; et

Non prosunt divitia cu[m] paupertas laborat animus.

Malus, ut pœnas effugiat, nollet esse immortalis.

ὠφέλειαν δὲ οὐ τὴν τοῦ σώματος, οὐδὲ τὴν τῶν ἐκτὸς, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν αὐτῶν, οἷς καὶ τὸ ΒΟΥΛΕΥΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ παραγγέλλεται, καὶ ταῦτα ἐκτελεῖν, ἃ μὴ ἈΝΙΑΣΕΙ ἡμᾶς· ἡμᾶς δὲ δῆλον ὅτι τὴν ψυχήν. τί γὰρ ὄφελος ἐπιορκίαις, ἢ φόνοις, ἢ ἄλλαις τισὶ κακοπραγίαις λυσιτελῶς χρήματα, καὶ πλουτεῖν τὰ ἔξω, πενόμενον τῇ ψυχῇ τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῇ καλῶν; καὶ πρὸς τοῦτο ἢ ἀναισθήτως ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπιτείνειν τὸ κακόν· ἢ εἰς αἴσθησιν τῶν εἰργασμένων ὑπὸ τοῦ συνειδήσεως ἑλκόμενον στρεβλοῦσθαι τὴν ψυχήν, καὶ δειμαίνειν τὰ ἐν ᾅδου κολαστήρια· καὶ μόνην ἴασιν εὑρίσκειν τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγήν, ὅθεν αὐτῷ πειρᾶται κακῷ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι, φθορᾷ τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν παραμυθούμενος, καὶ τὴν μετὰ θάνατον οὐ δύνασθαι ἑαυτοῦ καταψηφίζεσθαι φυγὴν τῆς κρίσεως πόνων; οὐ βούλεται γὰρ ὁ κακὸς ἀθάνατον εἶναι τὴν αὐτοῦ ψυχήν, ἵνα μὴ ὑπομείνῃ τιμωρούμενος. καὶ φθάνει τὴν ἐκεῖ δικαστὴν θάνατον ἑαυτοῦ καταψηφιζόμενος, ὡς πρέπον τὴν πονηρὰν ψυχὴν μηδὲ εἶναι. ἀλλ' οὗτος μὲν, ὡς ἀβουλίᾳ πρὸς κακίαν ὑπενεχθείς, εἰκότως ἀμαθείᾳ τὴν καθ' ἑαυτοῦ ψῆφον ἐκφέρει· οἱ δὲ ἐν ᾅδου δικασταί, ἅτε πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα τὴν κρίσιν ποιούμενοι, οὐ κρίνουσι μὴ εἶναι δεῖν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ πονηρὰν μὴ εἶναι,

Pœna ἐν ᾅδου purgatoria.

καὶ ὅπως ἂν μεταποιήσῃ τὸ κακὸν αὐτῆς πραγματεύονται, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς φύσεως τὰς κολάσεις ἐπάγοντες, ἰατροῦ δίκην, τομαῖς, καὶ καύσεσι τὰ χειρώνια ἕλκη θεραπεύοντες· καὶ τῶν ἡμαρτημένων δίκας εἰσπράττοντες, μετανοίᾳ ψυχῆς τὴν πονηρίαν ἀφανίζειν πειρώμενοι· οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐξιστάντες τοῦ εἶναι, μᾶλλον ἐπανάγοντες τῇ τῶν λυμαινομένων παθῶν ἐκκαθάρσει. κινδυνεύει γὰρ εἰς τὸ μὴ εἶναι ὑποφέρεσθαι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διὰ τῆς εἰς τὸ μὴ παρὰ φύσιν ἐκτροπῆς· τῇ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀνακλήσει πρὸς τὴν οὐσίαν τὴν αὐτῆς ἐπανάγεται, καὶ ἀπολαμβάνει καθαρὸν τὸ εἶναι, ὃ τῇ συμμίξει τῶν παθῶν ἐκηραίνετο. διὸ πειρᾶσθαι δεῖ μάλιστα μὲν μὴ ἁμαρτάνειν· ἁμαρτόντας δὲ σπεύδειν, ὡς ἐπὶ ἰατρικὴν τῆς πονηρίας τὴν δίκην, ἐπανορθουμένους τὴν ἀβουλίαν τῇ κρείττονι βοηθείᾳ. ἐπεὶ γὰρ τοῦ εἶναι ἀγαθοὶ ἐκπεπτώκαμεν, τοῦ γίνεσθαι γοῦν ἀντιλαμβανόμεθα μετὰ μνήμης συγγνώμονι τὴν θείαν ἐπανόρθωσιν εἰσδεχόμενοι. ἡ δὲ μετάνοια αὕτη φιλοσοφίας ἀρχὴ γίνεται, καὶ τῶν ΑΝΟΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ φυγή, καὶ τῆς ἀμεταμελήτου ζωῆς ἡ πρώτη παρασκευή. ὁ γὰρ καλῶς περὶ τῶν πράξεων βουλευόμενος οὐ περιπίπτει λύπαις ἀκουσίαις, οὐδὲ λανθάνει τὰς ἀρχάς,

καὶ

& dabunt operam ut retundatur ipsius malitia, adhibitis ad naturæ salutem castigationibus, medicorũ more, qui maligna ulcera sectionibus atque ustionibus curant. Pœnas deinde scelerum exigent, pœnitudine animi nequitiam delere satagentes; non ipsam ejus substantiam de rerum natura tollere, sed perturbationum potius, quibus corrumpebatur, purgatione, in pristinum statum revocare. Est enim periculum ne esse desinat hominis animus, cum ad id quod est præter naturam divertitur. Cum autem ad id quod est secundum naturam revocatur, ad suam ipse naturam reducitur, puramque illam exsistendi rationem rursus assumit, quam cupiditatum mixtione corruperat. Itaque maxime quidem conari oportet ne quid peccetur. Sin autem peccatum est, ad justitiam statim, tanquam ad scelerum medicinam, confugere; ut pravum consilium præstantioris ope corrigamus. Cum enim probitate excidimus quam habebamus; eam rursum justæ pœnitudinis auxilio adipiscimur, cum divinã correctionem admittimus. Est vero sapientiæ principiũ pœnitentia ipsa, STULTORUMQUE SERMONUM atque OPERUM fuga, primaque ad vitam, cujus pœnitere nõ queat, instructio. Nõ enim molestiis ille obnoxius est quæ temere accidũt, qui recte consilium init priusquam geratur aliquid; nec se rerũ principia

atque occasiones dare ignorat, quarum finem atque exitum reformidat: sed semper ei adstipulatur quod adest, eorum fortuitos eventus, quæ solent aliter contingere, rationibus expendens. Quo fit, ut nec eorum exspectatione quæ bona nuncupantur, quod vere bonum sit contemnat; nec metu etiam contrariorum, mali quicquam admittat: sed mente semper ad divinas leges intenta, suam ipse vitam ex earum instituto dirigit. Ut autem scias MISERI ESSE HOMINIS EA DICERE ET FACERE QUAE STULTA sunt, Medeam in tragœdia intuere, ut vicem suam lugeat; quæ ingenti amore correpta, cum suos inconsulte prodidisset, seipsam homini peregrino tradidit. postea vero, cum ab ipso negligeretur, indignaque pati se existimaret, ex ea persuasione in has voces prorumpit:

Stultitia hominum ministra.

Feriat caput hoc cœleste mihi
Fulgur.---

Pergit deinde ad nefaria opera; primum ea STULTE exoptans infecta esse quæ fierent, tum furenter malis mala curare tentans. Quod si placet Homericum Agamemnonem intueri, audies & ipsum, cum dat pœnas iræ vehementis, ejulantem, & clamantem;

---Turbor, mihi nec jam cor sedet intus.

Ardorem

καὶ τὰς ὑποθέσεις διδοὺς, ὧν τὰ συμπεράσματα καὶ τὰς ἐκβάσεις οὐκ ἀσμενίζει, ἀλλ' ἀεὶ τὸ παρὸν συντίθησι, τῶν δηλαδὴ ἐπισυμβαινόντων τὰς τύχας ἐκλογιζόμενος. διὸ οὔτε προσδοκίαις τῶν λεγομένων ἀγαθῶν τὸ ὄντως ἀγαθὸν ὑπερίδῃ, οὔτε φόβῳ τῶν ἐναντίων τὴν τοῦ κακοῦ πρᾶξιν αἱρήσεται· ἐῤῥωμένῃ δὲ τῇ γνώμῃ πρὸς τοὺς θείους κανόνας τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀπευθυνεῖ. ἵνα δὲ γνῷς, ὅτι ΔΕΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΕΣΤΙ ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΕΓΕΙΝ ΑΝΟΗΤΑ, ὅρα Μήδειαν τὴν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τὰ καθ' αὑτὴν ὀδυρομένην, ἥτις ἀβουλήτως τοὺς οἰκειοτάτους προδοῦσα δι' ἔρωτα ἔκτοπον ἀνδρὶ ξένῳ ἑαυτὴν ἐνεχείρισεν. ἔπειτα ὀλιγωρουμένη ὑπὸ τούτου, ἀφόρητα πάσχειν οἴεται. καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως ταύτης ἀκούεις οἷα βοᾷ·

Διά μου κεφαλῆς φλὸξ οὐρανία
Βαίη.

καὶ πρόσθεν ὡς ἔργα παράνομα. πρῶτον ΑΝΟΗΤΩΣ ἐπιδεχομένη μὴ γεγενῆσθαι τὰ γινόμενα· εἶτα μανικῶς κακοῖς ἰᾶσθαι τὰ κακὰ πειρωμένη. εἰ δὲ βούλει, τὸν Ἀγαμέμνονα θέασαι τοῦ Ὁμήρου, ὃς τῆς ἀμετρίας θυμοῦ διδοὺς δίκας οἰμώζων ἀναφωνεῖ·

—ἀλλ' ἀλαλύκτημαι, κραδίη δέ μοι ἔξω.

καὶ

καὶ τὸ πυρῶδες τῶν ὀμμάτων, ὃ πάλαι ὑπὸ τῆς θυμικῆς διαθέσεως ἐξῆπτετο, μεταπεσόντων αὐτῷ τῶν πραγμάτων τοῖς τῶν δακρύων ὄμβροις κατέψυχε. τοιοῦτος γὰρ πᾶς ΑΝΟΗΤΟΣ βίος, τῇδε κἀκεῖσε τοῖς ἐναντίοις πάθεσι μεταπίπτων, ἐν ἡδοναῖς μὲν ἐστι μισητὸς, ἐν λύπαις ἐλεεινὸς, καὶ θαρρῶν προπετὴς, καὶ δεδιὼς ταπεινός· καὶ ὅλως ὑπὸ τῆς εὐβουλίας γνησίου φρονήματος ἀμοιρῶν τῇ τύχῃ συμμεταβάλλεται * τὴν γνώμην. ἵνα οὖν μὴ τοιούτων δραμάτων ἀναπιμπλώμεθα, ΠΡΑΣΣΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΛΕΓΟΝΤΕΣ ΑΝΟΗΤΑ, τῷ ὀρθῷ λογισμῷ διὰ πάντων ἡγεμόνι χρησώμεθα, τὸ Σωκρατικὸν ἐκεῖνο πληροῦντες, ὡς ἐγὼ οὐδενὶ οἷός τέ εἰμι πείθεσθαι τῶν ἐμῶν, πλὴν τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ ὀρθὸς φαίνηται. ἡμῶν δέ ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς, πάντα ὅσα πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς λογικῆς δέδοται, οἷον θυμὸς, ἐπιθυμία, αἴσθησις, αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ εἰς ὀργάνου χρείαν τῇ δυνάμει ταύτῃ παρειλημμένον· ὧν οὐδενὶ χρὴ πείθεσθαι, πλὴν, ὥς φησι, τῷ ὀρθῷ λόγῳ, τουτέστι τῷ λογικῷ κατὰ φύσιν διατεθέντι. τοῦτο γὰρ καὶ διορᾶν δύναται ΛΕΚΤΕΑ ΤΕ καὶ ΠΡΑΚΤΕΑ. λόγῳ δὲ ὀρθῷ πείθεσθαι, καὶ θεῷ, ταυτόν ἐστι. τὸ γὰρ λογικὸν γένος ἐμμοιρῆσαν τῆς οἰκείας ἐλλάμψεως ταῦτα βούλεται

ἃ

* καὶ τῇ γνώμῃ

Non sensui aut cupiditatibus, sed rationi obsequendum.

Ardore deinde oculorum, qui pridem iracundiæ proclivitate accendebatur, immutatis rebus ipsis, lacrymarum imbre restinxit. Ejusmodi enim omnis vita est STULTORUM hominum, propter contrarias affectiones aliis atque aliis mutationibus obnoxia: in prosperis quidem rebus odiosa, in adversis vero miserabilis; in spe autem præceps, in metu vero dejecta. Omnino denique, qui caret consilii boni & recti subsidio, mutat simul & mentem cum fortuna. Ne ergo hujusce generis dramatis repleamur, dum ea dicimus & facimus quæ STULTA sunt, recta ipsi ratione, tanquam duce, in omnibus utamur, & Socratis illud imitemur, quo se dicebat nulli suorum posse assentiri, nisi rationi, quæ recta monere visa esset. Sunt vero nostra, non autem nos, omnia illa quæ ad rationis ministerium data sunt, ira, cupiditas, sensus, corpus ipsum, quod instrumenti vice facultatibus istis in usum conceditur: quarum nulli decet credere, ut ait, nisi rectæ rationi; id est, parti illi ratione præditæ, quæ secundum naturam se habeat. Potest enim & illa perspicere quæ dicere & facere conveniat. Est vero idem rationi parere atque Deo. Natura enim quæ rationis est particeps, cum splendorem suum suamque lucem sortita est, ea ipsa amplectitur

quæ

quæ divina lex ſtatuit; nec diſcrepat à Dei ſententia animus qui ſecundum Deum ſe habeat; ſed divinitati atque ſplendori intentus ea facit quæ facit. At nō ita qui contra ſe habet; quippe qui Deum non agnoſcat, & in tenebris temere, proutque forte contigit, pervagetur, mente ſcilicet, atque Deo, tanquam ſola bonorum regula, deſtitutus. Tam multa adeo & varia exſiſtunt conſilii recti commoda. Sed hoc etiam ad alia accedit, quod EX CONSILIO QUOD OPERI PRAEMITTITUR, amputatis incertarum opinionum cauſis, ad ſcientiæ notitiam revocamur; unde jucūdiſſima nobis, atque etiam optima vitæ ratio conciliatur: quod ſequentibus demonſtratur.

30 NIHIL AGE EORUM QUAE NESCIS, SED DISCITO 31 QUAECUNQUE DECENT: ATQUE ITA VITAM PERAGES IUCUNDISSIMAM.

Nec tu quod neſcis gerito; ſed diſcere cura
Quæ fas. perjucunda tibi ſic vita futura eſt.

Nihil adgredi quod non ſciamus, id tantum cavet, ne peccemus: at ea DISCERE quæ ad VITAM optimam conferunt, præterquam quod inculpatos reddit, efficit

ἃ ὁ θεῖος ὁρίζει νόμος. καὶ γίνεται σύμψηφος θεῷ ἡ κατὰ θεὸν διακειμένη ψυχή, καὶ πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ λαμπρὸν ἀποβλέπουσα πράττει ἃ ἂν πράττῃ· ἡ δὲ ἐναντίως διακειμένη, πρὸς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινόν, εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχε *φερομένη, ἅτε τῆς μόνης τῶν καλῶν στάθμης, νοῦ καὶ θεοῦ ἀποπεσοῦσα. τοσαῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τῆς συμβουλίας τὰ ἀγαθά. τὸ δὲ ΒΟΥΛΕΥΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ τὰς οἰήσεως ἐκκόπτει τὰς ἀφορμάς, καὶ πρὸς ἐπιστήμης ἀνάληψιν παρακαλεῖ, καὶ τὸν ἥδιστον ἡμῖν προξενεῖ βίον, ὅσπερ καὶ τὸν ἄριστον. δηλοῦται δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἑξῆς.

* γρ. φέρε

30 ΠΡΗΣΣΕ ΔΕ ΜΗΔΕΝ
ΤΩΝ ΜΗ ΠΙΣΤΑΣΑΙ·
ΑΛΛΑ ΔΙΔΑΣΚΕΥ 31 ΟΣ-
ΣΑ ΧΡΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΕΡ-
ΠΝΟΤΑΤΟΝ ΒΙΟΝ ΩΔΕ
ΔΙΑΞΕΙΣ.

Τὸ μὲν μὴ ἐπιχειρεῖν οἷοις οὐκ ἴσμεν, ἀναμαρτήτους ἡμᾶς διαφυλάττει μόνον· τὸ δὲ διδάσκεσθαι τὰ πρὸς τὴν ἀρίστην ζωὴν συντείνοντα, πρὸς τῷ ἀναμαρτήτῳ, καὶ τὴν κατόρθωσιν

ὁ

ὧν τῶν πράξεων ἡμῖν παρέχεται. ἡ μὲν γὰρ σιώπησις τῆς ἀγνοίας τὴν ἐκ τῆς οἰήσεως ἐγγενομένην προπέτειαν ἐκκόπτει· ἡ δὲ τῆς ἐπιστήμης κτῆσις τὸ τῶν ἐνεργειῶν ἀπαραμπόδιστον δίδωσιν. ἀμφότερα δὲ καλὰ, καὶ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἴσμεν, καὶ τὸ γνῶναι ἃ οὐκ ἴσμεν· οἷς ἕπεται ΒΙΟΣ ὁ ἄριστος ἅμα, καὶ ΗΔΙΣΤΟΣ. ἔσται δέ ἐστιν οἰήσεως μὲν καθαρεύων, ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ δὲ πλήρης· ἐπὶ μηδενὶ μὲν ἐπαιρόμενος ὧν οὐκ οἶδε, μανθάνειν δὲ ἐθέλων ὅσα ἄξια μαθήσεως. ἄξια δὲ ἐκεῖνα μόνα, ὅσα πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἡμᾶς ἄγει· ὅσα ποιεῖ βουλεύεσθαι πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται· ὅσα οὐκ ἐᾷ παράγεσθαι ὑπ᾽ οὐδενὸς οὔτε λόγῳ, οὔτε ἔργῳ· ὅσα διακρίνειν ἱκανοὺς ποιεῖ τῶν περιαπτομένων λόγων τὸ διάφορον· ὅσα τὰς δαιμονίας τύχας πράως φέρειν, καὶ ἰᾶσθαι πείθει, καὶ τὸν θανάτου καὶ πενίας διδάσκει, καὶ δικαιοσύνης ἄσκησιν, καὶ γαστρὸς, καὶ τῶν περὶ τὴν γαστέρα τὴν ἐγκράτειαν· ὅσα τοὺς τῆς φιλίας νόμους εἰσηγεῖται, καὶ τὴν γονέων τιμήν· ὅσα τῶν κρειττόνων γινώσκειν τὸ σέβας ὑποδείκνυσι. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ἃ ΔΙΔΑΣΚΕΣΘΑΙ χρῆναί φησιν ὁ παρὼν λόγος, οἷς ΕΠΕΤΑΙ ΒΙΟΣ Ο ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΣ. ὁ γὰρ ἀρετῇ διαπρέπων καὶ ἡδονὰς ἀμεταμελήτους καρποῦται μιμου-

efficit etiam ut à nobis gerantur quæ præclara sunt. Exſcindit enim intelligentia temeritatem ignorationis, quæ per opinionem excitatur; affert autem actionum libertatem ſcientiæ poſſeſſio. Eſt vero utrumque in bonis habendum, ſi NESCIRE nos non ignoremus, ſique noſcamus quæ ignoramus; ex quibus VITA ſequitur optima ſimul atque JUCUNDISSIMA. Fuerit autem ejuſmodi, quæ opinione liberata ſcientia referta ſit; nulliſque attollatur quæ ignorat, ſed ea lubens addiſcat quæ ſcitu digna ſunt. Sunt vero generis iſtius ea tantum, quæ Deo ſimiles nos reddunt. quæ ante opus conſulere faciunt, ne ſtulta committantur. quæ nos à nullo, neque verbis, neque factis, avocari ſinunt. quæ reddunt idoneos ad occurrentium ſermonum diſcrimen faciendum. quæ divinitus miſſas calamitates ferre moderate, iiſque mederi perſuadent. quæ mortem, quæ paupertatem pati æquo animo; quæ juſtitiam colere; quæ ventrem ipſum, & ea quæ ventrem ſequuntur, continere. quæ leges tradũt amicitiæ, & debitum parẽtibus honorem. quæ denique ſuperiorum generum cultum demonſtrant. Iſta ſunt, inquam, ejuſmodiq; alia, quæ DISCI oportere præſens innuit oratio; & quæ ſequitur VITA JUCUNDISSIMA. Voluptates enim, quarum pœnitere nũquam poteſt, ille etiam qui virtute præditus eſt percipit,

quæ

quæ virtutis ſtabilitatem imitantur. Ita ſiquidem natura comparatum eſt, ut voluptas omnis actionis cujuſlibet comes ſit. Non enim illa per ſe ſubſiſtit, ſed nos alia atque alia gerentes comitatur. Unde fit, ut deteriores actiones illæ etiam ſubſequantur voluptates quæ malæ ſunt, præſtātiores autem quæ bonæ; nec eo tantum quod honeſtū eſt, homini nequā is præſtat qui bonus eſt; ſed ipſa etiā voluptate, qua ſolum ad vitia duci videtur improbus. Quāto enim affectionem affectione præſtātiorem eſſe cōtigit: tanto & voluptatem voluptate magis appeti. Quoniam igitur quæ ſecundum virtutem VITA eſt, re vera divina eſt; quæ autem vitia ſequitur, belluina, atque à Deo aliena: nemini ſane dubium eſt, hominis virtute præditi voluptatem divina gaudia imitari, quæ mentē Deumque ipſum ſequatur; improbi autem voluptatem (detur enim cōmune nomen) ad appetitus belluinos & vecordes eſſe referēdam. Sunt enim voluptates atque dolores in medio poſita; ex quorum fontibus, unde liceat, & quādo, & quātum, qui hauriat, non poteſt non felix exſiſtere: miſer autem qui iſtorum modum nō teneat. Sic ergo tantum ſine peccato vita eſt, quæ ſe opinionis errore purgavit: felix autem & perfecta, quæ SCIENTIAM adepta, eademque JUCUNDISSIMA atque optima. Nunquam igitur QUAE

NESCI-

μιμουμένας τὸ τῆς ἀρετῆς μόνιμον. πέφυκε γὰρ πᾶσα ἡδονὴ ἐνεργείας ἤ τινος οὐσίας εἶναι παρακολούθημα. οὐ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλ' ἐπακολουθεῖ τάδε ποιοῦσιν ἡμῖν, ἢ τάδε. διὸ τῶν φαυλοτέραις τῶν ἐνεργειῶν αἱ χείρους τῶν ἡδονῶν ἕπονται· ταῖς δὲ ἀμείνοσιν ἡδοναῖς συμπαρέπονται σπουδαῖαι. ὥστε μὴ μόνον τῷ καλῷ προέχειν τὸν σπουδαῖον τοῦ φαύλου, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ἡδονῇ νικᾶν, δι' ἣν μόνην δοκεῖ εἰς κακίαν ὁ φαῦλος ὑπάγεσθαι. καὶ γὰρ ὅσῳ ἡ διάθεσις τῆς διαθέσεως ἀμείνων, τοσούτῳ καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς ἡδονῆς αἱρετωτέρα. ἐπεὶ οὖν ὁ κατ' ἀρετὴν ΒΙΟΣ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀντεχόμενος, τῷ ὄντι θεῖός ἐστιν· ὁ δὲ ἐν κακίᾳ θηριώδης, καὶ ἄθεος· δῆλον ὡς ἡ μὲν τοῦ σπουδαίου ἡδονὴ τὴν θείαν εὐφροσύνην μιμεῖται νῷ καὶ θεῷ συνεπομένη· ἡ δὲ τοῦ φαύλου ἡδονὴ λεγομένη (δεδόσθω γὰρ κοινὸν τὸ ὄνομα) πρὸς τὴν θηριώδη καὶ ἔμπληκτον ὁμοιοῦται κίνησιν. ἡδοναὶ γὰρ καὶ λῦπαι μεθιστᾶσιν· ὧν ὁ μὲν ἀρυόμενος, ὅθεν τε δεῖ, καὶ ὁπότε, καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ· ὁ δὲ κατὰ μέτρα τούτων ἀγνοήσας, ὁ ἄθλιος. οὕτως οὖν ὁ μὲν οἰήσεως καθαρεύων βίος ἀναμάρτητός ἐστι μόνον· ὁ δὲ καὶ ἐπιστήμης πληρωθείς, κατορθούμενος καὶ τέλειος· ὁ δ' αὐτὸς ΗΔΥΣΤΟΣ ΤΕ ΑΜΑ, καὶ ἄριστος. οὐκοῦν ἃ μὲν

ΜΗ ΙΣΜΕΝ, ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΠΡΑΞΩΜΕΝ· ἃ δὲ ἴσμεν, ὅτι δεῖ. ἡ μὲν γὰρ ἄγνοια τὴν κακίαν εἰσηγεῖται· ἡ δὲ γνῶσις τὴν εὐκαιρίαν ζητεῖ. πολλὰ γὰρ ὄντα σπουδαῖα τῇ μεταθέσει τοῦ καιροῦ γίνεται φαῦλα. ἐν τάξει οὖν ἀκούσωμεν τοῦ παραγγέλματος, ἐκ μὲν τῆς ἐποχῆς τῶν πράξεων τὸ ἀναμάρτητον ἡμῖν εἰσηγουμένου· ἐκ δὲ τῆς προτροπῆς τοῦ μανθάνειν οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα δεῖ, πρὸς τὰς ἀρίστας πράξεις ἡμᾶς καὶ ἀνάγοντος. οὐ γὰρ ἐν τῷ μὴ ἁμαρτάνειν ἐστὶ τὸ κατορθοῦν, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ δέοντα εἰδέναι. καὶ τὸ μὲν ἡ κάθαρσις τῆς οἰήσεως· τὸ δὲ ἡ τῆς ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ παρουσία ἐργάζεται. εἰ δὲ τὸ μὴ ἁμαρτάνειν καὶ ἐν τῷ κατορθοῦν, ὅρα τί συμβήσεταί σοι. ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ ΒΙΟΝ ΩΔΕ ΔΙΑΞΕΙΣ. τίς δὲ οὗτος; ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὸ ἡδὺ κεκτημένος· ᾧ συνδεδράμηκεν ἅμα τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἡδύ. εἰ οὖν ποθοῦμεν τὸ καλὸν, ποθοῦμεν δὲ καὶ τὸ ἡδὺ, συνελθόντα τί ἂν εἴη; τοῦτο, ὅ φησιν, Ο ΒΙΟΣ ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΣ. ὁ γὰρ τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ αἰσχροῦ ἑλόμενος, εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον δελεασθείη τῷ ἥδοντι, διὰ γοῦν τὸ αἰσχρὸν εἰς μεταμέλειαν ἐπώδυνον ἔρχεται. ὁ δὲ τὸ καλὸν μετὰ τοῦ πόνου προτιμήσας, κἂν παραυτίκα τῷ ἀηδεῖ βαρύνηται, ἀλλ' ἢ τοῦ καλοῦ σύ-

NESCIMUS FACIAMUS: ſed geramus, cum oportet, quæ novimus. Inducit enim in errorem inſcitia: Peritia vero tẽpus quærit opportunum. Sunt enim bona multa, quæ temporum commutatione mala fiunt. Ordine ergo præceptum intelligamus, & ipſo quidem quod actiones nos jubet cohibere, peccandi licentiam tollere: eo autem quod non omnia diſcere adhortatur, ſed quæcunque oportet, ad optima agenda nos etiam inducere. Non enim in minime peccando bene agere ſitum eſt; ſed in cognoſcendo quæ deceant. & illud quidem efficit ſtultæ opinionis purgatio: iſtud autem SCIENTIAE poſſeſſio. Si vero non peccare habetur etiam in recte agendo, vide jam quid tibi futurum! ITA VITAM EXIGES JUCUNDISSIMAM. Verum quænam iſta? Quæ ex virtute adepta ſit quod delectat. in qua ſimul concurrat cum delectatione probitas. Si igitur boni cupiditate, ſi jucundi afficimur, quidnam illa fuerint cum ſimul coiverint? VITA, inquit, JUCUNDISSIMA. Qui enim delectationem cum turpitudine amplectitur, quantumvis exiguo temporis ſpatio voluptate ineſcetur, turpitudine tamen in gravem pœnitudinem agitur. Qui vero honeſtatem cum laboribus potiorẽ ducit, etſi primũ inſueta acerbitate gravetur, boni

N 2 tamen

tamen conjunctione dolorem facit mitiorem, puramque tandem cum virtute voluptatem percipit. Si enim cum voluptate cōtra honestatem geratur aliquid, id ipsum quidem elabitur quod jucundum est, manet autem quod turpe. Unde necessario vita fit acerbissima, quæ nequissima; JUCUNDISSIMA autem, quæ optima. Atque hæc quidem de istis. Quoniam autem ipsa etiam corporis moderatio ad animi perfectionem refertur, vide deinceps quid adjungat.

32 NEQUE VERO NEGLIGENDA CURA EST VALETUDINIS; 33 SED MODUS ADHIBENDUS POTIONI, ET CIBO, ATQUE EXERCITATIONI. 34 FORE AUTEM OPTIMUM ADSERO, QUI TIBI MOLESTIAM NON PARIAT.

Corporis haud spernenda juvat quæ commoda cura.
Sed potusque cibique modus sit & exercendi.
Ipse modum statuo, qui te non læserit ipsum.

Mortale. CORPUS, quod nobis instrumenti loco ad vitam in terris agendam datum est, nec decet immodicis curationibus saginare, nec vexare nimis necessariorum substractione. Officit enim ex æquo utrumque, & usum ipsius adimit. Quo fit, ut mediocriter ipsi inservire, neque

σύζευξις ἐλαφρυνούσης τὸν πόνον, καὶ τέλος πρὸς τῇ ἀρετῇ καὶ ἡδονὴν καθαρὰν καρποῦται. εἰ μὲν γὰρ πράττοιτό τι μεθ' ἡδονῆς αἰσχρόν, ἡ μὲν ἡδονὴ παρῆλθε, τὸ δὲ κακὸν μένει. ἐξ ὧν λυπηρότατον ἀνάγκη εἶναι τὸν κάκιστον ΒΙΟΝ· ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ δὲ τὸν ἄριστον. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοῦ σώματος παιδαγωγία πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς τελείωσιν τὴν διαφορὰν ἔχει, ὅρα ἑξῆς τί ἐπάγει.

32 ΟΥ Δ' ΥΓΙΕΙΑΣ ΤΗΣ
ΠΕΡΙ ΣΩΜ' ΑΜΕΛΕΙΑΝ
ΕΧΕΙΝ ΧΡΗ· 33 ΑΛΛΑ
ΠΟΤΟΥ ΤΕ ΜΕΤΡΟΝ,
ΚΑΙ ΣΙΤΟΥ, ΓΥΜΝΑ-
ΣΙΩΝ ΤΕ 34 ΠΟΙΕΙ-
ΣΘΑΙ. ΜΕΤΡΟΝ ΔΕ ΛΕ-
ΓΩ ΤΟ Δ', Ο ΜΗ Σ' Α-
ΝΙΗΣΕΙ.

Τὸ θνητὸν ΣΩΜΑ πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς διαγωγὴν ὄργανον ἡμῖν δοθέν, οὔτε πιαίνειν προσήκει ταῖς ἀμέτροις σωμασκίαις, οὔτε καταβρύχειν ἐνδείας ὑπερβολαῖς. ἐμπόδιον γὰρ ἐπ' ἴσης ἑκάτερον, καὶ ἀναιρετικὸν τῆς χρείας αὐτοῦ προσήκοντος. διὸ μετρίως θεραπεύειν αὐτό,

καὶ μὴ περιορᾶν ἐξυβρίζον, ἢ ὑπὸ νοσημάτων ἐνοχλούμενον, ὁ λόγος παραινεῖ, ὅπως ἂν ἐν τῷ κατὰ φύσιν σωζόμενον ἀπαραποδίστως τῇ ἡγουμένῃ ψυχῇ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ παρέχηται, ταύτῃ δυνάμενον ἄγεσθαι, ᾗ ἂν ἐκείνη ἄγῃ. τὸ γὰρ χρώμενον ἡ ψυχή, τὸ δὲ ᾧ χρῆται τὸ σῶμα, οὗ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΔΕΙ τὸν τεχνίτην. οὐ γὰρ χρῆσθαι δεῖ μόνον ἐθέλειν αὐτῷ· ἀλλ' ὅπως εὖ ἔχον ἡμῖν ὑπηρετῆται, τὴν ἐνδεχομένην ποιεῖσθαι πρόνοιαν. ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις αὐτοῦ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ συνεχεῖ καθέστηκε, καὶ πλήρωσις καὶ κένωσις αὐτὸ τιθηνοῦσι, νῦν μὲν τροφῆς τὸ ἀπορρέον ἀναπληρούσης, νῦν δὲ γυμνασίων τὸ πλεονάζον ὑπεξαιρούντων· ΜΕΤΡΟΝ ἐπιστῆσαι δεῖ τῇ τῶν εἰσαγωγίμων πληρώσει, καὶ τῇ τῶν διαφορούντων κενώσει. τὸ δὲ ΜΕΤΡΟΝ ἐστὶν ὁ λόγος ὁ συναρμόζων τὴν τοῦ σώματος ἕξιν ταῖς διανοητικαῖς ἐνεργείαις τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τῷ φιλοσόφῳ πρεπούσης ΥΓΙΕΙΑΣ ἐπιμελούμενος. τοιαῦτα οὖν ΓΥΜΝΑΣΙΑ καὶ τροφὰς ἐκλέξεται, ἃ μὴ πιαίνει πρὸς ὑπερβολὴν τὸ ΣΩΜΑ, μηδ' ὑπὲρ ΜΕΤΡΟΝ αὐτὸ τῶν νεαρῶν κινήσεων * ἀπεργάζεται. οὐ γὰρ ΣΩΜΑΤΟΣ ἁπλῶς ΕΠΙΜΕΛΕΙΤΑΙ· ἀλλὰ ΣΩΜΑΤΟΣ διανοίᾳ ὑπηρετουμένου.

* γρ. ἀπείρξεται.

ὅθεν

neque negligere cum insultat, aut morbis etiam agitatur, versus adhortetur: ut cum secundum naturam constiterit, operam suã, nullo avertẽte, animo navet principatum gerenti, eoque duci queat quo ipse voluerit. Est enim animus ipse, qui utitur; CORPUS autem, quod sui præbet usum, cujusque artifici CURA esse debet. Neque enim eo tantum velle uti necessarium est: sed justam etiam dare operam ut recte se habeat quo nobis inserviat. Quoniam autem natura ipsius in assidua generatione atque corruptione versatur, ipsumque nutricantur repletio & inanitio, partim quidem alimento refundente quod effluxit, partim vero exercitationibus quod abundat expellentibus; MODUS eorum, quæ cum ingesta egestaque sunt impletionem atque vacuationem faciunt, statuẽdus est. Fuerit vero MODUS iste ratio illa, quæ corporis habitum cum animi operationibus ad cogitationem cõmentationemque pertinẽtibus conjungit, & ob id VALETUDINIS curam habet, quæ sapientiæ studiosum deceat. Eliget igitur iste & EXERCITATIONES & alimenta, quæ nec immodice saginent CORPUS, nec ipsum supra MODUM ab animi cogitationibus avertant. Non enim CORPORIS CURAM GERIT simpliciter; sed CORPORIS animi cogitationibus inserviẽtis.

quo fit, ut athleticam victus rationem adspernetur, quæ CORPORI famulatur, neglecto animo; omnemque fugiat corporis curationem quæ σωμασκία dicitur, tanquam intelligenti animi luci contrariam. Verum, quantum potest ad disciplinarum tractationem, & ad præclara opera bonus inservire CORPORIS habitus, eum ille adipisci conabitur qui prudenter vitam agere instituit. Ad eum siquidem referuntur quæ habentur, ubi MODUM SE DICERE ait, QUI TE NON LAEDAT. Quasi dicat, TE (qui animus es rationis particeps) damno non afficiat HABENDI CORPORIS MODUS: TE, inquam, eorum quæ superius præcepta sunt observatorem atque custodem, CIBOS ejusmodi, ET POTIONES, ATQUE EXERCITATIONES adhibere oportet, quæ docile CORPUS ad virtutum opera efficiant, quæque quod est rationis expers ad respuendas moderantis animi habenas nequaquam impellant. Est vero magna attentione CURANDI CORPORIS expendenda ratio: tanquam motuũ qui ab ipso prodeũt caussam sustineat. Ingravescit enim vitii particeps equus, non simpliciter, sed si ab iis male educatus fuerit à quibus regitur. In MODI autem ratione circa CORPUS adsignanda, CIBO POTIONEM ideo præmi-

ὅθεν τὴν ἀθλητικὴν ἀγωγὴν παραιτεῖται, ὡς ἀντὶ ψυχῆς ΣΩΜΑ θεραπεύουσαν· καὶ πᾶσαν τὴν λεγομένην σωμασκίαν ἀπάγει, ὡς ἐπανισταμένην τῷ νοερῷ φωτὶ τῆς ψυχῆς. ὅση δὲ τῇ περὶ τὰ μαθήματα θεωρίᾳ, καὶ τῇ περὶ τὰς καλὰς *τάξεις αὐτουργίᾳ ὑπηρετεῖσθαι δύναται τῇ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ εὐεξίᾳ, ταύτην περιποιήσει ἑαυτῷ ὁ τὸν τοῦ φρονεῖν βίον ἑλόμενος. πρὸς τοῦτον γὰρ εἴρηται, ΜΕΤΡΟΝ ΔΕ ΛΕΓΩ ΤΟΔ' Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ. ΣΕ φησιν, τὸν ὄντα λογικὴν ψυχήν, μὴ βλαπτέτω τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ. ΣΕ, τὸν τῶν θειοτέρων παραγγελμάτων φύλακα, τοιαῦτα ΣΙΤΙΑ, καὶ ΠΟΤΑ, ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ἐκλέγεσθαι χρή, ἃ τὸ ΣΩΜΑ πειθήνιον πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς χρῆσιν ἀπεργάζεται, ἃ μὴ ἐκφέρει τὸ ἄλογον πρὸς ἀφηνίασιν τοῦ ἡγεμονοῦντος λόγου. μετὰ πλείστης δὲ περιοχῆς ποιεῖσθαι δεῖ τὴν παραμέτρησιν τῆς ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ὡς καὶ τῶν τούτου παραγόντων κινημάτων τὴν αἰτίαν ὑφέξουσαν. βρίθει γὰρ ὁ τῆς κακίας *ἵππος, *ἁπλῶς, ἀλλ' ὅταν μὴ καλῶς εἴη τεθραμμένος *τῶν ἡνιόχων. ἐν δὲ τῷ ΜΕΤΡΩ τῷ περὶ τὸ ΣΩΜΑ, τὸ ΠΟΤΟΝ τοῦ ΣΙΤΙΟΥ

* γρ. πράξεις

* μετέχων

* ὑπὸ

προ-

προσέταξεν, ὅτι μᾶλλόν ἐστι δυσφύλακτον, καὶ εὐόλισθον εἰς κατάποσιν, καὶ παρακινητικὸν τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ εὐεξίας. λάθοι γὰρ ἄν τις πολλαπλάσια τοῦ ΜΕΤΡΟΥ πιὼν, ἢ φαγών. τὰ δὲ ΓΥΜΝΑΣΙΑ τρίτα τέτακται, ὡς ἐπανορθούμενα τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς πλήρωσιν, καὶ πάλιν πρὸς τὸ ΥΓΙΕΙΝΩΣ τρέφεσθαι παρασκευάζοντα. κύκλῳ γὰρ οὖν ἀνταποδίδοται ταῦτα ἀλλήλοις, ΤΡΟΦΗ, καὶ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ· καὶ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ, καὶ ΤΡΟΦΗ. χρήσιμα γὰρ τῷ μὲν δύνασθαι γυμνάζεσθαι, τὸ εὖ τεθράφθαι· τῷ δὲ συνεκτικῶς τρέφεσθαι, τὸ γεγυμνάσθαι συμμέτρως. ΜΕΤΡΟΝ δὲ τούτων ἄλλο ἄλλῳ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιτήδευμα τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ἑκάστῳ τεινούσης. πᾶς γὰρ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως ὄργανον αὐτὸ ποιεῖσθαι σπουδάζει· ὁ μὲν παλαιστρικὸς τῶν περὶ πάλην κινημάτων· ὁ δὲ γεωργικὸς τῶν περὶ γεωργίαν πόνων. καὶ ἄλλος πρὸς ἄλλο τι ἔργον, καὶ μεθαρμόζεται τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ὑπουργίαν· τί οὖν ὁ φιλόσοφος; πρὸς τί βλέπων ἐθελήσει τὸ ΣΩΜΑ παιδαγωγεῖν; καὶ τίνος ὄργανον αὐτὸ σπουδάσει ποιήσασθαι, ἢ δῆλον ὅτι φιλοσοφίας, καὶ τῶν ταύτης ἔργων; * οἱ οὖν οἰόμενοι φρονήσεως ὄργανον γίνεσθαι τὸ σῶμα, οὕτως

* γρ. ὡς

præmisit, quod difficilius ab ea caveatur, quodque in proclivi magis sit, & quod bonam corporis habitudinem conturbet. Imprudens enim supra modum POTIONI facilius quis indulserit, quam CIBO. Addidit auté tertio loco EXERCITATIONIS præceptum, tanquam ea repletionem quæ fit ab alimentis corrigi, & rursus ad salubrem nutritionem viam præparari significet. Circulo enim veluti quodã in sese mutuo redeunt ALIMENTUM & EXERCITATIO; itemque EXERCITATIO & ALIMENTUM. Vires namque ad exercitationem nutritio suggerit quæ idonea est: ad nutritionem autem, quæ firmum corporis habitum efficiat, exercitationis temperatio. Sed est istorum MODUS alius alii, pro cujusque CURANDI CORPORIS ratione, quæ spectat ad institutum. Dát enim operam omnes, ut ipsum ad id commodum efficiant quod amplexi sunt. Palæstricus quidem ad luctæ motus: agricola vero ad labores agriculturæ sustinendos. & alius denique ad aliud CORPORIS obsequium trahit atque fingit. Quidnam igitur Philosophus? Ad quid intentus volet CORPUS dirigere? Cujus instrumentum potius quam philosophiæ, atque operum ipsius, studebit efficere? Qua ratione igitur prudentiæ instrumentum CORPUS potest evadere,
sic

ſic ipſum modis omnibus educabit atque inſtituet; animi imprimis curam habens, CORPORIS autem propter iſtum. Neque enim illud ei prætulerit qui utitur, neque omnino ejus curam rurſum negliget propter utentem; ſed ſuo loco ejus, tanquam organi, CURAM geret, ad ipſius robur qui utitur CORPORIS etiam valetudinem referens. Itaque non quibuſlibet rebus ipſum educabit; ſed quibus ſolis oportet. Sunt enim nonnulla quibus veſci non decet, tanquam illis corpus ingraveſcat, & qui animo cognatus eſt ſpiritus ad viliores affectiones pertrahatur; de quibus poſtea ſermo futurus eſt, (cum à cibis, de quibus eſt locutus, in luſtrationibus atque expiationibus animi, adhibito judicio temperandum monebit.) Significat enim quæ ſunt ejuſmodi penitus eſſe rejicienda. Quorum autem veſci licet, quantitatem & tempus metietur; &, ut inquit Hippocrates, diligenter conſiderabit anni tempeſtatem, regionem, ætatem, cæteraque hujus formæ omnia: neque, niſi excuſſa ratione, iis impleri concedet quibus veſci fas eſt: nec eandem juveni atque ſeni victus rationem temere præſcribet, aut ſano atque ægroto, aut tyroni in philoſophia atque in eadem maxime provecto.
Hæc

ὅπως αὐτὸ διὰ πάντων θρέψῃ τῆς καὶ παιδεύσῃ, ψυχῆς μὲν προηγουμένως ΕΠΙΜΕΛΟΥΜΕΝΟΣ, διὰ ταύτην δὲ καὶ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ. οὔτε γὰρ προτιμήσει αὐτὸ τῆς χρωμένης, οὔτε παντελῶς ἀμελήσει αὐτοῦ πάλιν διὰ τὴν χρωμένην· ἀλλ' ἐν τάξει τῇ πρεπούσῃ, ὡς ὀργάνου ποιήσεται τὴν ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ, πρὸς τὴν τοῦ χρωμένου ἀρετὴν καὶ τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΥΓΙΕΙΑΝ ἀναφέρων. διὸ οὐ παντα-χόθεν αὐτὸ θρέψει, ἀλλ' ἀφ' ὧν δεῖ μόνων. ἔστι γὰρ ἃ μὴ δεῖ προσφέρεσθαι, ὡς βαρύνοντα τὸ ΣΩΜΑ, καὶ καθέλκοντα τὸ συμφυὲς πνεῦμα τῆς ψυχῆς πρὸς ὑλικωτέρας ἐμπαθείας, περὶ ὧν ὕστερον ὁ λόγος φησίν·

'Αλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,

"Εν τε λύσει ψυχῆς κείνων.—

τὰ τοιαῦτα οὖν παντελῶς παραιτήσεται. ὧν δὲ ἐξὸν προσφέρεσθαι τὴν ποσότητα, καὶ τὸν καιρὸν ΜΕΤΡΗΣΕΙ, καὶ, ὡς φησιν Ἱπποκράτης, ὥρην, καὶ χώραν, καὶ ἡλικίαν προεργάσεται, καὶ πάντα ὅσα τοῦ τοιούτου τύπου· οὐκ ἀνεξετάστως ἐπιβλέπων ἐμπιπλᾶσθαι, ὧν ἐξὸν μεταλαμβάνειν, οὐδ' ἀκρίτως νέον καὶ πρεσβύτην ὁμοίως διαιτᾶσθαι, ἢ ὑγιεινὸν καὶ νοσώδη, ἢ ἀρχόμενον φιλοσοφίας καὶ εἰς ἄκρον αὐτῆς ἥκοντα.

ταῦτα

ταῦτα δὲ πάντα συνείληφε τὸ Πυθαγορικὸν ΜΕΤΡΟΝ, τῇ προσθήκῃ ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΗ. πάντα γὰρ εἰς τὴν φιλόσοφον εὐζωΐαν συντείνοντα πρὸς τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ἐπέτρεψε τῷ βραχεῖ τούτῳ ῥήματι, καὶ τοῖς προειρημένοις περὶ ΥΓΙΕΙΑΣ ψυχῆς ἐπήγαγεν, ΟΥΔ' ΥΓΙΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΩΜ' ΑΜΕΛΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΧΡΗ· ὡς ἐκεῖ μὲν τὴν τῶν χρωμένων ἀρετὴν παραδιδοὺς, ἐνταῦθα δὲ τὴν τοῦ ὀργάνου σωτηρίαν. σύναψον οὖν ταῦτα ἐκείνοις, καὶ εὑρήσεις, ὅτι ἐφ' ὧν παραγγέλλεται, τοιοῦτο δεῖν ποιεῖσθαι τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς περὶ τὸ ΣΩΜΑ τάξεως, Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ, ὃ μὴ ἐμποδίζει τὴν φιλόσοφον πρόθεσιν, ἐπωφελήσει δὲ τῇ συνεργίᾳ τὴν πρὸς ἀρετὴν ὁδεύουσαν ψυχήν. ΠΟΤΟΥ δὲ καὶ ΣΙΤΟΥ ΜΕΤΡΟΝ εἶπε, τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐκλείψεις ἀπαγορεύων, ὁ λόγος, τὸ δὲ μέσον καὶ σύμμετρον ἀσπαζόμενος· ὅθεν, καὶ τὸ γαστρὸς κρατεῖν, καὶ ὕπνου, λαγνείας τε, καὶ θυμοῦ, εὐκόλως παραγίνεται. τὸ γὰρ νῦν λεγόμενον ΜΕΤΡΟΝ τὴν ἐν ἐκείνοις ἀμετρίαν κολάζει· καὶ ὑπεξαιρεῖται τὸ λυπεῖν καὶ καθέλκον τὴν πρὸς νοῦν θεὸν ἐπειγομένην ψυχήν. δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνιοῦσαν πρὸς νοῦν γαλήνην

ἔχειν,

Hæc vero omnia MENSURA Pythagorica complexa est, cum, NE TIBI MOLESTIAM PARIAT, adjecit. Cuncta enim quæ ad vitæ felicitatem sapientiæ studioso conferūt, verborum ista brevitate ad CORPORIS CURAM retulit: & ad ea quæ ante dicta fuerant, CORPORIS etiam VALETUDINEM NEQUAQUAM ESSE NEGLIGENDAM adjecit: ut ibi utentis virtutem significari demonstraret, hic autem instrumenti incolumitatem. Ista igitur illis conjunge, & invenies, quisquis sis cui præcipitur, eum debere MODUM exsistere regendi corporis, QUI TIBI MOLESTIAM NON ADFERAT, qui rectum vitæ institutum non remoretur, sed qui animum ad virtutem contendentem opera sua adjuvet. Quod autem POTIONIS ATQUE CIBI MODUM dixit; excessum atque defectum vetare se versus innuit; amplecti autem quod medium sit atque temperatum: unde & gulæ moderati, & somno, & veneri, & iræ nullo negotio conceditur. Quod enim hoc loco MODI nomine significatur, excessum reprimit qui in illis exsistit, doloremque non adimit tantum, sed illud etiam quod festinantem ad Deum, qui mens est, animum retrahit atque deprimit. Decet enim ipsum, cum ad mentem adscendit, tranquillum exsi-

exsistere, nec perturbationum ventis agitari; sed habere recte composita quæ inferiora sunt, ad quietam superiorum contemplationem. hic ipse MODUS est QUI DOLOREM NON PARIET. hoc ipsum quod & ventrem simul continebit, & organi incolumitatem præstabit. Ostendet præterea animi virtutem, nec CORPORIS solvet habitum. Pars enim virtutis est, & servandi organi rationem non ignorare, & commodum reddere ad usum qui sapientiæ studioso conveniat. Quoniam autem non in ALIMENTIS tantum atque EXERCITATIONIBUS versatur CORPORIS cultus, sed multis etiam rebus aliis indiget (cujus generis vestimenta sunt, & calceamenta, & supellex varia, atque domus, qua continentur ista omnia: opus autem est in istis etiam MEDIOCRITATE, quæ luxum atque immunditiam à tota vitæ ratione removeat) non immerito subjecit;

35 UTERE VICTUS RATIONE MUNDA, QUAE DELICIIS CAREAT: 36 ET CAVE EA FACERE QUAE SUSTINENT INVIDIAM: 37 NEC SUMPTUS ALIENO TEMPORE; UT QUI RECTI IGNARUS EST.

38 NEQUE

ἔχειν ἀπὸ τῶν παθητικῶν κινημάτων, καὶ πεπαῦσθαι αὐτῇ τὰ κάτω καλῶς πρὸς τὸ ἀθόρυβον τῆς ἀναθυμιάσεως. τοῦτο τοίνυν τὸ ΜΕΤΡΟΝ, Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ· τοῦτο τὸ κρατοῦν γαστρὸς ἅμα, καὶ τὴν τοῦ ὀργάνου συντήρειαν ποιούμενον, τὸ ἀρετὴν ψυχῆς ἐπιδεικνύμενον, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν μὴ καταλῦον. μέρος γὰρ ἐστὶν ἀρετῆς καὶ τὸ δύνασθαι σώζειν τὸ ὄργανον, καὶ συναρμόζειν αὐτὸ πρὸς τὴν φιλόσοφον χρῆσιν. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν ΤΡΟΦΑΙΣ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΕΣΤΙΝ ἡ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ θεραπεία, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν προσδεῖται, οἷον ἱματίων, ὑποδημάτων, σκευῶν παντοδαπῶν, καὶ τῆς πάντα ταῦτα ὑποδεχομένης οἰκήσεως· δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις τοῦ ΜΕΤΡΟΥ, ὃ τρυφὴν καὶ ἀκαθαρσίαν ἐξορίζει τῆς ὅλης ἡμῶν διαίτης· εἰκότως ἐπήγαγεν,

35 ΕΙΘΙΖΟΥ ΔΕ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΕΙΝ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ΑΘΡΥΠΤΟΝ. 36 ΚΑΙ ΠΕΦΥΛΑΞΟ ΓΕ ΤΑΥΤΑ ΠΟΙΕΙΝ, ΟΠΟΣΑ ΦΘΟΝΟΝ ΙΣΧΕΙ· 37 ΜΗ ΔΑΠΑΝΑΝ ΠΑΡΑ ΚΑΙΡΟΝ, ΟΠΟΙΑ ΚΑΛΩΝ ΑΔΑΗΜΩΝ.

Ο 38 ΜΗΔ'

38 ΜΗΔ' ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΙΣΘΙ· ΜΕΤΡΟΝ Δ' ΕΠΙ ΠΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.

Οὐ μόνον, φησὶν, ἐν σιτίοις καὶ ποτοῖς ΜΕ-
ΤΡΟΝ καλὸν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Α-
ΠΑΣΙΝ, ὡς τὴν δι' ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν
ἁμαρτημάτων καθαρεῦον. γένοιτο γὰρ ἂν ἐν
ΠΑΣΙΝ, οἷς εἴπομεν, ἀμέλεια πολλή· ἡ μὲν
πρὸς τὸ πολυτελὲς ἐξάγουσα· ἡ δὲ πρὸς τὸ
ῥυπαρὸν συνωθοῦσα. ἑκάτερον δὲ μεμπτὸν, καὶ
* χρη οὐ *φιλόσοφον ἦθος, οὐδὲ στοχαζόμενον τῆς σω-
ματικῆς ἐπιμελείας. ἐπιτεινομένη γὰρ καθα-
ριότης θρύψις καὶ μαλακία εὑρίσκεται· ἐπι-
τεινομένη δὲ λιτότης ἀκαθαρσία καὶ ῥύπος γί-
νεται. ἵν' οὖν μήτε ἐκεῖνο πάθωμεν διὰ καθα-
ριότητα, μήτε τοῦτο διὰ λιτότητα, ΜΕΣΟΙ
βαίνωμεν, τὰς παρακειμένας ἑκατέρῳ κακίας
ἐκκλίνοντες, καὶ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ σωφρονι-
σμὸν ποιούμενοι, λιτὴν οὕτως ἐπιτηδεύοντες
ΔΙΑΙΤΑΝ, ὡς μὴ ἀκάθαρτον· καὶ
ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ οὕτως, ὡς μὴ ΤΡΥ-
ΦΗΛΗΝ. διὸ τὸ ΜΕΤΡΟΝ προτιμήσω-
μεν ἐν πάσῃ τῇ περὶ τὸ σῶμα κατασκευῇ·
ἱμάτιον ἐκλεγόμενοι ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ
ΑΘΡΥΠΤΟΝ· καὶ πᾶν ὁτιοῦν τῶν περὶ
τὸ

38 NEQUE TAMEN ESTO SORDIDUS. IN OMNIBUS AUTEM MODUS ERIT OPTIMUS.

Sit mūdus victus; sit luxus sed tamen exsors.
Quacūque invidiā pariūt, vitāda putato;
Et sumptus vanos, recti quos nescius audet;
Et sordes. Præstat quavis modus optimus in re.

Non solum, inquit, in cibo & potu MODUS bonus est, sed QUIBUSLIBET etjam aliis in rebus; tanquam iis liberet quæ vel excessu vel defectu peccantur. Possunt enim in omnibus quæ diximus multa fieri præter MODUM; partim quidem cum ad luxum abducimur, partim vero cum ad sordes compellimur. Est vero utrumque vituperandum, nec philosophi moribus congruum; immo vero à recta etiam corporis moderatione alienum. Abit enim in luxum atque mollitiem munditia quæ nimia est: in sordes autem atque spurcitiem, tenuitas quæ summa. Ut illa igitur minime patiamur propter munditiem, nec ista etjam propter tenuitatem; medii incedamus, adjacentia utrique vitia declinantes, & altero in alterius remedium utentes: ita nimirum VICTUS tenuitatem amplexi, ut sordibus careat; ita rursum MUNDITIEM, ut à DELICIIS remota sit. MODUM igitur in rebus omnibus quæ

corporis nomine molimur imprimis adhibeamus: non vestitum solum eligentes qui MUNDUS sit, ATQUE DELICIIS CARENS; sed quodlibet etiam aliud quod ad ipsum pertineat. Decet enim, quia rationis particeps animus corpori moderatur, omnia etjam quæ corporis sunt cum duce ratione congruere, quæ nec LUXUS, nec SORDIUM patiēs, omnia judicat suæ dignitati cōsentanea esse debere. Ne ergo ad sumptuosorū usum pertrahatur, quod DELICIIS caret amplectitur. Ne deinde sordibus rerumq; deformitati adsuescat, MUNDITIAM eligit. Verbi gratia, vestiméta quidē nequaquam vilia, sed MUNDA. supellectilem nō aureā, non argenteam, sed ex parabili materia cōfectam. non domum fulgentem lapidibus exquisitis, non eximia pulchritudine atque magnitudine constructam, sed corporis usui congruam atque respondentem. Omnino autem MUNDITIES in tota VICTUS ratione DELICIAS, tanquam præter usum sint, respuit: admittit vero quod deliciis caret, tanquam necessitati subserviat. Nam & vestimenta, & domus, & supellex omnis, tum demum sui usum præbent optime, cum apta mundaque sunt. Quid enim magna lance opus est, si parum sit opsonii? quid immunda, si opsonium labefactet? Quid domo etjam illis ampliore quam usus postulat,

qui

τὸ σῶμα ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ΑΘΡΥΠΤΟΝ ΕΧΕΙΝ ἐθέλοντες. πρέπει γὰρ, λογικῆς ψυχῆς τοῦ σώματος ἡγουμένης, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα πάντα συντετάχθαι πρὸς τὸν ἡγεμόνα λόγον, ὅστις οὔτε ΤΡΥΦΗΣ, οὔτε ΑΚΑΘΑΡΣΙΑΣ ἀνέξεται, τῇ κατ' αὐτὸν ἀξίᾳ πάντα δεῖν εἶναι λογιζόμενος ΣΥΜΜΕΤΡΑ. ἵν' οὖν μὴ περιέλκοιτο τῇ *κτήσει τῶν πολυτελῶν, τὸ ΑΤΡΥΦΟΝ ἐπιτηδεύει. ἵνα δὲ μὴ ῥύπῳ καὶ ὑλικῇ ἀμορφίᾳ συνοικῇ, τὸ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ἐκλέγεται. οἷον, ἱμάτιον οὐ λεπτὸν μὲν, ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ δέ· σκεύη οὐ χρυσᾶ, οὐδὲ ἀργυρᾶ, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐπορίστων ὑλῶν ΚΑΘΑΡΕΙΑ· οἰκίαν οὐ πολυτελέσι λίθοις κατηνθισμένην, οὐδὲ περιττῶς εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐξειργασμένην, ἀλλὰ σύμμετρον τῇ τοῦ σώματος χρείᾳ. ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ὅλως περὶ ΠΑΣΑΝ τὴν ΔΙΑΙΤΑΝ τὸ μὲν ΤΡΥΦΗΛΟΝ, ὡς ἔξω τῆς χρείας, ἀρνεῖται· τὸ δὲ *ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ, ὡς μάλιστα τὴν χρείαν ἀποπληροῦν, ἐγκρίνει. καὶ γὰρ ἱμάτιον, καὶ οἶκος, καὶ σκεῦος ἅπαν τότε τὴν αὑτοῦ χρείαν καλῶς παρέχεται, ὅταν σύμμετρον ᾖ καὶ τὸ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. τί γὰρ μεγάλου δεῖται πίνακος εἰς μικρὸν ὄψον; τί δὲ ῥυπαροῦ μέλλοντος ἀφανίζειν τὸ ὄψον; οἴκου δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν τί δεῖ τοῖς μέλλου-

* γρ. χρήσει, ἢ ἕξιν

* γρ. ΑΘΡΥΠΤΟΝ

στιν ὃν μετὰ γωνίας αὐτοῦ κεῖσθαι; τί δὲ ἀναθέρμην τὴν τῆς οἰκήσεως χρείαν οὐ παρέχοντος; τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εὑρήσεις ἑκατέρωθεν ἄχρηστον ὄν, τὸ μὴ μετὰ τοῦ ΑΤΡΥΦΟΥ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. ἅμα γὰρ ὑπερβαίνει τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς χρείας, καὶ εἰς τὸ ἄπειρον προῆλθε τῆς ἐπιθυμίας. Διὸ πάντα τὰ περὶ τὸν βίον μεμετρήσθω σοι ταῖς μεσότησι ταῖς διαφευγούσαις τὰς παρακειμένας * αἰτίας. ΕΙΘΙΖΟΥ ΔΕ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΕΙΝ, φησί, ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. εἶτα ὁρῶν τὴν εἰς ΤΡΥΦΗΝ ἔκπτωσιν, προσέθηκεν ΑΘΡΥΠΤΟΝ· καὶ εἰ ΑΘΡΥΠΤΟΝ προειρήκει, * εἶδεν αὖ τὴν εἰς ῥύπον ἀπόπτωσιν, ἐπήγαγε ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ· ἀεὶ τοῦ πτώματος ἀνέχων τῇ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ἀντιθέσει, ἵν' ἐξ ἀμφοτέρων ἀνδρώδης ἡ ΔΙΑΙΤΑ ᾖ, καὶ λογικῷ ζώῳ πρέπουσα. οὕτω δὴ τάξαντες τὸν βίον, καὶ ἄλλο τι ἑπόμενον μέγα ἀγαθὸν ἕξομεν. τὸν γὰρ ἐπιφυόμενον τοῖς ὑπερβάλλουσι φθόνον διαφύγοιμεν ἄν, τῷ μηδὲν ἄγαν κινοῦντες καθ' ἡμῶν αὐτῶν τοὺς συμπολιτευομένους, ὥστε νῦν μὲν νεμεσᾶν, ὡς ΤΡΥΦΩΣΙΝ ἡμῖν· νῦν δὲ μέμφεσθαι, ὡς ῥυπῶσι· καὶ ὁτὲ μὲν ὡς ἀσώτοις ἐγκαλεῖν, ὁτὲ δὲ ὡς μικρολόγοις. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ἕπεται περὶ

τῶν

Margin notes: * κ' κακίας; * ἐπειδὴ

qui unico ejus angulo capi possunt? quid sordida, quæ habitationis usum nō præbeat? Id ipsum vero in cæteris etiam utrinque inutile reperias, quod SORDES cum LUXU non vitat. Simul enim MODUS in usu præteritus est, & ad cupiditatum immensitatem delatus. Quo fit, ut omnia in vita ejusmodi MEDIIS tibi metienda sint, quæ vitia declinent adjacentia. ASSUESCE AUTEM VICTUI MUNDO, inquit. Postea vero, cum proclivitatem ad DELICIAS animadverteret, qui LUXU CAREAT adjecit. Quod si LUXU CARENTEM prius dixisset; quia videbat etiam ad SORDES deveniri facile, MUNDUM quoque addidisset, alterius oppositione proclivitatem alterius perpetuo retinens, ut ex ambobus præstans VICTUS RATIO, & homine digna constaret. Ita ergo si vitam nostram instituamus, & aliud quoddam ingens bonum ipsi consequemur. INVIDIAM enim, quæ summis rebus adnascitur, hac ratione vitabimus, si NE QUID NIMIS intuentes, eos quibuscum degimus ita adversum nos non excitemus, ut nunc quidem nobis indignentur, tanquam LUXU diffluamus; nunc vero arguant, tanquam sordes amplectamur: Reprehendant etiam aliquando, tanquam nequiter profusos; & aliquando etiam, tāquam in minima inquirētes. Tales enim omnes excessus nomine ab

iis quibuſcum degunt argui certam eſt. Nam hoc ipſum eſt quod nunc INVIDIAE vocabulo ſignificat; tanquam EA FACERE prohibeat QUAE INVIDIAM SUSTINEANT, id eſt, quæ juſtam habeant vulgo reprehenſionem. Sunt vero non immerito ex vulgi etiam ſententia vituperatione digna LUXUS & SORDES in VICTU: in pecuniarum autem uſu, profuſio atque tenacitas. Oſtendant igitur in rebus externis omnibus prudentem animi habitum, ET MODUM IN OMNIBUS OPTIMUM liberalitas atque mediocritas. Decet enim, quantum poteſt, ab iis quæ INVIDIAM pariunt eum abſtinere qui tranquillitatis amator eſt; nec illam, tanquam feram, provocare: quo in iis liceat quæ honeſta ſunt nulla perturbatione promovere. Vitam autem ſine INVIDIA degemus, ſi tenuem & ſordibus carentem amplectamur; ſique faſtum illum reprimamus qui ex decori ignoratione proficiſcitur; unde mala duo naſcuntur, rerum profuſio ſcilicet, atque parſimonia intempeſtiva: quorum alterum diſſoluti quidem animi eſt, alterum vero anguſti atque parvi. Sed utrumque declinat liberalitas, quæ in dandis accipiendiſque pecuniis occupata, eo quod decet in facultatibus atque impenſis reperto, externa omnia rectæ rationi ſubjecit atque copulavit.

Atque

τῶν συζώντων ἢ ἐπὶ τῇ ΑΜΕΤΡΙΑ μέμψις. τοῦτο γὰρ νῦν ὁ ΦΘΟΝΟΣ δηλοῖ, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον· πεφύλαξο τοιαῦτα ποιεῖν, ὁπόσα ΦΘΟΝΟΝ ΙΣΧΕΙ, ἤγουν μέμψιν εὔλογον ἔχει παρὰ τῶν πολλῶν. μεμπτέα δὲ κατὰ τὸν λόγον καὶ τοὺς πολλοὺς ἐν μὲν τῇ ΔΙΑΙΤΗ ΤΡΥΦΗ καὶ ῥύπος, ἐν δὲ τῇ δαπάνῃ χρημάτων, ἀσωτία καὶ μικρολογία. διὸ ἡ ἐλευθεριότης καὶ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ δεικνύτω διὰ τῶν ἐκτὸς πάντων τὴν ἔμφρονα τῆς ψυχῆς *κλῆσιν, καὶ τὸ * γρ. ἕξιν ΜΕΤΡΟΝ γὰρ ΕΠΙ ΠΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΟΝ. Δεῖ γὰρ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τῶν ΕΠΙΦΘΟΝΩΝ ἀπέχεσθαι τῆς ἡσυχίας ἐρῶντα, καὶ μὴ ἐρεθίζειν, ὥσπερ τι θηρίον, τὸν ΦΘΟΝΟΝ, ἵν' ἀθορύβως ἐξῇ προσκόπτειν τοῖς καλοῖς. ΑΝΕΠΙΦΘΟΝΟΝ δὲ ζωὴν ἐπιτηδεύσομεν, ΛΙΤΗΝ ΚΑΙ ΑΡΥΠΟΝ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΟΝΤΕΣ, καὶ τὸν τῆς ἀπειροκαλίας τῦφον ἐκκλίνοντες, ἐξ οὗ ἀποβλαστάνει δύο κακὰ, δαπάνη τε, καὶ φειδὼ χρημάτων ἄκαιρος. ὧν τὸ μὲν εἰς ὑπερηφανίαν διαβάλλεται· τὸ δὲ εἰς μικροπρέπειαν. ἑκάτερον δὲ τούτων ἡ ἐλευθεριότης ἐκφεύγει, ἀρετὴ περὶ χρημάτων δόσιν καὶ λῆψιν ὑπάρχουσα, καὶ τὸ δέον ἐν προσόδοις καὶ δαπάναις εὑρίσκουσα, καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον πάντα τὰ ἐκτὸς συνάπτουσα.

τοιαῦτα

ποσῶτα καὶ περὶ τ τῦ σώματος, καὶ περὶ τῆς τῆ ἐκτὸς ἀϛείσης χρήσεως περιλοσοφηται ἐν τοῖς ἔπεσιν, ὅπως ἄν διὰ τέτων τὸ τ ἀρετῆς διαφαίνηται κάλλος. κεφάλαιον δὲ τῶν πάντων ποιεῖται τὸ ἑξῆς παράγγελμα.

39 ΠΡΑΣΣΕ ΔΕ ΤΑΥΘ' Α ΣΕ ΜΗ ΒΛΑΨΗ. ΛΟΓΙΣΑΙ ΔΕ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ.

Πολλάκις ἐχρήσατο τῷ τοιέτῳ λόγῳ, ὅτε μὲν εἰπών,

Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσει· ὅτε δέ,

---Μέτρον δὲ λέγω τόδ', ὃ μή σ' ἀνιήσει· καὶ, Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι. τέτων ἓν ἁπάντων σιωόψιν ποιεῖται ἐνταῦθα καὶ μίαν συγκεφαλαίωσιν ὁ λόγος, ἀπαγορεύων μὲν τῶν βλαβερῶν τὴν παραδοχὴν· τῶν δὲ ἐπωφελῶν εἰσηγέμενος τ ἐνέργειαν· γίνεται δὲ καὶ τὰς τ τέτων διάκρισιν ἐν τῷ ΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ τί περακτέον, καὶ τί μὴ περακτέον. ὁ γὰρ τῆς ἐν βελίας καιρὸς ἐν τῷ ἀπρολήπτῳ τῶν ΠΡΑΞΕΩΝ παραγίνεται. κἀνταῦθα δὲ πάλιν τῶ,

Atque hæc quidem sunt quæ de corporis externarumque rerum usu optimo in versibus philosophatus est; ut virtutis pulchritudo per ea nota fit. Omnia deinceps præceptum quod sequitur uno capite complectitur.

39 EA PORRO FACITO QUAE TIBI NON NOCEANT: ET CONSIDERA PRIUSQUAM FACIAS.
Fac quæ non lædăt: consulto resq; geratur.

Ejusmodi verbis sæpe usus est. eo quidẽ loco, ubi dixit;

Effice quin potius nequeant quæ facta dolere. Et alibi;

Ipse modum dico, qui te non læserit ipsum.

Et alibi etiam;

Nil tibi vel verbo quisquam male suaserit, aut re,
Ut facias dicasve nocens quo tu tibi fias.

Ea igitur hoc loco in unum collecta ante oculos ponit, suadens ab his abstinere quæ damnosa sunt, facere autem quæ utilia; quorũ eo tẽpore recta distinctio futura sit, quo ANTE OPUS quid FACIENDUM sit vel non FACIENDUM, AGITABITUR. Est enim tum cõsilii tempus idoneũ, cum res sunt adhuc integræ. Cæterum & hic quod dixit, QUAE TE NON LAEDANT, eadem ratione explicabimus atque illud,

Tibi

Tibi quæ nil facta dolebunt; TE illud de vero homine, atque rationis participe natura intelligentes, deque eo qui sapientiæ studium amplexus sit, & qui Deo fieri similis contendat. Quem nihil fugiat quod fit præter rectam rationem, quod præter legem divinam, quod Deo similes fieri prohibeat. Solent vero quæ sunt ejusmodi nobis augeri eorum familiaritate quibuscum vivimus; corporis præterea moderatione, cum quo sumus copulati; & facultatibus etiam ipsis, quæ auxilii causa repertæ, ideo χρήματα nuncupari solitæ sunt, quod corporis usui subserviant. Significat ergo huic esse diligenter cavendum qui divinorum bonorum cupiditate ducitur, ne eo adducatur, ut quicquam ipse faciat quod in suam utilitatem non cedat; nec corpori indulgeat aliquid ex quo postea dolorem percipiat: nihil denique amplectatur quod à sapientiæ studio animum avocet, cujusque ipsum paulo post pœniteat. Decet enim hæc omnia præmissa ratiocinatione nos propellere, ut eorum quæ fecimus commemoratio jucundissimam illam nobis pariat recordationem, ad quam deinceps adhortatur.

40 NEC SOMNUM MOLLIBUS OCULIS PRIUS ADMITTAS,

41 QUAM

ΑΣΕ ΜΗ ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝΙΗΣΕΙ,

τὸ ΣΕ κατὰ τοῦ ὄντος ἀνθρώπου, καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας τάττοντες, καὶ κατὰ τοῦ φιλοσοφεῖν προῃρημένου, καὶ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν κληρώσασθαι σπεύδοντος. τοῦτον δὲ βλάπτειν πᾶν τὸ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· πᾶν τὸ παρὰ τὸν θεῖον νόμον· πᾶν τὸ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἐμποδίζον. πέφυκε δὲ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἐπιγίνεσθαι ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν συζώντων, καὶ τῇ διοικήσει τοῦ συνεζευγμένου σώματος, καὶ τῶν πρὸς βοήθειαν ἐξηρτημένων χρημάτων· ἃ δὴ χρήματα καλεῖν ἔθος, ὡς πρὸς τὴν τούτου χρείαν ἐκκείμενα. διαλαβεῖσθαι * δεῖ χρῆναί φησιν ὁ λόγος τὸν ἐρωτικὸν τῶν θείων ἀγαθῶν, μήποτε ἀναπεισθῇ πρᾶξαί τι, ὃ μὴ βέλτιον αὐτῷ· καὶ ὅπως μὴ χαρίσηται τῷ σώματι, ἐξ ὧν αὐτὸς αἰτιάσεται· μηδὲ προσδέξηταί τι βλάπτον τὴν φιλόσοφον ὁρμήν, ἐφ' ᾧ μικρὸν ὕστερον μεταμελήσεται. ταῦτα γὰρ πάντα τῷ προλογισμῷ διωθεῖσθαι ἡμᾶς προσήκει, ἵν' ὁ ἀπολογισμὸς τῶν εἰργασμένων ἡμῖν ἡδίστην ἔχῃ τὴν ἀνάμνησιν, ἣν ἑξῆς ποιεῖσθαι παρακελεύεται.

40 ΜΗΔ' ΥΠΝΟΝ ΜΑΛΑΚΟΙΣΙΝ ΕΠ' ΟΜΜΑΣΙ ΠΡΟΣΔΕΞΑΣΘΑΙ,

41 ΠΡΙΝ

41 ΠΡΙΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΡΙΣ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΠΕΛΘΕΙΝ. 42 ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΟΙ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; 43 ΑΡΞΑΜΕΝΟΣ Δ' ΑΠΟ ΠΡΩΤΟΥ ΕΠΕΞΙΘΙ· ΚΑΙ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ 44 ΔΕΙΝΑ ΜΕΝ ΕΚΠΡΗΞΑΣ ΕΠΙΠΛΗΣΣΕΟ· ΧΡΗΣΤΑ ΔΕ, ΤΕΡΠΟΥ.

Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου, τῶν ὅλων παραγγελμάτων ἄθροισόν μοι τὴν γνώμην, ἵνα τῷ *ἴσῳ τῆς ψυχῆς δικαστηρίῳ πρὸς ταῦτα, ὡς πρὸς θείους νόμους, ἀποβλέπων, ποιῇ τῶν εὖ καὶ κακῶς πεπραγμένων τὴν ἐπίκρισιν. πόθεν γὰρ ὁ ἐπιλογισμὸς ἕξει δεινὰ μὲν εἰργασμένους ἡμᾶς ἐπισκώπτειν, χρηστὰ δὲ πράξαντας ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ὁ προλογισμὸς νόμους τινὰς λάβοι, καθ' οὓς προσήκει τὴν ζωὴν τάττειν, καὶ πρὸς τούτους τὸ τῆς συνειδήσεως ταμιεῖον, ὡς πρός τινα σκοπὸν, ἀπευθύνειν τὸν ὅλον ἡμῶν βίον; ὁσημέραι δὲ ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην κρίσιν εἰσηγεῖται, ἵνα τῷ συνεχεῖ τῆς μνήμης τὸ τῆς κρίσεως ἀπλανὲς

* γρ. ἔσω

Judicio insti[tuto] conscientia absol[vit] [vel] damnat.

41 QUAM DIURNA OPERA SINGULA TER RECENSUERIS. 44 QUA SUM TRANSGRESSUS? QUID FECI? QUID NON FECI QUOD IPSE DEBUI? 43 INCIPIENS AUTEM A PRIMO, ILLA PERCURRE: ET TURBARE 44 POSTEA MALIS ADMISSIS; LAETARE AUTEM BONIS.

Mollia nec prius admittant tua lumina somnum,
Exactæ quam ter reputaris cuncta diei:
Quæ pretergressus? quæ gessi? quæ male omisi?
Singula percurrens à primo facta, quibus tu
Vel pravis doleas, capias vel gaudia justis.

Hoc loco mentem omnium quæ superius præcepta sunt mihi colligito; ut in ea, tanquam in divinas leges, intuens, interiore animi judicio, eorum quæ bene vel male gesta sunt examẽ facias. Unde enim malis admissis, mordere nos queat commemoratio, vel laudare patratis bonis; nisi meditatio quæ præcessit leges quasdam admittat, ex quarũ instituto vitam deceat cõponere, & ad eas cõscientiæ abdita, tanquã ad scopum aliquem, toto vitæ nostræ spatio dirigere? Ideo autem singulis diebus examẽ istud fieri postulat, ut assidua recordatione judicii certi-

certitudo servetur incolumis. Ideo etiam vesperi, SOMNIQUE appetente tempore, ut DIURNARUM actionum extremũ conscientiæ tribunal constituamus, Deoque ipsi affectionum examen in canticum edamus, quod lectum petentibus eidem par est recitari, QUO VENTUM MIHI? QUID GESSI? QUAE DEBITA TEMPSI? Ita enim vitam nostram regulis quæ superius traditæ sunt metiemur, si ad legislatricem mentem judicem rationem adjungamus. Quid igitur jubet legislatrix? Eos honorare qui naturæ sunt præstantioris, pro cujusque ordine. Parentum, cognatorum permagnam habere rationem. Probos viros amplecti atque amare. Corporeis viribus superiorem se præbere. Suiipsius ubique pudore affici. Iustitiam colere. Divitiarum, vitæque quotidianæ proclivem amissionem prænosse. Sortem amplecti quæ divino judicio cecidit. Lætari autem spiritibus Deo convenientibus; & ad id quod præstantius est mentem convertere. Sermonis studium colere, qui vere sermo sit: non patere fraudibus; non fracto esse animo in virtute servanda. Nihil nisi consulto agere; ut foris non sequatur pœnitentia. Temerarias opiniones purgare. Vitæ persequi rationem quæ scientia regatur. Corpus ipsum & quæ externa sunt ad

Conscientiæ Judicium ibid: pag: 118. 213.

Secundũ leges naturæ

ἀκλινεῖς διασώσηται. πρὸς ἑσπέραν δὲ, καὶ εἰς ΥΠΝΟΝ * προπομπόμενον, ὅπως ἂν πρὸς τὴν μεθημερινῶν πράξεων τὸ τῆς συνειδήσεως ἐξετάζοιμεν δικαστήριον, ἐπικοίτιον ᾆσμα θεῷ τὴν τῶν διαθέσεων ἀνάκρισιν ποιούμενοι, ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΟΙ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; ἵνα γὰρ παραμετρήσωμεν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν τοῖς προαποδεδομένοις κανόσι, τῷ νομοθέτῃ νῷ τὸν κριτικὸν λόγον ἐπισυνάπτοντες. τί οὖν ὁ νομοθέτης λέγει; τιμᾶν τοὺς φύσει κρείττονας, κατὰ τὴν ἐπάλληλον αὐτῶν τάξιν. γονέων καὶ συγγενῶν πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον. τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν. τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ὑπερέχειν. ἑαυτοῦ αἰδεῖσθαι πανταχοῦ. δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι. χρημάτων, καὶ τῆς ἐφημέρου ζωῆς ὑπερεγνωκέναι τὸ ἄφθαρτον. τὸν ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κλῆρον ἀσπάζεσθαι· θεοπρεπεῖ τε χαίρεσθαι φρονήματι, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον μεθιστάναι τὴν γνώμην. φιλολογίαν ἀσκεῖν τῶν ὄντως λόγων. ἀνεξαπάτητον εἶναι, καὶ ἀδούλωτον πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήρησιν. εὐβουλίᾳ πρὸ τῶν ἔργων χρῆσθαι, ἐξ ἧς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔξω παραγίνεται. οἰήσεως καθαρεύειν. τὸν ἐπιστημονικὸν μεταδιώκειν βίον. τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς

* γρ. προπομπίμοις, ἢ προπεμ[illegible]

Lex mentis

πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν μεταρρυθμίζειν. ταῦτα ὁ νομοθέτης νοῦς διαθεσμοθετεῖ ταῖς ψυχαῖς. ὁ δὲ ὑποδεξάμενος αὐτὰ λογισμὸς, δικαστὴς ἀδέκαστος ἑαυτοῦ γίνεται. ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; καὶ ἐν τάξει τὴν μνήμην ἀναλαμβάνων ἀρετῆς ἄνεχε. εἶτα εὑρὼν ἑαυτὸν συμφώνως τοῖς προκειμένοις ὅροις διημερεύσαντα, τῆς θείας εὐφροσύνης τοῖς καρποῖς ἀναδεῖ. ἁμαρτήματος δέ τι πράξαντα φωράσας, ὥσπερ τισὶ φαρμάκοις ταῖς ἐκ τῆς μετανοίας νουθετήσεσιν ἐπιστύφει. Διὸ τὸν ΥΠΝΟΝ ἀποκρούσασθαι δεῖν φησὶ τῇ προθυμίᾳ τοῦ λογισμοῦ. ἀνέξεται δὲ τὸ σῶμα, μὴ κατασυρόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ δαρθάνειν ἀνάγκης, διὰ τὴν σώφρονα δίαιταν, δι' ἣν καὶ τὰ ἀναγκαῖα πάθη τοῦ λογισμοῦ ἡγεμονίᾳ συντάττεται. μὴ ΠΡΟΣΔΕΞΑΣΘΑΙ γάρ φησι ΤΟΝ ΥΠΝΟΝ, ΠΡΙΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΛΟΓΙΣΑΣΘΑΙ ΕΚΑΣΤΟΝ. καὶ τίς ὁ ΛΟΓΙΣΜΟΣ; ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΗ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; διχῶς γὰρ ἁμαρτάνομεν· ἢ τὸ μὴ δέον ποιήσαντες, ὃ διὰ τοῦ ΠΑΡΕΒΗΝ δηλοῦται· ἢ τὸ ΜΗ ΔΕΟΝ ΠΟΙΗΣΑΝΤΕΣ, ὡς ἐν αὐτῆς κεῖται λέξεως. ἄλλο γὰρ ἀργία τοῦ καλοῦ

καὶ

ad virtutis actiones idonea reddere. Leges istæ sunt quæ à mente in animis hominum [illegible]: quæ cum ratio admisit, judex ipsa sui vigilantissimus efficitur; eaque ordine virtutis nomine memoria repetens, QUA SIT PRAETERGRESSA, QUIDQUE FECERIT, disquirit. Postea, si seipsam agnoscat juxta superiores regulas diem exegisse, divinæ lætitiæ corona donat. Sin autem præter rationem factum deprehendat aliquid, monitis se post pœnitudinem, tanquam pharmacis, reprimit. Quo fit ut rationis alacritate SOMNUM repelli oportere significet. Id autem facillime corpus esse toleraturum, si dormiendi necessitate non urgeatur, per victus temperantiam; per quam & ipsi etjam necessarii affectus imperio rationis subjiciuntur. NON enim, inquit, SOMNUM EXCIPIAS, PRIUSQUAM DIURNA OPERA SINGULA examinaris. Verum quod fuerit examen? QUA SUM TRANSGRESSUS? QUID FECI? QUID FACERE DECUIT QUOD NON IPSE FECERIM? Peccamus enim duplici ratione: vel cum FACIMUS QUOD NON DECET, quod TRANSGRESSIONIS verbo significatur; vel CUM NON FACIMUS QUOD DECET, sicuti verbis exprimitur.

Ratio Rector omn legi, et officium judicis. p. 209.

 Aliud

Aliud enim eſt ab eo ceſſare quod honeſtũ eſt, & aliud id facere quod turpe. Ibi quidem prætereũdo, hic autẽ admittẽdo peccatur. Verbi gratia, decet bene precari, nõ autem cõvitiis afficere. Decet item parentes alere, non arcere contumeliis. Præſtat igitur QUAE DECET, qui facit quæ priora ſunt: facit autẽ QUAE NON DECET, qui altera: licet utraque ratione quadã ad idem peccãdi genus referãtur. Hortatur autẽ ut operũ noſtrorũ examen à principio, nullis eorũ quæ media ſunt prætermiſſis, ordine faciamus, quod PERCURRENDI verbo ſignificavit. Fallit enim judiciũ ſæpiſſime ordinis perturbatio, & efficit ut quod male patratũ eſt, memoriæ cõfuſionẽ libẽter excuſet. Affert prætereà DIURNAE vitæ recordatio ea quæ geſſimus ante cõmemorandi ſolicitudinẽ, noſtræque ſenſum immortalitatis. Eſt deinde admiratione dignũ, quod cum expendenda ſingula præcipiat, quid recte, quid eorum quæ decuit geſtum ſit, perpendendum non monuit; ſed ad id quod tumoris minus haberet memoriam traduxit, ut eorum quæ peccata ſunt judicium faceret. Judicem præterea adhibuit æquiſſimum ſimul atque commodiſſimum, conſcientiam nimirum, rectamque rationem, atque etiam ſeipſum, cujus omnium maxime pudere ſuperius quemque voluit. Quis enim ita alium alius, atque ſe quiſque commonefacere valeat?

Quod

καὶ ἄλλο ἐνέργεια τοῦ αἰσχροῦ. καὶ τὸ μὲν τῇ παραλείψει κακίζεται· τὸ δὲ τῇ παραδοχῇ. οἷον, εὔχεσθαι δεῖ, καὶ βλασφημεῖν οὐ δεῖ· τρέφειν γονέας δεῖ, περιυβρίζειν δὲ οὐ δεῖ. ὁ μὲν οὖν τὰ πρότερα ποιῶν, τὰ ΔΕΟΝΤΑ ποιεῖ· ὁ δὲ τὰ δεύτερα ποιῶν, ΤΑ ΜΗ ΔΕΟΝΤΑ ποιεῖ. εἰ καὶ ἀμφότερα ἴσον γίνεται πρὸς τὴν ἴσην παρανομίαν ἔρχεται. τὴν δὲ ἀναμίμνησιν τῶν ἡμετέρων ἔργων παραινεῖ ποιεῖσθαι ἀπὸ πρώτου ἕως τελευταίου ἐν τάξει, μηδὲν παραλείποντα τὸ μέσον· διὰ τὸ ΕΠΕΞΙΘΙ νοεῖται. πολλάκις γὰρ ἡ μετάθεσις παραλογίζεται τὴν κρίσιν, καὶ συναπολόγητον ποιεῖ τὸ κακῶς εἰργασμένον τῇ ἀταξίᾳ τῆς μνήμης. καὶ ἄλλως δὲ ἡ τῆς ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ζωῆς ἀνάμνησις μελέτη γίνεται τῆς τῶν προβεβιωμένων ἀναπολήσεως, καὶ τῆς ἀθανασίας ἡμῶν συναίσθησις. καὶ τὸ θαυμαστὸν, λογίσασθαι ΕΚΑΣΤΟΝ εἰπὼν οὐκ ἐπήγαγε, τί κατώρθωσα; τί μοι τῶν δεόντων πέπρακται; ἀλλὰ εἰς τὸ ἀτυφότερον τὴν μνήμην μεθήρμοσε, τῶν ἡμαρτημένων τὴν κρίσιν ποιούμενος. καὶ δικαστὴν ἐφίστησι τὸν δικαιότατον ἅμα καὶ οἰκειότατον, τὸ συνειδὸς αὐτὸ, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ, ὃν πάντων μάλιστα αἰδεῖσθαι προεπαιδεύθημεν. τίς γὰρ δύναται νουθετῆσαι οὕτως ἄλλον, ὡς αὐτὸς ἑαυτόν;

τὸ γὰρ αὐτεξούσιον τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς φύσεως ἀποχρώμενον ἀποσείεται τὰς παρὰ τῶν ἄλλων συμβουλάς, ὅταν μὴ ἐθέλῃ πείθεσθαι. ὁ δὲ οἴκοθεν λογισμὸς αὐτὸς ἑαυτοῦ κατακούειν ἀνάγκην ἔχει. τὸν ἐπίτροπον ἡμῖν ὁ θεὸς ἐπέστησε τοῦτον παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον. τοῦτον καὶ νῦν δικαστὴν ὁ λόγος τῶν ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ποιεῖται. καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἐκδέχεται, ἵν' αὐτὸς ἑαυτοῦ ψηφίσῃ τὸ ἀποδοχῆς, ἢ ἐπιπλήξεως ἄξιον. ὅταν γάρ, ὡς ἐν γραμματείῳ, τῇ μνήμῃ ἀναγνῷ τὰ πεπραγμένα, τότε πρὸς τὸ παράδειγμα βλέπων τοῦ νόμου, ψηφίζεται τιμῆς. ἢ ἀτιμίας ἑαυτὸν ἄξιον. ἡ δὲ τοιαύτη καθ' ἡμέραν παρακολούθησις θεοειδὲς ἄγαλμα τῶν χρωμένων ἀποτελεῖ, προσθήκαις καὶ ἀφαιρέσεσι πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος παιδαγωγοῦσα, καὶ ὡς οἷόν τε, ἄνθρωπον ἀγαθὸν ἀποτελοῦσα. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κατέληξεν ὁ λόγος μέλλων μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ θεοποιὰ παραγγέλματα.

45 ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙ. ΤΑΥΤ' ΕΚΜΕΛΕΤΑ. ΤΟΥΤΩΝ ΧΡΗ ΕΡΑΝ ΣΕ. 46 ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ.

47 ΝΑΙ

Quod enim sui juris est, si naturæ libertate utatur, aliorum consilia facile respuit, cum illis parere non statuit. At non potest non audire se necessario quæ intus est ratiocinandi vis. Istā Deus esse voluit, quæ nostri curam gereret. Istam ducem atque magistram. Istam etiam nunc judicem DIURNORUM OPERUM ratio efficit; & factum ab ipso judicium amplectitur; ut suū ipsa calculum adjiciat, quidnam in se vel laude, vel reprehensione dignum judicet. Cum enim in memoria, tāquam in tabella, quæ fecit descripta legit; tum legem in exēplari intuens, seipsam vel honore, vel infamia dignā pronunciat. Efficit vero studium istud, si singulis diebus excolatur, divinam in iis imaginem qui illud amplectuntur; dum eos vel additionibus, vel substractionibus ad virtutis decus perducit, &, quantum fas est, probum hominem perficit. In hoc enim versus ipsi desinunt, ut ad ea præcepta quæ divinitatem pariunt oratio transferatur.

45 IN HIS ELABORA. HAEC MEDITARE. HAEC TE AMARE OPORTET. 46 HAEC TE DUCENT IN DIVINAE VIRTUTIS VIAM.

Hæc facito. hæc satage. istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divinæ ad limina sistent.

 47 UTI-

47 UTIQUE PER EUM QUI ANIMO NOSTRO QUATERNARIUM TRADIDIT, 48 FONTEM PERENNIS NATURAE.

Juro te, qui nos docuisti tetrada, fontem Naturæ æternum.---

Idem hic, quod nobis in præfatione, dicitur, philosophiã quæ versatur in agẽdo, virtutum vi hominem probũ efficere; quæ autem in contẽplando, illustratione mẽtis atque veritatis Deo similem reddere. præire deinde necessario(quod ad nos attinet)minora majoribus. Est enim facilius humanã vitam ad usum aliquẽ moderatũ revocare, quã eandẽ omnino dimittere: quod integra ad contẽplationem cõversione effici possit. Fieri deinde alias nõ queat ut veritas secure possideatur, si quæ sunt rationis expertes potentiæ morũ virtutibus ex mentis instituto nobis non subjiciantur. Cum enim medius sit hominis animus inter mentẽ & rationis privationem; tunc solum mẽti quæ ipsum præcedit, nullo avellente, potest adhærere, cum eorũ contagione liberatus quæ ipso posteriora sunt, eadem pure attigerit. Erit autem purus tumdemum, cum nihil aversæ rationi, nihil etiam mortali corpori indulgens, agi se cum eo minime patietur: sed tãquam alius aliorum curam geret, tantum ipsis curæ tribuẽs, quantũ divina lex præcipit, quæ vi ipsum expelli non permittit,

sed

47 ΝΑΙ ΜΑ ΤΟΝ ἁ ΗΜΕΤΕΡΑ ΨΥΧΑ ΠΑΡΑΔΟΝΤΑ ΤΕΤΡΑΚΤΥΝ 48 ΠΑΓΑΝ ΑΕΝΝΑΟΥ ΦΥΣΕΩΣ. —

Ταὐτόν, ὃ καὶ ἐν προοιμίοις ἐλέγομεν, ὅτι ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν φύσεως ἄνθρωπον ἀγαθὸν ἀποτελεῖται· ἡ δὲ θεωρητικὴ εἰς ὁμοιότητα θεοῦ καθίστησι, νοῦ καὶ ἀληθείας ἐλλάμψει. προηγεῖσθαι δέ, ὡς πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἐλάττονα τῶν μειζόνων ἐξ ἀνάγκης. ῥᾷον γὰρ ἐπιμεβῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον τῇ εὐλογίστῳ χρήσει, ἢ τὸ παντελῶς αὐτὸν μαθεῖναι. ὃ γίνοιτ' ἄν, διὰ τῆς πρὸς θεωρίαν παντελοῦς ἐπιστροφῆς. καὶ ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἀθορύβως κτήσασθαι τὴν ἀλήθειαν, μὴ τῶν ἀλόγων δυνάμεων ἡμῖν ταῖς ἠθικαῖς ἀρεταῖς κατὰ νοῦν τεταγμένων. * μεστὴ γὰρ οὖσα ἡ λογικὴ ψυχὴ νοῦ καὶ ἀλογίας, τότε μόνον ἀπερισπάστως δύναται συνεῖναι τῷ πρὸ αὐτῆς νῷ, ὅταν καθαρὰ γινομένη τοῖς τῶν μετ' αὐτὴν προσπαθείας, καθαρῶς ἐφάπτηται ἐκείνων. ἔσται δὲ καθαρά, εἰ μηδὲν τῇ ἀλογίᾳ, μηδὲ τῷ θνητῷ σώματι συνεκφέροιτο, ὡς ἄλλη δὲ ἄλλων ἐπιμιγνύοιτο, τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπονέμουσα φροντίδος, ὅσον ὁ θεῖος κελεύει νόμος, ἐξάγειν * αὐτὴν πειρᾶσθαι μὴ συγχωρῶν,

* γρ. μέση

* γρ. αὐτίκα

ρῶν, ἀλλὰ περιμένειν ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀ-
πολύσῃ ἡμᾶς. διττῆς οὖν ἀρετῆς τῇ τοιαύτῃ
ψυχῇ δεούσῃ· πολιτικῆς μὲν πρὸς τὰ κάτω τῆς
ἀλογίαν ταττούσης· θεωρητικῆς δὲ πρὸς τὰ ἄ-
νω τὴν τῶν κρειττόνων συνουσίαν προξενούσης.
τῶν δὲ διπλῶν τούτων ἀρετῶν μεθόριον ἔσχηνται
οἱ τοιοῦτοι στίχοι. τὸ μὲν, ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙ·
ΤΑΥΤ' ΕΚΜΕΛΕΤΑ· ΤΟΥΤΩΝ
ΧΡΗ ΕΡΑΝ ΣΕ, ὡς οἰκεῖον συμπέρα-
σμα τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. τὸ δὲ, ΤΑΥΤΑ
ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ
ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ, ὡς ἀρχὴ καλλίστη τῆς
θεωρητικῆς ἐπιστήμης. τὸ γὰρ ἀπαλλαγῆναι τῆς
θηριώδους ζωῆς, καὶ τῆς ἀμετρίας τῶν παθῶν,
ὅση δύναμις, καθαρεύοντα, καὶ διὰ τοῦτο δὴ
ἐκ θηρίου γενόμενον ἄνθρωπον, τὰ ἑξῆς ἀπαγ-
γέλλεται, ΘΕΟΝ δὲ ἐξ ἀνθρώπου ποιήσειν, ἐφ'
ὅσον οἷόν τε ἀνθρώπῳ ΘΕΟΝ γενέσθαι. ὅτι
δὲ τοῦτο τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας τὸ τέλος, δι'
αὐτῶν δηλοῦται τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς πρὸς τῷ τέ-
λει τὸ κάλλιστον καὶ ἀκρότατον συμπέρασμα
ἐπάγει·

Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα, ἐς αἰθέρ' ἐλεύθε-
ρον ἔλθῃς,
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι
θνητός.

τυγχά·

ſed tamdiu permanere, donec nos Deus ipſe dimittat. Duplici ergo ejuſmodi animo virtute opus erit: politica quidem, quæ regat inſaniam in res inferiores; contemplativa autem, quæ præſtantiorum coitionem cum ſuperioribus conciliet. Exſiſtunt vero duarum virtutum iſtarum limes quidam intermedius verſus iſti: alter quidem, IN HIS ELABORA, HAEC MEDITARE, HAEC TE FACERE OPORTET, tanquam virtutis politicæ idonea concluſio; alter autem, HAEC TE DEDUCENT IN DIVINAE VIRTUTIS VIAM, tanquam contemplativæ ſcientiæ principium aptiſſimum. Significant enim quæ ſequuntur, eum qui belluinam vitam depoſuerit, quique ſe, quantum poteſt, immodicis affectibus liberarit, & ita tanquam ex fera homo factus ſit; ex homine Deum evaſurum, quantum patitur humanæ conditionis ratio. Eſſe autem hunc contemplativæ veritatis finem verſibus ipſis ſignificatur, quibus optime tandem hoc modo concludens ait;

Atque ubi depoſito purus te ceperit æther
Corpore, vivus ages ſemper, ſemperque beatus.

Oſten-

Ostendit autem sacer ipse liber, ut paulo post demonstrabitur, rebus nos ante præclare gestis, ipsaque adeo veritatis, quæ ex virtute sequitur, agnitione, restitutionem in pristinum statum (quod idem plane est ac si in Deos relatum iri significes) adepturos. Sed jam ad proposita carmina regressi, consideremus nunquid LABOR & MEDITATIO ATQUE AMOR, hoc ipso præcepto allata, velint aliud quam ut animus totus ad virtutis studium exercitationemque convertatur. Est vero triplicis quodammodo facultatis & ipse secundum se consideratus. Habet enim certe aliquid quo discimus, quod ISTA nunc jubet MEDITARI. Habet vero & aliud etiã quo ea retinemus quæ didicimus, quod IN HIS ELABORARE adhortatur. Habet denique & quiddam quo ea diligimus quæ novimus, & quæ sumus adepti, quod ISTA AMARE præcipit. Ut igitur humani animi vires omnes ad virtutum præcepta nobis contendantur, ab eo quod valet meditari MEDITATIONEM flagitat; LABOREM vero ab eo quod servat quæ sunt meditata; AMOREM denique ab eo quod honesti studio ducitur: ut ex omnibus bonorum nobis accedat possessio cum firma retentione, cum cognato nobis etiam erga illa amore; quæ divina spes sequitur, veritatis splen-

τυγχάνειν δὲ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡμᾶς (ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς * ἀποθέσεως) διὰ τῆς προασκηθείσης ΑΡΕΤΗΣ, καὶ τῆς ἐπὶ ταύτῃ γενηθείσης ἀληθείας, * ὅπερ ὁ ἱερὸς ἀναφαίνεται λόγος, ὡς εἰσόμεθα ὕστερον. νῦν δὲ ἐπὶ τὰ προκείμενα ἔπη πάλιν ἐπανελθόντες ἐπισκεψώμεθα τί βούλεται ὁ ΠΟΝΟΣ, καὶ ἡ ΜΕΛΕΤΗ, καὶ ὁ ΕΡΩΣ ἐπὶ ταῖς προλαβούσαις ὑποθήκαις, ἢ τὸ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν ὅλην ἐπιστρέψαι τὴν ψυχήν. τριδύναμος δή πως ἐστὶ καὶ αὐτή, καὶ καθ' αὐτὴν λογικὴ οὖσα, τὸ μέν τι ἔχουσα ᾧ μανθάνομεν, ὃ ταῦτα ΕΚΜΕΛΕΤΑΝ νῦν προστάττεται· τὸ δέ τι ᾧ τὰ γνωσθέντα κρατοῦμεν, ὃ ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙΝ παραγγέλλεται· τὸ δέ τι ᾧ στέργομεν τὰ γνωσθέντα καὶ κρατηθέντα, ὃ ΤΟΥΤΩΝ ΕΡΑΝ νουθετεῖται. ἵνα οὖν πάσας τὰς δυνάμεις τῆς λογικῆς ψυχῆς συντεταμένας ἔχωμεν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα, ἐκ μὲν τοῦ νοεῖν πεφυκότος τὴν ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ἀπαιτεῖ· ἐκ δὲ τοῦ τηροῦντος τὰ νοηθέντα, τὸν ΠΟΝΟΝ· ἐκ δὲ τοῦ φιλοκάλου, τὸν ΕΡΩΤΑ· ἵν' ἐξ ἁπάντων ἡ κτῆσις τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν παραγίνηται μετὰ τῆς ἀπαραβάτου τηρήσεως, καὶ συμφυὴς ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα στοργῆς οὔσης ἕπηται ἡ θεία ἐλπὶς τὸ τῆς ἀληθείας ἐπιστά-

* ἴσ. ἀποθεώσεως

* καὶ αὐτὸς

ἐπιστήμονα φέγγος, ὡς αὐτὸς ἐπισημαίνεται λέγων, ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ· τουτέστι, ταῦτά σε ὁμοιώσει τῷ θεῷ διὰ τῆς τῶν ὄντων ἐπιστημονικῆς γνώσεως. τὸ γὰρ τὰς αἰτίας ἐκλογίσασθαι τῶν ὄντων, τὰς ἐν τῷ δημιουργῷ θεῷ πρῶτα κειμένας, πρὸς τὴν ἀκροτάτην ἀνάγει θεογνωσίαν, ᾗ συνεισέρχεται καὶ ἡ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις. τὴν δὲ ὁμοίωσιν ταύτην ΘΕΙΑΝ ΑΡΕΤΗΝ ὁ λόγος καλεῖ, ὡς ἐπὶ ἀνθρωπίνην τὴν πρὸ ταύτης καλῶς ἐποχουμένην. εἰς ΕΡΩΤΑ οὖν φιλόσοφον καὶ φιλόκαλον ἀποστρατεύσω τὰ πρῶτα ἔπη. τούτου δὲ ἡγουμένου, ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις ἕπεται πρὸς ὁμοίωσιν ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ἀνάγουσα, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπιδηλοῦται. τὸ δὲ ἀναγκαῖον τῆς συναφῆς τούτων καὶ ὅρκῳ πιστοῦται. τὸ γὰρ καλῶς κτηθῆναι τὴν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν πρὸς τὴν θείαν ὁδεύειν ὁμοίωσιν, ἣν μάλα διαβεβαιωσαμένως ὄμνυσιν. ὁ δὲ σέβου ὅρκον ἐν ἀρχῇ παραγγείλας, τὴν ἀποχὴν τοῦ ὀμνύναι περιστέλλει περὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ ἀόριστον τῆς ἐκβάσεως ἐχόντων τὸ πέρας. ταῦτα γὰρ τὰ μικρὰ καὶ μεταπίπτοντα· διὸ οὔτε ἄξιον ἐπ᾽ αὐτοῖς ὀμνύναι, οὔτ᾽ ἀσφαλές· οὐ γὰρ ἐφ᾽ ἡμῖν εἰς πέρας αὐτὰ ἀγαγεῖν. περὶ δὲ τῶν παρόντων, ἀναγ-

splendorem inducens, quemadmodum ipse pollicetur, cum ait, HAEC TE IN VIRTUTIS DIVINAE VIAM DEDUCENT: quasi te Deo similem reddituram istam dicat materiarum notitiam certam atque indubitatam. Eo ipso enim, quod eorum quæ sunt causas expendimus, quæ primum in opifice Deo habentur, ad divinæ cognitionis fastigium adscendimus, quo pertingit & ipsa etiam cum Deo similitudo. Vocat autem similitudinem istam VIRTUTEM DIVINAM, tanquam supra humanam ista jure evehatur quæ præcedit. Desinant ergo in AMOREM, qui studium sapientiæ atque honestatis habeat, versus primi: eoque primum posito, sequatur deinde veritatis cognitio, quæ ad DIVINAE VIRTUTIS cognitionem deducit; quemadmodum iis quæ sequuntur demonstrabitur. Confirmat porro cōjunctionis istorum necessitatem etiam jurejurando. Jurat enim valde apposite virtutem humanam, quæ bene possideatur, ad DIVINAM similitudinem viam STERNERE. Quod autem jusjurandum colere initio præcepit, ab eo in dubiis rebus, & quæ eventus finē habent incertum, abstineri voluit. Esse enim parvi momenti, mutarique facile: itaque neque justū in iis jurare, neque tutū; cū eas ad finem perducere nostræ non sit facultatis. In his autem quæ præsentia sunt,

&

& necessario copulata, maximique momenti, jurare tutum esse atque decorum. Neque enim nos negotiorum eventus unquam fefellerit (vinciuntur enim inter se necessitatis lege, in quibus hoc loco jusjurandum adhibetur) nec rei etiam vilitas atque abjectio numinis testimonium recusaverit. Sunt enim non in hominibus tantum veritas atque virtus, sed in diis etiam maxime. Est porro & jusjurandum ipsi in dogma, quia veritatis magistro tantum decet honoris tribui, ut Per ipsum juretur, si quando ad placitorum confirmationem opus sit; nec tantum IPSE DIXIT de eo usurpare, sed ita se rem habere Per ipsum affirmare. Eadem vero opera de optimorum habituum conjunctione, adhibito jurejurando theologatur, & QUATERNARIUM SEMPITERNI rerum ordinis FONTEM eundem cum Deo significat exsistere. Cæterum quo pacto Deus ille sit, ex sacro libro qui Pythagoræ tribuitur facile ipse didiceris, in quo numerorum numerus Deus ipse celebratur. Si enim omnia quæ sunt sempiternis ipsius consiliis subsistant; certum est etiam & numerum in quaq; eorũ specie quæ exsistũt, ab illorum causa depẽdere, primumque ibi numerũ reperiri. Inde enim etiã apud nos. Est porro numeri intervallũ finitũ denari⁹.

Sunt

ἀναγκαίως τῶν συνημμένων, καὶ μεγίστων ὄντων, ἀσφαλὲς τὸ ὀμνύναι, καὶ πρέπον.* οὔτε γὰρ τὸ μεταπίπτον τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἄν ποτε σφήλῃ (δέδεται γὰρ πρὸς ἄδηλα θεσμῷ ἀδραστείας περὶ ὧν ὅρκος νυνὶ γίνεται) καὶ οὔτε τὸ ταπεινὸν αὐτὸ καὶ χαμαιπετὲς τοῦ θείου τὴν ἐπιμαρτυρίαν ἀρνεῖται. ἀλήθεια γὰρ καὶ ἀρετὴ οὐ μόνον ἐστὶν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν θεοῖς τὰ μέγιστα. ἔπειτα καὶ ὁ ὅρκος αὐτῷ γίνεται δόγμα, ὅτι τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας οὕτω δέοι τιμᾶν, ὡς καὶ ὀμνύναι αὐτόν, εἴ που δέοι πρὸς βεβαίωσιν τῶν δογμάτων· καὶ μὴ μόνον τὸ ΑΥΤΟΣ ΕΦΑ μὲν περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ΝΗ τὸν αὐτόν. ὀμνὺς δὲ περὶ τῆς τῶν καλλίστων ἕξεων συναφῆς ὀμνύων θεολογεῖ, καὶ τὴν ΤΕΤΡΑΔΑ ΠΗΓΗΝ ΤΗΣ ΑΙΔΙΟΥ διακοσμήσεως ἀποφαίνεται τὴν αὐτὴν οὖσαν τῷ δημιουργῷ θεῷ. πῶς δὲ ΤΕΤΡΑΣ ὁ θεός,* ἔστιν ἐκ τοῦ εἰς Πυθαγόραν ἀναφερομένου ἱεροῦ λόγου σαφῶς εὑρήσεις, ἐν ᾧ ἀριθμὸς ἀριθμῶν ὁ θεὸς ὑμνεῖται. εἰ γὰρ τὰ ὄντα πάντα ταῖς ἀϊδίοις αὐτοῦ βουλήσεσιν ὑφέστηκε, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐν ἑκάστῳ εἴδει τῶν ὄντων τῆς ἐκείνων αἰτίας ἤρτηται, καὶ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐκεῖ. ἐκεῖθεν γὰρ καὶ ἐνταῦθα. τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τὸ πεπερασμένον διάστημα ἡ δεκάς.

* γρ. οὐ τῷ

* γρ. αὐτός

ὁ γὰρ ἐπὶ πλέον ἀριθμεῖν ἐθέλων ἀνακάμπτει
πάλιν ἐπὶ τὸ ἕν, καὶ δύο, καὶ τρία· καὶ δευτέ-
ραν ἀριθμεῖ δεκάδα πρὸς τὴν τῆς εἰκοσά-
δος συμπλήρωσιν· καὶ τρίτην ὁμοίως, ἵνα
τριάκοντα εἴπῃ· καὶ τοῦτο ἑξῆς, ἕως ἂν δεκά-
την ἀριθμήσας δεκάδα εἰς ἑκατὸν περιέλθῃ.
καὶ πάλιν ἑκατὸν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀριθμεῖ. καὶ
οὕτω μέχρις ἀπείρου τῷ τῆς δεκάδος διαστή-
ματι ἀνακυκλουμένῳ προχωρεῖν δύναται. τῆς
* γρ' δὲ δεκάδος δύναμις ἡ ΤΕΤΡΑΣ. * πρὸς
περὶ γὰρ τὴν κατὰ διέξοδον τελειότητος τῆς ἐν τῇ δεκά-
δι, ἡνωμένη τις τελειότης ἐν τῇ ΤΕΤΡΑ-
* γρ' τῶν ΔΙ θεωρεῖται. κατὰ γὰρ σύνθεσιν * τῆς ἀπὸ μο-
νάδος ἕως ΤΕΤΡΑΔΟΣ, δεκὰς τὸ πᾶν
ἄθροισμα γίνεται. α' γὰρ, καὶ β', καὶ γ', καὶ δ', τὴν
δεκάδα πληροῖ. καὶ ἔστι μεσότης ἀριθμητικὴ
μονάδος καὶ ἑβδομάδος ἡ ΤΕΤΡΑΣ. καὶ ἴσῳ
γὰρ ἀριθμῷ ὑπερέχει, καὶ ὑπερέχεται, τριάδι
μὲν ἑβδομάδος λειπομένη, τριάδι δὲ μονάδα
ὑπερβάλλουσα. μονάδος γὰρ καὶ ἑβδομάδος ἰδι-
ώματα κάλλιστά εἰσι καὶ ἄριστα. ἡ μὲν γὰρ μο-
νάς, ὡς ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ, τὰς πάντων δυ-
νάμεις ἐν ἑαυτῇ συνέχει. ἡ δὲ ἑβδομάς, ὡς ἀ-
μήτωρ, καὶ παρθένος, τὴν τῆς μονάδος ἀξίαν
δευτέρως ἔχει. οὔτε γὰρ γεννᾶται ἐξ ἀριθμοῦ τι-
νος τῶν ἐντὸς δεκάδος· ὡς καὶ ὁ δ', ἐκ τῶν δὶς β'.

καὶ

Qui enim ulterius numerare ſtatuat, ad unum iterum, duoque, & tria regreditur, ſecundamque decadem ad viginti uſque complet; & tertiam rurſum, ut ad triginta perveniat: idemque facit deinceps; donec expleta decade decima, progrediatur ad centum. A quo rurſum numero ad ſuperiorem pariter adſcendit. Atque ita ad infinitum uſque, decadis intervallo repetito, licet procedere. Eſt vero denarii vis QUATERNARIUS. Antequam enim ad denarii perfectionem perveniatur, unita quædam perfectio deprehenditur in QUATERNARIO. Compoſitione ſiquidem quæ fit ab unitate ad QUATERNARIUM, denarius totum eſt quod conſurgit. Implent enim decadem, unum, & duo, & tria, & quatuor. Eſt præterea arithmetica medietas unitatis & ſeptenarii QUATERNARIUS. Superat enim æquali numero, atque ſuperatur; cum ternario quidem diſtet à ſeptenario, unitatem vero etiam ternario ſuperet. Sunt namque unitatis atque ſeptenarii proprietates pulcherrimæ atque optimæ. Unitas enim, tanquã numeri cujuſcũque principiũ, vires omniũ in ſe cõplectitur. Septenarius vero, tãquã matre carẽs, atque virgo, unitatis dignitatẽ habet ſecũdario. Nõ n. ab ullo numero gignitur, qui denario cõtineatur: uti quatuor ex bis duob⁹,

Q 2 &

& ſex ex bis tribus, & octo ex bis quatuor, & novem ex ter tribus, & decem ex bis quinque. Nec gignit etiam eorum aliquē qui ſunt intra denarium; ut binarius quaternarium, ut ternarius novenariũ, ut quinarius denarium. Cum ſit autem QUATERNARIUS inter unitatem ingenitam, atque ſeptenarium matre carentem medius, eorum vires qui gignunt & gignuntur, ſolus ex iis qui decade continentur ſimul accipit, productus ipſe ab aliquo, idemque producēs aliquem. Binarius enim ſi duplicetur parit QUATERNARIUM, & octonariũ QUATERNARIUS ſi geminetur. Accedit, quod prima ſolida figura in quaternario reperitur. Punctus namque reſpondet unitati; linea vero binario, quæ ab aliquo feratur ad aliquid. Ternari⁹ vero ſuperficiei cōvenit. Eſt enim figurarum quæ rectis lineis conſtant ſimpliciſſimus triangulus. Eſt & quaternario propria ſoliditas. Prima namq; pyramis in quaternario cōſpicitur: cujus baſin triquetram ternari⁹ efficit numerus, verticem vero unitas ipſa. Sunt præterea in iis quæ ſunt, facultates judicādi quatuor; mens, ſciētia, opinio, atque ſenſus. Fit n. omnium quæ ſūt judiciũ, vel mēte, vel ſciētia, vel opinione, vel ſēſu. Deniq;, ut ſemel dicā, quicquid eſt, id omne colligavit quaternari⁹, in elemētis, in numeris, in tēpeſtatib⁹ āni, in ætatũ cōtuberniis. Nec quicquā poteſt adferri quod

καὶ ὁ ἕξ, ἐκ τοῦ δὶς γ'. καὶ ὁ η', ἐκ τοῦ δὶς δ'. καὶ ὁ θ', ἐκ τοῦ γ'. γ'. καὶ ὁ ι', ἐκ τοῦ δὶς ε'. οὔτε γεννᾷ τινα τῶν * ἐκτὸς δεκάδος· ὡς ὁ δύο τὸν τέσσαρα. καὶ ὁ γ'. τὸν θ'. καὶ ὁ ε'. τὸν ι'. τῆς δὴ ἀγεννήτου μονάδος, καὶ τῆς ἀμήτορος ἑβδομάδος ἡ ΤΕΤΡΑΣ μέση κειμένη, τὰς τῶν γεννώντων καὶ γεννωμένων δυνάμεις ἅμα συνείληφε, μόνη τῶν ἐντὸς δεκάδος καὶ γεννωμένη ἀπό τινος ἀριθμοῦ, καὶ γεννῶσά τινα. ἡ γὰρ δυὰς ἑαυτὴν διπλασιάσασα τὴν ΤΕΔΡΑΔΑ γεννᾷ· ἡ δὲ ΤΕΤΡΑΣ δὶς γενομένη τὸν ὀκτὼ ἀποτελεῖ. καὶ στερεᾶς πρώτη ἔμφασις ἐν τῇ τετράδι εὑρίσκεται. τὸ γὰρ σημεῖον ἀνάλογόν ἐστι μονάδι. ἡ δὲ γραμμὴ δυάδι· ἀπό τινος γὰρ ἐπί τι. καὶ τριάδι προσήκει ἡ ἐπιφάνεια· στοιχειωδέστατον γὰρ τῶν εὐθυγράμμων τὸ τρίγωνον. τὸ στερεὸν δὲ οἰκεῖον τῇ ΤΕΤΡΑΔΙ. ἡ γὰρ πρώτη πυραμὶς ἐν τῇ ΤΕΤΡΑΔΙ θεωρεῖται· τριγώνου μὲν βάσεως ὑποτεθείσης τοῦ τρία, κορυφῆς δὲ αὐτῆς ἐπιτεθείσης τοῦ ἑνός. καὶ κριτικαὶ δὲ δυνάμεις ἐν τοῖς οὖσι τέσσαρες, νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα, καὶ αἴσθησις. κρίνεται γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἢ νῷ, ἢ ἐπιστήμῃ, ἢ δόξῃ, ἢ αἰσθήσει. καὶ ἁπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἡ ΤΕΤΡΑΣ ἀνεδήσατο, στοιχείων, ἀριθμῶν, ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἡλικιῶν, συνοικισμῶν. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὁ

* γρ' ἐντὸς

ὁ μὴ τῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ, ὡς ῥίζης καὶ ἀρχῆς ἤρτηται. ἔστι γὰρ, ὡς ἔφαμεν, δημιουργὸς τῶν ὅλων καὶ αἰτία ἡ ΤΕΤΡΑΣ, θεὸς νοητὸς, αἴτιος τοῦ οὐρανίου καὶ αἰσθητοῦ θεοῦ. ΠΑΡΑΔΕΔΟΤΑΙ δὲ ἡ τούτων γνῶσις τοῖς Πυθαγορείοις δι' αὐτοῦ τοῦ Πυθαγόρου, ὃν καὶ *φησὶν νῦν ὁ ἐπόμενος ὁ τῶν ἐπῶν τούτων συγγραφεὺς,* ὅτι τῆς ἀρετῆς ἡ τελείωσις πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἔλλαμψιν ἡμᾶς ἀνάξει. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο εἴποι ἄν τις, ἰδίᾳ μὲν τηρεῖσθαι τὸ σέβας ὅρκου ἐπὶ τῶν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων θεῶν· ἰδίᾳ δὲ νῦν ὀμνύσθαι κατὰ τοῦ ΠΑΡΑΔΟΝΤΟΣ ἡμῖν τὴν ΤΕΤΡΑΚΤΥΝ διδασκάλου ὃς οὐκ ἦν τῶν ἀθανάτων θεῶν, οὐδὲ τῶν φύσει ἡρώων, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοιώσει θεοῦ κοσμηθεὶς, καὶ πρὸς τοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ θείαν ἀποσώζων εἰκόνα. ὅθεν καὶ ἔνορκον αὐτὸν ἐπὶ τῶν οὕτω μεγάλων ποιεῖται, ἀληθῶς ἐπιμελούμενος τὸ περὶ Πυθαγόραν τῶν ἀκροατῶν σέβας, καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δεικνὺς, δι' ὧν παραδέδωκε μαθημάτων. μέγιστον δὲ τούτων ἡ τῆς δημιουργικῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ γνῶσις. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐπιτέτμηται, τὰ δὲ δεύτερα ὑποχέεσθαι κεῖται βέβαια, καὶ ἀφέλει γὰρ περὶ τῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ ἱεροφάντις ἔχουσα, καὶ τίς αὕτη ἡ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ,

ὅσον

quod à QUATERNARIO, tanquam radice atque principio, non dependeat. Est enim ipse (quemadmodum diximus) omnium opifex atque causa; Deus mente perceptibilis; cœlestis, sensumque movẽtis Dei autor. Est autẽ istorum TRADITA Pythagoreis per Pythagoram ipsum cognitio; quem insecutus qui versus istos conscripsit, virtutis perfectionem ad splendorem veritatis nos esse perducturam significat. Quo fit, ut ista ratione dicat aliquis peculiariter quidem servari præceptum de colendo jurejurando in diis, qui semper eodemque modo exsistunt; peculiariter autem jurari hoc loco PER magistrum QUI QUATERNARIUM NOBIS TRADIDIT; qui nec erat ex Deorum immortalium numero, nec ex herouin genere, sed vir Dei similitudine præditus, divinæque imaginis autoritatem apud suos retinens. unde fit, ut in magnis adeo rebus ipsum adhibeat in juramentum; tacite innuens qua ratione à suis auditoribus coleretur Pythagoras, quantumque disciplinis, quas tradidit, sibi dignitatis peperisset. Est vero earũ lõge maxima QUATERNARII opificis cognitio. Verũ quoniã quæ prima erant breviter explicata sũt, quæ secũda autẽ vanã nequaquã habẽt promissionẽ; quia deinde spe certa sacer QUATERNARII interpres innotuit; docuimus autẽ quinam esset iste QUATERNARIUS,

Aurea hæc Carmina nõ condidit Pythagoras.

quantum præsenti scripto conduceret: age, etiam ad ea quæ præcipit versus transeamus; primumque, qua ratione id adgredi, & quid parare, utque præstantiorum ope implorata ad ista conveniat accedere, demonstremus.

48 PORRO ACCEDITO AD OPUS,
49 UBI DEOS PRECATUS FUERIS UT CONFICIAS.

---Finem dein fausta precatus
Numina, opus facito.---

Omnia paucis, quæ ad bonorum adeptionem faciunt, describit versus, animi scilicet impulsionem propriam, divinumque auxilium. Quamvis enim ipsa etiam honestorum electio penes nos sit; quia tamen vires istas à DEO etiam habemus, ejus opera, rerumque PERFECTIONE quæ sensus movent omnino fere indigemus. Videtur enim quod conamur, manui quidem non absimile quæ ad bonorum acceptionem exporrecta sit; quod autem à Deo cõfertur, suppeditationi atque fonti, unde fluit bonorum largitio: ita deinde natura comparatum esse, ut illud quidem investiget quæ bona sunt, hoc vero illi indicet qui recte quæsiverit. PRECES autem limitem medium exsistere inter quærẽdi studium, largitionẽq; divinã, quæ nostri causæ inhærẽtes, à qua id habemus ut sim⁹,

eo

ὅσον τοῖς παροῦσι προσήκει λόγοις, ὑπομνήσεως ἕνεκα φέρε, καὶ ἐφ' ἃ προήχθη ὁ λόγος παρακελεύει, μετίωμεν, πρῶτον μαθ' οἵας ὁρμῆς καὶ παρασκευῆς, καὶ συνεργείας τῶν κρειττόνων ἢ θεῶν ἐπὶ ταῦτα προσήκει ὑποδείξαντες.

48 ----- ΑΛΛ' ΕΡΧΕΥ ΕΠ' ΕΡΓΟΝ 49 ΘΕΟΙΣΙΝ ΕΠΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΤΕΛΕΣΑΙ.----

Πάντα τὰ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν συντελοῦντα διὰ βραχέων ὑπέγραψεν ὁ λόγος, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοκίνητον, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συνέργειαν. εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῖν αἵρεσις τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐφ' ἡμῖν θεόθεν ἔχοντες, τῆς παρ' ἐκείνου συνεργείας, καὶ ΤΕΛΕΙΩΣΕΩΣ τῆς αἰτήσεως πάντως που χρῄζομεν. ἔοικε γὰρ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενον ἐκτεινομένῃ χειρὶ πρὸς λῆψιν τῶν καλῶν· τὸ δὲ παρὰ θεοῦ συντελούμενον χορηγίᾳ ἐστὶ, καὶ πηγὴ τῆς δόσεως τῶν ἀγαθῶν. καὶ τὸ μὲν *ἐξευρίσκειν πεφυκέναι τὰ καλά· τὸ δὲ ἐκφαίνειν τοῖς ζητοῦσιν ὀρθῶς. ἡ δὲ ΕΥΧΗ μεθόριον ἐστὶ τῆς τε παρ' ἡμῶν ζητήσεως, καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόσεως, ἐχομένη τῆς αἰτίας ἡμῶν, τῆς εἰς τε τὸ εἶναι

*ἐκζητεῖν

προ-

προσαγαγούσης ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸ εὖ εἶναι τελειούσης. πῶς δ' ἂν λάβοι τις τὸ εὖ, μὴ διδόντος θεοῦ; πῶς δ' ἂν δοίη τὸ πρὸς τὰς ὁρμὰς ἀντεξούσιον μὴ αἰτοῦντι ὁ διδόναι πεφυκὼς θεός; ἵν' οὖν μήτε λόγῳ μόνῳ τὴν ΕΥΧΗΝ ποιώμεθα, ἀλλὰ καὶ ΕΡΓΩ ταύτην κρατύνωμεν, μήτε τῇ ἑαυτῶν ἐνεργείᾳ μόνῃ θαρρῶμεν, ἀλλὰ καὶ ΕΡΓΩ θεόθεν συνεργείας ΕΥΧΩΜΕΘΑ, καὶ ὡς εἶδος ἐπὶ ὕλῃ, τὴν ΕΥΧΗΝ τῷ ΕΡΓΩ συνάπτωμεν· καὶ τὸ ὅλον τοῦτο, ὅπως ἂν ἐργαζόμεθα καὶ ΕΥΧΩΜΕΘΑ, καὶ ἃ εὐχόμεθα ΕΝΕΡΓΩΜΕΝ· συνάψας εἶπεν, ΑΛΛ' ΕΡΧΕΥ ΕΠ' ΕΡΓΟΝ ΘΕΟΙΣΙΝ ΕΠΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΤΕΛΕΣΑΙ. οὔτε γὰρ μόνον προθυμεῖσθαι δεῖ τὰ καλά, ὡς ἐφ' ἑαυτοῖς ὄντα κατορθῶσαι, καὶ χωρὶς τοῦ ΘΕΟΥ συνεργείας· οὔτε ψιλῆς τῆς ΕΥΧΗΣ τοῖς λογισμοῖς ἀρκεῖσθαι, μηδὲν πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν αἰτηθέντων προσφέροντας. οὕτω γὰρ ἢ ἄθεον ἀρετήν, εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν, ἐπιτηδεύσομεν· ἢ ἀνενέργητον ΕΥΧΗΝ. ὧν τὸ μὲν ἄθεον ὂν περιαιρεῖ τῆς ἀρετῆς τὴν οὐσίαν· τὸ δὲ ἀργὸν ἐκλύσει τῆς ΕΥΧΗΣ τὸ δραστήριον. πῶς γὰρ ἔσται τι καλόν, ὃ μὴ πρὸς κανόνα τὸν θεῖον περαίνεται; πῶς δὲ τὸ πρὸς τοῦτον πραττόμενον οὐ τῆς ἐκείνου συνεργίας πάντως δεῖται πρὸς ὑπόστασιν; ἔστι γὰρ

ἀρετὴ

eo etiam tandem nos promovent ut bene simus. Qui possit præterea quod bonum est accipere, Deo ipso non largiéte? qui rursum cupiendi libertatem habenti, nec poscenti, Deus ipse natura liberalis donare statuat? ne igitur aut verbis tantum PRECES faceremus, sed opere etiam illas firmaremus; aut nostris solum actionibus confideremus, sed ut agendo etiam divinum auxilium PRECAREMUR, & tanquam formam materiæ, PRECES OPERI adjungeremus; idque totum, ut quæ ipsi AGEREMUS, PRECAREMUR, & quæ PRECAREMUR, AGEREMUS; adjungens monuit, ut NON NISI DEOS PRECATI AD OPUS ACCEDEREMUS. Neque enim quæ honesta sunt ita solum debemus suscipere, tanquam ea ipsi per nos, nulla Dei ope, possimus gerere: neque rursum ita nuda PRECUM ratione contenti esse, ut nihil ad ea paranda quæ petuntur adjiciamus. Ita enim aut virtuté quæ Dei sit expers (si fas id dicere) amplectemur; aut PRECES inefficaces: quorum quidem alterum, eo ipso quod Deo careat, virtutis naturam præscecat, alterum autem, quia iners, PRECUM resolvit efficaciam. Qui enim honestum esse queat, quod secundum divinam regulam non geritur? qui rursum quod ex ejus ratione fit, non ejusdem auxilio penitus egeat ut subsistat? est enim virtus

virtus ipsa Dei imago in animo rationis participe. Eget autē exemplari imago quælibet, ut subsistat. Frustra deinde adipiscaris aliquid, si eo non spectet, ad cujus similitudinem partum est id quod honestum est. Decet ergo PRECES eos adhibere, qui ad virtutis OPUS se accingunt; & operari, qui hujus adeptionem precantur. Est vero hoc ipsum, quod ad divinitatem atque splendorem intuentes facit, etiam ad sapientiæ studium, adjuncta bonorum causa prima, sese applicare. Fons enim perennis naturæ quaternarius ille, non solum exsistendi, sed bene etiam exsistendi omnibus perpetua causa est, bonum proprium per orbem universum, tanquam lucem incorruptibilem atque intelligibilem expendens. Cui cum animus inhæret, sibique tanquam oculum ad acuendam visus aciem perpurgat; ipsa etiam honestorum cura ad PRECES excitatur: & rursum voti adeptione studium intendit, verbis OPERA adjungens, OPERAQUE bona divinis allocutionibus confirmans. Alia rursum cum quidem invenit, aliis autem illustratur; ea ipsa SATAGIT quæ PRECATUR, et PRECATUR quæ SATAGIT. Atque hæc quidem est diligentis OPERAE atque PRECUM cōjunctio. Quænā autem sint quæ ope utriusque præclare geruntur, deinceps audiamus.

49 POST-

ἀρετὴ εἰκὼν θεοῦ ἐν ψυχῇ λογικῇ. εἰκὼν δὲ πᾶσα τοῦ παραδείγματος δεῖται πρὸς ὑπόστασιν. καὶ εἰκῇ τὸ κτώμενον, ἐὰν μὴ ἐκεῖσε βλέπῃ, οὗ πρὸς ὁμοίωσιν τὸ καλὸν κτᾶται. σπεύδοντας οὖν πρὸς τὴν ἐνεργὸν ἀρετὴν, ΕΥΧΕΣΘΑΙ προσήκει, καὶ ΕΥΧΟΜΕΝΟΥΣ τὴν κτῆσιν ταύτης ΕΡΓΑΖΕΣΘΑΙ. τοῦτο δὲ, ὃ πρὸς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν βλέποντας πράττειν, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἑαυτοὺς συντείνειν, μετὰ τῆς πρώτης αἰτίας τῶν ἀγαθῶν. ἡ γὰρ πηγὴ τῆς ἀεννάου φύσεως ἡ τελεαρχὸς ἐκείνη, οὐ μόνον τοῦ εἶναι τοῖς πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὖ εἶναι αἰώνιος αἰτία καθέστηκε, τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν διὰ παντὸς ἐξαπλώσασα τοῦ κόσμου, οἷον φῶς ἀκήρατον καὶ νοερόν. ἡ δὲ ταύτης ἐχομένη ψυχὴ, καὶ ὡς ὄμμα πρὸς ὀξυωπίαν ἑαυτῆς διασμήξασα, ἔκ τε τῆς ἐπιμελείας τῶν καλῶν πρὸς τὴν ΕΥΧΗΝ ἀνεγείρεται. καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ΕΥΚΤΙΚΗΣ πληρώσεως τὴν σπουδὴν ἐπιτείνει λόγοις ΕΡΓΑ συνάπτουσα, καὶ ΕΡΓΑ σπουδαῖα θείαις διαλέξεσι βεβαιουμένη. καὶ τὰ μὲν εὑρίσκουσα, τὰ δὲ ἐλλαμπομένη, σπουδάζει ἃ ΕΥΧΕΤΑΙ, καὶ ΕΥΧΕΤΑΙ ἃ σπουδάζει. τοιαύτη μὲν ἡ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ΕΥΧΗΣ ἕνωσις. *τί δὲ δεῖ τὰ δι' ἀμφοτέρων τούτων κατορθούμενα ἑξῆς ἀκούωμεν. τίνα δὲ

* κ'

49---ΤΟΥ-

49 ---ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΚΡΑΤΗΣΑΣ, 50 ΓΝΩΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΤΕ ΘΕΩΝ ΘΝΗΤΩΝ Τ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ 51 ΣΥΣΤΑΣΙΝ. Η ΤΕ ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ· Η ΤΕ ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ.

Πρῶτον μὲν ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΝ καὶ θεολογικὴν ἐπιστήμην παρεῖναι τοῖς οὕτως ἀχθεῖσι προλέγει, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τετρακτύος ὑποστάντων τὴν ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ, μετὰ τῆς κατὰ γένος αὐτῶν διακείσεως, καὶ τῆς εἰς ἕνα κόσμον ἑνώσεως. τὴν μὲν γὰρ σύνταξιν αὐτῶν ἐνταῦθα τὸ τῆς ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ὄνομα δηλοῖ. τὸ δέ, Η ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ, τὴν κατ' εἶδος διαφοράν. καὶ τό, Η ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ, τὴν κατὰ γένος κοινωνίαν. φύσει γὰρ διεστῶτα τῶν λογικῶν οὐσιῶν τὰ γένη κατὰ πάντων τὴν διάστασιν εἰς μίαν κοινωνίαν συνέρχεται. πῶς γὰρ εἶναι τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ μέσα, τὰ δὲ ἔσχατα, διακέκειται ἅμα καὶ ἥνωται. οὔτε γὰρ τὰ πρῶτα γένοιτο μέσα, ἢ ἔσχατα· οὔτε τὰ ἔσχατα, μέσα, ἢ πρῶτα. ἀλλὰ τοῖς δημιουργικοῖς ὅροις ἀϊδίως μένει διακεκριμένα

κατὰ

49 POSTQUAM VERO ISTA ADE-
PTUS FUERIS, 50 NORIS DEO-
RUM ETIAM IMMORTALIUM, AT-
QUE MORTALIUM HOMINUM
51 CONSTITUTIONEM: QUOQUE
SINGULA PROGREDIANTUR,
ET QUO CONSISTANT.

——Quæ tu si gesseris, idem
Noris qua constent natura hominesq; Deique.
Singula quo pergăt, sistet quo singula rursū.

Primum quidē DEI NOTITIAM theologicamque scientiam eos esse adepturos, qui ita se gesserint, pollicetur; nec ea etiā ignoraturos quæ sacro autore quaternario subsistūt, cū eorū per genera distinctione, ipsaq; etiā in mundum unū unitione. Significat enim hoc loco CONSTITUTIONIS nomine, conjunctionem eorum. Quod autem QUO PROGREDIANTUR dixit, differentiam indicavit quæ fit secundum speciam, ut communionē generis, cum, QUO CONSISTANT, addidit. Natura enim alioqui distincta essentiarum genera quæ ratione prædita sunt, hac distinctione tamē coeunt in societatem unam. Eo ipso namque quod sunt alia quidem prima, alia vero media, alia etiā ultima, distinguūtur simul atque uniūtur. Nō enim quæ prima sūt, media esse queant, vel ultima; neque quæ ultima, media, vel prima: sed genere distincta, termi-

terminis ab opifice constitutis manent perpetuo. Atque ita quidem QUO PROGREDIANTUR intelligimus. Quo autem CONSISTANT, ita rursum considerabimus. Nihil vero hujusmodi perfectũ esse queat, quod primas, medias, atque ultimas partes in seipso, tanquam principium, medium, atque finem totius coagmentationis, non habeat. Nec prima fuerint quæ prima sunt, nisi sequantur quæ media, & ultima. Nec media rursus id ipsum quod dicuntur, si extremis utrinque careant. Conducunt ergo mutuo ad universi perfectionem. Atque id ipsum est, quod CONSISTERE inter se ipsa significantur, quæ specierum quidem varietate distincta sint; sed tanquam mundi unius partes coeuntia, ut ipse fiat, distinctione simul atque unitione totam divini ornatus implent CONSTITUTIONEM atque coagmentationem: quam TE COGNITURUM significat, si bonis quæ superius dicta sunt POTIARIS. Extremorum porro generum mentione, ea etiam intelliguntur quæ media sunt. quod significavit, cum IMMORTALIUM DEORUM MORTALIUMQUE HOMINUM CONSTITUTIONEM dixit. Conjunguntur etiam ultimis quæ prima, mediorum interventu. protenduntur deinde quæ ultima ad prima usque, heroum illustrium interpositione. Sunt

κατὰ γένος. καὶ οὕτω μέν. Η ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ νοοῦμεν. τὸ δὲ Η ΕΚΑΣΤΑ ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ, πάλιν αὖ τῇδε διωρίσαμεν. πᾶν τόδε οὐκ ἂν εἴη τέλειον, μὴ πρῶτα, καὶ μέσα, καὶ ἔσχατα μέρη ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον, ὡς ἀρχὴν, καὶ μέσα, καὶ τελευτὴν τοῦ ὅλου συστήματος. καὶ τὰ πρῶτα οὐκ ἂν εἴη πρῶτα, μὴ μέσων καὶ ἐσχάτων αὐτοῖς ἑπομένων. οὐδὲ τὰ μέσα τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ λέγεται, μὴ ἄκρων ἑκατέρωθεν αὐτοῖς παρακειμένων· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἔσχατα εἴη ἂν ἔσχατα, μὴ πρώτων καὶ μέσων προηγουμένων. συμπλέκει οὖν ἄλληλα πρὸς τὴν τοῦ παντὸς τελειότητα. καὶ τοῦτ' ἔστι, τὸ ΚΡΑΤΕΙΣΘΑΙ αὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων. ὡς μὲν ἑτερότητι διαφέροντα· ὡς δὲ ἑνὸς κόσμου μέρη συμπληροῦντα αὐτὸν, τῷ διεστάναι ἅμα καὶ ἑνῶσθαι τῆς θείας διακοσμήσεως τὴν ὅλην ΣΥΣΤΑΣΙΝ, καὶ σύνταξιν πληροῦνται· ἣν ΓΝΩΣΕΑΙ, φησὶν, εἰ ἐξηγητὴς γένοιο τῶν προειρημένων καλῶν. τῶν γὰρ ἄκρων γνώσει τῇ μνήμῃ συνεισέρχεται τὰ μέσα. ΑΘΑΝΑΤΩΝ γάρ φησι, ΘΕΩΝ, ΘΝΗΤΩΝ Τ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΥΣΤΑΣΙΝ. τὰ γὰρ πρῶτα τοῖς ἐσχάτοις διὰ τῶν μέσων συνάπτονται, καὶ τὰ ἔσχατα πρὸς τὰ πρῶτα τῇ μεσότητι τῶν ἀγαυῶν ἡρώων ἀνατείνεται.

ποιαῦτα ἐστὶ, καὶ ἡ τάξις τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ ἐν προοιμίοις παραδίδοται, ὡς εἶεν μὲν πρῶτον ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ οἱ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΘΕΟΙ· ἔπειθ' ἥρωες ἀγαυοί· καὶ τελευταῖοι δαίμονες καταχθόνιοι, οὓς ΘΝΗΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ καλεῖ. πῶς δὲ ΕΚΑΣΤΟΝ τούτων δεῖ νοεῖν ἤδη εἴρηται· τὸ δὴ ΓΝΩΣΙΝ τούτων λαβεῖν ἐπιστημονικὴν, ὧν ἐκ παραδόσεως τὴν τιμὴν προειλήφαμεν πρακτικὴν ἀρετὴν ἀληθείᾳ θεωρητικῇ κοσμουμένων, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εὐεξίας ἐπὶ τὴν θείαν ἀρετὴν μεθισάντων. τὸ γὰρ οὕτω ΓΝΩΝΑΙ τὰ ὄντα, ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ
* δεῖ ὑπέστησαν, ὁμοίωμα θεῖον *κτήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἀθάνατον διακόσμησιν ἡ σωματικὴ φύσις ὑπόκειται τὸν ἐμφανῆ τοῦτον συμπληροῦσα κόσμον, καὶ πρὸς τὴν τῶν λογικῶν οὐσιῶν ἡγεμονίαν συντεταγμένη, ἑξῆς τὸ τῆς φυσιολογικῆς ἐπιστήμης ἀγαθὸν ἐπακολουθήσειν μηνύει τοῖς τάξει προσιοῦσιν ἐπὶ τὰς γνώσεις.

52 ΓΝΩΣΗ Δ', Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, ΦΥΣΙΝ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΟΣ ΟΜΟΙΗΝ· 53 ΩΣΤΕ ΣΕ ΜΗΤ' ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΛΗΘΕΙΝ.

Πρὸς

Sūt vero iſta, ordoq; ipſe naturarū rationis participū, initio à nobis explicata, cum diximus primas in mūdo hoc occupare Deos immortales, ſecundas autem heroas illuſtres, ultimas vero terrenos dæmonas, quos MORTALES HOMINES appellat. Significatum eſt præterea qua ratione eſſet iſtorū quodq; intelligendum: ſi nempe eorum ipſi NOTITIAM ſcientiæ effectricem adipiſcamur, ex quorum traditione de illorū honore antea attigimus qui virtutem activā veritate cōtemplationis exornarunt, aut etiam qui ab humani habitus bonitate ad divinam virtutem tranſierunt. Ita enim noſſe quæ exſiſtūt ut ſunt à Deo ipſo in naturā producta, Dei ſimilitudinem adipiſci eſt. Quoniam autem poſt æterna ornamenta ſequitur ipſa etiam inferior corporum natura, quæ patentem hunc mundum complet, quæque ad naturarum rationis participum ſtabiliendū imperiū ordinata eſt; ſignificat deinceps philoſophicæ ſciētiæ bonū eos eſſe ſecuturū, qui ordine ad illorū cognitioné acceſſuri ſunt.

52 NOVERIS PORRO, QUATENUS FAS EST, NATURAM IN UNIVERSO SIMILEM: 53 UT NEC IPSE SPERES QUAE SPERANDA NON SUNT, NEC TE FUGIAT ALIQUID.

Noveris & mundi naturā, quapote, eandem:
Ut te nec ſpes vana angat, lateant quoque nulla.

Mundum hunc adspectabilem cum NATURA ad divinæ mensuræ rationem effingeret, eundé sibi proportione ubique variis modis respondere voluit, divinamque pulchritudinem ita formis omnibus, quæ in eo sunt, aliter atque aliter expressam spectari; ut cœlum quidem motus haberet perpetuitatem, terra vero stabilitatem; horum autem utrumque divinæ similitudinis vestigium ostenderet. Dedit præterea cœlesti corpori UNIVERSITATIS ambitum; terrarum vero orbi umbilicũ. Est vero in orbe aliter quidé principium umbilicus, aliter auté ejus finis quod ambit. Unde fit ut quæ supra sunt, astris quidé variis intelligibilibusq; præterea animãtib⁹ referta sint; terra auté plãtis ornata, & animãtib⁹ quæ sésu tãtũ utũtur. Sed horũ medi⁹, quæ distãt adeo, apparet homo, veluti utriusque vitæ particeps aliquis. Ultim⁹ quidé, si ad superiora advertas; primus auté, si ad inferiora. Quo fit, ut primum quidé cũ diis cõsétiat, suãque ipse sorté recuperet, cũ ad mẽté cõvertitur: aliquãdo etiã cũ mortalib⁹ formis societaté ineat, ipsaque divinarũ legũ trãsgressione sua dignitate excidat. Fit enim quia sit generũ rationis participũ ultimus, ut nec eodé modo, nec séper intelligat: Alias n. nõ homo, sed natura De⁹ existeret. Nec potest rursũ séper intelligere, licet istud eodé modo nõ faciat: Hoc enim angelorum ordini ipsũ adscriberet, cum nunc homo sit, simili-

Πρὸς τὴν θείαν συμμετρίαν ἡ ΦΥΣΙΣ τὸν ἐμφανῆ κόσμον ἀποτυπουμένη, δι' ἀναλογίας τε αὐτὸν ἑαυτῷ πανταχοῦ διαφόρως ὁμοιῶσα, καὶ τὸ θεῖον κάλλος ἐκοινώσατο δι' ὅλων τῶν ἐγκοσμίων εἰδῶν ἄλλως καὶ ἄλλως· ὥστε οὐρανῷ μὲν ἀποδοῦναι τὸ ἀεικίνητον· γῇ δὲ τὸ μόνιμον· ἀμφότερον δὲ ταῦτα θείας ὁμοιώσεως ἴχνος ἀποφέρεται. καὶ τῷ μὲν οὐρανίῳ σώματι τὸ πέρας τοῦ ΠΑΝΤΟΣ ἀπένειμε· τῷ δὲ περιγείῳ τὸ κέντρον. ἐν δὲ σφαίρᾳ ἄλλως μὲν τὸ κέντρον ἀρχή· ἄλλως δὲ ὁ τοῦ περιέχοντος ὅρος. ὅθεν τὰ ἄνω μὲν ἄστροις πεποίκιλται, καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνα ζώοις νοεροῖς· γῆ δὲ φυτοῖς ἐκοσμήθη, καὶ ζώοις αἰσθήσει μόνῃ χρωμένοις. μεσότης δὲ τῶν οὕτω διεστηκότων ὁ ἄνθρωπος ἐνορᾶται ἀμφίβιός τις ὤν, καὶ ἔσχατος μὲν τῶν ἄνω, πρῶτος δὲ τῶν κάτω. διὸ πρῶτον μὲν τοῖς ἀθανάτοις συμφέρεται, καὶ τῇ πρὸς νοῦν ἐπιστροφῇ τὴν οἰκείαν λῆξιν ἀπολαμβάνει· ποτὲ δὲ τοῖς θνητοῖς εἴδεσι συναγελάζεται, καὶ τῇ τῶν θείων νόμων ἐκβάσει τῆς πρεπούσης αὐτῷ ἀξίας ἀποπίπτει. ὡς γὰρ ἔσχατος τῶν λογικῶν γενῶν, οὐκ ἀεὶ ὡσαύτως, καὶ ἀεὶ πέφυκε νοεῖν· οὐ γὰρ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ φύσει θεός. οὐ δὲ ἀεὶ νοεῖν δύναται, εἰ καὶ μὴ ὡσαύτως· τοῦτο γὰρ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγγέλων καθίστησι τάξιν. νῦν δὲ ἐστιν ἄνθρω-

πος ὁμοίωσιν μὲν πρὸς τὸ βέλτιον ἀχθῆναι δυνάμενος, ΦΥΣΕΙ δὲ ὑποβεβηκὼς τῶν ἀθανάτων θεῶν, καὶ τῶν ἀγαυῶν ἡρώων, ὡς ἐγκοσμίων πρώτων καὶ μέσων γενῶν. ὥσπερ δὲ τούτων ὑπέβη τῷ μὴ ἀεὶ νοεῖν, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ ποτὲ καὶ λήθῃ γίνεσθαι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ τῆς θεόθεν κατιούσης εἰς αὐτὸν ἐλλάμψεως· οὕτω τῷ μὴ μένειν ἀεὶ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ, ὑπερέχει ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ ὅλης τῆς περιγείου καὶ θνητῆς φύσεως ἀναβέβηκε κατ' οὐσίαν, ὡς ἐπιστρέφειν πρὸς τὸν θεὸν πεφυκώς, καὶ ἀναμνήσει τὴν λήθην ἀφανίζειν, καὶ διδασκαλίᾳ προσλαμβάνειν ἃ ἀπέβαλε, καὶ τὴν ἄνωθεν φυγὴν τῇ ἀντιστρόφῳ φυγῇ ἰᾶσθαι. προσήκει οὖν τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐσίᾳ γνῶναι τὴν σύστασιν τῶν ἀθανάτων θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων· τουτέστι, τὴν λογικῶν γενῶν τὴν διάταξιν. ΓΝΩΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΟΣ ΟΜΟΙΗΝ· τουτέστι, τὴν σωματικὴν οὐσίαν τὴν ἄνωθεν μέχρι τῶν τελευταίων, δι' ἀναλογίας καὶ ἐμφάσεως θείας κοσμηθεῖσαν. ΓΝΩΝΑΙ δὲ πάντα πάντα Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, νόμῳ ὡς διάκειται, οὕτως ὡς ὑπέστη παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ὃν τρόπον τοῖς ἐκείνου νόμοις ἐστὶ διατεταγμένα, εἴτε σώματα, εἴτε ἀσώματα.

similitudine quidem ad id quod præstantius est duci idoneus; sed natura tamen diis immortalibus, ipsisque adeo Heroibus illustribus, tanquam primas in mundo atque medias occupantibus, inferior. Ut autem istis ideo minor est, quod non semper intelligit, sed ignoratione aliquando, suæque ipsius etiam naturæ, atque lucis quæ divinitus in eum labitur, oblivione capitur: sic bruta etiam & plantas, totamque adeo terrenam mortalemque naturam essentia sua ideo superat, quod non semper in ignoratione hæreat; tanquam natura id habeat, ut ad Deum cõverti queat, & recordatione oblivionem pellere, doctrina deinde ea recuperare quæ amisit, fugæ denique rerũ supernarum fuga mederi contraria. Decet ergo mortales NOSSE Deorum immortalium atque hominum constitutionem; id est, generum ratione utentium distinctionem atque ordinem. NOSSE præterea NATURAM IN UNIVERSO IPSO SIMILEM; id est, corpoream substantiam, in qua, ducto à superioribus principio ad ultima usque, divinæ similitudinis relucet imago. Verum ita NOSSE ista omnia UT LICET; nimirum,

----Sicuti lex est data cuique; id est, ut sunt à Deo edita, & legib9 ipsi9 ordinata, sive corpora exsistãt, sive corporis expertia.

De utrisque siquidem communiter, quod NOSSE dixit oportere QUATENUS FAS EST, intelligendum est. haud enim decet nos nostris sine ratione cupiditatibus indulgendo, rerum dignitatem ad id torquere quod placet; sed veritatis limites sectando, NOSSE omnia QUATENUS FAS EST, eoque modo quo lex opificis singula distinxit. Confert porro divini operis duplex ista cognitio (corporeorum scilicet atque incorporeorum) beneficium maximum; UT NEQUE SPERENTUR QUAE SPERANDA NON SUNT, NEQUE ULLA IGNORENTUR. Eo ipso enim quod rerum natura IGNORATUR, accidit ut EA etiam SPERENTUR QUAE SPERANDA NON SUNT, & agitentur rursum quæ fieri non possunt. Ut, siquis cum HOMO sit, immortalium Deorum naturam, vel heroum illustrium SPERET; nescit iste quibus terminis NATURA distinguatur; neque rursum quæ prima in rebus, quæ media, & quæ ultima. Et rursum, si quis animum suum cum mortali corpore, ignoratione immortalitatis quæ inest animis nostris, arbitratur interire; ea exspectat quæ nec debent fieri, nec possunt. Similiter etiam, qui feræ corpus induturum se SPERAT, & fore ut malitia rationis expers animal evadat,

aut

κοινῇ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ποιήσεων τὸ ΓΝΩΝΑΙ ᾗ ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙΝ, ἀκουστέον. οὐ γὰρ ἀλογίστου προθυμίας ἑκόντας μεταφέρειν δεῖ τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ ἡμῖν δοκοῦν· ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὅροις ἑπομένους ΓΙΝΩΣΚΕΙΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΟΝΤΑ, Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, καὶ ὡς ὁ τῆς δημιουργίας θεσμὸς διέστησεν ἕκαστα. ἐκ δὲ τούτων τῶν δύο ΓΝΩΣΕΩΝ, τῆς τε περὶ τὴν ἀσώματον ποίησιν τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς περὶ τὴν σωματικὴν, κάλλιστον ἐπανθεῖ πόρισμα, τὸ ΜΗΤ' ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΛΗΘΕΙΝ. ἐκ γὰρ τοῦ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἐπιγίνεται καὶ τὸ ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, καὶ τὸ ἀδύνατα διανοεῖν. οἷον εἴ τις ἄνθρωπος ὢν, τῶν ἀθανάτων θεῶν ΕΛΠΙΖΕΙ γενέσθαι, ἢ τῶν ἀγαυῶν ἡρώων· οὗτος οὐκ οἶδε ὅρους τῆς ΦΥΣΕΩΣ, οὔτε τῶν ἄλλων πρῶτα, καὶ μέσα, καὶ ἔσχατα διεστείλατο. καὶ πάλιν, εἴ τις ἑαυτοῦ ψυχὴν συναποθνήσκειν οἴεται τῷ θνητῷ σώματι, ἀγνοίᾳ τῆς προσούσης ἀθανασίας τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, προσδοκᾷ ἃ μὴ δεῖ, μηδὲ οἷόν τε γενέσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ θηρίου μεταμφιάσασθαι σῶμα ΕΛΠΙΖΩΝ, καὶ ζῶον ἄλογον γενέσθαι διὰ κακίαν,

ἢ

ἢ καὶ φυτὸν δι' ἀργίαν αἰσθήσεως· καὶ ὅσα ἀντιστρόφως τοῖς εἰς τὰ ἄνω γένη μεταβάλλουσι τὴν τοῦ ἀνθρώπου οὐσίαν, πρὸς τὰ κάτω αὐτὴν συνωθεῖ πεπλανημένος, καὶ ἀγνοῶν τὸ ἀμετάβλητον τοῦ καθ' οὐσίαν ὑπάρχοντος εἴδους τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ. ἀεὶ γὰρ μένουσα ἄνθρωπος, τῇ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας ἀνὰ μέρος κτήσει, θεὸς, ἢ θηρίον γίνεσθαι λέγεται· φύσει δὲ οὐδέτερον, ἀλλὰ κατὰ τῆς πρὸς ἑκάτερον ὁμοιώσεως. καὶ ὅλως ὁ τὴν προσοῦσαν ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν ὄντων μὴ εἰδὼς, ἀλλ' εἴς τι ὑπερβάλλων αὐτῆς, ἢ ἐλλείπων, τὴν ἄγνοιαν ταύτην ἀφορμὴν τῆς ὑποκένου δόξης, καὶ ΑΕΛΠΤΟΥ ΕΛΠΙΔΟΣ πεποίηται. ὁ δὲ ἐν τοῖς δημιουργικοῖς μέτροις ἕκαστα ἀφορίζων, καὶ ΓΙΓΝΩΣΚΩΝ τὰ ὄντα, Η γέγονε, καὶ παραμετρῶν τὸν θεὸν τῇ ἑαυτοῦ ΓΝΩΣΕΙ· οὗτος τὸ Ἕπου θεῷ μάλιστα τηρεῖ, καὶ τὸ Ἄριστον μέτρον οἶδε, καὶ τῆς ἀνεξαπατήτου ἀπάτης τυγχάνει.

54 ΓΝΩΣΗ Δ' ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΑΣ,
55 ΤΛΗΜΟΝΑΣ, ΟΙΤ' ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΟΥΤ' ΕΣΟΡΩΣΙΝ,

aut planta sensus ignavia; idem quoque cõtraria illis ratione, qui hominis naturam in superiora genera commutāt, eam trudit ad inferiora, deceptus & ipse, atque ignarus formæ essentialis quàm habet hominis animus mutationis expertem. Semper enim homo permanens, virtutis atque vitii vicaria possessione, Deus, aut fera heri dicitur; cum natura neutrũ exsistat, sed similitudinis habitudine cũ utroque. Et re vera, qui singulorum quæ sunt præstantiã ignorat, sed ipsam vel superat in aliquo, vel nõ assequitur, vanæ sibi opinionis, aut FALSAE SPEI occasionem istam amplectitur. Qui vero de singulis ita sentit atque judicat ut sunt ab opifice edita, quique præterea cognoscit quæ exsistunt, qua ratione facta sunt, qui Deum denique sui ipsius COGNITIONE metitur; ille maxime & Deum sequitur, quod jubetur, & mensuram novit optimam, nec fraude ulla vinci potest atque superari.

54 NOVERIS ETIAM HOMINES SPONTE MALA AMPLECTI 55 MISEROS; VICINAQUE BONA NEC VIDERE,

Noris mortales sponte in sua damna ruentes;
Infelix stultumque genus, quod commoda præsens

56 NEC

56 NEC AUDIRE. PAUCOS DEINDE EXSISTERE QUI MALIS NORINT LIBERARE. 57 SORTEM HUJUSMODI MORTALIUM MENTES VEXARE: 58 QUI INFINITA DAMNA PATIENTES CYLINDRIS AGANTUR AD ALIA ATQUE ALIA. 59 EXITIOSAM ENIM CONTENTIONEM COMITEM, 60 CONGENITAM ILLIS ESSE, QUAE NON ANIMADVERSA DAMNUM INFERAT; QUAM MINIME DECET PROVOCARE, SED CEDENTES FUGERE.

Non oculis, nõ aure capit, raroque medetur.
Sic miseris sors mētē agitat; variisq; cylindris
Huc illuc rotat, immensis versatq; periclis.
Hoc comes improvisa eiet cōtētio damnum
Insita; cui certare nefas, sed cedere pulchrũ.

Corporeorũ atq; incorporeorũ generũ ordine recto perspecto, sequitur ut HOMINIS naturã exacte COGNOSCAMUS, qualibusq; sit, & quib⁹ objecta perturbationib⁹: uti deinde medio loco posita inter ea jaceat quæ nunquã prolabũtur in vitia, & quibus ad virtutẽ ferri natura negatũ est: unde fit ut in utraque propẽdeat, ibiq; aliquãdo intelligibilẽ vitæ felicitatẽ sequatur, hic autem sæpe affectionũ sensus amplectatur. qua ratione nõ male quoque cẽsuit Heraclit⁹, cũ nos illorũ mortẽ vivere, mori autẽ istorũ vitã pronũciavit. fertur n. homo deorsũ, & felici regione excidit, cũ, ut inquit Pythagore⁹ Empedocles,

---Divi-

56 ΟΥΤΕ ΚΛΥΟΥΣΙ· ΛΥΣΙΝ
ΔΕ ΚΑΚΩΝ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙ.
57 ΤΟΙΗ ΜΟΙΡΑ ΒΡΟΤΩΝ ΒΛΑ-
ΠΤΕΙ ΦΡΕΝΑΣ· ΟΙ ΔΕ ΚΥ-
ΛΙΝΔΡΟΙΣ 58 ΑΛΛΟΤ' ΕΠ'
ΑΛΛΑ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΑΠΕΙΡΟΝΑ
ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΕΣ. 59 ΛΥΓΡΗ
ΓΑΡ ΣΥΝΟΠΑΔΟΣ ΕΡΙΣ ΒΛΑ-
ΠΤΟΥΣΑ ΛΕΛΗΘΕ, 60 ΣΥΜ-
ΦΥΤΟΣ, ΗΝ ΟΥ ΔΕΙ ΠΡΟΣΑ-
ΓΕΙΝ, ΕΙΚΟΝΤΑ ΔΕ ΦΕΥΓΕΙΝ.

Τῆς τῶν ἀσωμάτων καὶ σωματικῶν γενῶν καλῶς γνωσθείσης διαλλάξεως, ἕπεται καὶ τὴν ΑΝΘΡΩΠΟΥ οὐσίαν ἀκριβῶς ΓΝΩΡΙΖΕΣΘΑΙ, οἵα τε ἐστὶ τυγχάνει, καὶ οἵων δεκτικὴ παθημάτων· καὶ ὅτι ἐν μεθορίῳ ἐστὶ τῶν τε ἀπτώτων εἰς κακίαν, καὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐ πεφυκότων ἀνάγεσθαι· διὸ καὶ ἐπαμφοτερίζει ταῖς ῥέψεσιν, ὅτε μὲν ἐκεῖ ζῶν τὴν νοερὰν εὐζωΐαν, ὅτε δὲ ἐνταῦθα τὴν αἰσθητικὴν ἐμπάθειαν προσλαμβάνων. ἔνθα καὶ λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλείτου, ὅτι ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. κάτεισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησιν ὁ Πυθαγόρειος,

---φυ-

—φυγὰς θεόθεν, καὶ ἀλήτης,
Νείκει μαινομένῳ πίσυνος.—

ἄνεισι δὲ, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἕξιν ἀπολαμβάνει,
Εἰ φεύξει τὰ περὶ γῆν, καὶ τὸν ἀτερπέα χῶρον,

ὥς αὐτὸς λέγει,

Ἔνθα φόνος τε, κότος τε, καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν·

εἰς ὃν οἱ ἐκπεσόντες, ἄτης

—ἀνὰ λειμῶνά τε καὶ σκότος ἠλάσκουσιν.

ἡ δὲ ἔφεσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς ἄτης λειμῶνα, πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπείγεται λειμῶνα· ὃν ἀπολιπὼν, τῇ ὁρμῇ τῆς πτερορρυήσεως εἰς γήϊνον ἔρχεται σῶμα ὀλβίου—αἰῶνος ἀμερθείς. τούτοις δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐστὶ σύμφωνος περὶ μὲν τῆς καθόδου ταυτὶ λέγων· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καί τινι συντυχίᾳ χρησαμένη πτερορρυήσῃ τε, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, τότε νόμος αὐτὴν εἰς ζῶον θνητὸν οἰκίζεσθαι. περὶ δὲ τῆς ἀνόδου ταῦτα· ὅτι τὸν *ὄχλον *προσφῦντα ὕστερον ἐκ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρὸς, θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα λόγῳ κρατήσας ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸ τῆς πρώτης καὶ ἀρίστης ἀφικνεῖται εἶδος ἕξεως. ὅτι καὶ εἰς ξυνόμον ἄστρον ἄγεται ὑγιὴς καὶ ὁλόκληρος γενόμενος. ὑγιὴς μὲν τῇ τῶν παθῶν, ὡς νοσημάτων, ἀπαλλαγῇ· ὁ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς

περ-

-------Divinitus exul, & errans,
Lite furente agitur.------
Sed revertitur, atq; primū habitū resumit,
Terrea si fugiens, tristē despexerit oram,
ut idem ait,
Quo cædesque, iræque, & cætera turba
malorum.
in quam qui ceciderint, Atæ
-----per pratum, tenebrasque vagantur.

Desiderium autem fugientis Atæ pratum ad veritatis pratum propere deducit; eoque relicto, pennarum defluentium impetu in terrenum corpus venit, felicis
----privatus munere vitæ.

Neque vero istis sunt dissentanea quæ Plato de descensu loquitur, hoc modo; Si vero assequendi impotens (animus) Deum minime viderit,& damnum passus aliquod, pennarumque defluvium, in terram etiam labatur, tum lex ipsum jubet in mortale animal induci. De ascensu autem ista; Hominem postea, cum illa ratione superaverit quæ sibi ex terra, aqua, aere, & igne, turbulenta & rationis expertia insederint, ad prioris, atque optimi habitus formam rediturum. Esse præterea ad astrum, quocum aptus fuerat, sanum atque integrum reversurum. Sanum quidem, quia perturbationibus, tanquā morbis,liberatum;quod virtute politica effi-

efficitur; integrum autem, scientiæ, tanquã propriarum partium, recuperatione; quod contemplativa virtute fieri natura comparatum est. Docet præterea aperte, eorũ aversione quæ hic sunt, meliorum jacturam, quam ab illis recedentes fecimus, esse sarciendam; dum malorum fugam quæ hic habentur, sapientiæ studium esse definit. Esse enim homines solos morbis istis natura obnoxios significat; immo, nec perire mala posse, nec in diis exsistere; sed in his locis circaque naturam humanã versari necessario. Sequitur enim ut qui ortui atque interitui penitus sunt obnoxii, affici etiam præter naturam valeant; in quo malorum principium situm est. Cæterum quo pacto ista fugere oporteat, subjungit, cum inde eo confugere oportere dicit. Fugam autẽ similitudinem cum Deo, quatenus fas est, exsistere; similitudinem vero justitiam, sanctitatem, cum prudentia adipisci. Decet enim inprimis humanam naturam eum aversari, qui mala cupiat evitare; cum non possint qui cum illa commiscentur, non malis illis impleri necessario quæ ipsam sequuntur. Ut igitur fuga à Deo, & pennarum defluvio, quibus ad superiora ipsi attollebamur, in mortalium locum, quos mala comitantur, decidimus; sic certe humanarum affectionum rejectione, ipsaque etiam virtutum, tanquam pennarũ quarũdã, productione, ad purum

περιγίνεται· ὁλόκληρος· ἡ δὲ τῆς ἐπιστήμης, ὡς οἰκείων μερῶν, ἀνθήψεται· ὃ διὰ τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας κατορθοῦσθαι πέφυκε. καὶ πάλιν, ὡς δέοι τῇ ἐντεῦθεν φυγῇ ἀπὸ τῶν χειρόνων γινομένην ἀπόστασιν ἐξιᾶσθαι σαφῶς παρίστησι, φυγὴν τῶν τῇδε κακῶν φιλοσοφίαν ὁριζόμενος. συμπεφυκέναι γὰρ τὰ πάθη μόνοις τοῖς θνητοῖς ἀποφαίνεται διὰ τούτων· ἀλλ' οὐδὲ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν, οὔτε ἐν θεοῖς εἶναι, περὶ δὲ τόνδε τὸν τόπον, καὶ τὴν θνητὴν φύσιν περιπολεῖν ἐξ ἀνάγκης. τοῖς γὰρ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πάντως που καὶ τὸ παρὰ φύσιν διαπεσεῖν δυνατὸν παρέπεται· ὅπερ ἐστὶ τῶν κακῶν ἀρχή. πῶς δὲ δεῖ ταῦτα φυγεῖν, ἐπάγει. διὸ δεῖ ἐνθένδε ἐκεῖσε φυγεῖν. φυγὴ δὲ ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ· ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. τὸν γὰρ ἀποδρᾶναι βουλόμενον τὰ κακὰ, τὴν θνητὴν φύσιν πρῶτον ἀποστραφῆναι δεῖ. οὐ γὰρ οἷόν τε ταύτῃ συμπεφυρμένους μὴ καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ κακῶν ἐξ ἀνάγκης ἀναπίμπλασθαι. ὥσπερ οὖν ἡ θεόθεν φυγὴ, καὶ ἡ πτερορρύησις τῶν κουφιζόντων ἡμᾶς πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸν τῶν θνητῶν ἤνεγκε τόπον, οἷς τὰ κακὰ συνεισέρχεται· οὕτως οὖν ἡ τῆς θνητῆς προσπαθείας ἀποβολὴ, καὶ ἡ τῶν ἀρετῶν, οἷον πτερῶν τινων, ἔκφυσις πρὸς

τὸν τῶν καλῶν καθαρὸν τόπον, εἰς τὴν θείαν συζωΐαν ἡμᾶς ἀνάξει. μέση γὰρ οὖσα ἡ τοῦ ἀνθρώπου οὐσία τῶν τε ἀεὶ νοούντων τὸν θεὸν, καὶ τῶν μηδέποτε νοεῖν πεφυκότων, ἄνεισι πρὸς ἐκεῖνα, καὶ κάτεισι πρὸς ταῦτα, νοῦ κλήσει καὶ ἀποβολῇ, πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν καὶ τὴν θήρειον, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀμφίβιον ἀναμέσος οἰκειουμένη. ταῦτ' οὖν ὁ περὶ τῆς ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΓΝΩΚΩΣ οὐσίας, οἶδε πῶς ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, καὶ πῶς ΤΛΗΜΟΝΕΣ καὶ τάλανες ταῖς ἑαυτῶν αἱρέσεσι γίνονται. ποτὲ γὰρ ἔτι δυνάμενοι μένειν ἐκεῖ, προπετείᾳ ὁρμῆς εἰς γένεσιν κατασύρονται. ποτὲ δὲ δυνάμενοι θᾶσσον ἐντεῦθεν ἀπολύεσθαι, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ταῖς ἀμετρίαις τῶν παθῶν καταπλέκουσι. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ τῶν ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΜΗΤΕ ΟΡΑΝ, ΜΗΤΕ ΑΚΟΥΕΙΝ· ἵνα ΑΓΑΘΑ μὲν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια νῦν λέγηται. τὸ δὲ ΜΗ ΟΡΑΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΑ, τὸ μὴ δι' ἑαυτοῦ ἀνακινεῖσθαι πρὸς εὕρεσιν τῶν καλῶν· καὶ τὸ ΜΗ ΑΚΟΥΕΙΝ, τὸ ταῖς παρ' ἄλλων διδασκαλίαις μὴ ὑπήκοον γίνεσθαι. διπλῆ γὰρ ἡ τῆς ἐπιστήμης ἀνάληψις· ἢ διὰ μαθήσεως,

ὡς

purum bonorum locum, divinamque felicitatem adscendemus. Cum enim media jaceat hominis natura inter eos qui Deum semper contemplantur, & quibus id natura negatum est: eadem adscendit ad illa, & descendit ad ista, mentisque possessione atque rejectione, divinam similitudinem atque belluinam, propter naturæ propensionem ad utramque, vicissim induit. Qui igitur ista de HOMINIS NATURA PERSPECTA HABEAT, novit idem, cur dicantur homines SPONTE MALA AMPLECTI; cur etjam INFELICES & miseri suis ipsorum consiliis evadant. Cum enim alias adhuc ibi manere queant, desiderii pernicitate ad ortum pertrahuntur. Alias etjam cum hinc valeant solvere maturius, ipsi se perturbationum mora, tanquam involucris, implicant. Atque illud est quod significare voluit, cum VICINA BONA NEC VIDERE NEC AUDIRE dixit; ut BONORUM nomine virtutem atque veritatem intellexisse videatur: eo autem quod NON VIDERE QUAE VICINA sunt, per se non incitari ad quærenda honesta; quod deinde NON AUDIRE, monentium doctrinæ nequaquam attendere. Est enim scientiæ reparandæ via duplex. Aut disciplinæ,

 tan-

tanquam AUDITUS; aut inventionis, tanquam VISIONIS. SPONTANEA igitur DAMNA PATI dicuntur, qui neque ab aliis discere, neque per se invenire studentes, tanquam bonorum sensu carentes manent, & ob id prorsus inutiles. Qui enim neque per se sapit, neque alio monente animum advertit, ipse etiam homo est inutilis. Qui autem in discendo atque inveniẽdo quæ honesta sunt operam collocant, ii sunt qui se MALIS NORUNT LIBERARE; quique laborum fuga, quos hic patimur, ad liberum æthera commigrant. Sed pauci sunt ejusmodi. Sunt enim mali permulti, & perturbationibus inferiores, immo & vecordes assidua in terram propensione; qui hoc mali sibi ideo videntur peperisse, quod à Deo fugere, seque ab ipsius familiaritate, qua tum fruebantur cum in pura luce degerent, subtrahere voluerunt. Discessum enim à Deo, qui mentem conturbet atque lædat, ipsa arguit in terram propensio. Non potest siquidem vel non insanire, qui Deo vacuus sit; vel Deo vacuus non esse, qui in amentiam inciderit. Est enim necesse & dementem Deo carere, & Deo carentem insanire. Utrique autem, tanquam bonorum studio nequa-

ὡς δι' ἀκοῆς ἢ δι' εὑρέσεως, ὡς δι' ὁράσεως. ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ δὲ ΠΗΜΑΤΑ ΕΧΕΙΝ λέγονται οἱ μήτε μανθάνειν παρ' ἄλλων, μήτε εὑρίσκειν δι' ἑαυτῶν ἐθέλοντες, ὡς τῆς συναισθήσεως τῶν ἀγαθῶν ἀμοιροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο πάντῃ ἀχρεῖοι. ὃς γὰρ ἂν μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου λέγοντος ἐν θυμῷ βάλληται, ὅ κεν δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ. οἱ δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν μανθάνειν τε καὶ εὑρίσκειν ἔργον πεποιημένοι, οὗτοι εἰσὶν οἱ τῶν ΚΑΚΩΝ ΤΗΝ ΛΥΣΙΝ ΣΥΝΙΕΝΤΕΣ, καὶ φυγῇ τῇ τῆδε πόνων εἰς τὸν ἐλεύθερον αἰθέρα μετοικιζόμενοι. ΟΛΙΓΟΙ δέ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι· οἱ γὰρ πλεῖστοι κακοί, καὶ τῆς προσπαθείας ἥττους, καὶ φρενοβλαβεῖς ὑπὸ τῆς εἰς γῆν νεύσεως γενόμενοι· ὡς καὶ τοῦτο παρ' ἑαυτῶν τὸ ΚΑΚΟΝ ἔχειν, διὰ τὸ βουληθῆναι φυγεῖν ἀπὸ θεοῦ, καὶ ἀπομεῖναι αὐτοὺς τῆς τούτου ὁμιλίας, ἧς ἐτύγχανον ἐν αὐγῇ καθαρᾷ διάγοντες. τὸν γὰρ ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸν ΒΛΑΠΤΟΝΤΑ ΤΑΣ ΦΡΕΝΑΣ ἡ πρὸς γῆν νεῦσις δηλοῖ. οὐ γάρ ἐστιν ἢ μὴ ἀνοηταίνειν τὸν τοῦ θεοῦ γενόμενον ἔρημον, ἢ μὴ ἔρημον εἶναι θεοῦ τὸν εἰς ἄνοιαν ἐκπεσόντα. τὸν γὰρ ἀνόητον ἀνάγκη καὶ ἄθεον εἶναι, καὶ τὸν ἄθεον ἀνόητον. ἀμφότεροι δέ, ὡς μὴ πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν καλῶν ἐγη-

ἐγηγερμένοι, ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΥΣΙΝ, οἷον ΚΥΛΙΝΔΡΟΙΣ ταῖς καταγώγοις πράξεσιν ΑΛΛΟΤΕ ΑΛΛΟΙΣ ΚΑΚΟΙΣ συμφερόμενοι, καὶ μὴ ἔχοντες ὅ, τι χρήσωνται ἑαυτοῖς, διὰ τὸ πάσαις ταῖς τύχαις ἀπαιδεύτως προσφέρεσθαι· νῦν μὲν ἐξυβρίζοντες ἐν πλούτῳ· νῦν δὲ ἐν πενίᾳ κακουργοῦντες, καὶ πρὸς λῃστείαν μὲν ὑπὸ ῥώμης σώματος ἐκφερόμενοι, πρὸς δὲ βλασφημίαν ὑπὸ ἀσθενείας καὶ νοσημάτων· τήν τε ἀπαιδίαν ὀδυρόμενοι, καὶ τὴν πολυπαιδίαν ἀφορμὴν πολέμων καὶ αἰσχροκερδείας ποιούμενοι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐκ ἔστι τῶν ἐν τῷ βίῳ, ὃ μὴ πρὸς κακοῦ τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, πανταχόθεν στενοχωρουμένοις ὑπὸ τῆς ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΥ κακίας, καὶ τοῦ μὴ ΑΝΑΒΛΕΠΕΙΝ πρὸς τὸ θεῖον φῶς, μηδ' ΕΠΑΙΕΙΝ ἐθέλειν τῶν ὄντως ἀγαθῶν· ἀλλὰ καταδεδυκότας εἰς τὴν θνητὴν προσπάθειαν, ὡς ἐν κλύδωνι τῷ βίῳ φέρεσθαι. τούτων δὲ ΛΥΣΙΣ μία ἡ πρὸς θεὸν ἐπιστροφή, ἣν ἐξευρίσκουσιν οἱ τὸ ΟΜΜΑ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ΟΥΣ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνάληψιν ἐπεγείροντες, καὶ τὸ παρεπόμενον τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν ΚΑΚΟΝ τῇ ἀναγωγικῇ δυνάμει θεραπεύσαντες. ἣν δὲ ΣΥΜΦΥΤΕΣ ἅμα καὶ ἐπίκτητον ἡμῶν ΚΑΚΟΝ,

nequaquam excitati, INNUMERA DAMNA PATIUNTUR; facinoribus deorsum rapientibus, TANQUAM CYLINDRIS AD ALIA ATQUE ALIA delati; nec habentes in quo seipsis utantur, qui in omni fortuna se gerant intemperanter: nunc quidem propter opes contumeliosi; nunc vero penuria rerum improbi, & ad latrocinia corporis viribus, ad blasphemias autem earundem imbecillitate, atque morbis conversi; liberorum præterea orbitatem moleste ferentes, eorum autem numerum, si copiosus sit, bellorum prætextum atque sordium facientes. Denique ut semel dicam, nihil est in vita quod amentibus in damnum non cedat, qui SPONTANEAE malitiæ angustiis premantur undique, neque ad lucem divinam INTENDANT OCULOS, neque ea AUDIRE velint quæ vere bona sunt; sed ita in mortales affectiones ruant, ut in vita tanquam procella rapiantur. At istorum una LIBERATIO est reversio ad Deum: quam soli nanciscuntur, qui animi OCULUM atque AUREM ad bonorum recuperationem excitãt, quiq; malo quod naturam nostrã comitatur ea virtute medetur quæ ad superiora deducit. Est vero nobiscum NATUM SIMUL & studio nostro accersitum

MALUM, liberæ voluntatis motus præter naturam; per quem cum divinis legibus CONTENDERE, eisque adversari audemus, nihil advertentes quantum eo ipsi LAEDAMUR, quod Deo repugnare non dubitemus; hoc tantum cæcorum more VIDENTES, quod illius placita spernere potuimus. Est præterea in eo liberæ voluntatis multa & nimia licentia, quod à Deo recedere non dubitat, & PERNITIOSAM CONTENTIONEM adversus eum amplecti, qua pertinaciter cum eo ratione quadam libenter decertamus; cum, vetante illo istud committere, hoc ipsum maxime volumus efficere: & rursum, cum, jubente eodem fieri aliquid, parere recusamus. ut miseria se utrinque illi cumulent qui divinam legem prætergrediuntur, dum ea non faciunt quæ jubentur, & faciũt quæ vetantur. Quid ipsi igitur adversus EXITIOSUM istum COMITEM simul atque CONGENITUM, CONTENTIONEM nomine, inveniemus; quæ ab eo quod est in nobis præter naturam dispositũ excitatur, & quæ ideo hoc habet à natura, ut tanquã malũ domesticũ, SENSIM SINE SENSU DAMNUM INFERAT? quid isti decet opponere? quodnã ---insanæ litis reperire juvamen? quod deorsũ agentis potestatis impedimẽtũ, nisi ut ista agamus, meditemur, amemus,

ΚΑΚΟΝ, ἡ τῆς αὐτεξουσίου παρὰ φύσιν κίνησις, καθ' ἣν ΕΡΙΖΕΙΝ τε καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς θείοις νόμοις πειρώμεθα, οὐδὲν ἐπαισθανόμενοι ὅσον ἑαυτοὺς βλάπτομεν, διὰ τῆς δοκεῖν ἀντιτείνειν θεῷ· ἀλλὰ μόνον τὸ τυφλῶς ΟΡΩΝΤΕΣ, ὅτι ἐδυνήθημεν ἀφηνιάσαι τῶν ἐκείνου θεσμῶν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ πολλῷ τῆς αὐτεξουσίου χρήσασθαι, καὶ ἀμέτρως τὸ τολμᾷν ἀφίστασθαι θεοῦ, καὶ τὴν ΛΥΓΡΑΝ ΕΡΙΝ πρὸς αὐτὴν ἀναδέχεσθαι, καθ' ἣν ΕΡΙΖΟΜΕΝ τρόπον τινὰ καὶ φιλονεικοῦμεν, ἐκείνου λέγοντος, μὴ ποιήσῃς τόδε, τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ποιεῖν ἐθέλειν· καὶ πάλιν αὖ, εἰ ἐκεῖνος λέγοι, ποίησον τόδε, αὐτὸ τὸ μὴ ποιεῖν· ἵνα ἑκατέρωθεν τῆς ἀθλιότητος ἑαυτοὺς πληρώσωσιν οἱ τὸν θεῖον νόμον ἐκβαίνοντες, τῷ τε μὴ ποιεῖν τὰ προστεταγμένα, καὶ τῷ ποιεῖν τὰ ἀπηγορευμένα. τί οὖν πρὸς τὴν ΛΥΓΡΑΝ ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΣΥΝΟΠΑΔΟΝ ἅμα καὶ σύμφυτον* λεγομένην ἐξευρήσομεν, τὴν ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν* παρὰ φύσιν διατεθέντος ἐγειρομένην, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς οἰκεῖον ΚΑΚΟΝ, λανθανόντως βλάπτειν πεφυκυῖαν; τί πρὸς αὐτὴν ἀντιτιθέναι δεῖ; τί τὸν

---Μαινομένου νείκους ἄκος εὑρεῖν;

τί τῆς καταγωγῆς δυνάμεως* ῥῆμα, ἢ τὸ πονεῖν ταῦτα, καὶ ἐκμανθάνειν, καὶ ὃν ἔρωτι πείθεσθαι,

ἀπο

* ΕΡΙΝ

* χ' ἔρυμα

ἀπὸ τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει; ταῦτα γὰρ ἦν ΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ, ἣν οἱ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙ· ταῦτα ἡ ΤΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΑΚΟΗ ΚΑΙ ΟΨΙΣ· ταῦτα ἡ τῶν ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΠΗΜΑΤΩΝ ἀπαλλαγή· ταῦτα τῆς ἀπειρίας τῶν παθῶν ἡ τομή. ταῦτα οὖν καὶ τῆς ἀθέου ΕΡΙΔΟΣ ΑΠΟΦΥΓΗ γένοιτ᾽ ἄν, καὶ σωτηρία ψυχῆς, καὶ ἀποκάθαρσις τοῦ μαινομένου νείκους, καὶ ἀνάκλησις τῆς θεόθεν φυγῆς. τὴν γὰρ καταγωγὸν ῥοπὴν τῇ ἀναγωγῷ δυνάμει μόνως ἂν ἰασαίμεθα, εἰ μὴ περαιτέρω προάγοιμεν αὐτήν, μηδ᾽ ἐπὶ κακοῖς κακὰ συνεπιθείημεν, ἀλλ᾽ ἐπιπειθεῖς γινόμενοι τῷ ὀρθῷ λόγῳ ΦΕΥΓΟΙΜΕΝ ΤΗΝ ΛΥΓΡΑΝ ΕΡΙΝ, τῇ ἀγαθῇ ΕΡΙΔΙ οὐ φιλονεικοῦντες ἀπειθεῖν τῷ θεῷ, ἀλλὰ φιλονεικοῦντες ὅτι μάλιστα αὐτῷ πείθεσθαι· ἣν οὐ δεῖ ΕΡΙΝ καλεῖν, ἀλλὰ θεοπαθῆ ὑπακοήν, καὶ ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἑκούσιον ὑπόταξιν τὰς ἀφορμὰς περικόπτουσαν τῆς ἀνοήτου ἀπειθείας. ταῦτα γὰρ οἶμαι διὰ τῶν προκειμένων ἐπῶν δηλοῦσθαι· τὸ μὲν τῆς αὐτεξουσίου πονηρείας διὰ τοῦ, ΓΝΩΣΗ Δ᾽ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ᾽ ΕΧΟΝ-

quæ virtutis nos in vestigia ponant? hæc enim sunt malorum REMEDIA PAUCIS COGNITA. hic VICINORUM BONORUM INTUITUS, hic AUDITUS. hæc MALORUM SPONTANEORUM LIBERATIO, hæc infinitatis perturbationum amputatio. Fuerint ergo isthæc non impiæ CONTENTIONIS vitatio tantum, sed animi salus etiam, furentisque litis purgatio, & exilii à Deo revocatio. Propensionem siquidem ad inferiora ea tantum virtute sanare valeamus quæ sursum impellit, si illam non ultra pergere patiamur, neque malis mala addamus; sed rectæ rationi parentes, EXITIOSA CONTENTIONE devitata, eam quæ bona est amplectamur; non Deo repugnare, sed illi quam maxime obsequi certantes: quod non licet CONTENTIONIS nomine donare, sed divinæ auscultationis, & conversionis ad Dei legem, atque etiam voluntariæ subjectionis, quæ stultæ incredulitatis causas amputet. Hæc enim arbitror propositis versibus significari; liberæ quidem potestatis nequitiam, cum NOSSE jubet HOMINES SPONTANEA DAMNA

AM-

AMPLECTENTES; quos ideo MISEROS atque infelices licet appellare, quod sponte malitiam sibi adsciverunt: eos autem quæ honesta sunt nolle AUDIRE, cum VICINA BONA NEC VIDERE cupere NEC AUDIRE pronunciat. Significat porro SPONTANEIS MALIS posse nos LIBERARI, cum eorum SOLUTIONEM PAUCIS ESSE COGNITAM ideo interserit, ut cum LIBERATIONEM penes nos exsistere demonstrarit, sponte etiam istis nos obstrinxisse clarum sit. Postea adjicit quibus de causis animis, qui in vitia inciderint, CAECIS esse atque SURDIS contigerit, cum TALEM SORTEM VEXARE HOMINUM MENTES ait. Fit enim, cum à præstantioribus deficimus, ut amentiam ipsi temerariamque opinionem sequamur: quod malæ SORTIS nomine intellexit, quæ nos ipsa ad particulare & mortale animal inclinatione, à divino choro rejicit. Ostendit præterea quænam consilii temeritaté sequantur; & quomodo quæ peccantur simul voluntate fiant atque præter voluntatem; dum CYLINDRO in planitie rotato similem facit insa-

ΕΧΟΝΤΑΣ, ὡς ΤΛΗΜΟΝΑΣ δεῖ καλεῖν καὶ ἀθλίους, ὅτι πρὸς αὐτοπροαίρετον κακίαν ἐκλίθησαν· τὸ δὲ ΜΗΔ' ΑΜΩΣ τούτους ΕΠΑΙΕΙΝ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΕΘΕΛΕΙΝ, διὰ τοῦ λέγειν, ΟΙΤ' ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΟΥΤ' ΕΣΟΡΩΣΙΝ, ΟΥΤΕ ΚΛΥΟΥΣΙ. καὶ ὅτι δυνατὸν ἀπολυθῆναι τῶν ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΚΑΚΩΝ δηλοῖ τὸ, ΛΥΣΙΝ ΔΕ ΚΑΚΩΝ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙΝ, ὃ μεταξὺ παρεμβέβληται, ἵνα τὴν ἐφ' ἡμῖν δείξας τὴν ΛΥΣΙΝ ὑπάρχουσαν, καὶ τὸν δεσμὸν ἐκ τοῦ ἑκουσίου ἠρτῆσθαι μηνύσῃ. εἶτα ἐπισυνάπτει τὴν ΤΥΦΛΟΤΗΤΟΣ καὶ ΚΩΦΟΤΗΤΟΣ τῆς εἰς κακίαν ἐκπεσούσης ψυχῆς αἰτίαν. ΤΟΙΗ ΜΟΙΡΑ ΒΡΟΤΩΝ ΒΛΑΠΤΕΙ ΦΡΕΝΑΣ. εἰς γὰρ ἄνοιαν καὶ ἀσεβέστατον αἵρεσιν ὁ ἀπὸ τῆς κρείττονος χωρισμὸς ἄγει, ὃν διὰ τ' ΑΥΓΡΑΣ ΜΟΙΡΑΣ ἠνίξατο τῆς ποιούσης ἡμᾶς ἔξω θείου χοροῦ τῇ πρὸς τὸ μερικὸν καὶ θνητὸν ζῷον νεύσει. καὶ τὰ ἑπόμενα τῇ ἀβουλίᾳ παραδείκνυσι, καὶ πῶς ἀκούσια ἅμα καὶ ἑκούσια τὰ πλημμελήματα ἐκδιδάσκει τῇ κατ' ἐπιπέδου ΚΥΛΙΝΔΡΙΚΗ· κινήσει ἐοικέναι φήσας τὴν

τὸν τῶν ἀνοήτων βίον, ὃς κύκλῳ ἅμα καὶ ἐπ' εὐθείας ποτὲ κινεῖται· κύκλῳ μὲν, δι' ἑαυτὸν· ἐπ' εὐθείας δὲ, διὰ τὴν πτῶσιν. ὡς γὰρ ὁ ΚΥΛΙΝΔΡΟΣ οὐ καταλκρατεῖ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κυκλικῆς περιαγωγῆς ἀπὸ τῆς ὀρθότητος πλαγιασθείς· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ τῆς τάξεως τῶν ὄντων ἀγαθῶν τυγχάνει, τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τῆς πρὸς θεὸν στάσεως ἀποπεσοῦσα· πλανᾶται δὲ περὶ τὰ δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐκφέρεται ἐπ' εὐθείας καὶ αἰσθητικαῖς προσπαθείαις ΚΥΛΙΟΥΜΕΝΗ. ὃ διὰ τοῦ ΑΛΛΟΤ' ΕΠ' ΑΛΛΑ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΕΣ, παρέστησεν. ἐπειδὴ δὲ τῆς ΦΡΕΝΑΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΗΣ ΜΟΙΡΑΣ, καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν θείων, αἴτιον ὂν τὸ αὐτεξούσιον κίνημα παρὰ φύσιν διατεθέν· πῶς δεῖ καὶ τοῦτο κατευνάζειν, καὶ πρὸς θεὸν ἐπιστρέφειν, διὰ τῶν ἑξῆς δύο στίχων ἐδίδαξε. τὴν μὲν αὐτεξούσιον βλάβην οὕτω καταμηνύσας, ΛΥΓΡΗ ΓΑΡ ΣΥΝΟΠΑΔΟΣ ΕΡΙΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΑ ΛΕΛΗΘΕ ΣΥΜΦΥΤΟΣ· τὴν δὲ αὐτεξούσιον ἴασιν, ΗΝ ΟΥ ΔΕΙ ΠΡΟΣΑΓΕΙΝ, ΕΙΚΟΝΤΑ ΔΕ ΦΕΥΓΕΙΝ. συνορῶν δὲ ὅτι προηγουμένως τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπικουρίας χρῄζομεν πρὸς ἀποφυγὴν μὲν τῶν κακῶν,

ἀνά-

insanorum vitam, quæ in orbem simul & recta quandoque moveatur. In orbem quidem per se; recta vero propter lapsum. Ut enim CYLINDRUS motum circularem ad axem non retinet, cum à rectitudine deflectit: sic neque consequitur animus quæ vere bona sunt, cum à recta ratione, & statu quem apud Deum obtinebat, excidit; sed vagus opinione bonorum ducitur, & à recto deflectit, sensuumque perturbationibus volvitur atque rapitur. Quod indicavit, cum ALIAS AD ALIA RAPI, INFINITA DAMNA PATIENTES, dixit. Quoniam autem SORTIS QUAE MENTES VEXAT, & separationis à Deo, causam habet motus liberæ facultatis præter naturam affectæ; etiam qualiter ipsum sedare oporteat, & ad Deum convertere, duobus qui sequuntur versibus ostendit: partim quidem voluntarium damnum eo demonstrans, quod EXITIOSAM CONTENTIONEM SIMUL INNATAM DAMNA SENSIM SINE SENSU INFERRE dixit; partim etiam sanandi libertatem innuens, cum EXCITARI NON DEBERE, SED CEDENDO VITARI, intulit. Verum cum animadverteret egere nos imprimis auxilio divino ad mala vitanda bona-

bonaque assequẽda, sermonẽ ad Jovẽ, veluti prece quadã ad opis impetrationẽ, cõvertit.

61 JUPITER PARENS, AUT TANTIS MALIS OMNES LIBERA, 62 AUT OMNIBUS OSTENDE QUO DAEMONE UTANTUR. 63 VERUM CONFIDE, QUIA DIVINUM GENUS IIS EST MORTALIBUS, 64 QUIBUS NATURA SACRA SINGULA APERIENS OSTENDIT. 65 QUORUM SI FUERIS IPSE PARTICEPS, IIS POTIERIS QUAE TIBI IMPERO, 66 REMEDIOQUE ADHIBITO ANIMUM LABORIBUS ISTIS LIBERABIS.

Jupiter alme, malis jubeas vel solvier omnes:
Omnibus utantur vel quonam dæmone monstra.
At confide: hominũ divina est stirpis origo;
Sacra quib⁹ natura favẽs hæc singula pãdit.
Quæ si tu teneas, dictis potieris & ipse,
Purgatũq; animum damnis servabis ab istis.

Solebant Pythagorei Jovis nomine universitatis hujus conditorem & PARENTEM venerari. Est enim justum à quo ut sint, atque vivant, omnia possident, ab hac eum virium facultate nominare. Congruit namque quod Dei revera nomen est, ejus maxime viribus atque operibus. Quæ autem videntur nobis propria exsistere, fortuito magis, atque ex instituto, quam cõsiderata naturæ propri-

ἀνάκτησιν τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ τινὰ εὐχὴν ἐπήγαγε, καὶ βοηθείας αἰτίαν, τὴν πρὸς τὸν Δία ἐπιστροφήν.

61 ΖΕΥ ΠΑΤΕΡ, Η ΠΟΛΛΩΝ ΤΕ
ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΕΙΑΣ ΑΠΑΝΤΑΣ·
62 Η ΠΑΣΙΝ ΔΕΙΞΑΙΣ ΟΙΩ ΤΩ
ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ.
63 ΑΛΛΑ ΣΥ ΘΑΡΣΕΙ· ΕΠΕΙ ΘΕΙΟΝ
ΓΕΝΟΣ ΕΣΤΙ ΒΡΟΤΟΙΣΙΝ,
64 ΟΙΣ ΙΕΡΑ ΠΡΟΦΕΡΟΥΣΑ
ΦΥΣΙΣ ΔΕΙΚΝΥΣΙΝ ΕΚΑΣΤΑ·
65 ΩΝ ΕΙ ΣΟΙ ΤΙ ΜΕΤΕΣΤΙ,
ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ ΩΝ ΣΕ ΚΕΛΕΥΩ,
66 ΕΞΑΚΕΣΑΣ ΨΥΧΗΝ ΔΕ ΠΟ-
ΝΩΝ ΑΠΟ ΤΩΝΔΕ ΣΑΩΣΕΙΣ·

Τὸν ποιητὴν καὶ ΠΑΤΕΡΑ τοῦδε τοῦ παντὸς ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ ΔΙΟΣ, καὶ ΖΗΝΟΣ ὀνόματι σημαίνειν. δι' ὃν γὰρ τὸ εἶναι, καὶ τὸ ζῆν, τοῖς ΠΑΣΙΝ ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. κύριον γὰρ ὄντως ὄνομα θεοῦ τὸ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ποιήσεως μάλιστα πρέπον· τὰ δὲ ἐφ' ἡμῖν δοκοῦντα κύρια εἶναι τύχη καὶ προαίρεσις τίθεται μᾶλλον, ἢ ἡ τῆς οὐσίας οἰκει-

οἰκειότης ἐξ ἀρχαίας· ὡς ἔστιν ὅτι πολλῶν ἰδεῖν ὀνομάτων ἀλλοτρίως περὶ κειμένων· οἷον εἰ ὁ πονηρὸς τὴν ἕξιν, ἀγαθὸς καλεῖται· καὶ εἰ ὁ ἄθεος τὴν γνώμην, εὐσεβής. τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδὲν μετέχει τῆς τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος, ὅτι μηδὲν τῆς οὐσίας, ἢ τῆς ἐνεργείας παρίστησι τῶν πραγμάτων ἐκείνων, οἷς κεῖται ὀνόματα. τὴν οὖν ὄντως ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς ἀϊδίοις τῶν πραγμάτων χρὴ ζητεῖν· καὶ τούτων ἐν τοῖς θείοις· καὶ τῶν θείων ἐν τοῖς ἀρίστοις. ὅθεν καὶ τὸ τοῦ ΔΙΟΣ ὄνομα σύμβολόν ἐστι καὶ εἰκὼν ἐν φωνῇ δημιουργικῆς οὐσίας, διὰ τοὺς πρώτους θεμένους τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα διὰ σοφίας ὑπερβολήν, ὥσπερ τινὰς ἀγαλματοποιοὺς ἀρίστους, διὰ τῶν ὀνομάτων, ὡς δι' εἰκόνων, ἐμφανίζειν αὐτῶν τὰς δυνάμεις. τὰ γὰρ ἐν τῇ φωνῇ ὀνομάτων σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ νοήσεων ἀπεργάζοντο τὰς δὲ νοήσεις αὐτὰς γνωστικὰς τῶν νοηθέντων πραγμάτων ἐποιοῦντο. τῇ γὰρ πρὸς τὰ νοητὰ ἐπιστροφῇ θεωρίας πλησθέντες, κἀκεῖθεν ἐγκύμονες γενόμενοι νοερῶν ὠδίνων εἰς φωνὰς προϊόντες, τοιαῦτα ἐπέθεντο τοῖς οὖσιν ὀνόματα, ἃ δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς, καὶ τῶν εἰς τὴν ταύτης ἐκφώνησιν παραληφθέντων στοιχείων, ὡς οἷόν τ' ἦν, ἀπετύπου τῶν ὀνομαζομένων τὰ εἴδη, καὶ ἐπέστρεφε πρὸς αὐτὰς τὰς οὐσίας

τοὺς

proprietate, reperta sunt atque indita. Quemadmodum in multis nominibus licet intueri, quorum aliena est ab eo quod significant impositio. Ut, si quis eum qui moribus sit improbis probum nominet, & pium qui male de Deo sentiat. Nihil enim, quæ sunt hujusmodi, rectæ nominum rationis ideo obtinent, quod earum rerum naturam vel facultatem, ad quarum significationem data sunt, minime exprimant. Decet ergo veram nominum interpretationem in rebus æternis quærere; idque in divinis, earumque præstantissimis. Quo fit, ut JOVIS nomen symbolum quoddam atque imaginem opificis naturæ voce ipsa exprimat; cum qui primi nomina rebus indiderunt, propter summam sapientiam, velut statuarii quidã optimi, nominibus ipsis, tãquam formis, vires earum indicarint. Effecerunt enim ut quæ in voce nomina exsisterent, cogitationum symbola fierent quæ animo continentur; cogitationes autem ea indicarent quæ cogitarentur. Cum enim assiduo intelligibilium usu contemplatione abundarent, unde gravidi effecti, cogitatione parturiente ad voces accederent; ea nomina rebus imponebant quæ voce ipsa, & elementis quæ ad ejus expressionem adsumerentur, quantum fieri posset, rerum formas quibus nomina tribuerentur exprimerent;

eosque à quibus recte audirētur, ad earum naturam atque substantiā ita converterent, ut qui illorum contemplationis finis exsistebat, principiū nobis ad assequendam rerum notitiam fieret. Ita ergo ab illis quidem antea quaternarius, qui mundum hunc condidit; hoc autem loco JUPITER PARENS, propter eas rationes quas attulim⁹, est appellatus. Quod autem ab eo postulat hujus precis oratio, id ipsum sane omnibus bonitate ipsius in promptu est: sed est in nobis sitū ut ipsi accipiamus quod semper ab eo porrigitur. Nam & superius dictum est;

-----finem dein ante precatus
Numina opus facito:-----

tanquam illos quidem nunquam non dare bona significet; sed nos ea tum accipere, cum ad divinam largitionem ipsi attēdimus. Neque enim admittet arbitrii libertas, nisi velit quæ vere bona sunt. Sunt autem ejusmodi veritas atque virtus; quæ semper ab opifice natura eademque ratione illucent omnibus. Postulat etiam hoc loco, ad NECESSARIAM MALORUM LIBERATIONEM, intueri nos nostrā ipsorū naturā: id enim significat cum dicit, QUO DAEMONE UTANTUR; ita animum indicans. Hujusmodi vero ad se conversione sequi necessario statuitur & malorum liberatio, & eorum ostensio quæ ad felicitatem à Deo porriguntur. Ex suppositione ergo

τοὺς ὀρθῶς αὐτῆς κατακούοντας· ὥστε γίνεσθαι τὸ πέρας τῆς ἐκείνων θεωρίας ἀρχὴν ἡμῖν πρὸς εὕρεσιν τῆς τῶν πραγμάτων νοήσεως. οὕτω μὲν οὖν ὁ δημιουργὸς αὐτοῖς πάλαι μὲν τετρακτὺς ἦν, νῦν δὲ ΖΕΥΣ ΠΑΤΗΡ, δι᾽ ἃς εἴπομεν αἰτίας ὀνομάζεται. ὃ δὲ αἰτεῖ παρ᾽ αὐτοῦ τῆς παρούσης εὐχῆς ὁ λόγος, τοῦτο δὴ τοῖς ΠΑΣΙΝ ἐφήπλωται δι᾽ ἀγαθότητα· παρ᾽ ἡμῖν δὲ ἐστι τὸ λαβεῖν τὸ ἀεὶ παρ᾽ ἐκείνου διδόμενον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς προτέροις εἴρηται, ---ἔρχευ ἐπ᾽ ἔργον

Θεοῖσιν ἐπευξάμενος ---

ὡς ἐκείνων μὲν ἀεὶ διδόντων τὰ ἀγαθά, ἡμῶν δὲ τότε αὐτὰ δεχομένων, ὅταν ἑαυτοὺς πρὸς τὴν θείαν δόσιν συντείνωμεν. τὸ γὰρ αὐτεξούσιον οὐκ ἂν λάβοι τὰ ὄντως ἀγαθὰ μὴ βουλόμενον λαβεῖν. ταῦτα δὲ ἐστιν ἀλήθεια καὶ ἀρετή, ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς οὐσίας ἀεὶ καὶ ὡσαύτως πᾶσιν ἐλλαμπόμενα. καὶ νῦν δὲ ὁ λόγος ἀναγκαίαν πρὸς τὴν ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΙΝ ἀπαιτεῖ τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν ἡμᾶς ἰδεῖν. τοῦτο γὰρ ἦν ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ· αὐτὴ τοῦ, οἵα ψυχή. τῇ δὲ τοιαύτῃ εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστροφῇ διορίζεται ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν ΚΑΚΩΝ, καὶ τὴν ἔκφανσιν τῶν πρὸς εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προτεινομένων. ἐξ ὑποθέσεως

σιῶν περίεισιν ὁ λόγος, ὅτι εἰ ΠΑΝΤΕΣ ἴδοιεν οἷοί εἰσιν, καὶ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ, ΠΑΝΤΕΣ ΑΠΟΛΥΘΕΙΕΝ ἂν τῶν ΚΑΚΩΝ. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. οὐ γὰρ οἷόν τε ΠΑΝΤΑΣ ὁμοῦ φιλοσοφῆσαι, καὶ ὑποδέξασθαι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀεὶ προσφερόμενα ἀγαθὰ πρὸς εὐζωΐας τελειότητα. τί οὖν τὸ λειπόμενον, ἢ τούτους μόνους χρῆναι ΘΑΡΡΕΙΝ τοὺς προσιόντας τῇ ἀναφαινούσῃ τὰ οἰκεῖα ἡμῖν ἀγαθὰ ἐπιστήμῃ; μόνους γὰρ τούτους ΑΠΟΛΥΘΗΣΕΣΘΑΙ τῶν παραπεπηγότων ΚΑΚΩΝ τῇ θνητῇ φύσει· ἐπειδὴ καὶ μόνοι πρὸς τὴν θέαν τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἐπεστράφησαν, οὓς ἄξιον καὶ εἰς ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΓΕΝΟΣ ἐγγράφειν, ὡς ὑπὸ τῆς ΙΕΡΑΣ ΦΥΣΕΩΣ, τουτέστι φιλοσοφίας διδαχθέντας, καὶ ἀσκηθέντας τὰ δέοντα. τῆς δὲ κοινωνίας τῶν ΘΕΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΕΙ ΤΙ ΜΕΤΕΣΤΙΝ ΗΜΙΝ δηλώσομεν ἀντεχόμενοι τῶν σπουδαίων ἔργων, καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, οἷς μόνη ἡ τοῦ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ψυχὴ θεραπεύεται, καὶ τῶν τῇδε ἐλευθεροῦται ΠΟΝΩΝ ΕΙΣ τὴν ΘΕΙΑΝ λῆξιν μεθισταμένη. συνελόντας οὖν εἰπεῖν, ὁ νοῦς τῶν προκειμένων ἐπῶν ἐστι τοιοῦτος· οἱ γνόντες ἑαυτοὺς ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ

τῆς

ergo progreditur oratio, fore judicans ut MALIS OMNES LIBERENTUR, SI NORINT QUO DAEMONE UTANTUR. Sed fieri istud non posse. Neque enim valere OMNES simul sapientiæ studio teneri, & bona amplecti quæ à Deo ad felicitatis perfectionem conferuntur. Quid igitur superest, nisi debere eos solum CONFIDERE, qui ad disciplinam illam accedunt quæ nostra nobis bona ostendit? constat enim illos tantummodo MALIS quæ mortali vitæ adhærescunt LIBERATUM IRI, quoniam & ipsi soli ad eorum contemplationem quæ vere bona sunt sese contulerunt; quos justum est DIVINO GENERI adscribere, tanquam à SACRA NATURA, id est philosophia, edoctos, & in eis quæ decet exercitatos atque excultos. Ostēdem⁹ autē SI QUID DIVINORUM HOMINUM societatis participes simus, cum honestis operibus incūbemus, atque disciplinis intellectualibus; quibus solis HOMINUM reficitur animus, & LABORIBUS quos hic patiebatur liberatus, in DIVINAM sortem commigrat. Significant igitur (ut paucis absolvam) propositi versus, eos qui seipsos NORUNT, humanis LIBERARI

perturbationibus. Quamobrem ergo non OMNES LIBERANTUR, cum nullis desit ad sui notitiam ex congenitis sibi rebus occasio? Quia permulti, inquit, spontanea mala patiuntur, qui vicina bona nec vident nec audiunt. Pauci autem sunt qui eo ipso malis liberari norint, quod IGNORENT QUO DAEMONE UTANTUR: ii nimirum, qui philosophiæ auxilio perturbationum morbo purgati sunt, terrenisque locis, tanquam carcere, liberati. Qui ergo postulat, JOVEM alloquens, AUT MULTIS MALIS OMNES LIBERARI; AUT OMNIBUS INDICARI QUALI DAEMONE UTANTUR? annon tanquam penes illum sit etiam invitos OMNES ad veritatem revocare; negligere autem, vel dedita opera non facere, ut in vinculis detineantur? Aut etiam nec istud quidem cogitare sanctum sit? At indicat potius, decere ad Deum, tanquam PARENTEM, converti, qui ad vitæ felicitatem urgeat. Est enim Deus omnium quidem conditor; sed bonorum etiam PARENS. Qui ergo MALORUM NOVIT LIBERATIONEM, qui

τῆς θνητῆς ἐμπαθείας. διὰ τί οὖν οὐ ΠΑΝΤΕΣ ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ, πάντες ἀφορμὰς ἔχοντες ἐν συμφύτοις πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας; ὅτι οἱ πλεῖστοι, ὡς ἔφην, αὐθαίρετα πήματ᾽ ἔχοντές εἰσιν, οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ᾽ ἐσορῶσιν, οὔτε κλύουσιν. ὀλίγοι δέ εἰσιν, οἱ τὴν κακῶν λύσιν συνιέντες ἐκ τοῦ γνῶναι ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ φιλοσοφίᾳ καθηράμενοι τῶν τῆς ἀλογίας παθῶν, καὶ ἐκ τῶν τῇδε τόπων, ὥσπερ ἐκ δεσμωτηρίων, ἠλευθερωμένοι. πῶς οὖν φησι πρὸς τὸν ΔΙΑ, Η ΠΟΛΛΩΝ ΤΕ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΕΙΑΣ ΑΠΑΝΤΑΣ, Η ΠΑΣΙΝ ΔΕΙΞΑΙΣ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ; * ἄρα ὡς ἐπ᾽ ἐκείνῳ ὂν καὶ ἄκοντας ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ΑΠΑΝΤΑΣ, ΑΜΕΛΕΙΑ ἐστί, ἢ ἐπιβουλῇ τοῦτο μὴ *ποιοῦντας, ἵν᾽ ἐν τοῖς δεσμοῖς κατέχοιντο; ἢ ταῦτα μὲν οὐδ᾽ ὅσιον ἐπινοεῖν; ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος ἐπιδείκνυται, ὅτι ἐπὶ τὸν θεὸν, ὡς πρὸς ΠΑΤΕΡΑ, ἐπιστραφῆναι δεῖ τὸν πρὸς εὐζωΐαν ἐπειγόμενον. ἔστι γὰρ ὁ θεὸς δημιουργὸς μὲν ΠΑΝΤΩΝ, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ ΠΑΤΗΡ. ὁ γοῦν τὴν ΛΥΣΙΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ συνιεὶς,

* γρ. ἄρα

* γρ. ποιοῦν

καὶ

καὶ τῶν αὐθαιρέτων πημάτων ἐξαιρούμενος, καὶ τὴν λυγρὰν ἔριν προσήκουσαν ἐν ἑκουσίῳ φυγῇ, ἀπὸ πρὸς τὴν ἐκ θεοῦ καθήκουσαν βοήθειαν ἐπιστρεφόμενος ἀναβοᾷ τὸ ΖΕΥ ΠΑΤΕΡ, τὸ * ἤδη συνεργάσθαι τὰ παιδὸς ἄξια, τὸν θεὸν ΠΑΤΕΡΑ καλῶν. καὶ ἐννοεῖ * τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ συμβαῖνον, ὡς εἰ γένοιτο ἐπὶ ΠΑΝΤΩΝ, ΠΑΝΤΕΣ ὁμοίως ἂν αὐτῶν τῶν ΚΑΚΩΝ ΑΠΟΛΥΘΕΙΕΝ. εἶθ' εὑρὼν τὸ μὴ συμβαῖνον, οὐ διὰ τὸν θεὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους αὐθαίρετα πήματ' ἔχειν, * λεγέτω πρὸς ἑαυτὸν, ΑΛΛΑ ΣΥ ΘΑΡΣΕΙ ὁ τὴν ὁδὸν ἐξευρηκὼς τῆς ΑΠΟΛΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ. αὕτη δ' ἦν ἡ διὰ τῆς ΙΕΡΑΣ φιλοσοφίας ἐπιστροφὴ πρὸς τὰ ΔΕΙΚΝΥΜΕΝΑ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ οὐχ ὁρῶσι, διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς * ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις, ἃς ΠΡΟΣΕΦΥΣΕΝ ὁ δημιουργὸς τῷ λογικῷ γένει πρὸς ἐπίγνωσιν ἑαυτοῦ. ἐπεὶ οὖν τὸ ΔΕΙΞΑΙ τινι ὁτιοῦν, δύο προσώπων ἐνεργείας εἰς αὐτὸ δεομένως ἐμφαίνει· (πῶς γὰρ ἂν ΔΕΙΞΑΙΣ τυφλῷ, κἂν μυριάκις προσφέρῃς ὃ βούλῃ ΔΕΙΞΑΙ; ἢ πῶς ἂν τῷ ὁρῶντι ΔΕΙΞΑΙΣ μηδὲν προσάγων;) ἀμφότερα οὖν παρεῖναι δεῖ· τό, τε παρὰ τοῦ ΔΕΙΚΝΥΝΤΟΣ προσαγόμενον ἀγαθὸν·

καὶ

* καὶ ἤδη

* διὰ

* καὶ λέγει ἑαυτῷ

* χρῆσθαι

qui ſpontaneis præterea liberatus eſt, qui item damnoſam contentionem fuga voluntaria devitavit, ad congruum ille Dei auxilium converſus JUPITER PARENS inclamat; hoc ipſo videlicet, quod ea ſit ante operatus quæ filium decuerant, PARENTEM appellans. Intelligit deinde ex eo quod de ſe contigit, ſi idem fieret ab OMNIBUS, OMNES quoque ſimiliter atque ipſum MALIS LIBERATUM IRI. Poſtea, ubi deprehendit non iſtud Deo autore fieri, ſed multorum culpa, qui ſpontanea mala amplectuntur; ſeipſum CONFIDERE adhortatur, qui LIBERATIONIS MALORUM viam invenerit. Ipſam nimirum ad ea converſionem, quæ ſibi ſacræ philoſophiæ opera à Deo OSTENSA SUNT; quæ multi propterea non vident, quod communibus notitiis non recte utantur, quas ad ſui cognitionem rationis capaci generi opifex ipſe INNASCI voluit. Quoniam vero ad quamcumque rem alicui OSTENDENDAM duarum perſonarum actiones in unum cõſtet debere concurrere: (qui enim cæco quod cupis OSTENDAS, etiamſi millies proferas? aut qui videnti DEMONSTRES quod non proferas?) utramque certe adeſſe convenit; & bonum quod ab eo proponitur qui OSTENDIT, &

& ejus videndi capacem oculum, cui res ipsa OSTENDITUR; ut hinc quod in videndi sensum cadit, inde autem visio ipsa, ad OSTENSIONIS effectum concurrant. Quæ cum ita sint, ponamus fore ut omnes simul MALIS LIBERENTUR, si OMNIBUS OSTENDAT opifex atque largiatur suæ naturæ notitiam, & QUO DAEMONE UTANTUR. At non OMNES tamen simul MALIS LIBERANTUR. Sequitur ergo non OMNIBUS eum OSTENDERE; sed iis tantum qui per se ad MALORUM LIBERATIONEM accedunt, quique sponte oculos ad ejus quod ostenditur contemplationem atque susceptionem intendunt. Non est igitur ipse in causa cur OMNIBUS minime OSTENDATUR; sed illi ipsi, qui vicina bona neque vident neque audiunt: unde spontanea mala pati diximus. Est ergo in causa qui eligit: non Deus, qui OMNIBUS quidem semper quæ bona sunt, quantum potest, ante indicat; non OSTENDIT tamen semper OMNIBUS, quia quo tempore porriguntur, plurimorum morbo caligent oculi, & deteriorum occupatione deorsum defixi hæreant.

Con-

καὶ τὸ ὁρατὸν τοῦ, ᾧ ΔΕΙΚΝΥΤΑΙ, διορατικὸν ὄμμα· ἵνα ἐκεῖθεν μὲν τὸ ὁρατόν, ἐντεῦθεν δὲ ἡ ὅρασις συνδράμῃ πρὸς τὴν τῆς ΔΕΙΞΕΩΣ συμπλήρωσιν. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, λάβωμεν ὑπόθεσιν πάντας * ἅμα ΑΠΟΛΥΘΗΝΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ, ΕΙ ΠΑΣΙ ΔΕΙΞΕΙΕΝ ὁ δημιουργός, καὶ ἐμφανίσειε τὴν τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας ἐπίγνωσιν, καὶ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ. ἀλλὰ μὴν οὐ ΠΑΝΤΕΣ ἅμα ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ. οὐκ ἄρα ΠΑΣΙ ΔΕΙΚΝΥΣΙΝ, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις τοῖς πρὸς ΑΠΟΛΥΣΙΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ οἴκοθεν ὁρμωμένοις, καὶ τὸ παρ' ἑαυτῶν ὄμμα πρὸς θέαν τοῦ ΔΕΙΚΝΥΜΕΝΟΥ, καὶ ὑποδοχὴν ἀνατείνασιν. οὐκ ἄρα αὐτὸς αἴτιος τοῦ μὴ ΠΑΣΙ ΔΕΙΞΑΙ, ἀλλ' οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων, οὔτ' ἐσορῶντες, οὔτε κλύοντες. καὶ διὰ τοῦτ' αὐθαίρετα πήματ' ἔχειν λέγομεν. αἰτία οὖν τῶν ἑλομένων, θεὸς δὲ ΚΑΚΩΝ ἀναίτιος, προλάμπων μὲν ἀεὶ τὰ ἀγαθὰ ΠΑΣΙΝ, ὅσον γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ, οὐ ΔΕΙΚΝΥΣ δὲ ΠΑΣΙΝ ἀεί, τῷ δὲ τὸ θεωρητὸν ὄμμα τῶν περιλειπομένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς πλείστοις μεμυκέναι, καὶ κάτω νεύειν ἀσχολίᾳ τῇ πρὸς τὰ χείρονα.

* αὖ

ἤ

ἡ δὲ τοιαύτη τῶν προκειμένων ἐπῶν ἐξήγησις καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν συμφωνεῖ, καὶ πρὸς τὴν ὑποκειμένην ἐπῶν διάνοιαν. εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ θεοῦ ἐστιν ἑλκύσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄκοντας, τί αὐθαίρετα πήματ' ἔχειν αὐτοὺς ἐγκαλοῦμεν; τί δὲ συμβουλεύομεν ὡς τὸ ἕλκειν οὐ δεῖ προσάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν; ἢ τί τὰ συμβαίνοντα πράως φέρειν, καὶ ἰᾶσθαι σπουδάζειν ἐπιτάττομεν; ὅλως γὰρ ἡ διὰ μαθήσεως πρὸς ἀρετὴν ὁδὸς ἀποκεκλεῖσθαι τοῖς τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀναιροῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ἔδει ποιεῖν, οὐδὲ ἐν μελέτῃ καὶ φροντίδι τίθεσθαι τῶν καλῶν, εἰ τοῦ θεοῦ ἴδιον ἦν σώζειν ἡμᾶς ἀπὸ κακίας, καὶ τῆς ἀρετῆς πλήρεις ποιεῖν μηδὲν παρ' αὐτοῦ συνεισφέροντας. ἀλλ' οὕτως αὐτὴ αἰτία τῆς τῶν πολλῶν πονηρίας θεοῦ ἦν ἔγκλημα. εἰ δὲ ἀναίτιος κακῶν ὁ θεός, ὥσπερ καὶ * λέγεται, δῆλον ὡς παρ' ἡμῶν ἡ τῶν ἀγαθῶν * ἀπόστασις, ὅτι πέλας ὄντων αὐτῶν, καὶ ἐν ἡμῖν κατὰ τὰς ΦΥΣΙΚΑΣ ἐννοίας κειμένων, οὔτ' ἐσορῶμεν, οὔτε κλύομεν. αἰτία δὲ τῆς ἀβλεψίας ταύτης καὶ ἀνηκοΐας ἡ λυγρὰ ἔρις, αὐθαίρετος οὖσα βλάβη, ἣν οὐ δεῖ προσάγειν ἐπὶ πλεῖον, εἴκοντα δὲ φεύγειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ τὴν τῶν ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΙΝ συνιέναι, καὶ τὴν εἰς θεὸν ἐπιστροφὴν ἐξευρίσκειν. οὕτω γὰρ ἡ [illegible] τῶν θεοῦ ἔλλαμψις, τῆς παρ' ἡμῶν ὀρέξεως αὐτῇ συντρεχούσης,

* γρ. λέλεκται

* γρ. ἀπόστασις

ΔΕΙΞΙΣ

Congruit autem isthæc propositorum versuum explicatio et cum veritate ipsa, & cum eorum mente qui præcedunt. Si enim Dei est homines etiam invitos ad veritatem pertrahere; quid eos spontanea damna pati arguimus? quid rursum litem exitiosam non excitare, sed fugere, suademus? quid item casus adversos moderate ferre, & remedia quærere? omnino enim quæ disciplinæ via est ad virtutē, illis intercluditur, cum arbitrii tollitur libertas! Non enim eorum quicquam deceat vel agere, vel curare, vel studiose sectari quæ recta sunt, si Dei sit ab iniquitate nos servare, virtutibusque implere nihil ex nobis conferentes. Quod si ita se haberet, esset ita vitiorum causa in permultis divinæ culpæ tribuenda. Sin autem malorum culpa vacat Deus, ut etiam dictum est, haud jam dubium est quin ipsi à bonis defecerimus; quæ cum vicina habeamus, & in nobis secundum naturales notitias posita, eadem ipsi neque intuemur neque audimus. Est vero cæcitatis hujus atque surditatis autor perniciosa ista contentio sponte damnum amplectens; quam non decet amplius augere, sed cedendo vitare, & malorum liberationem nosse, viamque ad Deum revertendi invenire. Ita enim Dei quælibet indicatio, si eidem intuitus noster accedat,

OSTEN-

OSTENSIO evadit. Sunt vero OSTENSIONIS opera, quies animi, LIBERATIO LABORUM quos hic toleramus, divinorũ præterea bonorũ fruitio, & PATERNAE cõversationis cõmunicatio. His igitur de virtute & veritate præmissis, & virtutis quidem præceptis nocturna ratiocinatione cõclusis, veritatis autẽ spe ad quietẽ usq; & salutẽ animi perducta; ea nunc adfert quæ ad alatæ puritatis splendorem pertinẽt; tertium nimirum philosophiæ genus adjungens superioribus.

67 ABSTINE PORRO CIBIS, QUOS DIXIMUS, TUM IN LUSTRATIONIBUS, 68 TUM IN ANIMI LIBERATIONE DIJUDICANS: ET CONSIDERA SINGULA, 69 RATIONEM, OPTIMUM AURIGAM, SUPERIORE LOCO STATUENS.

Sperne cibos cautus, veluti purgamina monstrans,
Atque animum solvens, dixi. tum singula pensans,
Aurigæ menti cedas quas tractet habenas.

Natura ratione prædita, quæ corp9 habet sibi congenitũ, ita ab opifice edita fuit, ut neq; ipsa corp9 exsisteret, neq; tamẽ careret corpore; sed esset quidẽ incorporea, in corp9 autẽ species ejus tota desineret. Sicut n. in astris quidẽ quod est superi9, substãtia est corporis expers, quod autẽ inferi9, corpore præditũ: & sol

ΔΕΙΞΙΣ γίνεται. ἔργα δὲ τῆς ΔΕΙΞΕΩΣ, ψυχῆς ἄρσις, καὶ σωτηρία ἀπὸ τῶν τῇδε πόνων, καὶ συναίσθησις τῶν θείων ἀγαθῶν, καὶ κοινωνία τῆς ΠΑΤΡΙΚΗΣ πολιτείας. τοσαῦτα περὶ ἀρετῆς καὶ ἀληθείας προειρηκὼς, καὶ τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα εἰς τὸν νυκτερινὸν σύλλογον περατώσας, τὰς δὲ τῆς ἀληθείας ἐλπίδας, ἕως τῆς ἀνέσεως καὶ σωτηρίας τῆς ψυχῆς ὁρίσας, ἐπάγει τὰ περὶ τῆς τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρότητος ἱερατικῆς, τρίτον τι φιλοσοφίας γένος ἐπισυνάπτων τοῖς προειρημένοις.

67 ΑΛΛ' ΕΙΡΓΟΥ ΒΡΩΤΩΝ, ΩΝ
ΕΙΠΟΜΕΝ, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ,
68 ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ ΚΡΙΝΩΝ· ΚΑΙ ΦΡΑΖΕΥ ΕΚΑΣΤΑ,
69 ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ ΣΤΗΣΑΣ ΚΑΘΥΠΕΡΘΕΝ ΑΡΙΣΤΗΝ.

Ἡ λογικὴ οὐσία συμφυὲς ἔχουσα* παρὰ τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸ εἶναι παρῆλθεν, ὡς μήτε τὸ σῶμα εἶναι αὐτὴν, μήτε ἄνευ σώματος· ἀλλ' αὐτὴν μὲν ἀσώματον, ἀποπερατοῦσθαι δὲ εἰς σῶμα τὸ ὅλον αὐτῆς εἶδος. οἷον γὰρ ἐπὶ τῶν ἄστρων, τὸ μὲν ἄνω αὐτῶν ἀσώματος οὐσία, τὸ δὲ κάτω σωματική·

*σῶμα οὕτω

καὶ

* κ' τι

καὶ ἔστιν ἥλιος τὸ ὅλον* τὸ ἐξ ἀσωμάτου καὶ σώματος, οὔποτε διεστώτων, εἶτα συνελθόντων (ἔστι γὰρ ἂν καὶ διάστασις πάλιν) ἀλλ' ἅμα συνδεδημιουργημένων, καὶ ἐν τάξει συμπεφυκότων, ὡς τὸ μὲν ὁρώμενον εἶναι, τὸ δὲ ἑπόμενον. Οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς λογικῶν γενῶν, τοῦ τε ἡρωϊκοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου. καὶ ἔστιν ἕκαστος ἥρως, ψυχὴ λογικὴ μετὰ φωτεινοῦ σώματος· καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁμοίως, ψυχὴ λογικὴ μετὰ συμφυοῦς ἀθανάτου σώματος. καὶ τοῦτο τῶν Πυθαγορείων ἦν δόγμα, ὃ δὴ Πλάτων ὕστερον ἐξέφηνεν, ἀπεικάσας ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου, πᾶσαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην ψυχήν. Δεῖ οὖν πρὸς μὲν τελείωσιν τῆς ψυχῆς ἀληθείας ἡμῖν, καὶ ἀρετῆς· πρὸς δὲ ΚΑΘΑΡΣΙΝ τοῦ αὐγοειδοῦς ἡμῶν σώματος, τῆς τῶν ὑλικῶν μολυσμῶν ἀποθέσεως, καὶ τῶν ἱερῶν ΚΑΘΑΡΜΩΝ παραλήψεως, καὶ τῆς ἐπεγέρσεως ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀνάστασιν θεοσυνδέτου ἀρχῆς· περὶ ὧν οἱ προκείμενοι στίχοι διδάσκουσι, τὰ μὲν περιττὰ μολύσματα τῆς ὕλης περικόπτοντες διὰ τοῦ, ΕΙΡΓΟΥ ΒΡΩΤΩΝ, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ· τὴν δὲ ἱερὰν ΚΑΘΑΡΣΙΝ, καὶ τὴν θεοσιώδετον ἀλκὴν ἐντιθέντες δι' ὧν ᾐνίξαντο οὑτωσὶ λέγοντες, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ, ΕΝ

X 18 2-93

Dei adjutorio opus est, ut bene agamus.

& ſol etiam totum quid eſt ex incorporeo atque corporeo, haud aliquando ſeparatis, deinde conjunctis; (ita enim etiam rurſum diſtinguerentur) ſed ſimul conditis, eoque ordine congenitis, ut alterum quidem ducatum præſtet, alterum autem ſequatur: ita ſe habet. in omnibus deinceps rationis participibus generibus, heroum ſcilicet atque hominum. & eſt heros quilibet animus rationis particeps corpori lucido conjunctus; & homo ſimiliter animus etiam ratione præditus cum congenito corpore immortali. Atque hoc quidem eſt Pythagoreorum dogma; quod Plato proculdubio promulgavit poſtea, cum divinum omnem atque humanum animum, congenitæ virtuti alati currus atque aurigæ comparavit. Eſt igitur nobis ad animi perfectionem veritate opus atque virtute: ad lucidi autem corporis noſtri PURGATIONEM, ſordium fæculētarū deterſione, & ſacrarum PURGATIONUM aſſumptione; robore præterea divinitus annexo, ut hinc ſurſum evolare valeamus. Qualia verſibus iſtis ſignificantur, cum materiæ ſordes eo tollunt, quod CIBIS ABSTINERE, QUOS DIXIT, præcipiunt; cum deinde ſacram purgationem, divinitusque adnexum robur adjicienda eo innuunt, quod TUM IN PURGATIONIBUS

TUM IN ANIMI SOLUTIONE DIIUDICANS, adjungunt. cum denique totam humanæ naturæ ſpeciem integram atque perfectam reddi volunt, ubi AURIGAM RATIONEM SUPRA COLLOCANDAM ESSE concludunt. Hoc enim totam etiam naturam ſignificavit, atque partium ordinem in ea diſtinxit; quarum altera judicandi quidem habet facultatem, tanquam AURIGAE fungatur officio; altera autē parēdi, tāquā habenis regatur. Poteſt igitur ex propoſitis carminibus ab illis intelligi qui ſymbolis Pythagoricis credūt, oportere virtutis exercitatione, veritatiſque atque puritatis reſumptione, eorum curam gerere quæ ad lucidum corpus noſtrum pertinent; quod etiā animi tenue vehiculum oracula nominant. Extenditur vero PURGATIO iſta ad cibos uſque & potiones, univerſamque adeo victus rationem mortalis noſtri corporis; in quo jacet quod ſplendidum eſt, vitam inanimo corpori inſpirans, atque ipſius harmoniam continens. Vita enim corpus eſt quod materia deſtituitur, quodque vitam materiæ inhærentem generat, per quam mortale noſtrum perficitur, quod ex vita rationis experte materialique corpore componitur, hominis illius imago exiſtens, qui ex rationis participe ſubſtantia & corpore materia deſtituto componitur. Quoniam igitur homo ipſi ſumus, homo

Pag 294. et 297

ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ ΚΡΙΝΩΝ. καὶ τὸ ὅλον εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ὁλόκληρον ἡμῖν ἀποδιδώκασι δι' ὧν ἐπήγαγον, ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ ΣΤΗΣΑΣ ΚΑΘΥΠΕΡΘΕΝ ΑΡΙΣΤΗΝ. *τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ὅλην οὐσίαν παρίστησι, καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐν αὐτῇ μερῶν διεστείλατο, ὅτι τὸ μὲν ΚΡΙΤΙΚΟΝ, ὡς ΗΝΙΟΧΟΥΝ· τὸ δὲ ἐπιθυμοῦν, ὡς ΗΝΙΟΧΟΥΜΕΝΟΝ. ταῦτα * γάρ ἐστιν ἐκ τῶν προκειμένων ἐπῶν διδαχθῆναι τὸν τῶν Πυθαγορείων* συμβουλῶν μὴ ἀνήκοον, ὅτι δεῖ σὺν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς, καὶ τῇ ἀναλήψει τῆς ἀληθείας καὶ καθαρότητος, ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῆς περὶ τὸ αὐγοειδὲς ἡμῶν σῶμα, ὃ καὶ ψυχῆς λεπτὸν ὄχημα οἱ χρησμοὶ καλοῦσι. διατείνει δὲ αὕτη ἡ ΚΑΘΑΡΣΙΣ ἕως σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ τῆς ὅλης διαίτης τοῦ θνητοῦ ἡμῶν σώματος, ἐν ᾧ τὸ αὐγοειδὲς ἔγκειται προσπνέον τῷ ἀψύχῳ σώματι ζωήν, καὶ τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ συνέχον. ζωὴ γάρ ἐστι τὸ ἄϋλον σῶμα, καὶ ζωῆς ἐνύλου γεννητικόν, δι' ἧς τὸ θνητὸν ἡμῶν σῶμα συμπληροῦται, ἐκ τῆς ἀλόγου ζωῆς καὶ τοῦ ὑλικοῦ σώματος συγκείμενον, εἴδωλον ὂν τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἐκ λογικῆς οὐσίας καὶ σώματος ἀΰλου συνέστηκεν. ἐπεὶ οὖν ἡμεῖς ὁ ἄνθρωπος,

* γρ. τὸ.ω

* γρ. σὺν

* ἴσως συμβόλων

p. 290

ἄνθρωπος δὲ διὰ ταῦτα· προσήκει διὰ πάντων μὲν ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ καὶ τελειωθῆναι, τὸν δὲ ἐκβάλλοντα τρόπον ἐφ' ἑκάστης φύσεως τηρῆσαι. ἔστι γὰρ ἄλλη ἄλλου ΚΑΘΑΡΣΙΣ. οἷον ψυχῆς λογικῆς κατὰ μὲν τὸ λογικὸν, ΚΑΘΑΡΣΙΣ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια· κατὰ δὲ τὸ δοξαστικὸν, ἡ βουλευτικὴ ἀρετή. θεωρεῖν γὰρ τὰ ἄνω πεφυκότες, καὶ πράττειν τὰ κάτω, ἀληθείας μὲν πρὸς ἐκεῖνα, πολιτικῆς δὲ ἀρετῆς πρὸς ταῦτα δεησόμεθα, ὅπως ἂν τῶν μὲν ἀϊδίων θεωρητικοὶ γινώμεθα, τῶν δὲ ἐνεχομένων ποιητικοί. κατ' ἀμφότερα δὲ τοῖς θείοις ὅροις ἐμμένοντες τὸν τῆς ἀλογίας ἀποφύγοιμεν κλύδωνα. ἀπὸ ταύτης γὰρ δεῖ ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ τὴν λογικὴν ἡμῶν οὐσίαν, ἐπεὶ καὶ ταύτης προσῆλθεν ἐν τῇ γενέσει. *ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ αὐγοειδεῖ ἡμῶν σώματι προσέφυ σῶμα θνητὸν, καθαρεῦσαι δεῖ καὶ τοῦτο, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συμπαθείας ἀπαλλαγῆναι. λείπεται δὴ οὖν ἡ τοῦ ψυχικοῦ σώματος ΚΑΘΑΡΣΙΣ, ἣν ποιήσασθαι δεῖ τοῖς ἱεροῖς ἑπόμενον θεσμοῖς καὶ ταῖς ἱεραῖς τέχναις. σωματικωτέρα δέ πως αὕτη ἡ ΚΑΘΑΡΣΙΣ. διὸ καὶ ὑλῶν ἐφάπτεται παντοδαπῶν θεραπεύουσα παντοίως, καὶ μεταπείθουσα δραστηρίως τὸ ζωτικὸν τοῦτο σῶμα χωρισθῆναι τῆς ὕλης, καὶ ἀναπτῆναι πρὸς τὸν αἰθέριον τόπον,

* κ' ἀλλ' ἐπειδὴ

p. 297
292. 305

homo autem per ista: omnibus quidē PURGARI atque perfici necesse est; modum autem, qui in utraque natura emineat, retinere. Est enim alia alius PURGATIO. Verbi gratia; animi rationis participis (si quidem id spectes quod ratiocinandi vim habet) PURGATIO scientiæ effectrix veritas est; sin autem ad opinionem attendas, virtus ea quæ in cōsultatione posita est. Cū enim ita sim⁹ natura efformati, ut quæ sursū sunt cōtemplemur, regamus autem quæ deorsum: veritate quidem ad illa, civili autem virtute ad ista indigemus; ut sempiternarum quidem rerum contemplationi, eorum vero actioni quæ decent incumbamus. In utrisque autem ejus quod rationi adversatur procellas effugerimus, si divinis finibus nos ipsi contineamus. Decet enim eo naturam nostram rationis participē mūdare, quando & istam in generatione præcessit. Quoniam vero lucido etiam corpori nostro adnatum corpus mortale est; decet & istud quoque PURGARI, suaque ipsum contagione liberari. Superest igitur animalis corporis PURGATIO, quam decet facere sacrarum legum, atque ejusdem generis artium observatione. Sed est quodammodo crassior isthæc PURGATIO: quo fit, ut quacunque materias attingat, sanans penitus, & eo statim animale corpus istud adducens, ut materia se liberet, & in æthereum

locum evolet, in quo ſedem habere prima ipſi felicitas fuit. Quæcunque autem circa iſtud fiunt, ſi ita fiunt ut Deo convenit, non autem præſtigiatorie, virtutis atque veritatis regulæ convenire reperiuntur. PURGATIONES enim animi rationis participis lucido etiã vehiculo præcavent, ut cum earum opera pennas adeptũ fuerit, iter ad ſuperiora minime impediatur. Fuerit vero pēnarũ ipſi productio optima, ſi paulatim terrenarũ rerũ agitetur repudiũ; ſique materiam vitare adſueſcat; ſi ea etiam inquinamēta deponat, quibus, propter conjunctionem quam cum materiali corpore habebat, abundabat. Iſtis enim reviviſcit quodammodo & colligitur, divinoque robore impletur, animi denique intellectuali perfectioni conjungitur. Quid igitur ſi ad iſta conferant CIBI nonnulli? iis proculdubio, quibus ſeparari ab omnibus quæ ſunt morti obnoxia uſitatum eſt, prima ad PURGATIONEM via fuerit, ſi nonnullis iſthinc ſtatim abſtineant penitus, eiſque maxime quæ animo voluptatem adferunt, aut mortale corpus ad venerem excitant. Itaque & ſymbolicis præceptis nonnullorum juſſa eſt abſtinentia, ſenſum quidem primum habens ampliorem atque generaliorem; ſed conſequenter & hoc ipſum etiam cavens peculiariter, cujus mentionem

facit

τόπον, ὅπου τὴν κατάταξιν ἔχειν αὐτῷ συνδιαμονία ἦν πρώτη. ταῦτα γὰρ τὰ περὶ τὴν τὸ δρώμενα, ἐὰν θεοπρεπῶς, καὶ μὴ ἀγυρτικῶς γίνηται, συνεπόμενα τοῖς τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθείας κανόσιν εὑρίσκεται. αἱ γὰρ τῆς λογικῆς ψυχῆς ΚΑΘΑΡΣΕΙΣ, καὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ὀχήματος προμηθοῦνται, ὅπως ἂν αὐταῖς ὑπόπτερον καὶ τοῦτο γινόμενον μὴ ἐμποδὼν ἵστηται πρὸς τὴν ἄνω πορείαν. (p. 294 / 292. 301.) πτεροφυΐα δὲ αὐτοῦ ἀρίστη ἡ κατὰ μικρὸν μελέτη τῆς τῶν περιγείων ἀποστάσεως, καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀϋλίαν ἐθισμός, καὶ ἡ ἀπόθεσις ὧν ἂν ἐπλήσθη μολυσμῶν ἐκ τῆς πρὸς τὸ ὑλικὸν σῶμα συζεύξεως. διὰ γὰρ τούτων ἀναβιώσκεται τρόπον τινά, καὶ συλλέγεται, καὶ θείου πληροῦται τόνου, καὶ τῇ νοερᾷ τελειότητι τῆς ψυχῆς συνάπτεται. τί οὖν αἱ *ὀνίων βρωμάτων πρὸς ταῦτα συμβάλλοιντο ἄν; *ἢ τοῖς (* γρ.) ἔνια τῶν ἐθιζομένοις ἀπὸ πάντων χωρίζεσθαι τῶν θνητῶν, (* γρ. ἢ) τὸ τινῶν ἐντεῦθεν ἤδη παντελῶς ἀπέχεσθαι, καὶ μάλιστα τῶν γλυκοθυμιούντων, καὶ κατατεινόντων εἰς γένεσιν τὸ θνητὸν σῶμα, πρόοδος ἂν γένοιτο εἰς ΚΑΘΑΡΣΙΝ. διὸ καὶ ἐν τοῖς συμβολικοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτέταται ἡ τούτων ἀποχή, μείζονα μὲν καὶ καθολικώτερον ἔχουσα τὸν προηγούμενον νοῦν· ἑπομένως δὲ καὶ τοῦ μερικοῦ τούτου ἀπείργουσα, οὐκ ἂν τὴν μνήμην

ἑκάστου τῶν ποιεῖται· οἷον, μήτραν ζώου μὴ ἐσθίειν·
τοῦτο δὲ οὕτωσι λεγόμενον, ἑνός τινος ἀφίστησιν
ἡμᾶς τῶν περὶ γῆν, καὶ τούτου σμικροτάτου·
ἐὰν δὲ εἰς τὸ πολύνουν τῆς Πυθαγορικῆς βα-
δίσητος ἀπίδῃς, τῆς ὅλης τῆς γενέσεως ἀπο-
χὴν, δι' ἑνός τινος αἰσθητοῦ διδαχθήσῃ, καὶ ὡς
ἐν βρώμασι τοῦτο οὐ προσοισόμεθα. ὡς δὲ ἐν
τοῖς τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρσίοις τὸ ἀπὸ τούτου
νοούμενον ἐπιτηδεύσωμεν, ὁμοίως καὶ τὸ καρ-
δίαν μὴ ἐσθίειν, προηγουμένως μὲν εἰς τὴν τοῦ
* γρ. θυμικοῦ *μυθικοῦ κατάβασιν μὴ εἶναι λέγει· καθ' ἀπο-
κολύθησιν δὲ καὶ τὴν τοῦ μέρους ἀποχὴν εἰσηγεῖ-
ται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὸ θνησιμαίων
ἀπέχεσθαι δεῖν, θεωρήσωμεν τὸ μὲν ὅλον τῆς
θνητῆς φύσεως ἀπείργειν ἡμᾶς· ἤδη δὲ καὶ τῆς
τῶν ἀθύτων καὶ ἀνιέρων σαρκῶν μεταλήψεως.
δίκαιον γὰρ τῶν συμβολικῶν νουθετήσεων καὶ τὸ
προφαινόμενον φυλάττειν, καὶ τὸ εἴσω νοούμενον.
ὁμοίως γὰρ τῆς συνεχοῦς τοῦ φαινομένου τηρήσεως ἡ
τῶν μειζόνων μνηστεύεται κατόρθωσις. οὕτως
οὖν καὶ νῦν ἀκουσώμεθα, ὡς διὰ βραχυτάτου
λόγου μεγίστων ἔργων ἀρχὰς ἡμῖν ἐνδιδόντος
τοῦ ἔπους. ΕΙΡΓΟΥ γάρ φησι * ΒΡΩΜΑ-
* γρ. ΒΡΩΤΩΝ ΤΩΝ· ὃ ταυτόν ἐστι τῷ, ἀπέχου φθαρτῶν σω-
μάτων. ἐπεὶ δὲ οὐ πάντων νῦν ἀπέχεσθαι δυ-
νατὸν, ἐπάγει, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ.

καὶ

facit sæpissime. Quale est, cum animantis vulvam comedi prohibet. Quod cum ita dicitur, à certa quadam re, eaque tenuissima nos removet. sin autem ad Pythagoricæ profunditatis sensum multiplicem adspicias, unius certe rei nomine quæ cadit in sensus, & qua VESCI prohibet, totius rei venereæ tibi significatur abstinentia. Ut autem in lucidi corporis PURGATIONIBUS id ipsum curemus quod intelligit, similiter & cor edere prohibet: ut præcipue quidem ab iracundia revocet, ex consecutione autem, ut ab eadem etiam parte abstinendum esse demonstret. Eadem vero ratione & illud, quo morticinis abstinere præcipit, à mortali natura rejicit: immo vero ab earum participatione carnium quæ sunt ad sacrificia ineptæ atque prophanæ. Est enim justum in symbolicis præceptis & id observare quod nominatim cavetur, & idipsum etiam quod intus significatur. Parit namque assidua ejus quod apparet observatio, virtutis curam ampliorem. Sic igitur & nunc ista intelligamus, tanquam oratione brevissima ingentium operum principia versu nobis præbeantur. Cum enim CIBIS ABSTINERE præcipit, idem intelligit ac si corporibus vesci prohibeat quæ corruptionem patiuntur. Quoniam autem nunc CIBIS omnibus ABSTINERI non potest, QUOS DIXIMUS adjun-

adjungit. Addit deinde quo loco de omnibus dictum sit, cum ET IN PURGATIONIBUS, ET IN ANIMI SOLUTIONE infert: ut CIBORUM ABSTINENTIA corporei vehiculi splendorem ea curet diligentia, quam par est PURGATO ANIMO & materialibus impedimentis SOLUTO impendere. Addit præterea hujusmodi studio rationis JUDICIUM, quod lucidi corporis curam animi puritati congruam possit adhibere. Itaque & AURIGAM MENTEM ipsum appellavit, tanquam quæ ad hoc esset natura comparata, ut currui bene regendo præesset. MENTEM quidem, quia ratione prædita facultas sit: AURIGAM autem, quia corpori moderetur, atque præsit. Est vero amatorius oculus super AURIGAM collocatus. Quamvis enim animus unus sit, oculo tamen veluti contemplatur veritatis campum, & vi sua, tanquam manu, congenitum sibi corpus cohibet, atque ad seipsum convertit, ut totus Deum intueatur, divinamque similitudinem adipiscatur. Atque hæc quidem est abstinentiæ forma generalis, & quanta bona sibi proponat. Quæ autem singillatim in sacris apophthegmatis secreto tradita sunt, etsi singula peculiarem absti-

καί που περὶ τούτων εἴρηται ὑποδείκνυσιν, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· ἵν' ἡ ΑΠΟΧΗ ΤΩΝ ΤΡΟΦΩΝ τῆς διαυγείας τοῦ σωματικοῦ ὀχήματος ἐπιμέλειαν ποιεῖται πρέπουσαν τῇ ΚΑΘΑΙΡΟΜΕΝΗ ΨΥΧΗ καὶ ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΗ τῶν ὑλικῶν κατίχων. τῇ δὲ τοιαύτῃ ἐπιτηδεύσει τὸ ΚΡΙΤΙΚΟΝ ἐφέστησι λογισμόν, τὸν δυνάμενον τὸ τῆς αὐγοειδοῦς θεραπείας τῇ καθαρότητι τῆς ψυχῆς σύμφωνον ἀποδοῦναι. διὸ καὶ ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ αὐτὸν προσηγόρευσεν, ὡς ἐφεστάναι πεφυκότα τῇ τοῦ ὀχήματος εὐταξίᾳ. ΓΝΩΜΗΝ μέν, ὅτι λογικὴ δύναμίς ἐστιν· ΗΝΙΟΧΟΝ δέ, ὅτι ἐφαπτομένη καὶ ἐπιστᾶσα τοῦ σώματος. τὸ δὲ ἐρωτικὸν ὄμμα ὑπὸ ΗΝΙΟΧΟΝ τέτακται. εἰ γὰρ καὶ μία ΨΥΧΗ, ἀλλ' ὄμματι μὲν οἷον θεωρεῖ τὸ τῆς ἀληθείας πεδίον· τῇ δὲ ἀναλόγῳ πρὸς χεῖρα δυνάμει τὸ συμφυὲς σῶμα κατέχει, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει, ἵν' ὅλη πρὸς τὸ θεῖον ἴδῃ, καὶ τὴν θείαν ὁμοίωσιν κλήσηται. καὶ ὁ μὲν καθόλου τῆς ἀποχῆς τύπος τοιοῦτος, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν στοχαζόμενος. τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀποφθέγμασιν ἐν ἀπορρήτῳ παρεδίδοτο, ὧν ἕκαστον εἰ καὶ μερικὴν ἀπο-

ἀποχὴν εἰσηγεῖτο, οἷον, κυάμων μὲν ἐν σπέρμασι, θνησειδίων δὲ ἐν ζώοις, καὶ τούτων κατὰ γένος, ὡς ἐπὶ ἰχθύων τὸ, ἐρυθεινοῦ ἀπέχου, καὶ ἐν χερσαίοις ἄλλου, καὶ ἑτέρου τινὸς ἐν πτηνοῖς· καὶ τὸ τελευταῖον, μέρη τινὰ ζώων ἀπαγορεύειν, οἷον, κεφαλὴν μὴ ἐσθίειν, μηδὲ καρδίαν. ὅμως καὶ ἐν ἑκάστῳ τούτων τὴν τελειότητα τῆς καθάρσεως ἐναπετυποῦτο ὁ λόγος· διὰ μὲν τινὰς φυσικὰς ἰδιότητας τόδε, ἢ τόδε εἰς σωματικὴν ἀποχὴν καταταξάς· δι' ἑκάστου δὲ τῆς θνητῆς προσπαθείας κάθαρσιν εἰσηγούμενος, καὶ ἐθίζων διὰ πάντων εἰς ἑαυτὸν ἐπιστραφῆναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ μὲν τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς τόπου ἐξαναδῦναι, πρὸς δὲ τὸ Ἠλύσιον πεδίον καὶ αἰθέρα τὸν ἐλεύθερον μετοικήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ ἐν τάξει τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀποχῆς ἐποιοῦντο, διὰ τοῦτο καὶ μαχόμενα, ὡς ἂν οἰηθείη τις, εὑρίσκεται παρ' αὐτοῖς σύμβολα, (πῇ γοῦν, ζώων ἀπέχου, τὸ καρδίας ἀπέχου ἐναντίον· εἰ μὴ πού τις τὸ μὲν, καρδίας ἀπέχου, τοῖς ἀρχομένοις παρηγγέλθαι λέγοι· τὸ δὲ ζώων, τοῖς ἤδη τελείοις. ἐπεὶ τί δὲ ἡ κατὰ μέρος ἀποχὴ, οἷς τὸ ὅλον ζῶον ἀπηγόρευτο) διὸ οὐ παρέργως προσέχειν δεῖ τῇ τάξει τῆς ἀναβάσεως, ἣν ἐμφαίνει τὰ ἔπη. ΕΙΡΓΟΤ γάρ φησιν*. εἶτα, ὥσπερ ἐρωτῶντος τινος, ΠΟΙΩΝ; ἀπεκρίνατο, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ.

*ΒΡΩΤΩΝ

abstinentiam insinuent; ut fabarum quidem in seminibus, carnium autem in animalibus; & in his secundum genera, quẽadmodum in piscibus, cum rubellione abstinendum præcipit, & in terrestrib⁹ alio, & alio etiam in avibus; cum denique partes aliquas animalium prohibet, uti capite non vesci, neque cauda. In his tamen singillatim PURGATIONIS perfectionem eo ipso exprimit oratio, quod per proprietates quasdam naturales hoc vel illud ad corporalem quidem abstinentiam disponit; per unumquodque autem mortalis affectionis PURGATIONEM insinuat; & per omnia efficit ut ad se converti homo adsuescat, locumque generationis atque interitus relinquat, & ad campum Elysium, liberumque ætherem commigret. Quoniam autem ordine Pythagoreis fiebant abstinentiæ progressus, unde etiam symbola nonnulla apud eos sibi repugnare aliquis existimaverit: (est enim quod animantibus abstinere jubet, ei contrarium, quod vesci corde prohibet: nisi iis qui initiãtur hoc quidem tradi, illud autem adultis atque perfectis putes. Est autem parte abstinere superflue imperatum, quibus totum animal vetitum est) ideo diligenter attendere oportet ad ordinis rationem, quæ versibus ipsis indicatur. ABSTINE enim, ait, CIBIS. deinde, tãquã quib⁹ interrogante aliquo; QUOS DIXIMUS, respondit.

Et

Et rursum, cum secundo quæri posset, ubi DIXISSENT Pythagorei, & in quibus disciplinarum traditionibus ciborum abstinentiam docuissent; IN PURGATIONIBUS, ANIMIQUE SOLUTIONE, adjecit: tanquam præcedere PURGATIONES, sequi autem SOLUTIONEM significet. Sunt vero ANIMI ratione præditi PURGATIONES mathematicæ disciplinæ. SOLUTIO autem sursum promovens, ratiocinatrix eorum quæ sunt inspectio. Quo factum est, ut singulariter locutus sit, quando INQUE ANIMI SOLUTIONE adjecit; cum disciplinas multas mathematice complectatur. Illis ergo, quæ de ANIMO ad PURGATIONEM atque SOLUTIONEM peculiariter dicta sunt, ea etiam par est adjungere de splendido corpore, quæ ipsi conveniant. Est igitur necesse ad PURGATIONES quæ fiunt disciplinis, eas etiam accedere quæ mysticæ sunt; & ad ratiocinatricem SOLUTIONEM, sequi sacerdotalem disciplinam quæ sursum evehat. PURGANT enim ista proprie, & ANIMI ratione participis spiritale vehiculum perficiũt. Liberant præterea sordib⁹ à ratione alienis, & ad mũdorum spirituũ congressus idonee habẽdos præparant. Est enim impuro quod purum est nefas attingere. Quemadmodum

igitur

καὶ πάλιν, ὡς πρὸς δευτέραν τάξιν ζητοῦντι, τοῦ εἶπον οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ ἐν ποίαις μαθημάτων παραδόσεσιν ἀποχὰς βρωμάτων εἰρήκασιν; ἐπήγαγεν, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· ὡς τῶν μὲν ΚΑΘΑΡΜΩΝ προηγουμένων, τῆς δὲ ΛΥΣΕΩΣ ἐπακολουθούσης. ΚΑΘΑΡΜΟΙ * λογικῆς ΨΥΧΗΣ εἰσὶν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι· καὶ ἀναγωγὸς ΛΥΣΙΣ ἡ διαλεκτικὴ τῶν ὄντων ἐποπτεία. διὸ καὶ ἑνικῶς ἀπήγγελται, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· τῆς μαθηματικῆς πλειόνων ἐπιστημῶν περιεχούσης. τοῖς οὖν ἐπὶ ΨΥΧΗΣ εἰς ΚΑΘΑΡΣΙΝ καὶ ΑΠΟΛΥΣΙΝ οἰκείως παρειλημμένοις, δεῖ τὰ ἀναλογοῦντα καὶ ἐπὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ἐπιτάξαι. οὐκοῦν τοῖς τε μαθηματικοῖς ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ τοὺς τελεστικοὺς συνεστάναι, καὶ τῇ διαλεκτικῇ ΛΥΣΕΙ τὴν ἱερατικὴν ἀναγωγὴν συνέπεσθαι ἀνάγκη. ταῦτα γὰρ ἰδίως ΚΑΘΑΙΡΟΝΤΑ, καὶ τελειοῦντα τὸ πνευματικὸν ὄχημα τῆς λογικῆς ΨΥΧΗΣ, τῆς μὲν ὑλικῆς * ἀζωΐας αὐτὸ χωρίζει· πρὸς δὲ τὴν τῶν καθαρῶν πνευμάτων συνουσίαν ἐπιτηδείως ἔχειν παρασκευάζει. μὴ καθαρὸν γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι οὐκ ἔστι θέμις. ὥσπερ

* δὲ

* δηλ. ἀταξίας ἢ ἀργίας

οὐ τὴν ψυχὴν ἐπιστήμῃ καὶ ἀρετῇ δεῖ κοσμεῖσθαι, ὅπως τοῖς ἀεὶ τοιούτοις συνεῖναι δύνηται· οὕτω καὶ τὸ αὐγοειδὲς καθαρὸν καὶ ἄϋλον δεῖ παρασκευάσαι, ἵνα τὴν τῶν αἰθερίων σωμάτων ἀνάσχηται κοινωνίαν. δι' ὁμοιότητος γὰρ πάντα φιλεῖ πρὸς ἄλληλα συνάπτεσθαι· τῇ δὲ ἀνομοιότητι καὶ τὰ ἐγγὺς ὄντα τοῖς τόποις χωρίζεται. τοῦτο τῆς τελειοτάτης φιλοσοφίας τὸ μέτρον οἱ Πυθαγόρειοι παρέδοσαν, πρὸς τὴν ὅλου τοῦ ἀνθρώπου τελειότητα οἰκεῖον, καὶ σύμμετρον. ὁ γὰρ ψυχῆς μόνης ἐπιμέλειαν ποιούμενος, τοῦ δὲ σώματος ἀμελῶν, οὐ τὸν ὅλον ἄνθρωπον ΚΑΘΑΙΡΕΙ. πάλιν δ' αὖ ὁ τοῦ σώματος οἰόμενος δεῖν ἐπιμελεῖσθαι χωρὶς τῆς ΨΥΧΗΣ, ἢ τὰς τοῦ σώματος θεραπείας συντελέσειν τι τῇ ΨΥΧΗ μηδὲν δι' ἑαυτῆς ΚΑΘΑΙΡΟΜΕΝΗ, τὸ αὐτὸ διαμαρτάνει. ὁ δὲ δι' ἀμφοτέρων οἰκείως προϊὼν,* καὶ κατὰ τὸ συνάπτεσθαι τῇ τῶν ἱερῶν τέχνῃ ἡ φιλοσοφία, ὡς περὶ τὴν τῆς αὐγοειδοῦς κάθαρσιν πραγματευομένη, ἣν εἰ χωρίσειας τῆς φιλοσόφου νοῦ, οὐκ ἔτι τὴν αὐτὴν δύναμιν εὑρήσεις. καὶ γὰρ τῶν συμπληρούντων τὴν ἡμετέραν τελείωσιν τὰ μὲν ὁ φιλόσοφος νοῦς προεξεῦρε· τὰ δὲ ἡ τελεστικὴ ἐνέργεια συνεισήγαγε τῷ φιλοσόφῳ νῷ ἑπομένη. τελεστικὴν δὲ ἐνέργειαν λέγω τὴν τῶν αὐγοειδοῦς

*καλῶς ποιεῖ. ἢ, εὐλόγως ποιεῖ.

ΚΑΘΑΡ-

igitur ANIMUM scientia atque virtute ornari decet, ut cum talibus versari queat: sic & lucidum corpus purum exsistere, materiaque carere, ut æthereorum communicationem queat tolerare. Solent enim similitudine cuncta inter se conjungi: dissimilitudine autem, etiam quæ vicina sunt loco moveri, atque separari. Hunc præstantissimæ philosophiæ modum, ad cumulatam hominis perfectionem aptum & convenientem, tradiderunt Pythagorei. Qui enim animi solum curam gerit, corpus autem negligit; non hominem PURGAT integrum. Et qui corporis rursum, neglecto animo, habendam sibi solum esse rationem existimat; aut conducere aliquid ejus studium, EXPURGATO nequaquam per se ANIMO; idem peccat & ipse. Qui autem per utrumque apte incedit, jure id facit, & ita Philosophiam cum sacrorum arte conjungit, quæ in splendidi corporis PURGATIONE occupata est; quam si à philosophica mente separaveris, non amplius vires easdem habere inveneris. Ex his enim quæ perfectionem nostram complent, alia quidem philosophica mens prius invenit; alia autem adjecit mystica operatio quæ mẽtem philosophicã sequitur. Voco autẽ mysticã operationẽ, lucidi corporis

purgandi facultatem: ut universæ quidem philosophiæ moderetur quod vires habet contemplandi, tãquam mens; sequatur autẽ quod in agendo positum est, tanquam facultas. Sunt vero ejus quod in actione cõsistit species duæ, civilis & mystica. Illa quidẽ virtutum ope eo ipso nos liberans quod est rationi cõtrarium: hæc autem sacris artibus terrenas cogitationes amputãs. Exsistũt porro civilis philosophiæ indicium non parvũ, leges ipsæ quæ in publico positæ sunt: mysticæ autem philosophiæ, civitatum sacra. Est præterea totius quidem philosophiæ apex mens contemplans; medium autem civilis; ultimũ vero mystica: retinetque quod primum est (si cum reliquis duobus comparetur) oculi quidem similitudinem; manus autem atque pedis rationem, quæ sequũtur, si cũ primo conferantur. Quæ quidẽ omnia ita sunt inter se cõjuncta atque ordinata, ut sit imperfectum quodlibet, ac stultũ propemodũ, si reliquis destituatur. Quo fit, ut in unum coire oporteat veritatis inventricem scientiam, & vim illam quæ virtutem profert, & eam etiam quæ puritatem operatur, ut menti duci congruum exsurgat civile opus, utque ambobus istis consentaneum bonum proferatur. Atque hic quidem finis est Pythagoricæ disciplinæ; ut toti penitus alati fiamus ad bonorum divinorum perceptionẽ, ut cum mortis tẽpus instabit, relicto in

ΚΑΘΑΡΤΙΚΗΝ δύναμιν, ἵνα τῆς ὅλης φιλοσοφίας τὸ μὲν θεωρητικὸν προηγῆται, ὡς νοῦς· τὸ δὲ πρακτικόν, ὡς δύναμις ἕπηται. τοῦ δὲ πρακτικοῦ δύο θῶμεν εἴδη, πολιτικόν, καὶ τελεστικόν. τὸ μὲν διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς ἀλογίας ἀποκαθαῖρον ἡμᾶς· τὸ δέ, διὰ τῶν ἱερῶν μεθόδων τὰς ὑλικὰς φαντασίας ἀποτέμνον. δεῖγμα δὲ τῆς μὲν πολιτικῆς φιλοσοφίας, οἱ κοινοὶ νόμοι· τῆς δὲ τελεστικῆς φιλοσοφίας, τὰ τῶν πόλεων ἱερά. καὶ ἔστι τὸ μὲν ἀκρότατον τῆς ὅλης φιλοσοφίας ὁ θεωρητικὸς νοῦς· μέσον δὲ ὁ πολιτικός· καὶ τρίτον ὁ τελεστικός. τοῦ μὲν πρώτου πρὸς τὰ δύο τὴν ὀφθαλμοῦ ἀναλογίαν ἀποσώζοντος· τῶν δὲ μετ' αὐτὸ πρὸς ἐκεῖνο τὴν χειρὸς καὶ ποδὸς ἀξίαν ἐχόντων. πρὸς ἄλληλα δὲ οὕτω συντεταγμένων, ὡς ἀτελὲς εἶναι ὁτιοῦν τούτων, καὶ ἔργου μάταιον, μὴ τῆς τῶν λοιπῶν συνεργείας τυγχάνον. διὸ εἰς μίαν ἕνωσιν συνελθεῖν δεῖ τὴν τῆς ἀληθείας εὑρετικὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν ἀρετῆς προβλητικὴν δύναμιν, καὶ τὴν καθαρότητος ἀπεργαστικήν, ἵνα σύμφωνον τῷ ἡγεμόνι νῷ τὸ πολιτικὸν ἔργον ἀποτελῆται, καὶ τούτοις ἀμφοτέροις ὁμολογούμενον* τὸ ἔργον ἀποφαίνηται. τοῦτο τῆς Πυθαγορικῆς ἀγωγῆς τὸ τέλος, ὅλους δι' ὅλων ὑποπτέρους γενέσθαι πρὸς τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν μετάληψιν, ἵν' ὅταν ὁ τοῦ θανάτου καιρὸς ἐνστῇ, καταλιπόντες

* καὶ ἀγαθὸν

ἐπὶ γῆς τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ τὴν τούτου φύσιν ἀποδυσάμενοι, πρὸς τὴν οὐρανίαν πορείαν ὥσπερ εὔζωνοι οἱ τῆς φιλοσοφίας ἀγώνων ἀθληταί. τότε γὰρ καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι στάσιν, καὶ θεοποιεῖσθαι, ὅσον οἷόν τε ἀνθρώποις θεοὺς γενέσθαι, μηνύει ὁ λόγος διὰ τῶν ἑξῆς.

70 ΗΝ Δ' ΑΠΟΛΕΙΨΑΣ ΣΩΜΑ, ΕΣ ΑΙΘΕΡ' ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΕΛΘΗΣ·
71 ΕΣΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ΑΜΒΡΟΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΙ ΘΝΗΤΟΣ.

Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. τοῦτο, Πλάτων φησίν, ὁ μέγας ἀγών, καὶ ἐλπὶς ἡ μεγάλη. τοῦτο φιλοσοφίας ὁ τελειότατος καρπός. τοῦτο τῆς ἐρωτικῆς, καὶ τελεστικῆς ἔργον τέχνης τὸ μέγιστον, οἰκειῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά· ἀπολῦσαι δὲ τῶν τῇδε πόνων, ὡς ἔκ τινος καταγείου σπηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς αἰθερίους αὐγάς, καὶ ταῖς μακάρων ἐνιδρύσαι νήσοις, τοὺς διὰ τῶν προειρημένων ὁδεύσαντας. τούτοις γὰρ καὶ τὸ τῆς * ἀποθέσεως ἀπόκειται γέρας. ἐπεὶ εἰς γένος θεῶν οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλῳ, ἢ τῷ κτησαμένῳ ἀλήθειαν μὲν καὶ ἀρετὴν ἐν ψυχῇ, καθαρότητα δὲ ἐν τῷ πνευματικῷ αὐτῆς ὀχήματι.

* ἴσως, ἀποθεώσεως

in terra mortali corpore, ejusque natura exuta, ad cœleste iter expeditiores fiant philosophicorum certaminum athletæ. tum enim in primum statũ illos restitutum iri, & Deos fore, quantum licet hominibus, versibus indicatur qui sequuntur.

70 SIN AUTEM RELICTO CORPORE COMMIGRES AD LIBERUM AETHEREM; 71 ERIS IMMORTALIS DEUS, INCORRUPTIBILIS, NEC AMPLIUS MORTI OBNOXIUS.

Sic ubi deposito vacuus te ceperit æther
Corpore, vivus ages semper, semperque beatus.

Hic est laborum omnium finis præstantissimus. Hoc certamen, inquit Plato, magnum; hæc spes ingens. Hic philosophiæ fructus perfectissimus. Hoc amatoriæ atque mysticæ artis opus maximum: ea videlicet conciliare & afferre quæ vere bona sunt; malis autem, quibus hic opprimimur, tanquam ex profundo fæculentæ hujus vitæ specu, eripere, & ad æthercam lucem evehere, inque beatorum insulis eos qui superius iter secuti sunt, collocare. Hos enim etiam exspectat præmium relationis in Deos, in quorum ordinem adscisci nemini fas sit, nisi qui veritatem quidem atque virtutem animo ipso adeptus sit, puritatem autem spiritali ejus vehiculo.

Ita enim sanus quidam atque integer effectus in primi habitus formam restituitur, ubi ad seipsum verarum rationum collectione redierit, omnemque divinum ornatum agnoverit, & hujus universi opificem invenerit. Id autem ubi fuerit effectus (quãtum potest post PURGATIONEM) quod semper ii sunt qui in generationem natura non cadũt; notitiis quidẽ in universo etiam ad Deum ipsum evehitur: sed quia congenitum corpus habet, etiã loco indiget in quo, astri more atque ordine, veluti sedem exquirit. Cõveniat vero corpori ejusmodi locus ille qui proxime sub luna sequitur; tanquam corporibus quidem corruptioni obnoxiis superior, inferior autem cœlestibus; quem LIBERUM AETHEREM nominant Pythagorei. AETHEREM quidem, tanquam materiæ expers, atque æternum corpus; LIBERUM autem, tanquam materialium perturbationum vacuum. Quid igitur, cum eo pervenerit, aliud futurus est, quam quod innuit, cum FORE IMMORTALEM pronũtiat; non quidẽ natura, sed iis similem de quibus in versuum principio locutus est? Quî enim quod facto progrediẽdi initio ad virtutẽ pervenit, atq; est in deorũ numerum relatum, idem unquã cum iis valeat exsistere quæ ab æterno sunt ejusmodi? Atqui idipsum etiam indicat, quod sequitur; FORE enim DEUM IMMORTALEM,

INCOR-

οὕτω γὰρ ὑγιής τις καὶ ὁλόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς ἀρχαίας ἕξεως εἶδος ἀποκατέστη, διὰ τῆς τῶν ὀρθῶν λόγων ἑνώσεως ἀπολαβὼν ἑαυτὸν, καὶ πάντα τὸν θεῖον κόσμον ἀναγνωρίσας, καὶ τὸν δημιουργικὸν τοῦδε τοῦ παντὸς ἐξευρών. τοῦτο δὲ γενόμενος, ὡς οἷόν τε μετὰ τὴν ΚΑΘΑΡΣΙΝ, ὃ ἀεί εἰσιν οἱ μὴ εἰς γένεσιν πίπτειν πεφυκότες, τῷ μὲν γνώσει ἐν τῷ παντὶ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνάγεται τὸν θεόν· σῶμα δὲ συμφυὲς ἔχων, τόπου δεῖται εἰς κατάταξιν ἀστροειδῆ, οἷον θέσιν ζητεῖ. πρέποι δ' ἂν τῷ τοιούτῳ σώματι τόπος ὁ ὑπὸ σελήνην προσεχῶς, ὡς ὑπερέχων μὲν τῶν φθαρτῶν σωμάτων, ὑποβεβηκὼς δὲ τῶν οὐρανίων, ὃν ΑΙΘΕΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσιν. ΑΙΘΕΡΑ μὲν, ὡς ἄϋλον καὶ ἀΐδιον σῶμα· ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ δὲ, ὡς ὑλικῶν παθημάτων καθαρόν. τί οὖν ὁ ἐκεῖσε ἐλθὼν ἔσται, ἢ τοῦτο, ὅ φησιν, ΕΣΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ὁμοιούμενος τοῖς ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπῶν λεχθεῖσιν ἀθανάτοις θεοῖς, οὐ φύσει ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ. πῶς γὰρ τὸ ἀπὸ χρόνου τινὸς προκόψαν, καὶ ἐπιδεδωκὸς εἰς ἀρετὴν, καὶ ἀποθέωσιν, τοῖς ἐξ ἀϊδίου τοιούτοις εἰς ταυτὸν ἄν ποτε καταστάιη; δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ προσθήκη· ΕΣΣΕΑΙ γὰρ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ἐπήγαγεν,

AM-

ΑΜΒΡΟΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΙ ΘΝΗΤΟΣ, ἵνα κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ θνητοῦ, ἡ θεοποιία ἡμῖν νοῆται, ἣ τῇ μὴ φύσει, μηδὲ κατ' οὐσίαν ἡμῖν ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ἐκ προκοπῆς, καὶ καθ' ἐπίδοσιν ἐπιγινομένη. ὡς ἄλλο γένος εἶναι τοῦτο ΘΕΩΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ μὲν τῇ ἀνόδῳ, ΘΝΗΤΩΝ δὲ τῇ καθόδῳ γιγνομένων, οἳ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἐξ ἀνάγκης ὑποβεβήκασιν· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεόν· οὗτοι δὲ καὶ εἰς ἄνοιαν αὐτοῦ ποτὲ πίπτουσιν. οὐ γὰρ δὴ τὸ τρίτον γένος τελεωθὲν, ἢ τοῦ μέσου γένοιτο ἂν

* δὲ τρίτον· ὁμοιοῦται * τῷ πρώτῳ γένει ἀπολειπόμενον τοῦ μέσου. ἡ γὰρ κατὰ σχέσιν ἐν ἀνθρώποις ὁρωμένη πρὸς τοὺς οὐρανίους ὁμοιότης, ἤδη προϋπάρχει τελεωτέρα καὶ προσφυεστέρα τοῖς ἡρωϊκοῖς καὶ μέσοις γένεσι. καὶ οὕτω κοινὴ καὶ μία πάντων τῶν λογικῶν γενῶν τελειότης θεωρεῖται ἡ πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν ὁμοιότης. αὕτη δὲ ἀεὶ μὲν καὶ ὡσαύτως ὑπάρχει τοῖς οὐρανίοις. ἀεὶ δὲ μόνον, καὶ οὐχ ὡσαύτως δὲ τοῖς μονίμοις αἰθερίοις. οὔτε δὲ ἀεὶ, οὔτε ὡσαύτως, τοῖς μεταπίπτουσιν αἰθερίοις, καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι πεφυκόσι. τὴν δὲ πρώτην καὶ ἀρίστην ὁμοίωσιν εἰς θεὸν εἴ τις τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἀπεικασίας παράδειγμα ποιοῖτο, ἢ τὴν δευτέραν τῆς

* γὰρ τρίτης, λέγοι ἂν ὀρθῶς. οὐ * μόνον σκοπὸς ὁμοιω-

INCORRUPTIBILEM, NEC AMPLIUS MORTI OBNOXIUM adjicit: ut ejus quod morti subjectum est ademptione, DEOS nos factum iri significet; cum neque natura, neque substantia tales exsistamus, sed progressu atque profectu evadamus. Quo fit, ut aliud genus istud DEORUM sit, adscensu nimirum IMMORTALE, descensu vero MORTALE, heroibusque illustribus necessario inferius; cum illi quidem Deum semper mente complectantur; isti autem in ejus ignorationem aliquando incidant. Non enim certe tertium genus fuerit, cum perfectum evaserit; aut ejus respectu quod medium est tertium fiet: sed erit primo generi simile, cũ mediis subjectum sit. Quæ enim habitudine cum cœlestib⁹ esse videtur hominibus similitudo, perfectius jã & arctius heroicis mediisque generibus ante inest. Quo fit, ut communis & sola generũ omniũ ratione præditorũ ea videatur esse perfectio, quæ ad opificẽ Deũ accedit. Eadẽ vero sẽper quidẽ, atque similiter, inest cœlestibus: sẽper vero tãtũ, nec similiter tamẽ, æthereis illis qui stati firmiq; sunt: nõ autẽ semper, neque similiter, æthereis illis qui decidũt, & qui ita natura comparati sunt, ut versẽtur in terra. Primã vero atq; præstantissimã similitudinẽ quæ cum Deo est, si quis secũdæ, atque adeo tertiæ exẽplar dicat, aut tertiæ secundam; non inepte dixerit. Non enim solum is scopus est, ut

ut opifici Deo similes efficiamur; sed ut id regula optima, vel mediæ similitudinis ratione consequamur. Quod si ita perfecte minus assequimur, vel hunc saltem virtutis fructum maximum percipimus, quod naturæ nostræ modũ nec ignoram⁹, nec ferimus indigne. Est autem virtutis permaximæ, creationis finibus, quibus omnia speciatim distincta sunt, sese continere; ipsasque sequi providentiæ leges, quibus omnia pro cujusque viribus ad bonum congruum feruntur, atque adjunguntur. Atque hæc quidem est aureorum carminum nostra explanatio, qua Pythagorea dogmata mediocri compendio in conspectum unum posuimus. Decebat enim neque versuum brevitate sermonum nostrum nos metiri: (ita namque latuisset cur optime multa præcepta sunt) neque rursum per universam philosophiam extendere: (fuisset enim id majoris operæ quam præsens ratio postulat) sed scribendi modum, quantum fieri potuit, ad eorum sensum referre, eaque tantùm dicere quæ ad generalem dogmatum, quæ versibus continentur, explicationem facerent. Sunt enim nihil aliud versus isti, quam philosophiæ imago absolutissima, summorumque in ea dogmatum compẽdium, atque elementaris institutio posteris relicta ab iis, qui legem divinam secuti in cœlum sublati sunt: quas

ὁμοιωθῆναι τῷ δημιουργῷ θεῷ, ἀλλὰ καὶ πρὸς κανόνα τῆς ἀρετῆς, ἢ τὴν μέσην ὁμοίωσιν. εἰ δὲ ἀπολειπόμενοι τούτων τυγχάνομεν, καὶ τὸ πλεῖον τῆς ἀρετῆς ἐν τούτῳ καρπούμεθα, ἐν τῷ τὸ μέτρον τῆς οὐσίας ἡμῶν μήτε ἀγνοεῖν, μήτε δυσχεραίνειν. ἀκροτάτη δὲ ἀρετὴ τοῖς τῆς δημιουργίας ὅροις ἐμμένειν, οἷς πάντα κατ' εἶδος διακέκειται, καὶ τοῖς τῆς προνοίας ἕπεσθαι νόμοις, δι' οὓς τὰ πάντα κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν πρὸς τὸ σύμμετρον ἀγαθὸν οἰκειοῦται. τοιαύτη τῶν χρυσῶν ἐπῶν ἡ ἐξήγησις ἡμῖν γέγονε, περιέχουσα ἐν αὐτῇ Πυθαγορείων δογμάτων μετρίαν σύνοψιν. ἔδει γὰρ μήτε ἐν τῇ τῶν ἐπῶν βραχύτητι στῆσαι τὸν λόγον (οὕτω γὰρ ἂν πολλὰ διέλαθεν, ὅτι καλῶς νενομοθέτηται) μήτε εἰς μῆκος ἀποτεῖναι τῆς ὅλης φιλοσοφίας αὐτὸν (μεῖζον γὰρ τοῦτο, ἢ κατὰ τὸν παρόντα λόγον)· ἀλλὰ τὸ μέτρον τῶν λόγων, ὅσον οἷόν τε, πρὸς τὴν τούτων ποιήσασθαι νῦν, τοσοῦτον μόνον ἐν αὐτοῖς ἐξαπλώσαντας, ὅσον ἐκ τῶν καθόλου δογμάτων τῇ τῶν ἐπῶν ἐξηγήσει προσήρμοττεν. ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο τὰ ἔπη ταῦτα, ἢ τελειότατος χαρακτὴρ φιλοσοφίας, καὶ τῶν κεφαλαιωδεστέρων αὐτῆς δογμάτων ἐπιτομή, καὶ ὑπὸ τὸν θεῖον νόμον ἀναβεβηκότων ὑπογραφεῖσα τοῖς μετ' αὐτοὺς παιδευτικὴ στοιχείωσις

ἃ

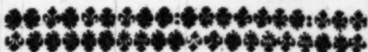
ἃ δὲ καὶ τῷ ὄντι εἴπῃς ἂν τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας τὸ γνώρισμα κάλλιστον, καὶ οὐχ ἑνός τινος τῶν Πυθαγορείων ἀπομνημόνευμα, ὅλου δὲ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου, καὶ ὡς ἂν αὐτοὶ εἴποιεν, τοῦ * ὁμαίου παντὸς ἀπόφθεγμα κοινόν. διὸ καὶ νόμος ἦν ἕωθεν τοὺς ἀνισταμένους αὐτοὺς ἀκροᾶσθαι τούτων τῶν ἐπῶν, ὥσπερ τινῶν Πυθαγορείων θεσμῶν, ἑνός τινος ὑπαναγινώσκοντος· καὶ πρὸς ἑσπέραν εἰς ὕπνον μέλλοντας τρέπεσθαι· ὅπως ἂν τῇ συνεχείᾳ τῆς μελέτης τῶν τοιούτων λόγων, ζῶντα ἐν αὐτοῖς ἀποφήνωσι τὰ δόγματα. ὃ δὴ καὶ ἡμᾶς ποιεῖν δίκαιον, πρὸς τὸ συναίσθησιν τῆς ἀπ᾽ αὐτῶν ὠφελείας ὀψέ γοῦν ποτε κτήσασθαι.

* ἴσως ὁμακόου

ΤΕΛΟΣ.

quas certe humanæ etiam ingenuitatis documentum optimum revera queas nominare; nec putare Pythagorici cujusdam commentationem exsistere; sed totius sacri cövent⁹, atq;, ut ipsi dixerint, ὁμαῖν, id est, simul audientis cœtus universi, præclaram sententiam. Quo factum est, ut mane versus istos, tanquam oracula Pythagorica, recitante aliquo, audire, idemque vesperi, cum se ad somnũ converterent, facere, lex esset; ut assidua ejusmodi sermonum meditatione, qualia in eis viverent dogmata appareret. Quod sane & nos etiam observare justum fuerit; ut quam tandem ab eis utilitatem colligere valeamus, experiamur.

FINIS.

Candido Lectori.

NONNULLA sunt, amice lector, quorum te monitum volui. Primum, magnam tibi PETRO MORINO, viro probissimo atque doctissimo, habendam esse gratiam; cujus opera effectum est, ut multis in locis ex Vaticana bibliotheca exemplar nostrum emendatum sit. Deinde, usum me esse, cum ex Italia redirem, PENSIROLAE, J. C. Taurino eo tempore profitentis, codice ad horam unam; ex cujus brevi inspectione Vaticanae lectionis fides mihi confirmata est. Praeterea, quaecunque ad Graecae editionis imaginem notata videris, conjecturas meas esse, in quibus exemplariũ deficiebat autoritas, sive mutari debere aliquid, sive adjici crederem: quod tamen judicio tuo relinqui vellem. Vale.

AUREA PYTHAGOREORUM CARMINA;

Latine conversa, multisque in locis emendata, illustrataque adnotationibus; quibus etiam Hieroclis interpretationi non parum lucis adfertur.

Autore
THEODORO MARCILIO.

LONDINI,
Ex officina ROGERI DANIELIS,
MDCLIV.

NOBILISSIMO GENERE NATIS, ATQUE EXIMIA *spe animi & ingenii præditis adolescentibus, Guilielmo, Carolo, & Richardo Perciis, fratribus, Anglis, nobilissimi ac fortissimi viri comitis Northumbriæ filiis S. P. Dico.*

QUod parens eloquentiæ Latinæ M. Cicero, de Q. Hortensii oratoris indole posuit in Bruto, illius admodum adolescentis ingenium, ut Phidiæ signum simul adspectum & probatum fuisse; id mihi, quotiescunque in vos intueor, Guilielme, Carole, ac Richarde Percii, adolescentes nobilissimi, in mentem venire solet, ac videri de nemine rectius quam de vobis usurpari posse, quibus egregia quædam præclaraque indoles omnium voluntates conciliat; perinde ut sicubi lumen aliquod in tenebris effulsit, omnium eo repente oculi conjiciuntur. Tanta enim decoris & honestatis elegantia est, ut non solum adultæ jam species pulchritudoque virtutis, sed etiam spes atque exspectatio crescentis, admiranda, & singulari omnium caritate digna existimetur. Sed ut in natis è terra stirpibus, quanquam flores magnæ jucunditati esse consueverunt, cum & adspectu pul-

cherrimi sint, & fructum polliceantur; tamen quia & voluptatem illam momentaneam esse, & baccarum ubertatis exspectationem fallacem, atq; in casu positam esse intelligimus, ipsa fructuum maturitate quamprimum perfrui optamus: sic mihi de præclara indole animi vestri ad omnem decoris atque dignitatis excellentiam jucundissime cogitanti, majorem tamen ipsa laudum vestrarum perfectio, & virtutis quasi maturitas voluptatem adferret. Illa vero quanquam sine accessione quadam ætatis contingere solet nemini, cura tamen diligentiaque accelerari potest; quemadmodum fructus interdum diligentiore quodam cultu maturescere videmus, antequam ipsum maturitatis tempus appropinquarit. Qua virtutis acceleratione, nihil ad laudem insignius homini accidere in vita potest. Nam quæ major commendatio ad gloriam Octaviano esse potuit, quam illud M. Tullii testimonium in Philippicis, *C. Cæsarem ineunte ætate docuisse, ab excellenti eximiaque virtute progressum ætatis exspectari non oportere?* Quam illi etiam Ovidius poeta ingeniosissimus virtutis anticipationem tribuit, quasi apicem totius dignitatis; apposito etiam Herculis ac Liberi patris exemplo, qui etsi omni genere laudis cumulatissimi fuerint, tamen illud unum ad gloriam & summam dignitatem quasi eximium habuerunt, quod ætatis progressionem, cursu quasi quodam virtutis anteverterunt.

Parcite natales timidi numerare Deorum,
Cæsaribus virtus contigit ante diem.

Ingenium

Ingenium cœleste suis velocius annis
Surgit, & ignavæ fert male damna moræ.
Parvus erat; manibusq; duos Tyrinthius angues
Pressit, & in cunis jam Jove dignus erat.
Nunc quoq; qui puer es, quãtus tunc Bacche fuisti
Cum timuit thyrsos India victa tuos!

Sic ne Alexandro quidem illi, qui propter magnitudinem rerum gestarum, magni cognomentum ipsum traxit ex virtutis magnificentia major laus tribui potuit ea qua decoratus à M. Tullio est in eadem oratione; *ex illius vita judicari posse virtutis esse quã ætatis cursum celeriorem.* Quæ vobis exempla, nobilissimi adolescentes, ad imitandum proposita esse cupio, ut iisdem quasi gradibus, ad summam totius honestatis amplitudinem adscendere pugnetis, quæ cum omnibus bene à natura informatis, tum vobis tali genere ortis, inprimis proposita esse debet, quasi extremum, quo curæ cogitationesque omnes conferendæ sint. Sed quid Romanorum vobis aut Græcæ nationis exempla proponere attinet, cum domesticis abundetis? Omitto enim de aliis qui in Perciorum familia nobilissima omni genere laudis floruerunt; quos non dicam illustrare laudando, sed percensere numerando infinitum esset: unum parentis vestri summi viri exemplum est, unde transferri possit imitatione, quicquid in ullo genere admirandum, atque omni studio complectendum est. Hujus igitur si vestigiis ingressi ad eandem laudis & gloriæ magnitudinem acriter incumbere perrexeritis, neminem dubitaturum arbi-

 tror,

tror, quin flori ætatis, qui nunc ſuavitate quadam propinquæ ſpei omnes movet, brevi maximarum virtutum ubertas & copia reſponſura ſit.

Quod cum vehementiſſime cuperem, etſi veſtra ſponte jam excitati eſſetis, tamen facere non potui, quin etiam currentes, ut dicitur, incitarem; ut, non quidem ſtudioſius, nam id fieri vix poteſt, ſed fortaſſe majore animo & fiducia, parentis veſtri exemplo, virtuti & gloriæ ſerviretis. Eoque adductus ſum ut Pythagoræ carmen aureum, breviter à me adnotationibus illuſtratum vobis offerrem, quaſi teſtificationem potius eximiæ veſtræ indolis, ac in harum artium diſciplinis liberaliſſimis diligentiæ prope ſingularis, quam induſtriæ languentis excitationem.

Hoc igitur munus vobis fauſte, feliciter, proſpereque evenire, & quia in lucem exiturum eſt, aliis etiam optimarum artium ſtudioſis utilitati eſſe cupio, vehementerque opto. cumulatius enim quod propoſitum mihi eſt, conſecutus videbor, ſi non vobis tantum, ſed veſtra cauſa etiam cæteris hoc carmen fructuoſum erit; quia ut veſtræ in omnes humanitatis indolem perſpexi, etiam vobis nihil jucundius accidere poſſe intelligo, quam ſi quis vobis gratificari cupiens, eo ipſo de quamplurimis optime promereatur. Itaque ſic interpretationem hujus carminis temperare conatus ſum, ut neque multa quæ propter ætatem à vobis intelligi non poſſent, de Pythagoræ decretis philoſopharer, neque à rerum

ipſarum

ipsarum inspectione aversus viderer, ac syllabas tantum & vocabula quædam pueriliter aucupari. Plenissimam vero sententiarum, quæ tanquam mysteria, his versibus consignatæ sunt, si explicationem aggredi voluissem, & omnia quæ de Pythagoræ divini viri præceptis ad hujus instituti rationem accommodata erant conquirere; bibliothecæ ejusdem argumenti libris impleri potuissent. Quid enim uberius ad dicendum est, quam de Diis immortalibus, de pietate in parentes, de immortalitate animorum, aliisque sexcentis philosophiæ locis, gravissimæ disputationes? Sed mihi hoc tempore spectandum fuit, non tam quid uberrime aut ingeniosissime, quam quid aut ad vestram ætatem, aut ad legentium opportunitatem convenientissime diceretur; ne ingenii ostentatio puerilis à me suscepta videretur potius, quam ratio inita fuisse, ut studiis vestris accessio quædam adjungeretur.

Hæc igitur cum voluntatis ergà vos meæ inclinatio tam brevi tempore, à quo mihi primum cogniti estis, nata fuerit, existimare vobis licet quanta sit in vos pietas & quantus amor parentis, à quo spiritus hic quem ducitis, patrimonium, libertas, civitas vobis tradita est; quanta vestri doctoris, cui in disciplinam privatim dati estis, ornatissimi viri, de vestra in omni genere laudis progressione, cura & cogitatio sit, quorum exspectationem sine magna culpæ reprehensione & languoris vituperatione fallere neutiquam potestis.

Quamobrem pergite ut facitis, nobilissimi

adolescentes, & in artium pulcherrimarum studium, in quo estis, incumbite, ut virtutis & sapientiæ magnitudine traditam à parente vobis hæreditatem laudis & gloriæ tueamini, atque immortalibus ejus erga vos meritis, referte propagatam vestra virtute Perciorum familiæ immortalitatem; persuasi, ut res est, sanctius parenti à liberis officium præstari nullum posse, quam si etiam tunc cum è vita excesserit, virtute illorum ac meritis quasi renasci, & interitu ipso vitam adeptus esse videatur. Valete, Lutetiæ, Calend. Februarii, cIↃ. IↃ. XXCV.

Vestræ dignitati addictissimus

Theodorus Marcilius.

NOBILISSIMIS, AC SUMMA SPE ANIMI ET INGENII præditis fratribus, Guilielmo, Carolo, & Richardo Perciis, Anglis, Comitis Northumbriæ filiis.

Quis fuit à toto qui credidit orbe Britannos
Divisos? at nil junctius esse potest.
Ingeniis nam læta suis nunc Anglia, late
Æternum in toto possidet orbe decus.
Quale tui Guilielme, tui vel Carole crescit,
Vel Richarde tui delicium ingenii;
Quod nunquam poterit cupienti spernere ab orbe
Immensi refluens alveus Oceani.
Crescite Germani, secli tria sidera, fratres;
Nec lævo pereat sidere vestra seges.

TH. M.

ΤΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΕΠΗ ΤΑ ΧΡΥΣΑ.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκειται,
Τίμα· καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς.
Τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας, ἔννομα ῥέζων.
Τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ' ἄγχιστ' ἐκγεγαῶτας.
Τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποιεῦ φίλον, ὅστις ἄριστος.
Πραέσι δ' εἶκε λόγοις, ἔργοισί τ' ἐπωφελίμοισι.
Μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς,
Ὄφρα δύνῃ· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.
Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. κρατεῖν δ' ἐθίζεο τῶνδε·
Γαστρὸς μὲν πρώτιστα, καὶ ὕπνου, λαγνείης τε,
Καὶ θυμοῦ. πρήξῃς δ' αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
Μήτ' ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν.
Εἶτα δικαιοσύνην ἀσκεῖν ἔργῳ τε, λόγῳ τε.
Μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἔθιζε·
Ἀλλὰ γνῶθι μὲν ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι·
Χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλέσθαι.
Ὅσσα τε δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
Ὧν ἂν μοῖραν ἔχῃς, πράως φέρε, μηδ' ἀγανάκτει.
Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει καθόσον δύνῃ· ὧδε δὲ φράζευ·
Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολὺ μοῖρα δίδωσι.
Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοί τε, καὶ ἐσθλοὶ
Προσπίπτουσ', ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο, μήτ' ἄρ' ἐάσῃς
Εἴργεσθαι σαυτόν. ψεῦδος δ' ἤν πέρ τι λέγηται,
Πράως εἶχ'. ὃ δέ τοι ἐρέω, ἐπὶ παντὶ τελείσθω.

Μηδεὶς

AUREI PYTHAGOREORUM
versus Theodoro Marcilio interprete.

PRæcipuo dignare Deos cultu, ordine legis,
Æternos; jurata pie servato: secundi
Heroum generi claro debentur honores.
Postea terrestres Genios cole, rite litatis
Sacris. nec tibi sint justo sine honore parentes,
Sanguineq; adjuncti. ex aliis tua formet amicũ
Deinde tibi virtus, ut quisq; erit optimus, illi
Obsequere officiis, & dictis lenibus; illi,
Si leviter peccet, bonus ignovisse memento,
Quod poteris, cũ vi namq; est cõjũcta facultas.
Hæc rata sint. Post illa modũ quoq; figere pugna
Rebus aqualiculi, & somno, Veneriq; profanæ,
Atque iræ. tum turpe nihil, sive arbiter adsit,
Sive agites ævum solus, conceperis, ipse
Te ante omnes reverẽs. tũ servantissim⁹ æqui
In factis dictisq; fuas: neq; mobilis unquam
Vivito & imprudens, sed mortem scito manere
Omnibus: ergo & rem facere, atque expendere nummos,
Cum usus fiet, ama. tũ quæ nos cœlitus urgẽt
Aspera, de his placideq; tuam & sine murmure partem
Disce pati; tamen ut pugnes ratione mederi,
Quod poteris, reputesq; animo divinit⁹ illa haud
Sæpe venire probis. Variis sermonibus autem
Sæpe calent aures, rectis pravisq; : sed illos
Nec metuẽs horresce nimis, neq; credul⁹ audi.
Et si quis referat vanissima, tu tamen usque
Æquum animi serves; atque hoc simul accipe dictum.

Ne

Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, ὅ,τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.
Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.
Δειλοῦ τοι πρήσσειν τε, λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός.
Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσῃ.
Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι· ἀλλὰ διδάσκευ
Ὅσσα χρεὼν, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις.
Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρή.
Ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον, καὶ σίτου, γυμνασίων τε
Ποιεῖσθαι. μέτρον δὲ λέγω τόδ', ὃ μή σ' ἀνιήσει.
Εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον, ἄθρυπτον.
Καὶ πεφύλαξό γε ταῦτα ποιεῖν, ὁπόσα φθόνον ἴσχει.
Μὴ δαπανᾶν παρὰ καιρὸν, ὁποῖα καλῶν ἀδαήμων·
Μηδ' ἀνελεύθερος ἴσθι. μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.
Πρῆσσε δὲ ταῦθ' ἅ σε μὴ βλάψῃ· λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν·
Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι· καὶ μετέπειτα
Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο· χρηστὰ δὲ, τέρπου.
Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων χρὴ ἐρᾶν σε.
Ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.
Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν,
Παγὰν ἀενάου φύσεως. ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον
Θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. τούτων δὲ κρατήσας
Γνώσῃ ἀθανάτων τε θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων
Σύστασιν, ᾗ τε ἕκαστα διέρχεται, ᾗ τε κρατεῖται.

Γνώσῃ,

Ne inducare cave dictis factisve benignis,
Ut facias sanæ quod non est utile menti.
Si aggrediare ad opus consulta, ne quid inepte
Suscipias. sine mẽte agere aut effundere verba
Non sani est hominis. Tu vero perfice quæ nõ
Post infecta velit serus dolor esse, nec unquã
Incipe quod nescis; sed primum discere tenta,
Si quid opus; sic læta fluent tibi tempora vitæ.
Corpore item ut valeas non neglige, quod tibi firmum
Efficies, epulisq; modum, vino atque labori
Præstitués: mod⁹ auté esto nõ duriter angens.
Sed victum sine deliciis, sine sordibus opta.
Præterea invidiæ scelus irritare caveto.
Nec facito indecores, turpis quasi ganeo, sũtus,
Nec restrict⁹eas; mod⁹in re optabilis omni est.
Res age quæ tibi non obsint; ratione moveri
Sollers. nec dulci declines lumina somno,
Quã ter quoq; die reputes quid feceris; in qua
Parte modum excessi, quid perfeci, aut quid omisi.
Atq; ita procedens adjunge novissima primis.
Si male gestum aliquid, tute argue; sin bene, gaude.
Hæc satage, hæc meditare, sit hic amor unus, in ipsa
Te hæc divini habitus vestigia clara reponét.
Juro tibi hũc à quo datus ille quaternio mẽti
Nostræ, ex quo natura fluit ceu fonte perenni.
Sed nil fas tẽtare homini quin ante precetur
Fortunare sibi hoc Divos. Hæc omnia servans
Mẽte animi serié agnosces hominũ atq; Deorũ
Quatenus in re omni patet aut restringitur. idem

Disces,

Γνώσῃ δ', ἣ θέμις ἐστὶ, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην·
Ὥστε σε μήτ' ἄελπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λήθειν.
Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας,
Τλήμονας, οἵ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν,
Οὔτε κλύουσι, λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασι.
Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας. οἱ δὲ κυλίνδροις
Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες.
Λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λέληθε
Σύμφυτος· ἣν οὐ δεῖ προσάγειν· εἴκοντα δὲ φεύγειν.
Ζεῦ πάτερ, ἢ πολλῶν γε κακῶν λύσειας ἅπαντας·
Ἢ πᾶσιν δείξαις οἵῳ τῷ δαίμονι χρῶνται.
Ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
Οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.
Ὧν εἴ σοί τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω,
Ἐξακέσας, ψυχὴν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σαώσεις.
Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς κρίνων. καὶ φράζευ ἕκαστα
Ἡνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.
Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

Disces, qua pote, naturam diffusa per omnem
Portio quæ rata contineat, ne plurima speres
Non sperãda homini, aut à vero devius erres.
Cernere erit duris homines involvier ultro
Casibus; heu miseros, bona qui acceptare propinqua
Non oculis, non aure velint; paucíq; malorum
Finem persentire queant. Hæc scilicet illa
Sunt, animis quæ fata nocent; his corda cylindris
Huc illuc volitant, mala nunquam exhausta ferentes.
Namque comes lædit contentio sæva latenter
Insita; quam irritare nocet; cui cedere lucrũ est.
Juppiter O quibus erueres mortalia curis
Secla, suum si cuique dares agnoscere vitæ
Custodem Geniũ! sed enim te fidere oportet,
Humano siquidem generi cœlestis origo est.
Atque illi natura palam divina locavit
Omnia: quorum si ulla tibi pars contigit, illis
Rite animum purgans quibus impero, deniq; vinces,
Atque malis animum eripies è talibus. Ergo
A vetitis te averte epulis; & sive piare
Corp⁹, sive animũ à sensu revocare necesse est;
Utere delectu, atq; inquire in singula; vitam
Temperet ut ratio quasi currũ auriga volanté.
Sic ubi deposito jam corpore, libera cœli
Templa penetraris, Deus immortalis, & omni
Spretus ab illuvie terrarum, eris integer ævi.

FINIS.

In hac interpretatione, illud

Καὶ πεφύλαξο γε ταῦτα ποιεῖν ὁπόσα φθόνον ἴσχει

convertimus,

Praeterea invidiæ, &c.-----

Nam & invidia & reprehensio intelligi potest verbo utroque, nempe & φθόνȣ & μέμψεως. Res enim cognatæ sunt livor ac reprehensio. Quare utrumque hac in re verbum usurpavit Hierocles. Modo enim à Pythagora præceptum esse ait, ut φθόνον fugiamus, modo ut μέμψιν.

Præterea in illis

-----*Et sive piare*

Corpus, sive animum, &c.-----

Discessimus ab interpretatione Hieroclis. Nam is quidem sic intelligit hunc locum, quasi dixerit Pythagoras,

Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν ὧν εἴπομεν ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς. κεῖνον, καὶ φράζε ἕκαστα.

Hoc est.

Verum epulas remove, quas diximus; inq; piandi
Præceptis animi & revocandi á sensibus. Ergo
Utere delectu, atq; anquire in singula, &c.---

Quæ si germana Pythagoræ sententia est, mutari debebit interpunctio, sic ut paulo ante posui.

Cæterarum interpretationum ratio petenda ex adnotationibus. Jam illud,

Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν.---

Profert etiam quasi Pythagoræ dictum Epictetus apud Arrianum lib. 4. c. 6. & ἀπηλήσατο exposuit ἐπιτιμᾷν ἑαυτῷ καὶ ἐγκαλεῖν.

DE

DE AUTORE:

CArmen hoc literis non eſſe conſcriptum à Pythagora, doceri poſſe videtur illorum teſtimoniis qui aſſerunt nihil unquam in ſcriptis relictum fuiſſe à Pythagora. Nam & Lucianus, ὁ θεσπέσιος, inquit, Πυθαγόρας, μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῆς αὑτοῦ ἠξίωσεν. hoc eſt, *Divinus vir Pythagoras nullam doctrinæ ſuæ partem literis conſignatam ipſe nobis relinquere voluit.* Et Joſippus, Πυθαγόρου μὲν οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα, id eſt, *Pythagoræ nullum de quo certo conſtet ſcriptum eſt.* Et D. Hieronymus, qui cum dixiſſet in Pythagora ſe neſcio quid legiſſe, refellerat eum Rufinus negans ullum exſtare ſcriptum Pythagoræ; cui reſpondet his verbis D. Hieronymus, *De dogmatibus, non de libris locutus ſum, quæ potui in Cicerone, Bruto, ac Seneca diſcere. Lege pro Vatinio oratiunculam, & alias, ubi ſodalitatum mentio fit. Revolve dialogos M. Tullii; reſpice omnem oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, & Pythagoreorum dogmatum inciſa publicis literis æra cognoſces*, &c. Ergo fatetur D. Hieronymus nihil unquam literis conſcriptum fuiſſe

Lib. de Lapſu in ſalutatione.

Orig. Judaic. l. 1.

Epiſt. adverſus Rufin.

fuisse à Pythagora, non facturus si refellere potuisset.

Contra vero Laertius eos qui dicunt à Pythagora nihil conscriptum esse, διαπαίζειν, hoc est, *jocari* ait; atque ipse initia quædam profert librorum Pythagoræ. Et Plinius adducit quædam ex libro Pythagoræ. Proclus item Pythagoræ citavit orationem ad Abarum. Hoc igitur in medio fortasse relinquendum est.

c. 17. lib 14.

Lib. 3. in Timæum Plat.

De carminis autem hujusce autore summatim dici potest, sententias quidem ipsas & decreta esse Pythagoræ, versibus autem ea conscripta, & in lucem edita fuisse à Pythagoreis. Quæ sententia est D. Hieronym. *Cujus enim sunt illa*, inquit, χρυσᾶ παραγγέλματα; *nonne Pythagoræ? in quibus omnia ejus breviter dogmata continentur; & quæ latissimo opere Philosophus commentatus est Iamblichus, imitatus ex parte Moderatum virum eloquentissimum, & Archippum, & Lysidem Pythagoræ auditores. Quorum Archippus ac Lysides in Græcia, id est, Thebis scholas habuere, qui memoriter tenentes præcepta doctoris, ingenio pro libris utebantur.* Quæ D. Hieronymi sententia confirmatur illo carminis hujus versu Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ, &c. Jurat enim quicunque ille est carminis hujusce autor, Pythagoram. quod in Pythagoræ ipsius personam cadere non posse, nempe ut se ipse juret, facile quivis intelligit.

Loco citato.

Hinc ergo factum est, ut apud autores interdum carmen hoc tanquam ipsius Pythago-

ræ

ræ citetur; alias vero quasi discipulorum Pythagoræ. Nam Proclus quidem Pythagoram τῶν χρυσῶν ἐπῶν πατέρα vocavit, hoc est, *Aureorum versuum parentem*. Parentis nomine, ut opinor, intelligens non scriptorem hujus carminis, sed sententiarum autorem. Quo sensu etiam vir doctissimus Clemens Alexandrinus quendam hujus carminis versum proferens, præceptum id esse inquit Pythagoræ. Καί μοι δοκεῖ συνιεὶς τοῦτο ὁ Σάμιος παραγγέλλειν Πυθαγόρας.

Lib. 3. in Timæum Plat.

Pædagogi, c. 10. lib. 1.

Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας — —

Hoc est, Atque, ut equidem opinor, intelligens hoc Samius ille Pythagoras monet, &c.

Contra vero Chrysippus apud Agell. & Plutarchus Pythagoreis tribuunt carmen hoc, non Pythagoræ. Galenus etiam se dubitare ostendit, ταύτας, inquiens, δὴ τὰς φερομένας ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις. *Illa quæ feruntur Pythagoræ præcepta.* Et Suidas fatetur sibi carminis hujus autorem esse incognitum. τινὲς δὲ, inquit, ἀνατιθέασιν αὐτῷ καὶ τὰ χρυσᾶ ἔπη. id est, *Nonnulli vero etiam Aureos versus ei attribuunt*. Quæ dubitatio Suidæ nata esse videtur ex illis Laertii verbis, τὸ δὲ φερόμενον ὡς Πυθαγόρου Λύσιδός ἐστι τοῦ Ταραντίνου Πυθαγορικοῦ. id est, *Quod vulgo scriptum esse fertur Pythagoræ, id Lysidis Tarentini est, qui auditor fuit Pythagoræ.*

c. 2. li. 9. In consolat. ad Apollon. Lib. de cognitione & curatione morborum animi. In verbo Pythagoras. In Pythagora.

Ergo Laertius Lysidem autorem hujus carminis agnoscere videtur; alii Philolaum suspicati sunt.

Argumentum.

TOtius autem libri hæc ſententia eſt. Primum de officiis agitur adverſus Deum, parentes, propinquos, & amicos ſervandis; deinde vero de moribus atque inſtitutione vitæ privatæ. cujus partis initium eſt *κρατεῖν δ' εἰθίζεο τῶνδε.*

Carmen autem hoc univerſæ Pythagoreorum philoſophiæ quaſi compendium eſſe intelligitur ex verbis *D. Hieronymi* paulo ante citatis, cum inquit; *Aureis Pythagoræ præceptis, omnia ejus breviter dogmata contineri.* Quod ipſum ex iis quoque planum fieri poteſt quæ vir doctiſſimus *Hierocles* in hunc librum copioſe philoſophatus eſt, exemplo, ut opinor, *Iamblichi*: de cujus commentariis in hunc librum commemorat *D. Hieronymus.* Quanto autem carmen hoc in pretio fuerit olim, ex eo intelligere licet, quod *Galenus, tanquam remedium ad morbos animi convenientiſſimum, ſe conſueviſſe ait ſemel atque iterum carmen hoc perlegere quotidie primum, deinde vero etiam recitare.* ἐγὼ δή ποτε, inquit, καὶ ταύτας δὴ τὰς φερομένας ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις ἤθισμαι δὶς τῆς ἡμέρας ἀναγινώσκειν μὲν τὰ πρῶτα, λέγειν δ' ἀπὸ στόματος ὕστερον.

Loco citato.

Lib. de cognitione & curatione morborum animi.

Χρυσᾶ. hanc uſitatam hujus carminis inſcriptionem fuiſſe ex *Proclo* intelligimus, qui, ut dictum eſt, *Pythagoram* vocat *Aureorum carminum parentem.*

Χρυσᾶ vero, id eſt *Aurei*, dicuntur hi verſus,

sus, quod auro contra cari sint, & laude dignissimi. Nam res præclaræ dicuntur *Aureæ*, qua de re *Athenæus*, *Hesychius*, *Servius*, et *Hierocles* in hunc locum. Sic *Plato* τὸ χρυσοῦν γένος, id est, *aureum genus*, sive homines ætatis aureæ exposuit, οὐκ ἐκ χρυσοῦ πεφυκὸς, ἀλλ' ἀγαθὸν καὶ καλὸν. hoc est, *Non ex auro fictum*, *sed bonum & honestum*. In I. Georg. In Cratylo.

Propterea ergo sententiæ illustres, *Aurea dicta*, vel præcise *Aurea* nominantur. sic enim *Lucret*. Lib. 3.

Omnia nos itidem depascimur Aurea dicta.

Et citatur Caius Jurisc. libro secundo *Rerum cotidianarum sive aurearum*. Sic *Aureæ fabulæ* in scholis dicebantur inter pueros. Quo respiciens *Plinius*, *Assem*, inquit, *para*, & *accipe* AUREAM *fabulam*. Trium vero *Aurearum fabularum* assem pretium fuisse ex eodem *Plinii* loco intelligere licet. *Sufficiunt*, inquit, *duæ fabulæ*, *an scholastica lege tertiam poscis? est unde fiat*, &c. Hinc illa fabularum *Milesiarum* apud *Apuleium* inscriptio, *Asinus aureus*. Qua de re nihil interpretes. l. 5. de divis. rerum. Epist. 20. lib. 2.

Ἔπη. Etiam χρυσᾶ παραγγέλματα, i.e. *Aurea præcepta* dicebantur, ut intelligimus ex D. *Hieronymo*. *Galenus* vero etiam παραινέτης vocatas fuisse declarat. Loco citato.

Ἔπη autem hæc sunt, id est, *versus heroici*, more antiquorum, qui omnia versibus conscribebant. Primus *Pherecydes Syrius*, cui *Pythagoras* operam dedit, oratione soluta usus dicitur. Qua de re *Plinius*, *Strabo*, *Suidas* in verbo *Pherecydes*. Versibus autem solitum Loco citato. Cap 56. l. 7. l. 1.

In Pythagora. explicare omnia *Pythagoram* ex *Laertio* planum est, apud quem *Heraclides Sarapionis* filius tradit *Pythagoram* περὶ τῶ ὅλω, id est, *de naturæ universitate* scripsisse versibus; & *Sacri sermonis* à *Pythagora* scripti primum versum profert *Laertius*.

In Pythagora. Τῶ Πυθαγόρω. De nomine *Pythagoræ Aristippus* apud *Laertium*. Hoc impositum ei nomen fuisse, *quod veritatem solitus fuerit ἀγορεύειν*, hoc est, *dicere, non minus quam* Πυθι⊕, id est, *Pythius* sive *Apollo*. Hinc illa *Pythagoræ* auditorum vox αὐτὸς ἔφα, id est,

Lib. 1. de nat. Deor. *ipse dixit* : de qua *M. Cicero*, & proverb. *Ipse dixit*.

Πρῶτα μὲν. Sic etiam *Phocylides*,

πρῶτα θεὸν τίμα -----

Θεὸν autem dixit *Phocylides* non θεὺς, quoniam à *Sibyllis* pleraque mutuatus est. Qua

In verbo Phocylides. de re legendus *Suidas*. *Xenophon* memor. li. 4. ... πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζε[ται] τὺς θεὺς σέβειν. hoc est, *apud homines universos hoc primum lege receptum est, Deos esse colendos*.

Lib. de Deo Socratis. Ἀθανάτυς θεὺς. Quos *Deos æviternos* vocavit *Apuleius* : *Ennius Ævi integros*, aut potius uno verbo *Ævintegros*. Qua de re legen-

In lib. 9. Æn. dus *Servius*. Ævum autem proprie in Deos

Lib. 6. Æn. convenire *Servius* docet in illud *Virgilii*,

Quem tibi longævo-----

ib. 2. deLegib. *M. Cicero* vocavit, *eos qui cœlestes semper habiti*. Ex quo numero duodecim *Di consen-*

lib. de Deo Soc. ib. 1. *tes* ab Ennio duobus versiculis comprehensi, quos profert *Apuleius*, & *Martianus Felix*;

Juno,

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,

Mercurius, Jovis, Neptunus, Volcanus, Apollo.

Solent autem ἀθανάτους θεοὺς Græci poetæ dicere: oratores sæpius tantum θεούς. Latini, contra; poetæ sæpius Deos; Oratores, Deos immortales.

Τίμα. Et hominum, & Deorum generatim dicitur Τιμή, id est *Honor*. Qua de re legendus *Aristoteles*. Cap. 12. lib. 1 ad Nicom.

Proprie autem Diis deberi τὸ σέβας. Parentibus Τιμὴν, Senibus αἰδῶ videtur significare *Plutarchus*, cum inquit, ὅτι δεῖ τοὺς μὲν θεοὺς σέβεσθαι, γονέας δὲ τιμᾶν, πρεσβυτέρους αἰδεῖσθαι. id est, *Oportere Deos venerari, parentes colere, senes vereri.* Lib. de Instit. pueril.

Νόμῳ ὡς διάκεινται, *Ut lege dispositi sunt*. Legem *Hierocles* intelligit æternam sive divinam, de qua legendus *Apuleius*. Lex autem hæc Dei est principis, qui cum alia re nulla comparari potest, & à quo ceu fonte Dii immortales, heroes, ac dæmones manarunt. Lib. de doctrina Platonis. Itaque recte *Hierocles* ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενον vocavit, hoc est, *absolute ante omnia honore afficiendum*. Hic à *Platone* in *Timæo* δημιουργὸς dicitur; ab *Hierocle* θεὸς θεῶν, hoc est, *Deus deorum*; & θεὸς ὕπατος, i.e. *Deus summus*; et κοσμοποιὸς, i.e. *mundi opifex*; & ἀριστοτέχνης, i. e. *Præstantissimus artifex*. Quemadmodum & à *Pindaro* dictus est, ut refert *Plutarchus*. In lib. de sera numinis ultione.

Hæc igitur ad *Pythagoræ* mentem accommodata interpretatio est; Ad vitam vero com-

munem, & usum reip. convenientius intelligi potest νόμος πόλεως, i. e. *Lex civitatis*; ut sententia sit, Diis venerationem & cultum tribui oportere non aliter quam patiuntur leges civitatis. Quod *Apollinem* quoties de Deorum cultu interrogaretur, solitum respondere docet *Aristoteles*, καὶ ὅτι τὰ μαντεῖα πάντα τοῖς ἀνθρώποις προστάττει κατὰ τὰ πάτρια ποιεῖσθαι τὰς θυσίας. hoc est, *Et oracula omnia præcipere hominibus ut sacrificent juxta leges patriæ.* Et *Socrates* apud *Xenophontem*, Ὁρᾷς γὰρ ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεὸς, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ, πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται· Νόμῳ πόλεως. hoc est, *Nam vides, quotiescunque Apollo Delphicus interrogatur, quemadmodum sacra diis grata fieri possint; oraculum edi, Juxta legem civitatis.* Sic M. Cicero, *Deinceps in lege est*, inquit, *ut de ritibus patriis colantur optimi. De quo cum consulerent Athenienses Apollinem Pythium, quas potissimum religiones tenerent, oraculum editum est, Eas quæ essent in more majorum. Quo cum iterum venissent, majorumque morem dixissent sæpe esse mutatum, quæsissentque quem morem potissimum sequerentur, è variis; respondit, Optimum.* Et *Socrates* apud *Xenophontem* interrogatus, *An liceret cuilibet colere Deos pro arbitratu?* respondit, οὔ· ἀλλὰ νόμοι εἰσὶ καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ποιεῖν. hoc est, *Minime. Sed leges sunt, ex quarum præscripto id faciendum est.* Respiciens ut opinor ad legem à *Dracone Atheniensibus* latam, quæ profertur à *Porphyrio*. Ἔτι, inquit, καὶ Δράκοντος νόμος μνημονεύεται τοιοῦτος. Θεσμὸς αἰώνιος τοῖς

In Rhetoricis ad Alexandr.

Lib. 4. de vita Soc.

Lib. 2. de Legibus.

Lib. 4. de vita Soc.

Lib. 3. περὶ

Ἀτθίδα

Ἀτθίδα νεμομένοις κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον· Θεοὺς τιμᾷν καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ἐν κοινῷ, ἑπομένους νόμοις πατρίοις, ἰδίᾳ κατὰ δύναμιν, σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν, καὶ πελάνοις ἐπετείοις. hoc est, *Quandoquidem etiam* Draconis *lex commemoratur hujusmodi. Lex æterna omnibus iis qui* Atticam *regionem incolunt domina sempiterna. Deos colunto, & heroes indigenas publice, juxta leges patriæ, & privatim etiam pro facultate, cum faventia & libationibus fructuum, & libis solennibus. Seneca* autem rationem reddens cultus deorum juxta consuetudinem Romanam, ait se agere *non quæ diis grata, sed quæ legibus justa.*

Clausulam vero illam Νόμῳ ὡς διάκειται, communiter intelligi oportere de genere Deorum immortalium, heroum ac dæmonum, copiose docet *Hierocles.*

Καὶ σέβου ὅρκον. Verbum σέβεσθαι rectissime de juramento usurpatur, est enim *invocatio Dei qua petimus ut sit testis sermonis nostri, & puniat fallentes.* ὅρκος, id est, *jusjurandum,* τιμιώτατόν ἐστιν, hoc est, *veneratione dignissimum* est, ut posuit *Aristoteles.* Cap. 3. l. 1. Sapientiæ.

Duplex autem jusjurandum esse copiose disputavit *Hierocles.* Unum, quo naturæ totius universitas divinæ legi adstricta est, eique obtemperare cogitur: alterum autem humanum, illius prioris quasi rivulum ac imaginem. Jurisjurandi autem religio summa apud *Pythagoreos.* Unde usitatum illis jurejurando fidem suam adstringere: ut infra, Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρα, &c. Et Pythagoras ipse initio libri

In Pythagora. de natura, apud *Laert.* οὐ μὰ τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνέω· οὐ μὰ τὸ ὕδωρ τὸ πίνω, &c.

Verbum autem σέβεσθαι in *Pythagoræ* schola usitatissimum fuit. Sic infra, σέβε δαίμονας.

In Pythagora. Et principio *Sacri sermonis* apud *Laertium*, ὦ νέοι ἀλλὰ σέβεσθε, &c.

Hinc discipulorum *Pythagoræ* unum genus σεβαστικοὶ dicti, quod ἐν τοῖς σεβασμίοις, id est, *rebus cultu ac veneratione dignis, sive divinis versarentur.* Quibus oppositi πολιτικοὶ, id est, *occupati in administratione Reipublicæ.* & μαθηματικοὶ, *profitentes scientiam mensurarum & siderum.* Legendus interpres *Theocriti.*

In Eclogam 4. Ἐπῶθ'. Inter θεοὺς ἀθανάτους, sive Deos *æviternos*, sive *immortales*; ac *dæmones terrestres*, id est, homines, medium sive interjectum genus est heroum, qui etiam dæmones boni, & angeli dicuntur. Nam his nominibus eadem vi ac notione uti sæpe solent ii qui à *Pythagora* & *Platone* sunt philosophi, ut docet *Hierocles.* Qui etiam hæc nomina interdum à *Platone* ita distingui solere ait, ut diis immortalibus proximi, angeli nominentur, extremi heroes, medii vero sive interjecti dæmones boni.

Ergo nunc *heroes* à *Pythagora* ii omnes intelliguntur qui medii sive interjecti generis inter Deos immortales atque homines sunt. Nempe ut primum sit genus Deorum cœlestium sive immortalium; alterum genus ætherium sive aerium, scilicet heroes; tertium autem terrestre sive dæmones. Legendus *Plato* in *Timæo*: *Apuleius* lib. de doctrina Plat. *Martianus Felix* lib. 2.

Apud

Apud *Laertium* vero idem *Pythagoras* dæmones vocavit eos qui inter Deos immortales ac heroes interjecti sunt, ut quidem videatur dæmones intellexisse omnes, qui à *Platone*, ut diximus, angeli, & dæmones boni vocantur. Est enim decretum *Pythagoræ* apud *Laertium*, θεοὺς μὲν δαιμόνων προτιμᾷν, ἥρωας δὲ ἀνθρώπων, ἀνθρώπων δὲ μάλιστα γονέας, hoc est, *Deos anteponendos dæmonum generi, heroas generi humano, cæteris hominibus parentes.* Sic *Euripidis* interpres, ὃν γὰρ λόγον ἔχουσιν οἱ ἥρωες πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες καὶ ὑπερέχοντες· τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ θεοὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες τούτων εἰσί. hoc est, *Quæ ratio heroum est ad homines, eadem est inter Deos & dæmones. Nam ut heroes hominibus, ita Dii immortales dæmonum genere superiores sunt.* Et *Thales Milesius*, ut est apud *Athenagoram*, tres gradus ita posuit; *Primum Deorum immortalium, alterum dæmonum, tertium heroum.* Et Plato; *Primum Diis immortalibus superis atque inferis sacra conficienda esse, deinde vero dæmonibus, tum heroibus.*

In Hecubam.

In Apologia.

Lib 4. de Legibus.

Apuleius autem Dæmones vocavit omnes qui inter Deos immortales atque homines interjecti sunt, *eosque esse vectores hinc sive ab hominibus, precum, inde sive à Diis, munerum: & quasi interpretes ac salutigeros.* Quod ex *Platone* citavit *Plutarchus*. ὅ, τε Πλάτων ἑρμηνευτικὸν τὸ τῶν δαιμόνων ὀνομάζει γένος καὶ διακονικὸν ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εὐχὰς μὲν ἐκεῖ καὶ δεήσεις ἀνθρώπων ἀναπέμποντας,

Libro de Deo Socr.

Libro de Iside & Osiride.

πόντας, ἐκεῖθεν τὰ μαντεῖα δεῦρο καὶ δόσεις ἀγαθῶν φέροντας. Hoc eſt, *Et Plato dæmonum genus facultate interpretandi ac miniſtrandi præditum, inter Deos & homines interjectum eſſe ait; ac preces quidem & vota hominum diis offerre, à diis autem ad homines oracula & bonorum largitiones deferre.*

Ἥρωας. Quos veteres Romani, Deos *medioxumos* vocarunt. Qua de re legendus *Apuleius.* Et *Martianus Felix, omnes,* inquit, *hos qui inter Deos & homines interjecti ſunt, Græci* δαίμονας *vocant, Latini Medioxumos.*

Lib. de doctrina Platonis 2.

Ἀγαυούς. Illuſtres vocavit Heroes, quia ſemper divinæ cognitionis luce perfuſi, ut inquit *Hierocles.* Aut illuſtres utpote aerei. Decretum enim eſt *Pythagoræ* quod profert *Laertius,* εἶναί τε πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεον, καὶ τούτους δαίμονάς τε καὶ ἥρωας νομίζεσθαι. Hoc eſt, *Aerem totum plenum eſſe animorum, qui eſſe putentur dæmones ac heroes.* Et *Heſiodus dæmones* inquit *terram pervadere.*

In Pythagora.

Lib. 1.

ἠέρα ἑσσάμενοι---------id eſt, *Aere veſtitos.*

Τούς τε δαίμονας. Præſtanti virtute viros, ut recte intelligit *Hierocles.* Itaque non dixit *Pythagoras* præciſe δαίμονας, ſed cum adjunctione δαίμονας καταχθονίους, id eſt, *dæmones terreſtres.* Sic *Plato* in Crat. ταύτῃ οὖν τίθεμαι καὶ ἐγὼ τὸν δαίμονα, πάντα ἄνδρα, ὃς ἂν ἀγαθὸς ᾖ, δαιμόνιον εἶναι καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὀρθῶς δαίμονα καλεῖσθαι. id eſt, *Quocirca etiam ego ſic ſtatuo, quemvis ſcientia*

scientia præditum ac virtute, divinum esse virum, & viventem & mortuum, ac jure dæmonem eum vocari. Dæmones itaque terrestres ii quos *Aristoteles* θείους ἄνδρας vocari ait, hoc est, *viros divinos*, ut posuit M. Cicero. Cap. 1. li. 7. ad Nicom.

Dæmones vero Latine dici posse genios & lares docet *Apuleius*: et *Tertullianus*. *M. Cicero* in *Platonis Timæo* convertit *Lares*. lib. 1. de Legib. Lib de doctrina Plat.

Dici autem δαίμονας quasi δαήμονας, id est, *scientes*, vulgatum est, et à multis repetitum; ut *Platone* in *Cratylo*, *Hierocle* in hunc locum, *Martiano Felice*, *Joanne Grammatico* in *Hesiod.* *Lactantio*, *Servio*. Apolog. contra gentes cap. 32.

Καταχθονίους. Τοὺς ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι δυναμένους, καὶ κατὰ γῆς οἰκεῖν. *Eos qui Rempubl. habere possunt ac domicilium supra terram*, ut exposuit *Hierocles*. Itaque καταχθονίους positum est pro ἐπιχθονίους. Dæmones enim, hoc est viri sapientes, quamdiu spirant, terram incolunt, cum autem è vita excesserint, aerem terræ proximum tenent. Qua de re copiose *Martianus Felix*. Plerumque tamen καταχθόνιοι sunt ὑποχθόνιοι. Ut cum *Dionysius Halicarnassæus* inquit, τοὺς θεοὺς τοὺς οὐρανίους ἵλεως εἶναι καὶ δαίμονας τοὺς καταχθονίους. *Deos cælestes propitios esse, ac dæmones inferos*. Perinde ut *Euripides*, κήρυσσε θεοὺς τοὺς τ' οὐρανίδας τούς θ' ὑπὸ γαίας: *Supplica per Deos cælestes atque illos, qui sub terra sunt.* Lib. 2. c. 15. lib 2. in 3. Æn. Lib. 1. Lib. 6. In Hecuba.

Dæmones itaq; supra terram, viri sapientes sive boni: sub terra vero, animi impiorum. Itaque hi proprie inferi & ὑποχθόνιοι dicti sunt ab *Hesiodo*. Atque horum suppliciis præ- lib. 1.

Lib. 6. Æneid. v. 5.

lib. 2. de Demonstrat.

sunt Dii inferi, quorum descriptio apud *Virgilium* in Tartaro est. Impiis vero sedem assignari à *Pythagoreis* in Tartaro intelligimus ex *Aristotele*, qui *Pythagoreos* inquit *arbitrari propterea excitari tonitrua in aere, ut illa quasi comminatione Jovis, ii qui in Tartaro sunt pertimescant.* Ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοί φασιν, ἀπειλῆς ἕνεκα τοῖς ἐν τῷ ταρτάρῳ, ὅπως φοβῶνται.

Ἔννομα ῥέζων. Ἔννομα ῥέζειν exposuit *Hierocles*, Dæmonum, id est sapientum dictis quasi legibus parere, id est, cum fide ac justitia vivere. ἐννόμως sive νομίμως ζῆν.

Joachim. Camerarius ἔντομα ῥέζων suspicatur legendum esse. Quod *Hieroclis* autoritate legentis ἔννομα, facile refellitur. Deinde autem *Camerarii* ratio inepta est. Posuit enim Diis manibus convenire ἔντομα ῥέζειν, quia in sacris inferorum *jugulari soleant victimæ, sive secari victimæ jugulum.* Quasi vero non idem observatum fuerit in sacris superorum. Neque enim superorum & inferorum sacra eo differunt quod in illis jugularentur victimæ, in his vero non item: sed quia in sacris Deorum manium sive inferorum victima capite in terram prono statuebatur; in sacris vero superorum capite in cœlum sublevato. Itaque in Deorum manium sacris ex parte inferiori: in superorum sive cœlestium sacris ex parte superiori, *securi aut malleo* victimæ *feriebantur.* In utroque genere sacrificii dabant operam victimarii, ut victima in cultros *suppositos*, *sive subjectos* capite incumbens, speciem præberet sponte ad interitum se offerentis,

ferentis. Legendus *Servius* in illud *Virg.* Lib. 3. Georg.
Ac vix suppositi tinguntur sanguine cultri.

Atque hujusce rei exempla sunt apud *Ovidium*, *Dionysium Halicarnasseum*, *Papinium* in *Thebaide*, cum inquit, Lib.7. Metam. Lib.6. Lib.4.

In vulnus cecidere greges. ----

Ubi *Lactantius* interpres hos qui malleo victimam feriunt ait nominari *Agones*: qui autem subjiciunt sive supponunt victimarum jugulis cultros, id est, ita cultros tenent, ut in aciem victima jugulo incidere possit, hos dici Victimatores.

Postremo, ἔντομα ῥέζειν alienum est ab instituto Pythagoræ, qui, ut inquit *M. Cicero*, *ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit, ne aram sanguine adspergeret.* Et *Laertius* ait solam *Apollinis Genitoris* quæ *Deli* est aram, venerari solitum *Pythagoram*, quod nulla ibi victima immolaretur. 3. de Nat. Deor. In Pythagora.

Ἔντομα vero dici proprie in haruspicina ex *Greg. Nazianzeno* intelligimus oratione 1. contra *Julian.* Quem locum quia longior est non adscripsi.

Mihi vero ἔννομα ῥέζειν posse intelligi videtur χοὰς ἐπιφέρειν, καὶ ἐναγίζειν, sive justa facere diis manibus. Quod etiam *Hierocles* tanquam in transcursu ostendit. Proprie autem diis manibus convenit ut Sacra eis legitime fiant, sive τὸ ἔννομα ῥέζειν, quoniam dii manes sancti sive legibus sanciti sunt. Quo lex illa *Ciceronis* pertinet, *Deorum manium jura sancta sunto* Idemque justitiam erga manes proprie vocari ait *sanctitatem.* Sic apud *Virgilium* Lib.2. de legib. Top. ad Trebat.

gilium *Æneas Anchisen* patrem mortuum affatur,

Lib.5. Æn. *Salve sancte parens*----

Et *Evander* ad conjugem mortuam,

Lib.11. Æn. ----*Tuque O sanctissima conjux*,

Felix morte tua. ----

3.lib 3. Eaque de re *Macrob.* in *Saturnal.* Sancti autem sive sanciti potius di manes quam superi, quia cum fuerint homines facilius contemni possunt & violari.

Τὺς τε γονεῖς τίμα. Nempe, καθάπερ θεὺς, id est, *tanquam Deos.* Sic enim *Aristot.*

c.2.lib.9. ad *Nicomac.*& *Plato.* βύλυ γονεῖς πρώτιστον ἐν

Lib.4.de legib. τιμαῖς ἔχειν. Parentes imprimis honoribus affice. *Philemon.*

Τὺς τ' ἄγχιστ' ἐκγεγαῶτας. Uno verbo ἀγχιστεῖς, hoc est, *propinquos.*

Τῶν δ' ἄλλων. Vulgo dicitur, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος. & *Solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vita tollunt*, inquit *Cic.* Duo genera sunt amicitiæ. *Necessarium, sive propinquitas sanguinis: & voluntarium, sive inter alienos, Donat.* in *Terent.*

Adelph. Ergo de amicitia *necessaria* versu antecedente dixit *Pythagoras*, nunc adjungit de *voluntaria*.

c.12 l.8. *Aristot.* autem ad *Nicom.* triplex amicitiæ genus posuit; unum *propinquorum*, alterum *sociorum*, tertium *sodalium.* Sed amicitia sociorum & sodalium utraque uno amicitiæ voluntariæ nomine intelligi potest.

Ἀρετῇ ποιεῦ φίλον. Amicum tibi virtute adjunge sive concilia, non voluptate, aut opibus. Nam triplex quidem est materies amicitiæ;

tiæ; *virtus, voluptas, utilitas*: ut disputavit *Aristot.* ad *Nicom.* Sed illa tantum quæ virtutis societate conglutinatur, firma & constans amicitia est. Itaque hanc τελείαν φιλίαν, *amicitiam perfectam* vocavit *Aristot.* & ἀδιάβλητον καὶ μόνιμον, *immutabilem & permanentem.* Voluptatis autem & utilitatis amicitiæ sunt, quas, ut ait Seneca, *Temporarias populus appellat.* c.3.l.8. Loco citato. Ejusdem lib. c.6. Epist. 9.

Ὅστις ἄριστος. Laudat φιλοφιλίαν & πολυφιλίαν. Φιλοφιλία Latine *studium amicorum* dici potest, non, multitudo amicorum, ut à quodam *Joachimi Perionii* reprehensore conversum est apud *Aristot.* ad *Nicom.* Πολυφιλία vero est *multitudo amicorum*, de qua copiose *Aristot.* ad *Nicom.* Et *Plutarch.* lib. quem ea de re conscripsit. Utraque laude, scilicet φιλοφιλίας, & πολυφιλίας floruisse *Pythagoram* legere licebit apud *Laertium.* Cap. 1. li. 8. Cap. 10. l. 9. περὶ πολυφιλ.

Videtur autem παρηχήσεως & soni concinnitas quædam esse quæsita in verbis ἀρετῇ ἄριστος.

Πραέσι δ' εἶκε λόγοις. *Lenibus amici dictis cede:* sic enim exposuit *Hierocles.* Quale *Horatianum* illud est ad *Lollium*, Epist. 18.

----*Tu cede potentis amici*
Lenibus imperiis ———

Quanquam etiam πραέσι λόγοις εἴκειν esse potest, *Cedere amico lenibus dictis, sive adhibita orationis lenitate:* ut apud *Xenophon.* λόγῳ ὑπεῖξαι. Nam usitatum esse ait ubique gentium παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντι, καὶ λόγῳ ὑπεῖξαι. id est, *ado-* Lib. 2. de vita So.

 lescen-

lescentem seni de via decedere, & oratione se illi submittere.

Ἔργοισί τ' ἐπωφελίμοισι. Ἔργα ἐπωφέλιμα dixit intelligens εὐεργεσίας, id est, benefacta, sive θεραπείαν, i.e. cultum & observantiam. Cedendum esse, inquit, amico non orationis tantum lenitate, verum etiam obsequiis adhibitis. Nam ut est apud *Terent. obsequium amicos*, &c. Sed *Hierocles*, ut diximus, aliter hunc locum intelligit, nempe Cedendum esse amici benefactis, hoc est, ut facile nobis cum offensi fuerimus, ab amico satisfieri patiamur. Sed prior illa interpretatio planior est, & est ἀπηχοῦντερον illud, εἴκειν sive ὑπείκειν λόγοις τῷ φίλῳ, quam εἴκειν λόγοις τοῦ φίλου.

Andr.

Μηδ' ἔχθαιρε φίλον. Explicatio est illius antegressi πραέσι δ' εἶκε λόγοις. Nam is demum εἴκει sive ὑπείκει, i.e. cedit amico, qui erratis ejus ignoscit. Quare cum *Laertius* posuisset Stoicorum decretum esse, συγγνώμην ἔχειν μηδενί, *Sapientem ignoscere nemini*: deinde συγγνώμην ἔχειν, exposuit εἴκειν.

In Zenone.

Expressius autem hic versus ex illo *Pythagoræ* decreto quod *Laertius* profert. Ἀλλήλοις τε ὁμιλεῖν ὡς τοὺς μὲν φίλους ἐχθροὺς μὴ ποιῆσαι· τοὺς ἐχθροὺς δὲ φίλους ἐργάσασθαι. *Ita cum aliis vivendum esse, ut neque amici nobis inimici fiant: & inimici amici esse incipiant.*

In Pythagora.

Ἀμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς. *Levis peccati gratia.* Qualia sunt quæ cum verrucis comparat *Horatius.*

Sat. 3. l. 1.

Ὄφρ'

"Ὄφρα δύνῃ. Ut infra, καθ' ὅσον δύνῃ. *Quantum potes.* Sententia est; Enitendum esse ne amicorum delictis facile offendamur. Qua de re commemorabilis est *Thraseæ* Stoici vox apud *Plinium*, *Qui vitia odit, homines odit.* Eaque *Plinii* epistolà tota, hujusce præcepti quædam quasi interpretatio est. Epist.22. lib. 8.

Σκυθρωπὺς vero sive *austeros*, & ignoscere amicis aut cedere nescientes, non esse φιλικὺς sive *natos ad amicitiam*; atque εὔνοας quidem dici posse, id est, benevolentes, non autem φίλως sive *amicos*, docet *Aristoteles* ad *Nicomachum*. c.6.l.8.

Δυνάμεως γάρ. Interpretatio illius clausulæ ὄφρα δύνῃ, *Quantum potes*. Nam ut illud, *Quantum potes*, declararet *Pythag*. *Facultatis domicilium vicinum esse* inquit *necessitati*; hoc est, Tantum autem potes amici tui delicta patienti animo ferre, quantum si necessitas tibi allata esset ferendi ferres. Eaque interpretatio est *Hieroclis*. Allata vero necessitate quantum valeamus intelligi, docent Proverbia, *Necessitas magistra*, *Necessitas rationum inventrix*, *Telum maximum necessitas*.

'Εγγύθι ναίει. Facultas vicina est necessitati; quoniam ubi facultatis extremum est, ibi necessitatis principium. Qui enim posse definit, non posse incipit. Quo sensu etiam Poeta *Hesiodus* dixisse videtur vitium esse vicinum virtuti ——μάλα δ' ἐγγύθι ναίει. Nam vitii extremum est principium virtutis, ut extrema pars noctis attingit principium diei. Ergo sic etiam versus hic *Pythag*. in-

telligi poteſt. Ignoſcendum eſſe amicis *quantum potes.* Nam facultas vicina eſt neceſſitati. Hoc eſt, Neque enim ſemper potes; nam ſæpe facultas impeditur neceſſitate: ita ut recte nominentur vicinæ res poſſe & non poſſe, eoq; modo ſpeciem habet Proverbii.

Ἀνάγκης. Duplex intelligi poteſt *neceſſitas*: una cogens, ut in explicatione *Hieroclis*: altera prohibens, ſive impediens facultatem, de qua diximus: Eamque *Ariſtot.* vocavit τὸ

c.5.l.4. Sapientiæ.

βίαιον καὶ τὴν βίαν, i. e. *violentiam.* quid autem appellet vim aut violentiam, ipſe his verbis declaravit; τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν ἐμποδίζον καὶ κωλυτικόν. *Violentiam*, inquit, *appello id quo naturæ impetus, aut conſilium rei alicujus ſuſcipiendæ, quaſi impeditur ac retinetur.* Eademque de

c.5.l.2.

re agitur etiam in libris de Demonſtratione.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. Tranſitio, qua uſus etiam Theognis eodem modo.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι· κακοῖσι δὲ μὴ προσομίλει

Ἀνδράσιν.------

Hæc ita ſint. at tu fœdi commercia longe
Sperne hominis.------

Lib.2.de viti Soc.

Κρατεῖν. Quod ἄρχειν Socrates dixit apud *Xenophon.* Ait enim *expetendum eſſe amicum* ὅστις ἄρχει γαστρός τε, καὶ φιλοποσίας, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ἀργίας, hoc eſt, *eum qui imperet ventri, vinolentiæ, libidini, ſomno, & languori.*

Δὲ εἰθίζεο. In aliis editionibus, ut *Venetis*, concinnius Ionice δ' εἰθίζεο.

Γαστρὸς

Γαςρὸς μὲν πρώτιςα. Simile illud quod in statuis *Anacharsidis* inscribebatur, Γλώσσης, γαςρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, ut est apud *Laertium*, h.e. *Linguæ, ventri, libidini imperandum esse*. In Anacharside.

Αἰσχύνεο σαυτόν. Sententia *Thaletis Milesii* apud *Auson*. In dictis Sapient.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

Eandem vero multi alii usurparunt; ut apud *Stobæum Democritus*, *Theophrastus*, *Musonius*, *Cato*; Et apud *Laertium*, *Demetrius Phalereus*. Et *Galenus*, proferens hunc locum, Σὺ δὲ, inquit, σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι, Sermone 222. In Demetrio. Libro de cognitione & curatione morborum animi.

----Πάντων δὲ μάλιςʼ αἰσχύνεο σαυτόν.

h.e. *Tu autem verere teipsum potissimum, obtemperans illi qui præcepit*, &c.

Ἀσκεῖν. Mutata interpunctione ἀσκεῖν referri potest ad verbum ἴθιζε; aut sumi pro ἄσκει. Infinita enim Attice pro imperativis ponuntur κατʼ ἔλλειψιν, intellectis verbis θέλε aut σπεῦδε, i.e. *velis* aut *studeas*; qua de re legendus *Joannes Grammaticus*, & *Eustathius*. Aut supplendum est verbum χρὴ vel δεῖ, ut ἀσκεῖν δικαιοσύνην, pro δεῖ sive χρὴ ἀσκεῖν δικαιοσύνην. Nam Attice verbum χρὴ & δεῖ omitti solet, ut apud *Aristot*. πρῶτον εἰπεῖν, h.e. πρῶτον δεῖ sive χρὴ εἰπεῖν. In quem locum legendus *Joannes Philoponus*. Neque dissimilis locutio Latina est, de qua *Priscianus*. Sed non dissimulabo etiam à *Stobæo* citari hunc locum, & legi non ἀσκεῖν, sed ἄσκει, quod magis placet. In Hesiodum. In 1. Il. c.1.l.1.de Ratiocinat. c.3.l.18. Sermone 1.

Μηδὲ φίλ μηδέν. Attice duplex negatio vice affirmationis. Legendus *Eustathius*. Atque hoc etiam Latini secuti sunt, ut semel atque iterum docet *Marcellus De doctorum indagine*.

In 1.Il.

Σαυτὸν ἀλογίστως ἔχειν. Pro σαυτὸν ἀλόγιστον εἶ), i.e. *Imprudentem esse*. Nam versus antecedens ad Justitiam pertinet: hic autem de Prudentia est. ἀλόγιστ☉ vero inconsideratus & incautus.agit hoc præcepto de ducendis affectibus ad obsequium rectæ rationis, *quæ summi Jovis vera lex, dominaque omnium & Regina*, Tusc.2.

'Αλλὰ γνῶθι. Respicit ad præceptum *Apollinis γνῶθι σεαυτόν*. Nam illi præcepto ea vis atq; notio subjecta est,ut norimus nos esse mortales.Itaq;Seneca,*Mortis*,inquit, *meminisse jubet illa Pythicis oraculis adscripta vox γνῶθι σεαυτόν*. Hinc etiam illud expressum *Simonidis* ad *Pausaniam* dictum, *μέμνησο ἄνθρωπ☉ ὤν*, *Hominem te esse memineris*, h. e. mortalem.De qua sententia *Plutarchus*. Atque eo respiciens *M.Tullius*, *Homines*, inquit,*ut nos esse meminerimus*, &c.

Consol. ad Martiam.

Consol. ad Apollonium.

Ep.16.l. 5.ad famil.

Θανέειν πέπρωται ἅπασι. Quod *M. Cicero* dixit *Omnibus definitam esse mortem*.

Pro Sextio.

Χρήματα δ'. Sic apud *Platonem Socrates*, Philosophum esse non oportere φιλοσώματον, φιλοχρήματον, φιλότιμον, *appetentem vitæ & voluptatis, aut divitiarum, aut honoris*. *Pecuniam* enim *in loco negligere maximum interdum est lucrum*, Terent. Adelph.2.2.

In Phædone.

"Αλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ. *Pecunia interdum*

dum acquiri solet, interdum amitti. Mobilis enim est, perinde ut fortuna ipsa quæ pecuniam sive opes largitur, inconstans & volat ea est. ἐν ἡμῶν μ' ὤλβισεν, ἐν δ' ἀπώλεσεν, *Eurip.* in *Oedip.* & in *Phœnis.* memorat SS. Scriptura πλέτε ἀπάτην *Mar.* 4. 19. & ἀδηλότητα *incertitudinem* 1 *Tim.* 6. 17. Ergo φιλεῖ, id est, *amat*, positum pro εἴωθε sive solet.

Sed in editionibus plerisque, ut Venetis, imperandi verbum est φίλει. Quod mihi concinnius videtur. *Ama*, inquit, *pecuniam alias quærere alias vero consumere*, significans in pecunia nihil expetendum esse præter usum. Sic *Chremylus* apud *Aristoph.* In Pluto

Χαίρω τε γὰρ φειδόμενος ὡς ὐδεὶς ἀνήρ·
Πάλιν τ' ἀναλίσκων ἡνίκ' ἂν τύτε δέῃ. h. e.
Nam & gaudeo, ut nemo alius unquam, parcere,
Et parta dissipare rursus, ubi est opus.

Jam autem φίλει pro *soleas*, nam φιλεῖν pro εἰωθέναι, i. e. *solere*, ponitur Attice, quoniam rebus solitis sive usitatis delectamur. Quod loquendi genus etiam Latini usurparunt, ut *Horatius*. Neque Poetæ solum sed etiam cæteri scriptores, ut *Ausonius* in Gratiarum actione, & *Ammianus Marcell.* Ode 3. l. 2. Ode 16 l 3. Epod. Ode 8. Lib. 16. & 17.

Ergo κτᾶσθαι φίλει, *quærere ama*, est, *solitus sis quærere*, sive *libenter quære*. φιλεῖν vero etiam poni pro συμβαίνειν lege apud Euripidis interpretem. In Phœnissas.

*Ἄλλοτ' ὀλέσσαι. Quod eleganter dixit *Hierocles*, ἀποκτᾶσθαι, soni similitudine quæsita.

κλᾶσθαι ἀποκλᾶσθαι. Sic Latine, *nasci denasci.* pro ὀλέσθαι H. *wolfius* legit ὀλέσαι.

Consola-tione ad Apollon. Ὅσσα δέ. Hic versus & sequens citatur à *Plutarcho.*

Δαιμονίῃσι τύχαις. *Casibus divinis, sive à deo profectis.* sive iis malis aut damnis quæ cuique pro meritis eveniunt. Recte *Sophoclis* illud huic sententiæ convenit, in *Oed. Colon.* τὸ φέρον ἐκ θεῶν, κόσμως χρὴ φέρειν. Nec illud *Plauti* alienum, Capt. 2. 1. Si Dii immortales id voluere, vos hanc ærumnam exsequi, Decet id pati æquo animo: si id facietis levior labos erit. Qua de re multa philosophatus est *Hierocles.*

Odyss. 1. Βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν. Expressum ex illis *Homeri* verbis, quibus apud eum *Jupiter* de hominibus conquerens exclamat,

---ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

Præter vim fati subeunt mala----

Ergo quod *Homerus* dixit μόρον, *Pythagoras* vocavit δαιμονίαν τύχην. Ἄλγεα vero ἔχειν, etiam ἄλγεα πάσχειν, & πήματα πάσχειν

Epist. 2. lib. 1. dixit *Homerus. Aspera perpeti* convertit *Horatius.*

Ὧν ἂν μοῖραν. ἃ ἔμμορες· ἃ εἰς μοῖραν ἔλαχες. *Quorum fatalem partem sortitus es;* sive quæ miseriarum à fato pars tibi assignata est, hanc perfer. *feras non culpes, quod vitari non potest.* Μοῖρα enim hoc in loco *sors fatalis.* de qua hujus verbi notione legendus

In Odyss. 20. *Eustath.*

Consol. Apoll. Ser. 254. Ἔχεις. Apud *Plut.* ἔχοις, quod minus placet. apud *Stobæum* autem ἔλης, quod probabile est.

Πρᾴως

Πρᾴως φέρε. Apud *Plutarch*. Ταύτην ἔχε. Quod elegantius videtur ob repetitionem verbi ἔχω. Ut in Epigram. *Nicarchi*, Ἢν ὀν γαςεὶ λάβῃς, λάβε· κ) τίκτε, μὴ θορυβηθῇς. Apud *Stobæum* autem est ταύτην φέρε. Loco citato. Antholog. l. 7. Sermone 254.

Ἰᾶσθ᾽ ᾗ πρέπει. Mederi convenit malis humanis, *privatim* quidem præceptis philosophiæ, *publice* vero lege. De Philosophiæ medicina *Plutarchus*, τῶν ᾗ τ ψυχῆς ἀῤῥωςημάτων κ) παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐςι. *Animi vero*, inquit, *morborum & perturbationum nulla est medicina præter philosophiam.* Eaque de re liber *Galeni* est: scilicet, De cognitione & curatione morborum animi. De legis autem medicina *Euripides* in Bellerophonte apud *Stobæum*, Lib. de instit. pueril. Sermone 242.

Νόσοι ᾗ θνητῶν, αἱ μὲν εἰσ᾽ αὐθαίρετοι·
Αἱ δ᾽ ἐκ θεῶν πάρεισιν. ἀλλὰ τῷ νόμῳ
Ἰώμεθ᾽ αὐτάς.———

Aut sponte nobis parimus ægritudines,
Aut ira cœlitum invehit. Sed omnium
Medicina, leges.

Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων. Τούτων scilicet δαιμονίων τυχῶν. Quia ut diximus, eveniunt cuique pro meritis. Interdum tamen etiam viris bonis eveniunt res adversæ, verum ut inquit *Pythagoras* ὐ πάνυ πολὺ, *non magnopere*, aut, *non frequenter*. Quod *Epicurus* dicebat, *Fortunam exiguam intervenire sapienti*, apud *Cic*. τοῖς τοῖς κακούργοις κακά, juxta proverb. apud *Athenæum* lib. 9. *malis ter mala.* Lib. 1. & 2. de finibus.

Λόγοι

Λόγοι δειλοί τε καὶ ἐσθλοί. Δειλὸν opposuit ἐσθλῷ, δειλὸν sumens pro *malo*. Ut soliti sunt id verbum usurpare *Pythagorei*, ut infra, Δειλοῦ τοι σ' ἤτοιν, pro κακοῦ, & δειλὰ μετ' ἐκπρῆξαι, id est, κακά: & in versu illo *Pythagoræ* decantato,

Δειλοί, πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθε.

Pro κακοὶ & παγκάκιστοι.

Περιπίπτουσι. Ut *verba ad aures accidere*, dixit *M. Cicero*. In Vatinium.

Ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο. Mihi legendum videtur, non ut est in libris vulgatis ὧν, sed potius Ionice ὦν pro οὖν sive igitur. sententia enim est, Multi sermones hominibus ad aures accidunt, boni ac mali. Quocirca delectum adhibendum esse, & cavendum ne aut miremur eos temere atque inconsiderate, aut respuamus. Nam fucatos pro sinceris admitteremus, & veros pro simulatis repudiaremus. Atque ita videtur legisse *Hierocles*, cum inquit, μήτε οὖν πάντας καταδέχου, φησὶν ὁ Πυθαγόρας· ἵνα μὴ καὶ τοὺς ψευδεῖς. μήτε πάντας ἀποβάλλου· ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἀληθεῖς. *Neque igitur omnes sermones recipe, inquit* Pythagoras, *ne falsos una recipias: neque omnes respue, ne una etiam veros repudies.*

Ψεῦδος δ' ἤν τι. Orationis unum discrimen est ut honesta sit aut turpis; de quo jam dictum est: alterum ut vera sit aut falsa; de quo nunc discrimine adjungit: præcipiens ut lenes simus in refellendis mendaciis, non appetentes rixæ & contentionis. Qua de re jucunde multa *Horat.* Epist. 18.

Alter

Alter rixatur de lana sæpe caprina, &c.

Τὶ λέγοιτο. Stobæus proferens hunc locum legit, Serm. 28.

—Ψεῦδος δ' ἦν σοι τὶ λέγηται πρᾴως ἔχε.

Sed vulgata lectio magis placet.

Παρείπῃ. Παρειπεῖν est *fallaciter & captiose persuadere*. Quanquam autem παρειπεῖν de verbis proprie usurpetur, tamen *Pythagoras* quasi commune posuit rerum & verborum, ἔργου καὶ λόγου. Nam verbum alterutri rei proprie convenire satis est; ut apud *Homerum*, In 1. Il.

—Σῖτον καὶ οἶνον ἔδοντες, *Cibum ac vinum edentes: Eustath*. Sic Latine apud *Cicer*. *Torquatus sibi torquem & cognomen induit*. & *Vadit in eundem carcerem, & in eundem scyphum Theramenes*. Virgilius. Lib. 2. de finib. 1. Tusc. 9. Æn.

Seu pacem, seu bella geram---

Legendus *Fab*. *Quinctil*. c. 3. l. 9.

Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου. Sententia crebro usurpata, ut à *Sallustio*, *Demosthene*, *Biante* apud *Laertium*, *Isocrate* ad *Demonic*. proverbii etiam vice usurpari solitam ex *Aristotele* intelligere licet ad *Nicom*. & *Eudem*. In Catilin. Philip. 1. & oratione de pace. c. 8. l. 6. lib. 5. c. 6. l. 13.

Μωρά. Inepta. ut in Glossematis Græcis, & apud *Priscianum*.

Δειλοῦ πρὸς ἀνδρός. Sic proverb. Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. *Ineptus inepta loquitur*.

Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι. Sic proverb. Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην, *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat*. Sequitur ἀλλὰ δίδασκε. Nam teste *Pindaro Olymp*. 8. P. 53. ἄγνωμον μὴ τὸ προμαθεῖν,

Stultum

Stultum est non prædidicisse. quocirca πρὶν ἢ λαλῆσαι μάνθανε. & Plinius, *Aut si*, inquit, *tutius putas illud cautissimi cujusque præceptum, Quod dubitas ne feceris, idipsum rescribe.* Sic

Lib.1.de Offic. M. Cicero. *Quocirca bene præcipiunt, qui vetant quicquam agere quod dubites æquum sit an iniquum.*

Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμα. Non dixit ὑγιείης simpliciter, sed cum adjunctione τῆς περὶ σῶμα. Quasi cum de animi valetudine dixerit, nunc det præceptum de valetudine corporis. Duplex enim valetudo. nempe *animi* & *corporis*. Ut apud Senecam. *Roga*, inquit, *bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Citatur autem hic locus à *Stobæo*, & legitur κατὰ σῶμ'. Refert *Plato* in conviviis cantari solitum, ὅτι ὑγιαίνειν μὲν, ἄριστόν ἐστι· τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι· τρίτον δὲ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως. *Pyrrhus Epirota* nihil impensius rogare solitus, quàm unum ὑγιαίνειν, *valere* ac *sanum esse*.

Ep.10.

Sermone 243.

Ἀλλὰ ποτῶ τε μέτρον. Cujusmodi *Pythagoræ* decretum est quod profert *Laertius*, Μὴ παραβαίνειν, μήτε τῶν πόνων, μήτε τῶν σιτίων μηδένα τὴν συμμετρίαν. Hieron. in reg. monach. *modicus ac temperatus cibus, & carni & animæ utilis.* *Demonicum* ita monet *Isocr.* ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων, μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν συμφέροντα. Valetudini hujusmodi præscribit *Cicero* fam. epist. πέψιν, ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τρίψιν, & εὐλυσίαν τῆς κοιλίας. Noti sunt versiculi scholæ *Salerni*,

In Pytha.

Si

Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant
Hæc tria; mens hilaris, requies, moderata diæta.

Καὶ σίτου. A recto σῖτον. Nam σῖτον panis, σῖτος frumentum. Legendus *Eustath.* In 18. Il.

Ὁ μή σ' ἀνιήσει. Ejusmodi modum servandum esse cujus pœnitere non possit, ne scilicet vires aut inedia aut exercitationibus immoderatis frangamus. Quæ sententia sic posita est ab *Aristot.* Τά τε γὰρ ὑπερβάλλοντα γυμνάσια, καὶ τὰ ἐλλείποντα φθείρει τὴν ἰσχύν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ σιτία, πλείω καὶ ἐλάττω γινόμενα φθείρει τὴν ὑγίειαν· τὰ δὲ σύμμετρα καὶ ποιεῖ, καὶ αὔξει, καὶ σώζει. *Nam exercitationibus*, inquit, *corporis supra infrave modum adhibitis vires debilitantur; & cibi ac potiones si plus minusve quam par est sumserimus, valetudini adversantur: moderatæ vero bonam valetudinem efficiunt, augent, conservant.* Cic. de Senect. monet, *Tantum cibi ac potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur.* Audi *Platonem* in Theæt. ἡ τῶν σωμάτων ἕξις οὐχ ὑπὸ ἡσυχίας μὲν καὶ ἀργίας διόλλυται, ὑπὸ γυμνασίων δὲ καὶ κινήσεων ὡς ἐπιπολὺ σώζεται. c. 2. l. 2. ad Nicom.

Εἰθίζευ δὲ δίαιταν ἔχ.-----
δίαιτα vitæ rationem significat, οὐ τὴν ἐν τοῖς ἐσθιομένοις τε καὶ πινομένοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, τοῖς ὁπωσοῦν γινομένοις κατὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα. Galen. Comment. 3. in lib. 3. Epid.

Καθάρειον, ἄθρυπτον. Καθάρειον & ἄθρυπτον medium est. τρυφερὸν & ῥυπαρὸν, id est, delitiæ & sordes, duo extrema, quæ perstringit *Horat.* *Pastillos* Sat. 2. l. 1

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum;
Nil medium est. ------

Epist. 87. Qua de re *Seneca*, qui *Rucillum* vocat, non *Rufillum*. ἄθρυπτος non delicata nimis, qualis tribuitur Syracusanis & Sybaritis.

Ὁπόσα φθόνον ἴσχει. Φθόνον dixit intelligens *reprehensionem* sive μέμψιν, ut recte *Hierocles*. itaque ὁπόσα φθόνον ἴσχει est, Quæcumque reprehensionem habent, pro, ea quæ reprehensioni esse debent, aut possunt. Quo genere loquendi etiam *M. Cicero* dixit, *Invidiam vero his temporibus habere consulatus ipse nullam potest*. (Pro Muræna.)

Μὴ δαπανᾷν. Δαπανᾷν est non simpliciter consumere, sed splendide vivere; ac dissipare atque abligurire patrimonium. Lege *Suidam*.

Ὁποῖα καλῶν ἀδαήμων. Aliter hoc apud *Stobæum*, scilicet ἀπειροκάλως ἐνὶ ἡμῖν. (Serm. 77.) Fortasse mendose, pro ἐν ἡμῖν *in nobis*, pro in nostra societate. Notæ vero *Pythagoreorum* societates.

Μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον. *Cleobuli* sententia est, proverbii speciem habens, μέτρον ἄριστον, *Modus res optima*, apud *Laertium* & apud *Ausonium*. Legendus *Plutarch.* in convivio septem sapientum. Sic *Theognis* πάντων μέσ' ἄριστα. *Phocylides*, (In Cleobulo. In dictis sapientum.)

——Καλὸν δ' ἐπὶ μέτρον ἅπασι.
——Τὸ γὰρ μέτρον ἐστὶν ἄριστον.
——Ἰσότης ἐν πᾶσιν ἀρίστη. Item

Πάντων μέτρον ἄριστον —— Lege Proverb. *Ne quid nimis.*

Μηδ'

Μηδ' ὕπνον. Convertit Latine *Auson.* Eclog de
Nec prius in dulcem declinat lumina somnum, viro bo.
&c.

Μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι. Molles hominum oculi generatim, exceptis morientium oculis interdum, ut apud *Suetonium*; & furentium, ut apud Plautum in *Menæchmis*, Scena *Ædepol.* Speciatim autem apud *Ovid. molles oculi* proclives ad flendum.

in Nerone c. 49.

lib. 1. de Remed. amor.

Mollibus est oculis? quod fleat illa refer.

Πρὶν τῶν ἡμερινῶν. Profert *Arrianus* in *Epicteto*, sed paulo aliter, scilicet πρὶν τῶν ἡμερείων ἔργων λογίσασθαι ἕκαστα.

c. 10. l. 3.

Τρίς. *Ter.* Nam is numerus perfectionis apud *Pythagoreos.* lege *Aristot.*

c. 1. l. 1. de cœlo.

Πῇ παρέβην; Convertit *Auson.*
Qua prætergressus?---

Ecl. de viro bono.

Sic enim rectius legitur, quam *quæ*, aut, *quo prætergressus*, &c. Habet autem Proverbii speciem orti à *Pythagora.* Nam is hunc versum crebro usurpavit, hortari solitus autores suos *ut commemorarent cum quotiescunq; domum ingrederentur.* Sic enim *Laertius*, Λέγεται παρεγγυᾶν αὐτὸν ἑκάστοτε τοῖς μαθηταῖς, τάδε λέγειν εἰς τὸν οἶκον εἰσιοῦσι.

In Pythag.

Πῇ παρέβην; &c.

Proverbii autem vice usurpasse videtur *Plutarch. Impios quotiescunque res eis adversæ contigerint, scelerum suorum ea supplicia esse putare, & cogitare illud,*

lib. de superstitione.

Πῇ παρέβην; &c.

Hinc illud apud *Ciceronem M. Cato. Pythagoreorumque more, exercendæ memoriæ gratia,*

lib. de senectute.

tia, quid quoque die dixerim, audierim, egerim, commemoro vesperi. Eoque respiciens c.36.l.3. de ira. *Seneca, Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est—Faciebat*, inquit, *hoc* Sextius, *ut consummato die cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?* Sat.4.l.1. Sic Horatius,

—Neque enim cum lectulus, aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est:
Hoc faciens vivam melius.—

Quibus ex locis intelligere licet, præcipuum hujus versiculi, Πῆ παρέβην, commemorandi tempus fuisse vesperi, cum discederent cubitum; matutini vero temporis cum expergiscerentur, non dissimilem fuisse meditationem, ex eo *Pythagoræ* præcepto intelligi potest, Epist.ad. versus Rufinum. quod profert D. *Hieron. Duorum temporum maxime habendam curam, mane & vesperi, id est, eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gesserimus.*

Οὐκ ἐτελέσθη. *Arrian:* in *Epict:* loco citato,

—τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη.

*Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου. *Arrian:* loco citato, ἀρξάμενος δ' ἀπὸ τοῦδε.

Pædagogi sui c. 10. lib. 1. Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο. Profert hunc locum *Clemens Alexandrinus*, atque

ἐπι-

ἐπιπλήσσειν exponit νουθετεῖν. τὸ δὲ ἐπιπλήσσειν καὶ νουθετεῖν καλεῖται· τὸ δὲ ἐτυμολογεῖται, ἡ νουθέτησις, νοῦ ἐνθηματισμός. ὥς ἐστι τὸ ἐπιπληκτικὸν εἶδος, νοῦ περιποιητικόν. Ἐπιπλήσσειν *sive increpare*, inquit, *etiam dicitur* νουθετεῖν. *Cujus verbi ea notatio est, ut sit* νουθέτησις *quasi* νοῦ *sua mentis* ἐνθηματισμὸς *sive ingeneratio, ita ut species admonitionis ea quæ dicitur* ἐπίπληξις *vim habeat inserendi mentem sive sapientiam.* Quod autem dixit ἐνθηματισμὸν, idem vocavit ἐμποίησιν, definiens νουθέτησιν ψόγον νοῦ ἐμποιητικὸν, *vituperationem quæ inserat mentem.* In verbis autem *Clementis* τὸ δὲ ἐτυμολογεῖται, ἡ νουθέτησις, νοῦ ἐνθηματισμὸς, illud ἡ νουθέτησις glossema est. c.9.ejusd' libri.

Quid autem sit ἐπιπλήσσειν docet *Clemens* idem, ἐπίπληξιν definiens ἐπιτίμησιν ἐπιπληκτικὴν ἢ ψόγον πληκτικόν. denotãs ἐπιπλήσσειν esse quasi verberatione quadam rationum & verborum reprehendere. Profert hunc locum etiam *Arrian.* in *Epicteto* loco citato, & legit δεινὰ μὲν ῥέξας ἐπίπλησσε. Sed vulgata lectio magis placet. Loco citato.

Ταῦτα πόνει. Πόνει refert ad memoriam quæ laborat in præceptis retinendis: ἐκμελέτα vero ad acumen sive docilitatem, qua percipimus & meditamur: ἔρα vero ad cupiditatem discendi, sive σπουδὴν ac φιλομάθειαν, & φιλόκαλον. Legendus *Hierocles*.

Θείης ἀρετῆς. Divinæ virtutis. Duplex enim virtus: una quidem ἡρωϊκὴ sive θεία, *heroica* sive *divina*: altera vero ἀνθρωπίνη sive *humana*. Ut est apud *Aristot.* ad *Nicom.* c.1.l.7.

Εἰς ἴχνια. Τιθέναι εἰς ἴχνια θείας ἀρετῆς, *In vestigiis divinæ virtutis collocare*, nihil aliud est quam ὁμοιοῦν τῷ Θεῷ, sive *Deo similem efficere*. Similimus autem Deo sapiens sive præditus virtute. Qua de re *Plato* & *Galenus* nonnihil, & alii plurimi.

In Theæteto. Lib. de cognit. & curat. morb. animi. c.3. l.1. c.6. l.1.

Ναὶ μὰ τὸν. Profert hunc locum *Plutarchus* De Philosophorum decretis, & *Macrobius* in somnium *Scipionis*: sed paulo aliter, nempe, Οὐ μὰ τὸν, &c. Ex quo intelligere licet, cum *Pythagoræ* discipuli asseverarent, jurare solitos Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρα, &c. Contra vero cum quid negarent, Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρα, &c. Esse autem μὰ sive ναὶ, sive conjunctim μὰ ναὶ formulam asseverandi; contraque οὐ μὰ negandi, copiose disputavit *Eustath.* in *Homerum*. Sic *Pythagoras* ipse initio libri de natura apud *Laertium*, Οὐ μὰ τὸν ἀέρα &c. Qui locus supra citatus est.

Iliad. 1. In Pythagora.

Παραδόντα. Proferens hunc locum *Plutarchus*, & *Macrobius*, ait, *Pythagoreos* jurare solitos τετρακτὺν sive *quaternarium*. Atqui non τετρακτὺν jurabant, sed παραδόντα τετρακτὺν, sive illum à quo τετρακτὺς sive quaternarii scientiam acceperant. Is autem doctor eorum *Pythagoras*. *Pythagoram* itaque juratum ab eis, recte ait *Sextus Empiricus*, & interpres *Hierocles*. Sed pro *Plutarcho* & *Macrobio* responderi potest; Si propter quaternarii accepti beneficium, per *Pythagoram* jurejurando interposito res suas firmarunt, multo magis quaternarii ipsius jurejurando fidem suam adstringere potuerunt. Notum est enim

Loco citato. c.10. adversus mathematicos.

illud

illud *Aristotelis*, Ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει &c. *semper ea res propter quam alia exsistit, ipsa magis exsistat necesse est.* c. 2. l. 1. de demonst.

Ἡμετέρᾳ ψυχᾷ. Παραδεδῶναι ψυχῆς μαθητῶν, pro διδάσκειν, *Tradere discipulorum mentibus*, pro *docere*. Nihil enim aliud est docere quam menti tradere: & discere, nihil aliud quam mente accipere. Itaque *Theodorus*, qui ex re cognomentum traxit *Athei*, dicere solitus erat, τῇ δεξιᾷ τοὺς λόγους ὀρέγοντος αὐτοῦ, τῇ ἀριστερᾷ δέχεσθαι τοὺς ἀκροωμένους. h. e. *Cum ipse dextera manu sermones de philosophia traderet, à discipulis eos læva manu apprehendi.* ut est apud *Plutarchum*. Animæ vero nostræ dixerunt *Pythagorei*, quoniam quaternarius animi numerus est. Qua de re paulo post dicendum erit plenius. Lib. de Tranqu. animi.

Τετρακτύν. Explicatur hic locus à *Plutarcho* in Philosophorum decretis hoc modo; Eos qui à *Pythagora* sunt Philosophos quaternarium jurare consuevisse, duabus de causis. Primum quia *Pythagoras* eorum doctor omnia ex numeris eorumque inter se proportionibus constare dixerit. Principia vero prima rerum esse unionem ac binarium; ac in illo quidem formæ vim esse, in hoc vero materiæ. Generatim autem, sive universi numeri vim ac naturam esse denarium, quoniam ad hunc usque numerum simplices numeri sint, deinde autem rursus ab unione incipiendum esse. Denarii vero numeri vim esse in quaternario. Nam si quis numeros illos qui sunt usque Cap. 3. lib. 1.

ad quaternarium adjunxerit, exsistet denarius hoc modo. Itaque ratione principii sive unitatis, sive reipsa numerus universus in denario est: vi autem sive potestate in quaternario.

1.
2.
3.
4.
10.

Altera vero cur ita jurarent causa fuit, quoniam quaternarius esse videatur numerus animi humani. Quatuor enim his rebus constare animum, *mente*, *scientia*, *opinione*, *sensu*. Quæ *instrumenta quatuor judicandi esse*, posuit *Aristot*. Et *Hierocles* interpres ea vocavit κριτικὰς δυνάμεις, i. e. *facultates judicandi*. Quemadmodum vero mens humana similitudinem habeat unitatis, scientia binarii, opinio ternarii, docet *Plutarch*. & à me, quoniam sic instituti sermonis ratio postulare videtur, paulo uberius declarabitur.

c.3.l.3. de Anim.

Loco cit.

Principio mens humana similis unioni est, quoniam quæ multa sunt extra mentem, ea cogitatione sive mente unum fiunt: ut multi homines singulares sunt in natura, *Coriscus*, *Alexander*, *Clinias*, & cæteri; sed unum est, & communiter in omnes præditos specie figuraque humana conveniens, quod mente percipitur, natura quæ definitione declaratur, sive animal capax rationis ac disciplinæ. Quare ut natura hominum est una; ita *quæcunque est hominis definitio, una in omnes valet*, ut inquit *M. Cicero*.

Lib. 1. de Legibus.

Scientia vero binarii speciem habet, quoniam binarius, ut *Pythagoras* dicebat, numerus est *infinitatis*: scientia vero à rebus certis

tis & confessis, progreditur ad incertas,& dubitatione quasi infinitas. Nihil enim aliud est ἀπόδειξις sive argumentatio, quam *ratio quæ ex rebus perceptis, ad id quod non percipiebatur adducit*; ut positum est à *Cicerone*, ad exemplum ut opinor *Stoicorum*, à quibus non dissimilis expressa definitio est apud *Laertium*, Ἀπόδειξίς ἐστι λόγος διὰ τῶν μᾶλλον καταλαμβανομένων, τὸ ἧττον καταλαμβανόμενον, περὶ τούτων. In Lucul. In Zenone.

Opinio persimilis ternarii est. Nam opinio non minus varia est ac multiformis quam *Proteus* : ternarius vero primus est numerus qui denotet multitudinem. Unde illud sermonibus tritum, *Terque quaterque*, id est, sæpius, ut apud *Horatium*, & *Propertium*, *Virgilium*, *Tibullum*, & apud *Homerum*, Ode 31. l.1.& 21. Eleg.10. lib.3. Æneid.1. 4.6.12. Eleg.3. lib.3.

Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις----

Atque hæ fere sunt rationes *Plutarchi*.

Cur autē quaternarius numer⁹ cū sensu cōparetur, nihil à *Plutarcho* commemoratum est; nisi, quod equidem suspicor, in libro ejus lacuna est. Videri autem potest, quaternario numero cum vi sentiendi in eo convenire, quod ut quaternarius unitate, binario, ternario posterior est : sic perceptio sensuum posterior est mente, scientia, opinione, non quidem in rudi sive naturali, sed in artificiosa & limata cognitione, quæ propria est philosophorum. Præterea sensus & quaternarii similitudo ex eo sumi potest, quod perinde ut vi ac facultate in quaternario continetur unio, binarius, ac ternarius : sic mentem, sci-

entiam, & opinionem, affirmare licet potestate quodammodo inesse in vi sentiendi, non aliter quam eæ res in principio esse dicuntur, quæ de principii ceu fonte profluunt. A sensibus enim quasi principiis omnis proficiscitur cognitio. Itaque *M. Cicero*, *Quicquid*, inquit, *animo cernimus, id omne oritur à sensibus.* Et *Epicurus* apud *Laertium*, πᾶς γὰρ λόγος ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἤρτηται. *Omnis*, inquit, *ratio apta est à sensibus.* Sic philosophiæ princeps *Aristoteles* mentem absque sensu ait, videri esse ὥσπερ γραμματεῖον, ᾧ μηδὲν ὑπάρχει ἐντελεχείᾳ γεγραμμένον, i. e. *quasi tabellas in quibus nihil adhuc perscriptum fuerit, sed perscribi omnia possint.* Nam facultatem illam recipiendi omnia declaravit *Aristoteles* adjectione verbi ἐντελεχείᾳ. Neque dissimili ratione posuit in præceptis de Demonstratione, *Eum qui sensu aliquo sit orbatus, scientia rei alicujus carere necessario.* Hæc igitur de *Pythagoreorum* quaternario fere *Plutarchi* eo quem citavimus loco sententia est.

Lib. 1. de Finibus

In Epicuro.

Cap. 4. lib. 3 de Anima.

Cap. 8. lib. 1.

Sed *Plutarchus* idem alibi longe aliter numerum quaternarium sive τετρακτὺν *Pythagoræ* declaravit. scilicet quaternarii nomine intelligi numerum XXXVI. quia is numerus contineat in se quatuor primos numeros pares, & quatuor numeros primos impares. Primi vero numeri pares, binarius, quaternarius, senarius, octonarius: impares unio, ternarius, quinarius, septenarius. Quibus ita sumtis ut infra posui, exsistit numerus XXXVI. Nam posita numerorum serie duplici, una parium, altera

Libro de Platonis Timæo.

altera imparium, si conjungantur superiores cum subjectis, numerus XXXVI. efficietur hoc modo.

1	} 3		3	} 7		5	} 11		7	} 15
2			4			6			8	

His ergo numeris 3. 7. 11. 15. collectis ad summam is erit numerus XXXVI.

3.
7.
11.
15.
36.

Atque hoc est quod *Plutarchus* θαυμαστὸν, i. e. *admirabile* vocavit, collectio scilicet quatuor numerorum qui primi sint pares atque impares.

Hierocles autem aliter etiam ipse τετρακτὺν sive *quaternarium* exponit. Nam autore *Pythagora* in *sacro sermone* sive ἱερῷ λόγῳ, tetradem sive quaternarium esse *Deum* ipsum, μεγάλην δύναμιν, *magnam vim*. Clarissimus *Seldenus* nullus dubitat statuere, per τετρακτὺν designari sacrosanctum Dei nomen יהוה, quod τετραγράμματον usitate dicitur. Valde interim probabile est illud non ignorasse *Pythagoram*, qui *Chaldæos* & *Hebræos* audiverit. Duabus vero de causis quaternarii nomine *Hierocles* naturam divinam posse intelligi ait. Primum quia in quaternario continetur denarius, qui numerus summa est naturæ universitatis, ut supra commemoratum est. Deinde quia quaternarius inter unionem ac septenarium interjectus est, atque utriusque facultatis particeps. Media enim obtinent quodammodo vim utriusque extremi, ut est apud

 Aristot.

c.1.l.5.de Natura. *Aristot.* Medius autem sive interjectus inter unionem ac septenarium quaternarius. Nam æquali spatio utrinque distat, scilicet intervallo ternarii. De vi autem & facultate unionis ac septenarii legendus *Hierocles.*

Lib.3. Proclus vero in Timæum τετρακτύος nomine intelligit quatuor naturas: unam proprie adspectabilem sive ὁρατὴν, sc. *æthera*: alteram ἁπτὴν sive quæ *tactu percipi possit*, nempe terram: medium autem esse τὸ διαφανὲς sive *tralucens*, idque duplex; unum terræ vicinius, sive aquam; alterum igni propius, sive aërem. Atque hanc τετρακτὺν à *Pythagora* intelligi constabit ex iis quæ postea dicturi sumus ad verbum φύσεως.

c.20. adversus mathematicos. In Apol. *Sextus Empiricus* tamen ut *Plutarchus*, quaternarii nomine denarium intelligit. Et *Athenagoras*; qui etiam adjungit quendam de *Pythagoræ* schola, cujus nomen apud ipsum in litura est, denarii nomine intelligi velle, naturæ totius universitatem. Nam deum esse id quo numerus is superetur, qui maximo numero præcurrit. Maximus vero numerorum denarius, proximus huic novenarius, qui à denario superatur unitate. Unitas igitur Deus est. Novenarius autem est natura

6. de Republ. quæ deo paret, atque ut inquit *M. Cicero*, *novem orbibus vel potius globis connexa est.*

In verbo τετρακτύς. Postremo *Suidas* quemvis numerum à *Pythagoreis* τετρακτὺν vocari ait, quoniam denarius sit numeri perfectio. Denarii autem vis cerni possit in quaternario.

Παγάν. Fontem totius naturæ vocavit τι-

τετρακτὺν, quoniam τετρακτὺς sive *quaternarius* ex unitate profluxit, ex quaternione denarius, qui numerus omnium rerum summa est. Sic enim *Pythagorei* in hymno quodam apud *Proclum*, ὁ πᾶς ἀριθμὸς μονάδος ἐκ κευθμῶνος προῆλθε Lib 3. in Timæum & lib. 3.

Τετράδ' ἐπὶ ζαθέην, ἣ δὴ τέκε μητέρα πάντων

Ἄπτωτον, ἀκαμάτην, δεκάδα κλείουσι μιν ἁγνήν. h.c.

Numerus universus ex latebris unitatis prodiit,

Exstitit æternus donec quaternio, matrem

Qui genuit rerũ immotã, expertemq; laboris:

Quam decadem castam dicunt. ——

Ergo quod in illo *Pythagoreorum* hymno dicitur tetradis filiam esse decadem, hanc vero matrem esse universitatis; idem, ut inquit *Proclus*, hoc loco intelligi debet, cum τετρακτὺς sive τετρὰς dicitur πηγὴ ἀεννάου φύσεως, *fons naturæ sempiternæ*. Lib 3. Quid autem *Pythagorei* unitatis, quaternarii, & denarii nomine intelligi velint, supra declaratum est. Scilicet unitatem Deum esse; quaternarium ignem, terram, aerem, aquam; denarium vero naturæ totius universitatem. Unitatis nomine autem à *Pythagora* Deum intelligi docet *Justinus Martyr* in parænetico proferens verba ipsa *Pythagoræ*.

Ἀενάου. *Semper fluentis.* Nam ἀέναον est ἀεὶ νάον, i.e. *semper fluens* sive redundans. Est enim, ut inquit *Eustath.* νάειν τὸ πεπληρῶσθαι, ὡς καὶ ἔξω ῥέειν. *Ita plenum quippiam* In Odyss. 9.

esse

esse ut redundet. Itaque sive ad πηγῆς, id est, *fontis*; sive ad φύσεως, id est, *naturæ* nomen respiciamus, planissime convenit ἐπίθεσις sive *adjunctio* verbi ἀένναος. Est enim propria naturæ quasi fontis cujusdam profluentia. Rectius autem ἀέναος quam ut est in aliis libris αἰέναος. Nam apud *Plutarchum*, &

c.3.l.1. de Philosoph. decretis. alios à quibus hic versiculus citatur, est ἀέναος, sed imperiti scripserunt αἰέναος, nempe ut fulcirent versum.

Φύσεως. Concinnius fortasse Ionice φύσιος. Verum hoc quidem parvi momenti est:

c.3.l.1. illud gravius quod *Plutarchus* in Philosophorum decretis aliter hunc versum citavit.

Παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν.

Naturæ fontem æternæ, radicibus aptum.

Ῥιζώματα vero intelligit quatuor naturas, *ætherem, terram, aerem, ignem.* Ut *Empedoclis* carmine intelligi potest, qui apud *Plu-*

Loco citato. *tarchum* enumeraturus quatuor fluentium rerum principia, sic exorsus est;

Τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε.

Naturæ primum radices quattuor audi.

Deinde subjungit, *Jovem, Junonem, Orcum, & uterum.* Jovis ut inquit *Plutarchus* nomen usurpans pro æthere, Junonis pro aëre, Orci pro terra, uteri pro aqua.

Ergo discipulus aliquis *Pythagoræ* qui carmen hoc edidit, versiculos illos præceptoris sui truncatos, ut videtur, ad institutum suum deflexit.

Iliad.19. Τελέθει. Nam ut *Homeri* proverbium habet,

—θεὸς

——θεὸς διὰ πάντα τελῶτα. De quo *Eustath.*

——*Deus omnia perficit.*——

Σύστασιν. Σύνταξιν τῆς ὅλης, ut exposuit *Hierocles*: h. e. *constitutionem totius naturæ universitatis*. Sic *Plato* in Timæo dixit σύστασιν κόσμου. Et autor libri de mundo ad *Alexandr.* κόσμος ἐστὶ σύστημα, &c. ἄθροισμα, συναγερμός, σύστασις *Julio Polluci* synonyma.

Pollicetur itaque *Pythagoras* fore ut his præceptis parentes, totius naturæ, i. e. rerum divinarum ac humanarum scientiam adipiscantur.

Ἧ τε ἕκαστα διέρχεται. *Quatenus quicque progreditur*. Quam late pateat cujusque rei vis ac natura; ut hominis naturam patere latius quam stirpis aut pecudis, sive hominem præcellentiorem esse rebus iis quæ carent ratione.

Ἧ τε κρατεῖται. *Quatenus quicque coercetur ac superatur*. Sive quanto cujusque rei natura minus late fusa sit quam alterius. Ut natura Deorum superat humanam; ac in ipso deorum genere tres illi sunt gradus, de quibus initio commemoratum est, nempe cœlestium, heroum, ac terrestrium, sive dæmonum. Itaque his verbis διέρχεσθαι & κρατεῖσθαι, exprimitur universæ naturæ quasi descriptio sursum ac deorsum. Nimirum διέρχεσθαι sive progredi & pervenire sursum, ut à mistis naturis sive imperfectis, ad stirpes; à stirpibus, ad pecudes; à pecudum genere, ad homines; ab hominibus, ad heroes; ab heroibus, ad superos

peros sive cœlestes. Retro vero contraque κρατεῖσθαι sive superari deorsum, à cœlestibus, heroum genus; ab heroibus, homines; ab hominibus, pecudes; à pecudum genere, stirpes; à stirpibus, imperfecta.

Φύσιν περὶ πάντα ὁμοίαν. *Naturam ex omni parte sui similem esse.* Sive naturæ partes omnes rata quadam portione contineri. Hoc autem *Pythagoræ* decretum est apud *Laertium*, scilicet καθ' ἁρμονίαν συνεστάναι τὰ ὅλα, id est, *Omnem naturam harmonia, sive rata portione cohærere.* Nam & imperfectæ naturæ, stirpium; & stirpes, pecudum; & pecudes, hominum; & homines, heroum; & heroes cœlitum societate quadam, & quasi agnatione tenentur. Itaque φύσιν ὁμοίαν dixit pro ἀνάλογον, ut *M. Cicero* eam quæ Græce ἀναλογία dicitur Latine convertit *similitudinem*, *cum translationem optimam esse ait similitudinis*, h. e. analogiæ.

In Pythagora. Lib. 3. de orat. & in orat. perf. & Top. ad Trebat.

Ἣ θέμις ἐστί. Θεσμῷ sive νόμῳ δημιουργοῦ, *juxta legem dei supremi.* De qua principio dictum est —νόμῳ ὡς διάκεινται.

—*Ordine legis.*

Ὥστε σε μήτ'. Nam qui res omnes conditione ac lege naturæ metitur, is neque inani spe ducitur, neque rerum ignoratione fallitur. Verbi causa, non sperat se cum sit homo, deum fieri posse, aut alis sublevari in cœlum, quia intelligit neutrum fieri posse: neque inscientia & ignoratione obcæcatus falsa pro veris, vitia pro virtutibus, quasi *Ixion* aliquis nubem pro *Junone*, amplexatur.

Ἀθλητ'

Ἀελπτ' ἐλπίζειν. Gratia quæsita ex contrario & similitudine soni. *Non speranda sperare.* Sic Horat. *Immortalia ne speres,* &c. Ode 7. lib. 4.

Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους. Profert hunc locum Chrysippus apud Agellium, & legit γνώσεις. c. 2. l. 6.

Αὐθαίρετα πήματα. Ἐπαυρεῖν κακὰ ut loquitur *Homerus* agens de *Iro*. Sic νόσους αὐθαιρέτους dixit *Euripides* in Bellerophonte apud *Stobæum*, & *Menander* in Canephoro ἀτυχήματα αὐθαίρετα, apud *Stobæum* eundem. *Homerus* etiam ἄλγεα ὑπὲρ μόρον, i. e. *Ægritudines præter fatum.* Quibus contrariæ δαιμόνιαι τύχαι, de quibus supra commemoratum est. Item θεήλατοι συμφοραὶ apud *Euripidem*, i. e. ut *M. Cicero* convertit, *ira cœlitum invecta mala*, & νόσοι θεήλατοι apud *Sophoclem* in Phædra. Odyss. 18 Sermon. 242. Serm. 254. Odyss. 1. 4. Tusc.

Ἔχοντας. *Agellius* ex *Chrysippo* legit ἑλόντας. Quæ lectio inepta est. Nam & imitatus autor hujusce carminis illud *Homericum* est, ---- ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν. Et inconcinna repetitio est, ἑλόντας αὐθαίρετα. Verbi enim ἑλεῖν vis est in nomine αὐθαίρετος. c. 2. l. 6. Odyss. 1.

Ἀγαθῶν. Bona intelligit virtutem ac veritatem, ut recte *Hierocles*.

Πέλας ὄντων. *Cum bona in propinquo sint.* Respicere autem videtur ad sententiam illam Philosophorum, Mala esse adventitia, bona vero nobis ingenerata esse à natura. De qua interpres *Euripidis*, καὶ οἱ φιλόσοφοι διδακτὰ λέγουσι τὰ κακά· φυσικὰ δὲ τὰ ἀγαθά. *Et Philosophi mala doceri posse aiunt, bona vero insita esse à natura.* Et Joannes *Tzetzes*, πάντα In Hippolytum. In Hesiod.

γὰρ

γὸ τὰ ἀγαθὰ σύμφυλα τοῖς ἀνθρώποις· ἐπί-κτητα ᵹ τὰ φαῦλα. *Bona omnia nobis ingenerata esse : mala vero esse adventitia.* Eaque de
Procemio re *M. Cicero*, cujus etiam illud est in Dialogo
3. Tusc. de Partitionibus Orat. *Est genus hominum ad*
& l. 1. de *honestatem natum*, &c.
Legib.

Οὐκ ἐσορῶσι. Ἐσορᾷν, hoc est, videre, ad inventionem refert; κλύειν vero sive *audire*, ad perceptionem rerum earum quas dixerint alii. Declarat enim quosdam esse tam ab omni laude & honestate aversos, ut neque ipsi per se bona dispicere possint, neque aliorum præcepta intelligere curent, aut servare. Quos
Lib. 1. *Hesiodus* Poeta vocavit ἀχρηΐους sive *inutiles*.
Lib. 32. Et *Minucius* apud *Livium*, *Qui*, inquit, *nec ipse consulere, nec aliis parere scit, extremi ingenii est.*

Οὔτε κλύουσι. Sic de multitudine imperi-
Lib. 10. torum *Sappho* apud *Athenæum*.

Ὁ δῆμος οὐδὲν οὔτ' ἀκούων, οὔθ' ὁρῶν.

Vulgus nihil quicquam videns neque audiens.

Λύσιν ᵹ κακῶν. *Solutionem sive liberationem à malis.* intelligit commentationem mortis, sive mortem Philosophicam, qua, ut *M.*
1 Tuscul. *Cicero* inquit, *secernimus à corpore animum.*
In Phædone. Sic *Plato* ejusmodi mortem vocavit λύσιν καὶ χωρισμὸν ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, *Solutionem sejunctionemque animi à corpore.* Item κάθαρ-
1. Tusc. σιν sive expiationem. Legendus *M. Cicero*, &
Epist. 81. *Seneca*.

Παῦροι. *Pauci* eam solutionem sive id mortis genus intelligunt, quippe Philoso-

phi

phi tantum sive sapientes. Imperiti vero mortem vocant eam qua corpus interit, quam Philosophi contra viam vocarunt ad vitam. Itaque *Porphyrius* apud *Stobaeum* mortem illam priorem θάνατον τῶν φιλοσόφων vocavit, sive *mortem Philosophorum*: posteriorem autem sive naturalem vocavit συνεγνωσμένην, i. e. *cognitam*, scilicet vulgo. Quare cum sapientes pauci sint, sapientibus vero solis ea mors cognita sit, quam *Plato* μελέτημα τῶν φιλοσόφων, i. e. *commentationem Philosophorum*, Pythagoras λύσιν κακῶν, i.e. *malorum solutionem* vocavit, merito pauci hoc genus mortis intelligere dicuntur. Sermone 272. In Phaedone.

Τοίη μοῖρα. *Tale fatum*, scilicet ultro accersitum sive αὐθαίρετον. Nam per acclamationem vituperat illos qui cum scelerate atque impie fecerint, Deum autorem fuisse aiunt. ut ille apud *Terentium* virgine stuprata nequissimus adolescentulus, *Quid si*, inquit, *hoc quispiam voluit Deus*? Et ille apud *Plautum* stipes, in re simili, *Deus*, inquit, *impulsor fuit*. Quare *Jupiter Homericus* conqueritur se ab hominibus accusari quasi omnibus eos malis oneret, cum ipsi molestiis ac miseriis sese implicent. Ubi legend. *Eustath.* In Eunucho. In Aulularia. Odyss. 1.

Οἱ δὲ κυλίνδροις. Hinc *Chrysippi* comparatio sumta esse videtur de *Cylindro*, in disputatione de Fato, apud *Ciceronem* & *Agellium*. Sed *Alexander* Aphrodisiensis in libro de Fato comparationem illam ut absurdam reprehendit. Lib. de Fato in extremo. c. 2. lib. 6.

Cylindri autem videntur intelligi posse rerum

rum vicissitudines, similes volutationibus *Cylindri.* Quas vicissitudines Poetæ vocarunt *rotam fortunæ.* Eas vero mutationes *Pythagoras* exsistere ait errore hominum imperitorum, cum sapientes talium volutationum fiat expertes. quo sensu ipse supra.

Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς, &c. Sed omnino volutationes potius intelligendæ animorum in alia atque alia corpora migrationes, quousque ab omni contagione corporis expiatæ sint.

Quo sensu in extremo hujusce carminis adjungit,

Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα. κυλίνδρους itaq; intelligit, quem κύκλον ἀνάγκης vocatum à *Pythagora* inquit *Laertius.* Virgilius *temporis orbem* lib. *6.* Æneid. Item *Rotam.* —— *ubi mille rotam volvere per annos,* &c. *Si tandem solutus ab omni corpore in cœlum perveneris,*&c. Itaque ne *Hierocles* quidem satis plane, qui κυλίνδροις, ἀπαγωγοῖς πράξεσιν, id est, actionibus à cœlo avertentibus, exposuit.

Lib. de Fato, & 2. de nat. Deor.

Cylindri vero nomen etiam usurpavit *Cicero,* inopia scilicet verbi Latini. Et *Virgilius* lib. 1. Georg. ubi de *Cylindro Servius.*

Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα. *In aliud atque aliud corpus.* Sic *Laertius*, πρῶτόν τέ φασι τοῦ Πυθαγόραν φῆναι τὴν ψυχὴν κύκλον ἀνάγκης ἀμείβουσαν, ἄλλοτε ἄλλοις ἐνδεῖσθαι ζώοις. *Primum ferunt Pythagoram fuisse qui diceret animum obire necessitatis orbem, & in alia atque alia corpora migrare.*

Ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες. Ἀπείρονα, ἄνευ πέρατος. Mala quæ nunquam finiuntur, quia

quia scilicet λύσιν κακῶν, i. e. *malorum solutionem* nesciunt. Nam ii quibus solutio illa cognita est, nempe sapientes, non perpetiuntur mala sempiterna, sed in æthera purum è corporibus emigrant. Qua de re infra, ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα——

Λυγρὴ γὰρ ἔρις. Contentio rationis & appetitus. De qua *Empedocles* apud *Hieroclem* agens de homine, inquit,

——φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης
Νείκει μαινομένῳ πίσυνος——
——*patria cœlesti pulsus, & erro,*
Quo furiosa rapit contentio, fertur——

Quem locum etiam citavit *Plotinus*. c. 1. l. 8. Enneadis 4.

Σύμφυτος. Contentio enim illa penitus insita est animis à natura. Ut sentit *Pythagoras* & *Plato*. Legendus *Plotinus*, et *Virgil*. lib. 8. 6. Æneidis. Sed utrum ex animo an corpore lis ea nascatur, quæstio est. profani ex corpore putant; Christiani ex animo eam exsistere. Legendus D. *Augustinus*. c. 3. lib. 14. de civit. Dei.

Βλάπτουσα λέληθε. Λεληθότως βλάπτει. *Latenter nocet*. Namque inscientibus nobis quasi obrepunt perturbationes.

Εἴκοντα δὲ φεύγειν. Fugiendam esse contentionem illam cedendo, scilicet rationi. *Ita ut ratio præsit, appetitus obtemperet*, ut est apud *Ciceron*. Excitat vero sive προσάγει pugnam illam titillatio sensuum. Qualis *Tiberii* perversitas, qui *excitare solitus libidines jacentes*. lib. 1 de Offic. Sueton. in Tiberio.

Ζεῦ πάτερ ἢ πολλῶν γε. Legendum esse videtur Ζεῦ πάτερ ἢ πολλῶν γε. Sententia

 enim

enim est, *Jupiter pater, sane multis malis homines liberaris, si planum eis feceris quali dæmone utantur.* Atque ita legisse *Hieroclem* ex interpretatione ejus facile intelligitur. Itaque & in sequente versu legendum esset εἰ πᾶσιν.---

Οἵῳ τῷ δαίμονι χρῶνται. Οἵᾳ ψυχῇ *quali mente sive animo*, ut recte *Hierocles*. Sententia vero est, Omnes fore beatos si mentem suam sive animum, i. e. seipsos noverint. Mentem vero dæmonem, sive genium appellari à Philosophis, intelligimus ex *Aristotele*. c.3.lib.2 Top. καθάπερ, inquit, Ξενοκράτης φησὶν, εὐδαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστῳ εἶναι δαίμονα. h. e. *Quemadmodum Xenocrates ait, εὐδαίμονα esse illum cui mens bona sit. Hanc enim esse cuique dæmonem.* Quo respexit *Apuleius*, lib. de Deo Soc. *Nonnulli*, inquiens, *arbitrantur εὐδαίμονας dici beatos, quorum dæmon bonus est, id est, animus virtute perfectus est, quem possis Genium vocare.* Sic apud Stobæum, Sermone 210. Οἰνοπίδης ἔπε τὸν νοῦν παραίτιον δαίμονα τοῖς μὲν πεπαιδευμένοις ἀγαθῶν· τοῖς δὲ ἀπαιδεύτοις, κακῶν. *Oenopides dicere solebat mentem genium esse, hominibus quidem doctrina liberaliter informatis felicitatis caussam; aversis autem à doctrina, infelicitatis.* Neque dissimile illud *Heracliti* apud *Stobæum*. Sermone 250. Ἡράκλειτος ἔφη, ὡς ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων. *Heraclitus dicere solitus erat, suos cuique mores genium esse.*

Jam vero nosse mentem suam idem esse quod *Apollinis* præcepto imperatur, nempe ut nos ipsi norimus, docet *Plato*, *Xenophon*, & *M. Cicero.* In Alcibiade 1 lib.4.de vita Soc. 1.Tusc.

Ἀλλὰ

'Αλλὰ σὺ θάρσει. *Tu vero fac habeas fortem animum.* Tametsi enim est perdifficilis animi sui notitia, tamen quia deorum quasi gente & agnatione homines tenentur, natura eos divina quasi manu ad notitiam sui perducit. Animi vero sui notitiam perarduum quiddam esse docet *Plato*, ubi *seipsum nosse*, fatetur esse παγχάλεπον, i.e. *perdifficile.* Alcibiade 1.

Θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν. Quod *Pythagoræ* decretum est apud *Laertium*, 'Ανθρώπων εἶναι πρὸς θεοὺς συγγένειαν. i. e. ut *M. Cicero* loquitur, *Homines Deorum agnatione ac gente teneri.* Lib. 1. de legib. Idcirco *Philo* homines esse ait, μίμημα καὶ θεοῦ ἀπεικόνισμα, *imago* sive *effigies Dei.* Plato φυτὸν οὐράνιον, *plantam cœlestem.* Horat. *Divinæ particulam auræ.*

'Ιερὰ φύσις. Τὸ θεῖον sive θεὸς, à quo laudandarum rerum omnis scientia fluit. *Philo*: νοῦς καὶ λόγος, *mens & ratio*, scil. τὸ τῆς ψυχῆς ἄριστον εἶδος, *id quod in anima præstantissimum est*: cujus filiæ ἐπιστῆμαι καὶ ἀρεταὶ, *scientiæ & virtutes. Hierocles* tamen ἱερὰν φύσιν *Philosophiam sive sapientiam* voluit intelligi. Verum ipse paulo post à se dissentiens nobiscum facit. Aliorum autem errata persequi piget.

"Εκαστα. τὰ δέοντα, ut recte *Hierocles. Omnes officii numeros, aut omnia quæ necessaria sunt ad animi sui notitiam.*

"Ων εἴ σοί τι μέτεστι. Quorum si ullo modo es particeps. Rerum scilicet earum quas natura divina sive Deus mentibus humanis inserit. Hoc est, nisi plane bona ante pe-

des posita neque cernere neque audire velis.

Κρατήσεις ὤν σε καλῶν ἐξακέσας. *Compos fies voti, morbis animi, ut impero, sanatis.* Nam mihi interpungendum videtur post verbum κρατήσεις. Ut præcise dictum sit κρατεῖν pro voti sui compotem fieri, ut Latine, vincere. Quanquam *Hierocles* paulo aliter declaravit; nempe, *Quarum rerum si fueris particeps, id ita demum ostendes sive probabis, si rebus honestis & scientiis deditus fueris, quæ sola medicina sive curatio est animi, &c.*

Πόνων ἀπὸ τῶνδε. Τῶν τῇδε πόνων. A contagione corporis, ut recte *Hierocles*.

Ἀλλ' εἴργου. Ut corpus imperio rationis facilius obtemperet, à certo inquit ciborum genere abstinendum esse.

Βρωτῶν. Ut gallo candido, vulva, capite, morticinis, piscibus, urticis, triglis, ovis, oviparis, cibis de mensa lapsis, piscibus sacris, & si quæ similia sunt; potissimum autem ab erythrino sive rubellione pisce, corde, fabis, & eo genere animalium cui nigra cauda est. *Laertius, Suidas, Hierocles, Agellius.*

In Pythag. Noct. Attic. c. 11. lib. 4.

Ὧν εἴπομεν. *Diximus.* Non hoc quidem carmine, sed in apophthegmatis sacris. Sic enim *Hierocles*, Τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀποφθέγμασιν, ὡς ἀπορρήτῳ παρεδίδοντο. *De cibis vero speciatim ea in apophthegmatis sacris tradita sunt, quæ in vulgus edere non licet.*

In Pythag.

Ἐν τε καθαρμοῖς. De quibus *Pythagoræ* decretum est apud *Laertium*, τὴν δὲ ἁγνείαν εἶναι διὰ καθαρμῶν, καὶ λουτρῶν καὶ περιρραντηρίων. καὶ

διὰ

διὰ πάντα αὐτὴν καθαρεύειν ἀπό τε κήδους, καὶ λέχους, καὶ μιάσματος παντός. h. e. *Castitatem vero positam esse in expiationibus & adspersionibus aquæ. Iisque modis corpus à luctu, à venere, ac labe omni purgandum esse.*

Ἔν τε λύσει ψυχῆς. Solutione animi, sive commentatione mortis. Quanquam *Hierocles* intelligit sapientiam, quæ dicitur à *Pythagora* & *Platone* Dialectica.

Κρίνων. In editionibus plerisque, ut Venetis, κρῖνον. Utraque lectione idem efficitur. Nempe & in expiationibus corporis & in solutione animi debere judicari cibos, sive delectum adhiberi ciborum, ne iis cibis utamur qui utrique rei adferre possint moram & impedimentum. Alia tamen *Hierocles*, quæ legere licebit cupientibus ad *Pythagoræ* normam philosophari.

Ἡνίοχον. Sic *Plato* rationem aurigæ comparavit, perturbationes equis. In Phædro.

Γνώμην ἀρίστην. *Rationem æquissimam*, ut apud *Aristotelem* γνώμη τῇ ἀρίστῃ. c.13. l.1. de Arte dic.

Αἰθέρ' ἐλεύθερον. Aerem liberum sive purum: cui oppositus aer qui est terræ proximus, in quo nubes, imbres, ventique coguntur, quem *crassum & concretum Cic.* vocavit, eumque animis, cum è corporis domicilio emigrarint, *perrumpendum ac dividendum* esse ait. Attingitur autem hoc in loco *Pythagoræ* decretum quod commemoravit *Plutarchus*, τὴν ψυχὴν ἐξιοῦσαν εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἀναχωρεῖν, πρὸς τὸ ὁμογενές. *Animum postquam è domicilio corporis migrarit, in naturæ universitatis* Tuscul.1 c.7.l.4. de philos. decretis.

 ani-

animam remeare, in aerem sibi cognatum & affinem.

"Ην δ' ἀπολείψας σῶμα. *Si omni contagione corporis liberatus.* abſoluta migratione de corpore in corpus, aut poſt λύσιν ſive animi *ſolutionem* à corpore.

"Ελθῃς. Similitudo ſoni quæſita ἐλεύθερον ἔλθῃς. Nam ἐλεύθερον παρὰ τὸ ἐλθεῖν. Lege *Suidam.*

"Εσσεαι ἀθάνατος. Non jam ſæpius migrans de corpore in corpus, experſque interitus, deorum vitam deges in æthere ſive Elyſio.

Θεὸς ἄμβροτος. Imitatus *Pythagoræ* diſcipulus *Empedocles.*

Χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος· οὐκ ἔτι θνητὸς

In Pythagora. Πωλεῦμαι——*Laertius,*

Non ego mortalis nunc ſed Deus ibo.

Valete.

FINIS.

FRIDERICI SYLBURGII IN PYTHAG. AUREA CARMINA NOTÆ.

Suidas cum scribit quosdam *Pythagoræ* præter tres genuinos libros, nempe παιδευτικὸν, πολιτικὸν, & φυσικὸν, adscribere etiam τὰ χρυσᾶ ἔπη, significat plures fuisse qui *Pythagoram* pro versuum istorum autore non habuerint. Quorum sententiæ patrocinari videatur quod *Diogenes Laertius* in vita *Pythagoræ* nullam hujus poematis mentionem facit. & cum *Pythagoras* fere *Dorico* idiomate in suis scriptis usus sit, in hoc poematio duo tantum versus (47.& 48.) Dorismum, cæteri majori ex parte Ionismum habent ; & philosophi hujus sublimitatem minus adæquant. Cum igitur, eodem *Laertio* teste, *Lysis*, *Hippasus*, *Asto*, quædam à se scripta, sub *Pythagoræ* nomine in lucem ediderint, suspicio est hæc quoque magis à discipulis *Pythagoræ*, quam ab ipso *Pythagora* esse conscripta: eo nempe modo quo *Socratis* ἀπομνημονεύματα à *Platone* & *Xenophonte* literis sunt mandata. *Chrysipp.* sane apud *Gellium* l.6.

cap. 2. hunc versum, Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας, qui 54. est in hoc opusculo, *Pythagoreis* tribuit, non *Pythagoræ*: ubi etiam similitudo quæ de cylindro paulo post hunc versum sequitur, luculentius exponitur. Quia tamen idem *Suidas* cum *Laertio* tradit *Pythagoram* subinde discipulis suis præcepisse, ut domum è publico regressi, secum ipsi ruminarent, Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; qui hujus poematii versus est 42. in eam sententiam adducuntur alii, ut cæteros quoque hujus Aurei carminis versus *Pythagoræ* esse credant; præsertim cum à *Stobæo* & aliis multis *Pythagoræ* adscribantur. Is certe cujus poema est *De viro bono*, sive *Virgilius* est, sive alius potius, *Pythagoræ* locum eum quem vertit, adscribere videtur. Utut sit sive à *Pythagora*, sive à discipulis ejus conscripti sunt hi versus, pleraque omnia *Pythagoricæ* disciplinæ præcepta continent: & quæ *Laertius* *Pythagoræ* præcepta tribuit, maxima ex parte hic quoque verbis non multum discrepantibus leguntur; ut ex collatione cuique perspicere licet. Quam utilia vero sint hæc ἔπη, (sive *dicta*, sive κατ' ἐξοχὴν *hexametros versus* eo nomine accipere libet) satis declarat epitheton χρυσᾶ: ut auro ipso pretiosiora præcepta iis contineri lectores intelligant: quæ majori ex parte talia certe sunt, ut cum Christianæ doctrinæ præceptis non male consonent. Sed ut quod præcipue mihi propositum hic est persequar, diversam exemplarium scripturam;

Vers. 1.

Verſ. 1. quidam libri habent διάκειται, impersonaliter nempe pro *diſpoſitum eſt.*

Verſ. 9. quidam lib. κρατεῖν δ' εἰθίζεο: magis poetice, ut mox v. 35.

Verſ. 12. *Stob.* μήτ' αὐτός· πρᾶττ. *Auſonius* eum verſum ita extulit, *Turpe quid auſurus, te ſine teſte time.*

Verſ. 13. *Stob.* ἄσκει, imperativo modo.

Verſ. 24. quidam lib. πρᾴως εἶχ'. h. e. *leniter cede.* & mox ἐπὶ πᾶσι, *in omnibus.*

Verſ. 40. locum hunc expreſſit autor *Viri boni* hoc diſticho, *Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum, Omnia quam longi reputaverit acta diei.* Sequentia quoque idem poeta Latinus ſic reddidit; *Quæ prætergreſſus? quid geſtum in tempore, quid non? Quid mihi præteritum? Sic dicta & facta per omnia Ingrediens, ortoque à veſpere cuncta revolvens, Offenſus pravis, dat palmam & præmia rectis.* Eodem reſpexit *Ciceronis Cato* major, cum inquit, *Pythagoreorum more, exercendæ memoriæ gratia, quid quoque die dixerim, audierim, & egerim, commemoro veſperi.*

Verſ. 42. *Suid.* ποῖ παρέβην, i. e. *ubi,* ſeu *quo?*

Verſ. 47. Nota Doriſmum in ſolis hiſce verſibus; cum reliqui omnes Ioniſmum habeant. Sed Ionica etiam dialecto uſum eſſe *Pythagoram,* non tantum Dorica, inter cætera declarat apud *Laertium Pythagoræ* ad Anaximenem epiſtola Ionico idiomate ſcripta. De quaternario autem numero viſe *Macrob.* in Somn. Scip. lib. 1. cap. 6.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ΑΣΤΕΙΑ.

HIEROCLIS
PHILOSOPHI
FACETIÆ;

De priſcorum ſtudioſorum dictis & factis ridiculis.

Una cum aliquibus in eaſdem Annotationibus.

LONDINI,
Ex officina ROGERI DANIELIS,
MDCLIV.

LECTORI S.

Ulgaris est opinio, & quæ plerosque omnes indoctos præcepit, eos qui in aulas magnatum aut scholas amandantur magistrorum, non modo doctiores, sed moratiores inde revenire civilioresque. Equidem de aulis nullus inficior, optimas esse officinas, ubi adolescentum expoliantur mores, urbana indatur astutia, ac in ipsa humana conversatione amabilitas. Sunt nimirum Aulici, si quod hominum genus, ut Ammonius *loquitur,* χαρίεντες καὶ ἐπιδέξιοι ἐν τῇ πολιτικῇ ὁμιλίᾳ *: abesset tantum nuda illa simulatio, &* Spartana *mentiendi ac fallendi promptitudo. Contra ea Scholastici homines sunt simplicissimi & falsare nescii; in mortalium cœtu inepti, infaceti, insulsi, stupidi, inertes, denique ad omne opus aggrediendum inhabiles. quos ubi videris in congressu, risum vix est ut comprimas, ita salutati tergiversantur respondere, cum animo suo (opinor) prius disputantes, manus porrigenda sit an attrahenda, pes dexter an sinister flectendus, an uterque simul, quod in rusticis observamus. Hic aliis confabulantibus veluti truncus adstat, ore hiante picturas aliamve rem objectam cum stupore contemplatur : alter, nemine advertente clam sese subducit, &, ut est apud* Horatium, statua taciturnior exit *: alius in mensa tanquam absens adsidet, profunde cogitabundus quasi enthusiasta quidam (phantasta certius verius dixerim) in sublime cælum raptus, nihil eo-*

rum

rum quæ aguntur vel dicuntur pensi habens. unde cum ordo eum tangit vel sors, vel si obiter rogetur, fere οὐδὲν πρὸς ῥόμβον, *tantum abest ut ad aliorum qua gestuum qua morum formulam sese componere periclitetur.* Ideo adolescentulos *optimus vitæ humanæ Arbiter* existimavit in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis quæ in usu habemus vel audiunt vel vident. *Et quidam apud* Athenæum, Philosophi, *ait,*

Sermone solo sunt sapientes; cæteris
In rebus esse novi ego stultissimos.

Quod de illis dictum arbitror, quibus anima non est pro sale. quippe reliqui ne ipso quidem sermone. Exempla suggerit elegans iste libellus, quo Hierocles *sive* Pythagoricus *ille fuerit, seu alius quispiam,* χαρακτῆρα *expressit* ἀπαιδευσίας σχολαστικῆς. *Eum nuper, cum ocium esset, & animum oblectandi sicut in ludum mitterem, ex vet.lib.descripsi, transtuli, operaque tralaticia in usum tuum, Lector, castigavi, ut in eadem otii circumfluentia esset unde tibi faceres volupe. Vale, & quam rem gerant Scholastici ante-veteres & nunc-novi, pariter cogita.* Myrtilleti KAL. MART.

ΙΕΡΟ-

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΑΣΤΕΙΑ.

I.

Σχολαστικὸς κολυμβᾷν βουλόμενος περὶ μικρὸν ἐπνίγη. ὤμοσεν οὖν μὴ ἅψασθαι ὕδατος, ἐὰν μὴ πρῶτον μάθῃ κολυμβᾷν.

II.

Σχολαστικοῦ ἵππον πιπράσκοντος ἠρώτησέ τις, εἰ πρωτοβόλος ἐστί; τοῦ δὲ φήσαντος, δευτεροβόλον εἶναι· ἔφη, πῶς οἶδας; ὁ δὲ εἶπεν, ἅπαξ ἐδύλλασεν ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

III.

Σχολαστικὸς φίλῳ συναντήσας εἶπε, καθ' ὕπνους σε ἰδὼν προσηγόρευσα. ὁ δὲ, σύγγνωθί μοι, ὅτι οὐ προσέσχον.

IV.

Σχολαστικὸς νοσοῦντα ἐπισκεπτόμενος ἠρώτα περὶ τῆς ὑγιείας. ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο ἀποκριθῆναι. ὀργισθεὶς οὖν ἐξήλεγξεν, ἐλπίζω κἀμὲ νοσῆσαι, καὶ ἐλθόντι σοι μὴ ἀποκριθῆναι.

V.

Σχολαστικὸς ἵππον ἐπίπρασκεν. ἐλθόντος δέ τινος καὶ μανθάνοντος τὸν βόλον, εἶπε, τί τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ τηρεῖς; ὁ δὲ ὡς τρώγει καὶ περιπατεῖ.

VI.

Σχολαστικὸς ἰατρῷ συναντήσας, συγχώρησόν μου, εἶπε, καὶ μή μοι μέμψῃ, ὅτι οὐκ ἐνόσησα.

VII.

Σχολαστικὸς μιῷ ἐθέλων πᾶσι συνεχῶς

τὰ

HIEROCLIS PHILOSOPHI FACETIÆ.

I.

SCholasticus natare volens pæne suffocatus est. Juravit igitur nunquam attacturum aquam, priusquam natare didicisset.

II.

Ex Scholastico equum vendente quidam quærebat, an primojaculus esset? Quo respondente secundojaculum esse; alter infit, Unde nosti? Quia ait, aliquando & me pariter & patrem meum ejecit.

III.

Scholasticus amico obviam factus, inquit, In somno te visum allocutus sum. Cui ille, Da mihi veniam quod non auscultarim.

IV.

Scholasticus ad ægrotum intervisens rogabat de valetudine. Ille vero non poterat respondere. Iratus ergo Scholasticus hominem objurgavit; &, Spero me quoque ægrotaturũ, inquit, tibiq; advenienti non responsurum.

V.

Scholasticus equũ vẽditabat. Cũ vero accederet quidã & rogaret dentitionẽ, dixit, Quid dẽtes ej⁹ observas? vide ut cõedat ac obãbulet.

VI.

Scholastic⁹ medico obviãs, Ignosce mihi inquit, & noli quæso irasci, quod nõ ægrotaverĩ.

VII.

Scholasticus murem capturiens, qui incessantes

τὰ βιβλία αὐτοῦ τρώγοντας, κρέας δακὼν ἐναντία ἐκάθισε.

VIII.

Σχολαστικὸς θέλων τὸν ἵππον αὐτοῦ διδάξαι μὴ τρώγειν πολλά, οὐ παρέβαλεν αὐτῷ τροφάς. ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἵππου τῷ λιμῷ, ἔλεγε· μέγα ἐζημιώθην· ὅτε γὰρ ἔμαθε μὴ τρώγειν, τότε ἀπέθανε.

IX.

Σχολαστικὸς οἰκίαν πωλῶν, λίθον ἀπ' αὐτῆς εἰς δεῖγμα περιέφερε.

X.

Σχολαστικὸς * θέλων εἰ πρέπει αὐτῷ κοιμᾶσθαι, καμμύσας ἐσοπτρίζετο.

XI.

Σχολαστικὸς οἰκίαν πειρώμενος, καὶ τὰς θυρίδας προκύψας, ἠρώτα τοὺς παριόντας εἰ πρέπει αὐτῷ ἡ οἰκία.

XII.

Σχολαστικὸς κατ' ὄναρ ἰδὼν ἧλον πεπατηκέναι, καὶ δόξας ἀλγεῖν τὸν πόδα, περιεδήσατο. ἕτερος δὲ μαθὼν τὴν αἰτίαν ἔφη, διατί γὰρ ἀνυπόδετος κοιμᾶσαι;

XIV.

Σχολαστικὸς ἰατρῷ συναντήσας ὑπὸ τοίχου ἐκρύβη. πυθομένου δὲ τὴν αἰτίαν, ἔφη, χρόνον ἔχω μὴ ἀσθενήσας, καὶ αἰσχύνομαι εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ ἰατροῦ.

Σχο-

ſanter libros ejus arrodebat, carnem mandens è regione ejus conſedit.

VIII.

Scholaſticus volens equum ſuum docere, ne multum comederet, nihil ei præbuit pabuli. Tandem equo fame mortuo, Magno damno, inquit, affectus ſum: cum enim jam didiciſſet non comedere, mortuus eſt.

IX.

Scholaſticus domum venditurus, lapidem ab ea avulſum in ſpecimen circumtulit.

X.

Scholaſticus ſcire ſtudens num ſe decoraret ſomnus, clauſis oculis ſpeculum inſpexit.

XI.

Scholaſticus in domo quam emerat de feneſtra proſpiciens, interrogabat adſtantes, an ſe deceret illa domus.

XII.

Scholaſticus in ſomnio ſibi viſus clavum impegiſſe, & pedem dolere ratus, obligavit. Alius autem cauſa cognita, ait ad eum, Ecquare diſcalceatus dormis?

XIV.

Scholaſticus medico occurrens poſt parietem ſeſe abdidit. Quodam autem cauſam quærente; dixit, Jamdiu eſt ex quo non ægrotavi, ideo erubeſco prodire in conſpectum medici.

XV.

Σχολαστικῷ ἔμπορος εἶπεν, ὅτι ὁ ποταμὸς ἔλασε τὸν ἀγρόν σου. κακεῖνος ἔφη, καὶ τί λέγεις;

XVI.

Σχολαστικὸς ἀμιναῖον ἔχων ἐσφράγισεν αὐτόν. τοῦ δὲ δούλου κάτωθεν τρήσαντος, καὶ τὸν οἶνον αἴροντος, ἐθαύμαζεν ὅτι τῶν σημάντρων σώων ὄντων ὁ οἶνος ἐλαττοῦτο. ἕτερος εἶπεν, ὅρα μὴ κάτωθεν ἀφῃρέθη. ὁ δὲ, ἀμαθέστατε, εἶπεν, οὐ τὸ κάτωθεν λείπει, ἀλλὰ τὸ ἄνωθεν μέρος.

XVII.

Σχολαστικὸς ἰδὼν στρουθία ἐπὶ δένδρου, λάθρα ὑπεισελθὼν ὑφαπλώσατο τὸν κόλπον, καὶ ἔσειε τὸ δένδρον, ὡς ὑποδεξάμενος τὰ στρουθία.

XVIII.

Σχολαστικὸς ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ ἐξιὼν, ἠρώτα πιεῖν ὕδωρ, εἰ καλὸν ἐν τῷ αὐτόθι φρέατι. τῶν δὲ φησάντων ὅτι καλόν· καὶ γὰρ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἔπινον· καὶ πηλίκους, ἔφη, εἶχον τραχήλους, ὅτι εἰς τοσοῦτον βάθος πιεῖν ἠδύναντο.

XIX.

Σχολαστικὸς σχολαστικῷ συναντήσας εἶπεν, ἔμαθον ὅτι ἀπέθανες. κἀκεῖνος, ἀλλ' ὁρᾷς με ἔτι, ἔφη, ζῶντα. καὶ ὁ σχολαστικὸς, καὶ μὴν ὁ εἰπών μοι πολλῷ σου ἀξιοπιστότερος ὑπάρχει.

XX.

Σχολαστικὸς μαθὼν ὅτι ὁ κόραξ ὑπὲρ τὰ διακόσια ἔτη ζῇ, ἀγοράσας κόρακα εἰς ἀπόπειραν ἔτρεφε.

Σχο-

XV.

Scholastico mercator nunciavit, à præterfluente abactum agrum ejus. Respondit ille, Et quid dicam ?

XVI.

Scholasticus vas vinarium quod habebat obsignaverat. quod cum famulus subtus perforaret vinumque auferret, mirabatur is signaculis salvis vinum imminui. Ad quem alter quidam, Vide, inquit, ne subtus sit ablatum. At ille, Stultissime, inquit, non inferior deficit, sed superior pars.

XVII.

Scholasticus, conspectis passeribus in arbore, clam subiens expandit sinum, arboremque concussit, quasi passeres decidentes excepturus.

XVIII.

Scholasticus in agrum suum egressus, desiderabat bibere aquam, si pura, ex eo qui erat illic puteo. Affirmantibus autem quibusdam bonam esse, & parentes ipsius ex eodem bibisse; Ecquam longis, inquit, collis præditi erant, qui tantam profunditatem bibituri adsequi potuere !

XIX.

Scholasticus scholastico obvius ait, Intellexi te mortuum esse. Cui ille, Atqui vides, inquit, me etiamnum vivere. Et scholasticus, At vero qui mihi dixit multo te fide dignior est.

XX.

Scholasticus cum audivisset corvum ultra ducentos annos vivere, ut periculum faceret, corvum emit & aluit.

XXI.

Σχολαστικὸς εἰς χειμῶνα ναυαγῶν, καὶ τῶν συμπλεόντων ἑκάστου περιπλεκομένων σκεύεσι πρὸς τὸ σωθῆναι, ἐκεῖνος μίαν τῶν ἀγκυρῶν περιεπλέξατο.

XXII.

Διδύμων ἀδελφῶν εἷς ἐτελεύτησε. σχολαστικὸς οὖν ἀπαντήσας τῷ ζῶντι ἠρώτα, σὺ ἀπέθανες ἢ ὁ ἀδελφός σου;

XXIII.

Σχολαστικὸς ναυαγεῖν μέλλων πινακίδας ᾔτει, ἵνα διαθήκας γράφῃ. τοὺς δὲ οἰκέτας ὁρῶν ἀλγοῦντας διὰ τὸν κίνδυνον, ἔφη, μὴ λυπεῖσθε· ἐλευθερῶ γὰρ ὑμᾶς.

XXIV.

Σχολαστικὸς ποταμὸν βουλόμενος περάσαι, ἀνῆλθεν ἐς τὸ πλοῖον ἔφιππος. πυθομένου δέ τινος τὴν αἰτίαν, ἔφη, σπουδάζειν.

XXV.

Σχολαστικὸς ἀπορῶν δαπανημάτων, τὰ βιβλία αὐτοῦ ἐπίπρασκε, καὶ γράφων πρὸς τὸν πατέρα ἔλεγε· σύγχαιρε ἡμῖν, πάτερ· ἤδη γὰρ ἡμᾶς τὰ βιβλία τρέφει.

XXVI.

Σχολαστικοῦ παιδίον ἀπέθανεν. ἰδὼν δὲ πλῆθος λαοῦ συνελθεῖν, ἔλεγεν· αἰσχύνομαι εἰς τοσοῦτον ὄχλον μικρὸν παιδίον προφέρειν.

XXVII.

Σχολαστικοῦ υἱὸς ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς πόλεμον ἐκπεμπόμενος ὑπέσχετο ἑνὸς τῶν ἐχθρῶν κεφαλὴν ἀγαγεῖν. ὁ δὲ ἔφη, εὔχομαι καὶ

χωρὶς

XXI.

Scholasticus tempestate oborta navigans, cum cæteri vectores obvia quisque arma, quibus enatarent, arriperent, ille unam ex anchoris amplexus est.

XXII.

Gemellorum fratrum unus diem obierat. Scholasticus igitur obviam factus superstiti, interrogabat, ipsene mortuus esset an frater ejus.

XXIII.

Scholasticus transfretaturus codicillos poscebat, quibus testamentum conderet. Videns autem servos periculo suo angi, sic eos affatus est, Nolite tristari; nam vos manumittam.

XXIV.

Scholasticus flumen volens trajicere, conscendit navem eques. Petente quodam causam, dixit se festinare.

XXV.

Scholasticus egens sumptibus libros suos vendidit, & datis literis ad patrem scripsit, Lætare nobiscum, Pater; jam enim libri nos alunt.

XXVI.

Scholastici puerulus obierat. Conspicatus autem magnam frequentiam populi ad funus convenire, ait; Erubesco in tantam turbam parvum puellum efferre.

XXVII.

Scholastici filius à patre in militiam missus, recepit se unius hostium caput adlaturum. At hic, Velim vel te, inquit, absque

χωρεὶς κεφαλῆς σε ἐλθόντα, μόνον ὑγιῆ ὄντα ἰδεῖν, καὶ συμφερηθῆναι.

XXVIII.

Σχολαστικῷ φίλος ἔγραψεν εἰς Ἑλλάδα ὄντι, βιβλία αὐτῷ ἀγοράσαι. τοῦ δὲ ἀμελήσαντος, ὡς μετὰ χρόνον τῷ φίλῳ συνοψίαθη, εἶπε· τὴν ἐπιστολὴν, ἣν περὶ βιβλίων ἀπέστειλας μοι, οὐκ ἐκομισάμην.

XXIX.

Σχολαστικὸς καὶ φαλακρὸς καὶ κουρεὺς συνοδεύοντες συνέθεντο πρὸς τέσσαρας ὥρας βιγιλεῦσαι. ἔλαχεν οὖν πρῶτον τῷ κουρεῖ. ὁ δὲ μετεωρίζόμενος τὸν σχολαστικὸν κοιμώμενον ἐξύρισε, καὶ τῶν ὡρῶν πληρωθεισῶν διύπνισεν. ὁ δὲ κνηθόμενος ἀφ᾽ ὕπνου τὴν κεφαλὴν, καὶ εὑρὼν αὐτὴν * ἔφη· μέγα κάθαρμα ὁ κουρεύς· πλανηθεὶς γὰρ, ἀντὶ ἐμοῦ τὸν φαλακρὸν διύπνισε.

ΤΕΛΟΣ.

capite redire, modo salvum videre & lætari possim,

XXVIII.

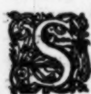
Ad Scholasticum in Græcia versantem amicus literas dedit, quibus ab eo petiit ut quosdam sibi libros compararet. At hic, neglecto negotio, ut post tempus in amicum incidit, ait; Epistolam, quam de libris ad me misisti, non accepi.

XXIX.

Scholasticus calvusque & tonsor una ambulantes, in quatuor usque horas pacti sunt vigilare. Tetigit autem sors primo tonsorem. Hic sublevans dormientem scholasticum rasit, horisque elapsis expergefecit. Qui scalpens à somno caput, ubi id arrasum esse sensit, exclamavit, Magnum scelus iste tonsor: errans enim, pro me calvum excitavit.

FINIS.

NOTÆ IN HIEROCLIS FACETIAS.

Cholastici *dicuntur literarum studiosi, qui &* Studentes. *nam in* Isidori *glossis legitur*, Pappas, pædagogus qui sequitur Studentes. *Vulgatiori tamen appellatione* Scholares. *unde in veteri Onomastico*, Scholaris, σχολαστικός. *& apud* Quintilianum *Instit. orat. lib. 2. de officio discipulorum*, In ipsos cœtus scholarium læti & alacres convenient. *Quam lectionem præferunt lib. vet. nec causa fuit cur* Raph. Rhegius *sollicitaret, primus, nec indiligens ej⁹ scriptoris castigator atq; interpres. multo minor* Henr. Bebelio, *ut apud* Martianum Capellam τὸ Scholarium *mutaret in* Scholasticorum, *verbi, uti refert, barbarie offensus, quam vero nec prisci illi Theologi nec Jureconsulti refugere. Illud recte atque ordine censuit, libellum* De disciplina scholarium, *qui* Boethii *nomine circumfertur, non esse* Romani *illius Consulis, nec adeo* Latini *cujusquam scriptoris, sed barbari ac inidonei. Hoc, inquam, vere censor ille non ex pessimis, & princeps literarum apud* Germanos *instaurator. At vero antiquitus* Scholastici *dicti ipsi Philosophi, seu dicendi ac docendi magistri. quod nomen jam* Theophrasti *ævo usurpari cœptum est, & ad patrum usque memoriam inolevit. Dicebantur etiam* Sophistæ. *Sed ut horum pravo instituto & corruptis moribus impetratum fuit, ut omnes nomine illo insignirentur,*

rentur, *qui prudentes veritatem fallerent*, *non aliter atq;* Tyranni, Scurræ, *& similes hominum degeneres*; *ita scholasticorum incivili studio & morosa vita effectum*, *ut tanquam inepti ac bardi digitis demonstrentur à populo. Hinc id genus hominum inquiebat* Epictetus *esse* ζῶον ἐ πεί-τεις ἐπιγελῶσιν, *ut scribit* Arrianus *in Comment. Et* Plinius *in epist.* Scholastico homine nihil *ait* esse simplicius. *A quorum moribus unamquamque vel minimam rem concise cum stupore cogitantium etiam* Phantastas *(* Fantast *) Græco vocabulo appellamus*, *qui inepte quid aut dicunt aut faciunt. Et quia in hacce stupiditate se solos sapere sua persuasione credunt*, *inde*, *mea sententia*, *sanctissimum* Sapientis *nomen*, *quod solis divinarum atq; humanarum rerum peritis tributum*, *ad stultos per ludum ac jocum traductum est. Quod ipsum non obscure innuit* Felix Fabri, *qui in sua* Suevorum *hist. lib.* 1. *cap.* 8. *ita scriptum reliquit*; Lingua *Theutonica* Frankig idem est quod comptus moribus. unde ironiæ vulgares aliquem nominant Franc, Francum (Frak) qui est incompositus & immorigeratus, sicut etiam stultos nominant sapientes. *Quin* philosophari *eos*, *qui in convivio ac mensa parum decenter sese gerunt*, Alanus *dicit in lib. de planctu naturæ*; *cujus verba adducit commentator* Boethianæ *Philosophiæ* Thomas Aquinas, *si titulus non mentitur autorem. Verum ne longius loquar*, *Scholastici sunt qui in pulvere literario degunt vitam*, *nec ad forum unquam accedunt*, *nec ullos ambiunt honores*, *sed in umbris scholarum*, *veluti vulpes in cavernis latitant.*

latitant. unde à vulgo scholasticæ vulpes (Schulfuchs) *jure ac merito suo audiunt, & à nonnullis* Calamysii (Kalmeuser) *id est (nam Græce melius exprimitur)* μύες καλαμοτρώγοι, *quod instar murium in antris suarum scholarum calamos arrodant;* Petronio *peraccommodanter* doctores umbratici, inter quos, *ait in eodem negotio Satyricus,* qui nutriuntur non magis sapere possunt, quam bene olere qui in culina habitant. *Atq; hoc, aut vehementer animi fallor, aut* Hierocles *noster voluit facetiarum suarum* ἐπιμύθιον *esse.*

In II.

Πρωτοβόλος] *Ut constaret facetiæ sua elegantia, fingendæ erant novæ voces. itaque maluimus vertere* primojaculus *&* secundojaculus, *quam quovis alio modo, quo* Græcæ *linguæ ignari non caperent dicti gratiam.* Βόλος *est dentitio seu dentium emissio. infra in 5.* καὶ μανθάνοντος τὸν βόλον. Aristoteles *lib. 5. hist. animal.* ἀκμάζει δὲ καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος μετὰ τοὺς βόλους.

Ἐδούλωσεν] *nihili hoc verbum est. Lego,* ἐβόλωσεν. βολεύειν *est* βάλλειν, *ejicere, excutere. non enim vult portatos se ab equo, sed excussos. Quo in verbo latet* τὸ ἀστεῖον.

In VIII.

Παρέβυκεν] *an* παρέβυσεν? *&* παραβύειν *interpretor* παρέχειν, *vel* παραδιδόναι.

In X.

Σχολαστικὸς * θέλων] *excidit verbum* εἰδέναι, *vel* γινώσκειν, *aut tale quid.*

In XII.

Κοιμῆσαι] *manifestarium mendum. manuscr.*

in

in margine habebat adscriptum καθεύδεις, sed manu recenti, & quidem, nisi fallor, Sylburgii, *an leg.* κοιμᾶσαι? *an vero* κεκοίμησαι? *illud magis est.*

In XVI.

Ἀμιναίαν] *nuspiam à me lectum in abstracto, nedum in hoc significatu. Nomen invenit à loco, ut & vinum ipsum apud* Hesychium. *hinc apud* Dioscoridem *lib.* 1. *cap.* 78. *legend.* σμύρνης Ἀμιναίας, *ut* Ἀμιναία σταφυλὴ *lib.* 5. *cap.* 6. vites Aminææ *apud* Catonem *de re rust.* & Plinium *lib.* 14. *cap.* 2. & 3. *Apud eundem lib.* 12. cap. 16. *ubi loquitur de generibus myrrhæ,* Troglodytica sylvestrium prima, Erythræa sequens, & Minæa, in qua Stactea & Atramitica est; *legendum omnino,* & Aminæa, in qua Stactea & Aramitica est. *Et paulo post in eodem cap.* Erythrææ ad XVI. hanc volunt Arabicam intelligi: *legend.* Aramicam. *Nam in eadem specie à* Plinio *ponitur myrrha Erythræa, Aminæa, Stactea, Aramica, Gebanitica, & Ausiritis. Est autem* Aramia *eadem quæ* Arabia *Felix,* peninsula inter duo maria, Rubrum Persicumque procurrens, *ait ipse* Plin. *lib.* 6. *cap.* 28.

In XVIII.

Εἰς τοσοῦτον βάθος πίνειν] *Nihil mutandum. Sic infra in* 21. εἰς χρήματα ναυαγῶν. & *in* 27. εἰς Ἑλλάδα ὄντι. *Phrasis est* Græcis *solentissima.*

In

In XXI.

Περιπλεκομένων Σκεύης] *Scripsit sine dubio* Σκεῦος, *quod rectum est. itaque emendanda pariter ac integranda est illa, quæ* Prochori *nomine circumfertur, historia de S.* Joanne *Evangelista, in qua hactenus vulgatur;* παθόντων δὲ ἡμῶν ἐν τῷ κινδύνῳ, &c. ἕκαστος ἡμῶν ὅσφ ἐπίλαβε σκεύει* τούτῳ καὶ συνανεπλέομεν. *corrigo;* σκεῦος, τούτῳ, &c. *expuncto asterisco. nihil deesse sensus ostendit integer atque commodus: & mox sequitur;* οὕτως ἡμᾶς δι' οὐ ὁ κρατῆσαι Σκεύης τοῦ πλοίου, &c. *Sunt autem* Σκεύη, *quæ* Petronio arma, *aliis quibusdam* armamenta.

In XXIII.

Ἐλευθερῶ γὰρ ὑμᾶς] ἐλλειπτικὴ ἀσεμοῤῥημοσύνη. *Dubitabat* Anacharsis *in mortuisne an in vivis numerandi essent* οἱ πλέοντες, quoniam, ut dicebat idem, tantum illi absint à morte, ὅσον ἐστὶ τὸ πάχος τῆς νεώς, *narrante* Laertio. *Quum ergo Scholasticus iste animadverteret servos suos ejulare propter illud discrimen, sic eos allocutus est; Ne contristemini: si quid enim periculi me dederit pessum, igitur ego vos solvam manu. Ridiculum itaque in eo est, quod se à morte dixerit servos liberaturum. Potest vero et simplex retineri sensus. nam servi etiam mortis causa manumittebantur testamento, de quibus sunt tituli Pandect. et Cod.* De manumissis testamento, De statu liberis, De fidei commissariis libertatibus, *nominabanturque* Servi Orcini, *h. e.* Acheruntici, *seu, ut* Theophilo *placet,* Χαρωνιακοί.

Βιχ-

In XXIX.

Βιγιλεῦσαι] *in manuscr. erat* βιγιλεῦσαι. *Sed* βιγιλεῦσαι Latinorum *est* vigilare. *non enim* Latini à Græcis, *sed* Græci *posteriores à* Latinis *multa et verba et genera dicendi mutuati sunt.*

Αὐτίω * ἔφη] *videtur nomen* ψιλίω, *aut hujusmodi quid adjiciendum.*

Μέγα κάθαρμα] κάθαρμα, *Scelus, homo nequam et abjectis vilior algis. Gloss. Græcolat.* κάθαρμα, ἐπὶ ὕβρεως, purgamentum. Jul. Pollux *l.5.c.46.* τὸ ἐν τοῖς τελεσθεῖς καθαρμάτων ἀπεβλήθητερον. *Lucianus*; καὶ ἐξονειδίζει ἀνδράποδα καὶ καθάρματα ἡμᾶς ἀποκαλῶν. Philo Judæus; καθάρματα καὶ παρενοχλήματα καὶ γῆς ἄχθη καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀποκαλεῖ. *Originationem tradit Ammonius* περὶ διαφόρων λέξεων *scribens*; καθάρματα, τὰ μετὰ τὸ καθαρθῆναι ἀπορριπτόμενα.

Index rerum insigniorum, quæ in Hieroclis commentariolo continentur.

A

Animalia

Con-

H

I

Mala

N

O

T

Timi-

re

FINIS.

Index rerum & verborum quæ in Adnotationibus *Th. Marcilii* occurrunt.

Εἴκην

FINIS.

Lucas Holstenius in obſervationibus ad *Porphyrium* de vita *Pythagoræ*, ſic legit illud *Hieroclis* pag. 229. ad finem; καὶ ἁπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἡ τετρὰς ἀνεδήσατο, στοιχείων ἀριθμὸν, ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἡλικιῶν, συνοικισμῶν, id eſt, *Denique ut uno verbo dicam, quaternarius omnia quæ in rerum natura exſiſtunt complectitur; numerum elementorum, tempeſtatum anni, ætatum, & contuberniorum ſive ſocietatum.*

Idem refert Manuſcript. Vatican. aliter legere priorem verſum *Pythagorici* juramenti; ſcil. Οὐ μὰ τὸν ἡμετέρᾳ γενεᾷ, &c. non ψυχᾷ.

Monendus es, Lector, in aliquibus locis interpretationem *Curterii* egregie fallere. Specimen unum & alterum exhibemus; cætera tibi inter legendum obſervanda mittimus.

Pag. 55. lin. 8. καὶ τὸν ὄντως πατέρα ζητεῖν παρακελεύεται. *Quam jubetur qui vere pater eſt non ſolum quærere.* potius, *qua jubetur eum qui vere pater eſt quærere: vel, & eum qui vere pater eſt jubet quærere.*

Pag. 164. lin. 15. τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγήν. *ut refugium nullum ſit.* potius, *refugere ad non eſſe.*

In nonnulla exemplaria irrepſere hæc

Σφάλματα.

Pag. 21. l. 19. ὁμοιώτητα pro ὁμοιότητα. p. 126. l. 7. μητὴρ pro μήτηρ. p. 223. l. 18. cognitionem pro ſimilitudinem. p. 241. l. 19. ἐγκρατής. p. 410. l. 3. Kalmeuſer pro Kalmeuſer.

Corrige, & vale.